

ეპიკური ბაგატილი

პირველი გამოცემა დავით ბაგატილი

საინჟინერო მანქანები

საინჟინერო სამსახური

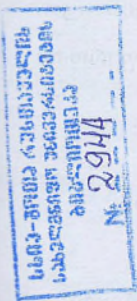
ტექნიკის განვითარება

ევგენი ბარათაშვილი

გალერი რამიშვილი დავით ბაიდოშვილი

საინვესტიციო მენეჯმენტი საქართველოს

სამთო ტურიზმის განვითარებაში

თბილისი

2011

8-9935-0-1468-8741

წინამდებარე მონოგრაფიაში განხილულია ტურიზმის ინდუსტრიის ინვესტიციებით მართვის ასპექტები, ინვესტიციებით სახელმწიფო მართვის პოლიტიკის ფორმირების საკითხები, ინვესტიციური საქმიანობის ეკონომიკური ეფექტიანობის განმსაზღვრელი ფაქტორები ტურიზმში, ინვესტიციურ საქმიანობის თავისებურებები საქართველოს სამთო ტურიზმში, სამთო ტურიზმის განვითარების თანამედროვე მდგომარეობა, ბუნებრივ-რეკრეაციული პოტენციალის ეკონომიკური შეფასება, ინვესტიციების მოზიდვის მექანიზმები, მისი ინფორმაციული მხარდაჭერა. სამთო ტურიზმში სახელმწიფო ინვესტიციების მოზიდვის მიზნობრივი პროგრამები.

წიგნი განკუთვნილია უმაღლესი სასწავლებლის ბაკალავრიატის და მაგისტრატურის სტუდენტებისათვის, ტურისტული მომსახურების სფეროთი დაინტერესებული სპეციალისტების და მკითხველთა ფართო წრისათვის.

რედაქტორი: კობა არაბული - ეკონომიკის დოქტორი, ტურიზმის მენეჯმენტის რეგიონული განვითარებისა და ინფორმაციული ტექნოლოგიების ევროპული სასწავლო უნივერსიტეტის დირექტორი

რეცენზენტები: ნუნუ ჩეკურიშვილი - ეკონომიკის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი

რევაზ შენგელია - ეკონომიკის დოქტორი, საქართველოს

ტექნიკური უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი

ლაშა ბულია - ეკონომიკის დოქტორი

რეკომენდირებულია სახელმძღვანელოდ სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტის, აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ეკონომიკისა და ბიზნესის მართვის დეპარტამენტის, ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ტურიზმის ფაკულტეტის სამეცნიერო საბჭოს მიერ.

ყველა უფლება დაცულია. ამ მონოგრაფიის არც ერთი ნაწილი (იქნება ეს ტექსტი, ფოტო, ილუსტრაცია თუ სხვა) არანაირი ფორმით და საშუალებით (იქნება ეს ელექტრონული თუ მექანიკური), არ შეიძლება გამოყენებულ იქნას ავტორთა წერილობითი ნებართვის გარეშე.

საავტორო უფლებების დარღვევა ისჯება კანონით.

ავტორთა შესახებ:

ევგენი ბარათაშვილი – ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის სრული პროფესორი, ეკონომიკისა და ბიზნესის მართვის დეპარტამენტის უფროსი

ვალერი რამიშვილი – ეკონომიკის დოქტორი, შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის და საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ასისტენტ პროფესორი

დავით ბაილოშვილი – საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ბიზნეს-ინჟინერინგის ფაკულტეტის დოქტორანტი, საქართველოს მთავარი პროკურატურის აპარატის უფროსის მოადგილე – ეკონომიკური სამმართველოს უფროსი

შინაარსი

შესავალი	6
თავი I. ტურიზმის ინდუსტრიის ინვესტიციებით მართვის ასპექტები	8
1.1 ტურიზმის ინდუსტრია – ინვესტიციური საქმიანობის სფერო	8
1.2 ტურიზმის ინდუსტრიის ინვესტიციებით მართვის პოლიტიკის ფორმირება	18
1.3 ტურიზმის ინდუსტრიის ინვესტიციებით სახელმწიფო მართვის მსოფლიო გამოცდილება	23
1.4 ინვესტიციური გადაწყვეტილების მიღების პრინციპები და მოდელები	34
1.5 ინვესტიციური საქმიანობის ეკონომიკური ეფექტიანობის განმსაზღვრელი ფაქტორები ტურიზმში	44
1.6 ინვესტიციების ეკონომიკური ეფექტიანობის განმსაზღვრელი მეთოდები	54
თავი II. ინვესტიციური საქმიანობის თავისებურებები საქართველოს სამთო ტურიზმის სფეროში	66
2.1 სამთო ტურიზმის განვითარების თავისებურებები საქართველოში	66
2.2 საქართველოს და უცხოეთის ქვეყნების სამთო ტურიზმის განვითარებაზე მოქმედი ფაქტორების შედარებითი შეფასება	87
2.3 საინვესტიციო გარემოს შეფასება საქართველოს სამთო ტურიზმის სფეროში	106
თავი III. საქართველოს სამთო ტურიზმის განვითარების თანამედროვე მდგომარეობა	121
3.1 საქართველოს სამთო-სათხილამურო ტურიზმის განვითარების ეტაპები	121
3.2 სამთო-სათხილამურო ტურიზმის განვითარების თანამედროვე მდგომარეობა და რესურსული პოტენციალის ეკონომიკური შეფასება	134
3.3 სამთო ტურიზმის განვითარების პერსპექტიული მიმართულებები	159
თავი IV. ინვესტიციების მოზიდვის მექანიზმები სამთო ტურიზმში	166

4.1 ინსტიტუციონალური დეფიციტის აცილების მექანიზმები საქართველოს სამთო ტურიზმის ინვესტირებაში	166
4.2 საქართველოს სამთო ტურიზმში ინვესტიციების მოზიდვის ინფორმაციული მხარდაჭერა	172
4.3 საქართველოს სამთო ტურიზმში სახელმწიფო ინვესტიციების მოზიდვის მიზნობრივი პროგრამები	179
დანართები	189
გამოყენებული ლიტერატურა	202

შესავალი

ეკონომიკის დაჩქარებული ტემპით განვითარების უზრუნველყოფის გაზრდის აუცილებლობა მოითხოვს ინვესტიციურად ორიენტირებული ეკონომიკური გარემოს შექმნას. ინვესტიციური ნაკადები უზრუნველყოფენ წარმოების მასშტაბების გაზრდას და ეკონომიკის გადსვლას ახალ, უფრო მაღალ სოციალურ-ეკონომიკური დონის განვითარებაზე. ინვესტიციური პოლიტიკა უნდა განსაზღვრავდეს კაპიტალურ დაბანდებათა პრიორიტეტულ მიმართულებებს, რომელზეც ბევრად არის დამოკიდებული ქვეყნის ეკონომიკური ეფექტიანობის ამაღლება.

საქართველოს განვითარების თანამედროვე ეტაპზე დიდია ინტერესი რეგიონალურ პრობლემების კვლევებისადმი, კერძოდ, სამთო-ტურიზმის სფეროში ინვესტიციების მოზიდვის, მისი თეორიული და მეთოდოლოგიური პრობლემების კვლევისადმი.

დღეისათვის საქართველოში სამთო ტურიზმი განიხილება როგორც დარგი, რომელსაც შეუძლია შექმნას მულტიპლიკაციური ეფექტი რეგიონალური ინდუსტრიის განვითარებაში, ცალკეულ რეგიონში კი გახდეს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების საფუძველი. ტურიზმის განვითარების ინვესტიციური კონცეფციის რეალიზაცია რეგიონში ტურისტების დამატებით მოზიდვის შესაძლებლობას იძლევა, რის შედეგადაც შეიქმნება ახალი სამუშაო ადგილები ტურიზმის და სოციალურ-კულტურული სერვისის სფეროში. სამთო ტურიზმის ტურისტულ-რეკრეაციული კომპლექსის ან მისი ნაწილის განვითარებას აქვს როგორც დადებითი, ისე უარყოფითი შედეგი, რომელიც თხოულობს მისთვის უფრო ხელსაყრელი მექანიზმების შექმნას, რომელიც გაითვალისწინებს ტურიზმის, როგორც დარგთაშორისი კომპლექსის სპეციფიკას, რომელიც აერთიანებს და ხელს უწყობს ეკონომიკის რამდენიმე დარგის განვითარებას ქვეყანაში. ტურიზმის, როგორც ერთ-ერთი კლასტერის განვითარება ზემოქმედებს ეკონომიკის სტრუქტურის გარდაქმნაზე და ასტიმულირებს მის დაჩქარებულ განვითარებას.

საქართველოში, მის უნიკალურ ბუნებრივ პირობებში ეკონომიკურად ერთ-ერთ ყველაზე ხელსაყრელი ბიზნესის სახეს ტურიზმის სფეროში წარმოადგენს თანამედროვე, მსხვილი სამთო-სათხილამურო კომპლექსის მშენებლობა, რომელსაც ექნება კომფორტის და მომსახურების მაღალი დონე. აუცილებელია აშენდეს

ახალი სამთო-სათხილამურო კომპლექსები იმ რაოდენობის და ხარისხის, რომ სწორედ ისინი გახდნენ ქვეყნის ეკონომიკის ამუშავების ფაქტორი. სწორედ სამთო-სათხილამურო ტურიზმის განვითარების ინტერესებიდან გამომდინარე ინვესტიციური რესურსების ინსტიტუციონალურ-ეკონომიკური მექანიზმების აკუმულაციის ფორმირებამ რეგიონში შეიძლება გადაწყვიტოს დღეისათვის არსებული რიგი პრობლემებისა, როგორცაა რეგიონალური ბიუჯეტის შემოსავლების ზრდა, დამატებითი სამუშაო ადგილების შექმნა, საკურორტო-რეკრეაციული რეგიონის მოსახლეობის კეთილდღეობის დონის ამაღლება. აღნიშნული საკითხების კვლევას ეხება წარმოდგენილი მონოგრაფიაც.

ავტორები

თავი I. ტურიზმის ინდუსტრიის ინვესტიციებით მართვის ასპექტები

1.1. ტურიზმის ინდუსტრია – ინვესტიციური საქმიანობის სფერო

მსოფლიოს განვითარებული ქვეყნების ეკონომიკის მნიშვნელოვან და წარმატებულ სექტორს ამჟამად მომსახურების სფერო წარმოადგენს. ჩვენს ქვეყანაში არასაწარმოო სფეროს ტრანსფორმაცია მომსახურების თანამედროვე სექტორში პრაქტიკულად დაიწყო ქვეყნის ეკონომიკის ღრმა გარდაქმნებთან ერთად. ეკონომიკური ურთიერთობების ცვლილებებთან ერთად ცენტრალიზებული ეკონომიკიდან საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლამ განაპირობა მომსახურების ზოგიერთი დარგიდან გამოყოფის აუცილებლობა დამოუკიდებელ სტრუქტურებად, რომელთაც შეეძლებათ პროფესიონალურად დააკმაყოფილონ მოსახლეობის მოთხოვნილება სახალხო მეურნეობის სხვადასხვა დარგზე.

რეფორმირების პერიოდში სასწრაფოდ წარმოიშვა მომსახურების ახალი დამოუკიდებელი ბაზარი (კომერციულ საწისებზე): აუდიტორული, საბუღალტრო, სარეკლამო, ფრანჩაიზის, კომპიუტერული, პერსონალის შერჩევის, უძრავი ქონების ოპერაციების, სპორტული, ტურისტული, სასტუმრო, საზოგადოების და ა.შ. მომსახურების სფერო სულ უფრო მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს ქვეყნის ეკონომიკაზე, მოსახლეობის მოთხოვნილების ხასიათსა და სტრუქტურაზე.

ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების დონის შეფასებისათვის პრინციპული მნიშვნელობა აქვს მომსახურების სფეროში დასაქმებულთა დონის შესწავლას. სხვადასხვა ექსპერტთა მოსაზრებით, არსებობს ზღვარი, რომლის დროსაც მატერიალური ნაწარმოების სფეროს პრიორიტეტული განვითარება თმობს პოზიციას, რომ იყოს ეკონომიკისათვის „ლოკომოტივი“ და ეს როლი გადადის მომსახურების სფეროში. ასეთი ზღვარი დგება მაშინ, როცა ამ სფეროში დასაქმებულთა წილი შეადგენს მოსახლეობის მთელი დასაქმებული ნაწილის 55%. სხვადასხვა ქვეყანაში ეს ზღვარი დადგა გასული საუკუნის 60-იან წლებში. მით უმეტეს, მომსახურების შემადგენელ ისეთი სფეროს ნაწილებს, როგორიცაა მეცნიერება და მეცნიერული მომსახურება, ტრანსპორტი, განათლება, ტურიზმი და რეკრეაციული რესურსები, შეუძლია არსებითი წვლილი შეიტანოს მშპ წარმოების გაზრდაში შედარებით მცირე კაპიტალური დანახარჯებით და შედარებით მოკლე

დროში მათი გამოსყიდვით, გარდა ამისა, ამ სფეროს დაჩქარებული განვითარება შესაძლებელს გახდის შიდა ბაზრის დინამიურად განვითარებას, როგორც სტაბილური ეკონომიკური ზრდის საფუძველს.

მსოფლიოს მრავალ ქვეყანაში ტურიზმი შედის ეროვნული ეკონომიკის წამყვანი დარგის სამეულში ნათობმოპოვებული მრეწველობის და ავტომობილმშენებლობის შემდეგ (ზოგან იარაღით ეაჭრობის შემდეგ). ვითარდება საკმაოდ სწრაფი ტემპებით და აქვს მნიშვნელოვანი სოციალური და ეკონომიკური მნიშვნელობა, რადგანაც:

- ადიდებს ადგილობრივ შემოსავლებს;
- ქმნის ახალ სამუშაო ადგილებს;
- განავითარებს ტურისტულ მომსახურებასთან დაკავშირებულ ყველა დარგის წარმოებას;
- განავითარებს სოციალურ და საწარმოო ინფრასტრუქტურას ტურისტულ ცენტრებში;
- ააქტიურებს ხალხური რეწვის ცენტრების საქმიანობასა და კულტურის განვითარებას;
- უზრუნველყოფს ადგილობრივი მოსახლეობის ცხოვრების დონის ზრდას;
- ზრდის საგალუტო შემოსავლებს.

საერთაშორისო პრაქტიკით დადასტურებულია რომ ტურიზმი ეკონომიკის ერთ-ერთი ყველაზე დინამიურად განვითარებული დარგია, რომლის ზრდის ტემპიც თითქმის 2-ჯერ აღემატება სხვა დარგების ზრდის ტემპს მსოფლიო მეურნეობაში.

ტურიზმი დიდ გავლენას ახდენს ქვეყნის რეგიონების სოციალურ-ეკონომიკურ განვითარებზე. ტურიზმის განვითარების წყალობით იქმნება ათასობით სამუშაო ადგილი, მაგრდება მცირე და საშუალო ბიზნესის პოზიციები. ვითარდება ტელეკომუნიკაციების სისტემის ქსელი, მაღლდება ადგილობრივი მოსახლეობის კულტურა, განათლება.

ტურისტული გადაზიდვებს აწარმოებს საჰაერო, სახმელეთო და წყლის ტრანსპორტი. ტურისტების მომსახურებაში ჩაბმულია საზოგადოებრივი კვების საწარმოები, რაც დადებითად აისახება აგრარულ სექტორზე.

ყოველივე ზემოთქმული ადასტურებს ტურიზმის დადებით ზემოქმედებას მოსახლეობის ცხოვრების დონესა და ეკონომიკაზე.

ტურიზმიდან მიღებული შემოსავალი, აგრეთვე ე.წ. „ცოცხალი“ ფულის მაღალი ბრუნვა იმდენად მნიშვნელოვანია, რომ ტურიზმი კონკურენციას უწევს

ნავთობმომპოვებელ და ავტომობილმშენებლობას (ზოგიერთ ქვეყანაში იარაღით ვაჭრობას).

რაც შეეხება ჩვენს ქვეყანაში ტურიზმის სფეროს, იგი ამჟამად განვითარებადი დარგია. მისი განვითარება შეესაბამება საერთო ტენდენციას, რომელიც აისახება ქვეყანაში დასახულ მაკროსტრუქტურულ ცვლილებაზე. კერძოდ: მშპ წარმოების მომსახურების სფეროს ხვედრითი წილის ამაღლება. ამასთან, საკმაოდ ზუსტად ასახავს განვითარებელი ბაზრის კონიუნქტურას, ეროვნულ ანგარიშთა სისტემის მაკროეკონომიკური მაჩვენებლები შეიძლება ამაღლდეს განსაკუთრებით „გარდამავალი“ მდგომარეობის ფაქტორებით, მაგრამ საქონლისა და მომსახურების გაწევიდან მიღებული შემოსავალი შეიძლება იყოს გაცილებით მეტი, ვიდრე იმ გაწეული მომსახურების რეალური ღირებულება.

საერთოდ, შეიძლება აღინიშნოს, რომ მშპ-ში ტურიზმის წვლილი (ანდა ეროვნულ შემოსავალში) მიახლოებითია. ეს დაკავშირებულია ტურიზმში შემოსავლების და გასაღების რეალური სიდიდის გაანგარიშების სიძნელეში, რამდენადაც ტურიზმი, დარგთაშორისი კატეგორიაა. ქვეყანაში საერთოდ არ არის ტურიზმის პოლიტიკა, არ არსებობს სტრატეგია, კონცეფცია და დოკუმენტი, კანონი. არ არსებობს ერთიანი მეთოდოლოგია, რომელიც საშუალებს მოგვეცემა შეგვეფასებინა ტურიზმის წვლილი ეროვნულ მეურნეობაში და გავვეკეთებინა საერთაშორისო შედარება. ამიტომ, ტურიზმის წვლილი ეკონომიკაში, მისი ეკონომიკური ეფექტი ფასდება რიგი ცვლადების გამოყენებით და განისაზღვრება ტურიზმის ინდუსტრიის დარგთაშორისი ხასიათით.

ტურისტული ინდუსტრია შეიძლება განისაზღვროს როგორც დარგთაშორისი კომპლექსი, რომელიც მოიცავს:

1. სამგზავრო ტრანსპორტს (საჰაერო, წყლის, საავტომობილო, სარკინიგზო) მისი ტექნიკური მომსახურების ქსელით.

ბ) სხვადასხვა სახის სპეციალიზირებული ტურისტულ საწარმოებს და დარგობრივ საწარმოებს რომელთაც არ აქვთ მკვეთრად გამოხატული ტურისტული ხასიათი. (კერძოდ: სატრანსპორტო მანქანათმშენებლობა და ავტომობილმშენებლობა, სათბობი მრეწველობა, კაპიტალური და საგზაო მშენებლობა, ადგილობრივი წარმოება სუკცენირების დამზადებისათვის, კვების მრეწველობა, სოფლის მეურნეობის მრავალი დარგი.

გ) მომსახურების ფართო ქსელი, რომელთაც სარგებლობენ ტურისტები.

ტურიზმის მატერიალურ-ტექნიკურ ბაზას მიეკუთვნებიან: ტურისტული ფირმები, სასტუმროები, ტურისტული ბაზები, კვების და ვაჭრობის საწარმოები, ავტოსატრანსპორტო საწარმოები, ტურისტული ინვენტარის და იარაღების გამჭირავებელი პუნქტები და ა.შ.

რუსი მეკლევარი ვ.ა. კვარტალნოვი გამოყოფს სახალხო მეურნეობაზე ტურიზმის პირდაპირ და არაპირდაპირ გავლენას, ტურიზმის პირდაპირი გავლენა ქვეყნის ეკონომიკაზე ვლინდება იმაში, რომ ტურისტების დანახარჯები აჭარბებს რეგიონის შესაბამის შემოსავლებს, ქმნის ახალ სამუშაო ადგილებს და ზრდის ტურისტული საწარმოს მუშაკების ცხოვრების დონეს. არაპირდაპირი გავლენა აისახება იმაში, რომ ტურისტების მიერ ადგილობრივ ეკონომიკაში ჩადებული ფული, ფაქტიურად დახარჯული იყო მოცემულ რეგიონში. ამ კოეფიციენტს შეიძლება ეწოდოს აგრეთვე შემოსავლიანობის კოეფიციენტი რამდენადაც, ტურისტების მიერ დახარჯული ფული პირდაპირ ან არაპირდაპირ ხვდება ადგილობრივი მოსახლეობის შემოსავლებში. ფაქტიურად საქმე გვაქვს მულტიპლიკატორის ეფექტთან.

მულტიპლიკატორის ეფექტის განსაზღვრაზე მრავალი ფაქტორი ახდენს გავლენას, რომელთა შორის განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა ქვეყნის ეკონომიკის განვითარების დონეს. ამერიკელი მეკლევარის ხ.გ. კლემენტის შეფასებით, ტურიზმის მულტიპლიკატორის ეკონომიკურად ნაკლებად განვითარებულ ქვეყნებში ეკონომიკური ზრდის დაბალ ტემპზე, უარყოფითი სავაჭრო სადღოთი განისაზღვრება 3.2-3.5. განვითარებულ ქვეყნებში ეს მაჩვენებლები საშუალოდ შეადგენს 5; ცალკეულ შემთხვევებში კი აჭარბებს ამ ციფრებს.

ქვეყნის ეკონომიკაზე ტურიზმის გავლენის მახასიათებელ მაჩვენებელს წარმოადგენს მისი წვლილის შეფასება მშპ და ტურიზმიდან მიღებული შემოსავალი განვითარებულ სამრეწველო ქვეყნებში. ტურიზმიდან მიღებული შემოსავალი გასული საუკუნის 90-იან წლებში საშუალოდ შეადგენდა 4-დან 20%-მდე მ.შ.პ.-ში.

ცხრილი 1

ტურიზმის ხვედრითი წილი ქვეყნის მშპ წარმოებაში საშუალოდ გასული
საუკუნის 90-იან წლებში

%-ში

ქვეყანა	ხვ.წილი	ქვეყანა	ხვ.წილი
კარიბის რეგიონი	20.0	საფრანგეთი	7.4
იტალია	12.5	სინგაპური	6.8
საბერძნეთი	10.0	აშშ	5.9
უნგრეთი	8.5	ავსტრალია	5.5
ესპანეთი	8.0	მაროკო	4.5
პორტუგალია	8.0	ტუნისი	4.2
შვეიცარია	8.0	დიდი ბრიტანეთი	3.8

წყარო: Статистика в туризме, п, 1996, с. 114-155

მეორე მაჩვენებელი, რომელიც გამოიყენება ტურიზმის შესაფასებლად ეროვნულ ეკონომიკაში ეს არის ტურიზმიდან მიღებული შემოსავალი ქვეყნების უმრავლესობაში, რომელშიც ეს სფერო განვითარებული ტურიზმიდან მიღებული შემოსავალი გასული საუკუნის 90-იან წლებში მნიშვნელოვნად გაიზარდა.

საგადასხდლო ბალანსს ტურიზმის მიხედვით აფასებენ, ამისათვის აანალიზებენ მის აქტიურ ნაწილს:

– საქონლის ექსპორტს ტურისტული ინდუსტრიისათვის დიდი მნიშვნელობა აქვს. ყურადღება უნდა მიექცეს იმას, რომ ტურიზმის ექსპორტისაგან მიღებული შემოსავალი მნიშვნელოვან როლს თამაშობს ცალკეული ეკონომიკური სუბიექტის და მთლიანად ქვეყნის შემოსავლების ფორმირებაში. საქმე იმაშია, რომ უცხოელი ტურისტები იძენენ ტურისტულ მომსახურებას და შესაბამისად საქონელს ქვეყნის ტერიტორიაზე და ტოვებენ აქ „ცოცხალ“ ფულს. ქვეყნის შიგნით წარმოებული საქონელი და მომსახურება არ გაიტანება ქვეყნის ფარგლებს გარეთ.

– სავალუტო შემოსავლები ტურისტების მიერ საქონელსა და მომსახურებაზე გადახდილი მიმდინარე დანახარჯებია მიმღებ ქვეყანაში.

– შემოსავლები მიიღება სხვა ქვეყნების მიერ ტურიზმში დაბანდებული კაპიტალიდან.

– სხვა ქვეყნის ტურიზმის ინდუსტრიის საქმიანობიდან მიღებული შემოსავალი მოცემული ქვეყნის მოქალაქეების მიერ.

პასიური ნაწილის ანალიზისას განსაზღვრავენ:

– ტურიზმისათვის განკუთვნილ საქონლის იმპორტს.

– მოცემული ქვეყნის მოქალაქეების მიერ უცხოეთში მოგზაურობისას საქონელსა და მომსახურებაზე ანაზღაურების თანხას ვალუტაში.

– მთავრობის შესანახად გაწეულ ვალუტის დანახარჯებს საბირჟო ღონისძიებაზე, რეკლამებზე და ა.შ. მონაწილეობისას.

– მოცემული ქვეყნის ტურიზმში დასაქმებული უცხოელი მოქალაქეების მიერ მიღებულ შემოსავლებს.

საგადასახდლო ბალანსების დადებითი საღდო ტურიზმში მნიშვნელოვნად არის დამოკიდებული ქვეყანაში ტურისტული საქმიანობიდან მიღებულ შემოსავალზე და ამ სფეროში საკუთარი მოსახლეობის აქტიუობაზე, რომელიც ქვეყნისათვის აუცილებელი ინვესტიციური საქონლის იმპორტის გაფართოების შესაძლებლობას იძლევა.

ტურიზმის თანამედროვე მდგომარეობა ნათლად ჩანს საგადასახდლო ბალანსის „ტურიზმის“ მუხლში, სადაც აისახება ამ სფეროს დეფიციტი.

ჩვენს ქვეყანაში უპირატესად ვითარდება გამსვლელი ტურიზმი, როგორც საქმიანობის სფერო (ე.ი. ტურისტული მომსახურების იმპორტი), რომელიც არ თხოულობს კაპიტალურ დაბანდებებს ტურისტულ ინდუსტრიაში და ტურისტული პროდუქტის შექმნაში. ფორმალურად ესაა მოკლე ფული, რომელსაც მოაქვს მოგება. შემომსვლელ ტურიზმში კი (ტურისტული მომსახურების ექსპორტის დროს) უცხოელ ტურისტებს შემოაქვთ „ცოცხალი“ ფული, რომლებიც კმნიან სამუშაო ადგილებს საქალაქო მეურნეობის სხვადასხვა სფეროში, ტრანსპორტის ნათვლით და მიდის ქალაქის კეთილმოწყობაზე (გზების მშენებლობა).

მსოფლიო ტურისტული ორგანიზაციის ექსპერტთა შეფასებით ოპტიმალურად ითვლება პროპორცია, რომლის დროსაც საზღვარგარეთ წასულ 1 ტურისტზე მოდის 1 უცხოელი ტურისტი, უცხოეთიდან შემოსული და 4 თანამემამულე, ქვეყნის შიდა ტერიტორიაზე მოგზაური (შიდა ტურიზმი).

ქვეყნის ეკონომიკაზე ტურისტული ინდუსტრიის გავლენა ჯერ-ჯერობით უმნიშვნელოა. იგი ადეკვატურია ტურისტული ინფრასტრუქტურის განუვითარებლობის, სერვისის დაბალი ხარისხის, მაღალი რისკის ქვეყნის სტატუსისა, რის გამოც ამჟამად ჩვენს ქვეყანაში მოდის 1%-ზე ნაკლები მსოფლიო

ტურისტული ნაკადებისა. არსებობს მაჩვენებლთა გამოთვლის აუცილებლობა, რომლებიც სრულ წარმოდგენას იძლევა ადამიანთა საქმიანობის ყველა შედეგზე. იგი განისაზღვრება არა მარტო მატერიალური და არამატერიალური კავშირების ხარისხობრივი გაძლიერებით, არამედ პიროვნების ზრდის, სოციალიზაციაში კვლავწარმოების პროცესების სოციალური მიმართულებით.

აგრეგირების პრობლემა იმაშია, რომ არამატერიალური საქმიანობის მრავალ შედეგს აქვს დამოუკიდებელი ფასეულობა. მაგალითად ინტელექტუალური ანდა სოციალური, რომელიც პირდაპირ არ იკრიბება ეკონომიკასთან, მიეყვართ საერთო ზომის ერთეულის უქონლობამდე, რომელიც შესაძლებლობას მოგვცემდა გაგვეერთიანებინა ერთ მაჩვენებელში მტერიალური, კულტურული, სოციალური დოვლათი.

მნიშვნელოვანია თვით ტურიზმის ეკონომიკური მაჩვენებლები, მაგრამ არა ნაკლებ მნიშვნელოვანია მისი როლი, როგორც ეკონომიკის სხვა სექტორების კატალიზატორისა, რომლის შედეგადაც ისინი აქტიურად გარდაიქმნენ; ინერგება ახალი ტექნოლოგიები, აქტივიზირება ხდება საქონლისა და მომსახურების მსოფლიო ბაზარზე; ხორციელდება ინვესტიციების მოდინება წარმოების მთელ რიგ სახეებში, გადაიჭრება დასაქმების, მოსახლეობის ჯანმრთელობის და მრავალი სხვა პრობლემა. არსებული შეფასებების თანახმად ყოველი ერთეულის ნამატი საკუთრივ ტურიზმის ეკონომიკაში გვაძლევს 3 ერთეულით ზრდას არატურისტულ დარგებში.

ტურისტების გაზრდილი დანახარჯები იწვევს დამატებითი სამუშაო ძალის გაზრდას, რაც აისახება დასაქმების კოეფიციენტში. ტურისტული რეგიონის გაფართოების კვალდაკვალ სრულყოფილი ხდება მისი ინფრასტრუქტურა, შენდება ახალი შენობები და ნაგებობები.

ტურიზმი სტიმულს აძლევს ქვეყნის სტრუქტურულად სუსტი რეგიონების სოციალურ-ეკონომიკურ განვითარებას. შორეულ მცირედსახლეულ არაინდუსტრიულ რეგიონებში ტურისტული საწარმოების შექმნა და აქტიური ფუნქციონირება შესაძლებლობას იძლევა ახალი სამუშაო ადგილების შექმნით, შემოსავლის ზრდით, შეაჩერონ მოსახლეობის წასვლა ამ ადგილებიდან.

ეფექტიანი ეკონომიკის და მდიდარი საზოგადოების ეს პარამეტრები, სადაც არ არსებობს პრობლემები მოსახლეობის უმრავლესობისათვის მატერიალური მოთხოვნილების დაკმაყოფილებისათვის, პირველ პლანზე გამოდის სერვისული

სენსორული, სულიერი მოთხოვნილებები, მაგრამ ეს შედეგი გაცილებით მეტია ვიდრე ასწლიანი განვითარება.

საქართველოს ჯერ კიდევ მეტად მოკრძალებული ადგილი უკავია მსოფლიო ტურისტულ მოცულობაში. ტურიზმის ხვედრითი წილი მშპ-ში მრავალ განვითარებულ ქვეყანაში შეადგენს 5-დან 15%-მდე შემოსავლის ცალკეულ შემთხვევებში – 20%. საქართველოს მშპ ტურიზმის ხვედრითი წილი 4% შეადგენს.

ტურიზმი წარმოადგენს იმ სფეროს, რომელიც ხასიათდება კაპიტალის მაღალი ბრუნვაობით, ამიტომ სახელმწიფომ ქვეყნის ეკონომიკის კრიზისიდან გამოყვანის მიზნით მეტი ყურადღება უნდა მიაქციოს მის განვითარებას. შემთხვევითი არაა ის, რომ უკანასკნელ ხანს შეინიშნება ტურისტული ობიექტების მშენებლობის ზრდის ტემპი, რომლებიც პასუხობენ მსოფლიო სტანდარტების მოთხოვნილებას და უცხოური კაპიტალის მოდინების ზრდა სწორედ ტურიზმში ხდება. უცხოური ინვესტირების მონაწილეობა სასტუმრო მეურნეობათა საქმეში ყველაზე მეტად აღინიშნება თბილისში და შავი ზღვისპირეთში, აჭარაში, ურეკში, ხაშთო ტურიზმის განვითარებისათვის სვანეთში, ბაკურიანში და გუდაურში.

ჩვენი ქვეყნის ტურისტული დარგის ჩამორჩენის მრავალ მიზეზთაგან შეიძლება გამოვყოთ შემდეგი მიზეზები:

- ქვეყნის პოლიტიკური და ეკონომიკური არასტაბილურობა;
- სერვისის დაბალი დონე;
- კომუნიკაციური მომსახურების უქონლობა;
- ეკოლოგიური პრობლემები;
- ტურიზმის განვითარების ინვესტირებისათვის აუცილებელი ფინანსური რესურსების დეფიციტი.

ტურისტული მომსახურების ბაზარზე მოთხოვნისა და მიწოდების ბტრუქტურის გაფართოების კვალდაკვალ სახალხო მეურნეობის ყველა ახალი დარგი დებულობს მონაწილეობას ტურიზმის ინდუსტრიის განვითარებაში.

ტურისტების სატრანსპორტო მომსახურება – ტურიზმის ინდუსტრიის ერთ-ერთი შემადგენელი ნაწილია. ეკონომიკის საბაზრო ურთიერთობებზე გადასვლის პირობებში ტრანსპორტის მუშაობა ასრულებს არსებით როლს გასაღების ბაზარზე უკანასკნელ მომხმარებლებამდე საქონლის წინააწევაში (გადაადგილებაში). ეს ასევე ეხება ტრანსპორტის როლს ტურიზმის ინდუსტრიაშიც, ტურისტული მომსახურების დაყვანას სატრანსპორტო მომსახურებით კლიენტებამდე.

საავტომობილო ტრანსპორტი დღემდე ითვლება ტურისტულ გადაზიდვებში ლიდერად. ხვდასხვა სახის ტრანსპორტის ხვედრითი წილი ტურისტების გადაყვანაში უკანასკნელ ხანს შეადგენს: – საავტომობილო 76.5%, რკინიგზით – 0.9%, საავიაციო 0.05%, ტროლეიბუსი 0.3%, მეტროპოლიტენით 22.2%.

ძირითად პრობლემას ამჟამად საავტომობილო ტურების ორგანიზებისას წარმოადგენს კარგი ხარისხის ავტობუსების უკმარისობა. მაღალი ხარისხის ავტობუსები ქართულ ტურისტულ ბაზაზე, შეიძლება ითქვას – იშვიათობაა. არსებული ავტობუსები თავიანთი ხარისხით ბევრად ჩამორჩებიან მსოფლიო სტანდარტებს.

საქაერო მოგზაურობათა გაზრდის კვალბაზე იზრდება იმ ადამიანების რიცხვი, რომლებიც საჭიროებენ მანქანის დაქირავებას. თუ შესაძლებელია მანქანის დაქირავება გადაადგილებისათვის, მაშინ ტურისტი ან ბიზნესმენი თავს აარიდებს ტაქსის დაქირავებას ან საზოგადოებრივი ტრანსპორტით მოგზაურობას. ამიტომ ბაზარზე შეიძლება გამოვიდნენ არა მარტო მსხვილი კორპორაციები, თავისი ფილიალებით, არამედ წვრილი კომპანიებიც, რომლებიც არ თხოულობენ დიდ კაპიტალს თვდაპირველად. მანქანის გაქირავების კომპანიები ნაკლებად რისკიანია, ვიდრე ტრანსპორტის სხვა სახეობანი, რადგან მათზე მოთხოვნის შემცირებისას შეუძლიათ გაყიდონ ავტომანქანები.

ავტომანქანების გაქირავების ინდუსტრია ძირითადად ორიენტირებულია საქმიან ადამიანებზე, თუმცა თანდათანობით იზრდება ბაზარზე ტურიზმისა და დასვენების მომსახურება. იზრდება პოპულარობა პაკეტის „გაფრენა/ავტომანქანა“ – შევსდებით მოსარგებლებისათვის, რომლებიც ავიაგადაფრენას უთავსებენ ავტომობილის არენდას. ამ სახის პაკეტის პოპულარობის ზრდის სტიმულს წარმოადგენს ტარიფების შემცირება ავია გადაფრენის და ავტომობილის დაქირავებისა. სთავაზობენ აგრეთვე პაკეტს – „მატარებელი/ავტომობილი“.

უკანასკნელი ხანაში ფართოდ გავრცელდა და გაიზარდა საზღვაო კრუიზები. საზღვაო ხომალდებს აქვს ძალიან მაღალი ზედნადები ხარჯები ტურიზმის ინდუსტრიაში, რომ დაფაროს დანახარჯები ხომალდზე, დატვირთვა უნდა იყოს 80-90%, ავიაციაში – 60-65%.

სამწუხაროდ, ამჟამად ტურისტულ ბაზარზე არ არის ხელსაყრელი სიტუაცია. სატრანსპორტო მოგზაურობისას ბაზარზე გადამყვანები განსაზღვრავენ ფასს ტურისტულ მომსახურებაზე. საბაზრო ურთიერთობებმა და ანტიმონოპოლიურმა კანონებმა განაპირობა სატრანსპორტო სისტემის

დეცენტრალიზაცია ქვეყანაში. ტურიზმში სატრანსპორტო მომსახურებაზე მევეთრმა შემცირებამ გამოიწვია ზოგიერთ სატრანსპორტო საწარმოს პროფილის შეცვლა და ზოგიერთ შემთხვევაში – მათი გაკოტრება.

ამრიგად, გარდამავალი პერიოდის ქვეყნის ეკონომიკა ხასიათდება სერიოზული ცვლილებებით მშპ ფორმირებაში რითაც საზოგადოებრივი კვლავწარმოების სტრუქტურაში მთლიანად მაღლდება მომსახურების სფეროს ხვედრითი წილი, რომელიც წინმსწრები ტემპებით იზრდება მატერიალური წარმოების დარგებთან შედარებით. ამ სფეროში მნიშვნელოვან ადგილს იკავებს ტურიზმი და მისი ძირითადი ქვესისტემა – ტურიზმის ინდუსტრია და უპირველესად მასზე დამოკიდებული ტურისტული მომსახურების ბაზრის განვითარება. ტურისტული ბაზრის ფუნქციონირების პერსპექტიულ მიმართულებებს წარმოადგენს ტურისტული მომსახურების სტრუქტურის ცვლილება და შემდგომში ორიენტაცია აღებული უნდა იქნას შემოსასვლელი ტურიზმის და შიდა ტურიზმის უპირატეს განვითარებაზე გამსვლელ ტურიზმთან შედარებით. ასეთი მიდგომა შესაძლებელს გახდის ქვეყანაში უცხოური ვალუტის შემოდინების, გააუმჯობესებს ტურიზმის ექსპორტ-იმპორტის ბალანსს, გააფართოებს ტურისტული მომსახურებით სარგებლობის მოსახლეობის ხელმისაწვდომობას, გაზრდის ამ დარგში კაპიტალის მოდინებას კაპიტალის სწრაფი ბრუნვადობით.

მეორე ტენდენცია, რომელიც დამახასიათებელია ჩვენი ქვეყნის თანამედროვე ეკონომიკისათვის, მდგომარეობს რეალურ სექტორში ინვესტიციების ზრდაში. ტურიზმის ინდუსტრია თავისთავად წარმოადგენს მრავალფეროვან კომპლექსს, რომელიც შეიძლება განვიხილოთ, როგორც კაპიტალის ხელსაყრელი დაბანდების სფერო. ამისათვის კი აუცილებელია ქვეყანაში შეიქმნას ხელსაყრელი საინვესტიციო კლიმატი, ინვესტიციური წყაროების მოსაძიებლად.

ტურისტული ფორმის ძირითადი ფონდების ინვესტიციების უკმარისობის მიზეზებიდან პირველ ადგილზეა: საკუთრების გადანაწილების გაწეილი პროცესი და წარმოების ინტენსიური განვითარების მექანიზმების გადადება, დარგის მრავალი საწარმოს მზადყოფნის უქონლობა – იმუშაოს ახალ ეკონომიკურ პირობებში, საწარმოს ფინანსური მხრდაჭერის ინფლაციური მოდელის გამოყენება სახელმწიფოს მიერ, სახელმწიფო სახსრების დეფიციტი და კერძო ინვესტიციების მოუმზადებლობა, კომპენსირება გაუწიოს თავისი მონაწილეობით ინვესტიციების უკმარისობაზე.

12 ტურიზმის ინდუსტრიის ინვესტიციებით მართვის პოლიტიკის ფორმირება

ტურიზმის ინდუსტრიის სფეროში ინვესტიციური რეგიონალური პოლიტიკა წარმოადგენს ტურისტული პროდუქტის მიწოდების რეგულირების ერთ-ერთ გზას. სახელმწიფო რეგულირების სისტემის განვითარება ტურიზმის ინდუსტრიაში რეგიონის დონეზე წარმოადგენს გაცილებით დაბალი დონის სისტემას ვიდრე მთლიანად ქვეყნის სისტემაა. ამერიკელი ექსპერტების შეფასების ადგილობრივი ხელისუფლებას უკვე აქვს საკმაო უფლება და შესაძლებლობა უცხოური ინვესტიციების დაცვისათვის. რეგიონალურ დონეზე ტურიზმის ინდუსტრიის მართვა ხორციელდება აღმასრულებელი ხელისუფლების შესაბამისი ქვედანაყოფების მიერ, როგორც წესი ასეთი ქვედანაყოფების გადასაჭრელ საკითხს წარმოადგენს:

- რეგიონალური პროგრამების დამუშავება, რომელშიც ჩართული იქნება ტურიზმის ინდუსტრიაში ინვესტიციების მოზიდვის პროგრამები და საერთაშორისო თანამშრომლობის კოორდინაცია ამ სფეროში.

- ქვეყნის ადმინისტრაციული ორგანოების საქმიანობის კოორდინაცია რეგიონში ტურიზმის განვითარების და ტურისტული საქმიანობის ორგანიზაციისათვის ხელსაყრელი პირობების შექმნის მიზნით და ტურიზმის მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის ხელშეწყობისათვის.

- საერთაშორისო ტურისტული საქმიანობის ლიცენზირება და ტურისტული საწარმოს მიერ ლიცენზირების პირობების შესრულების კონტროლი.

- რეგიონის ტურისტული მომსახურების ბაზარზე ტურისტული პროდუქტის წინააღმდეგ.

- რეგიონებში იგრძნობა საშუალო კლასის სასტუმროების უმარისობა, პრიმიტიულად მოწყობილი იაფი სასტუმროები სთავაზობენ მხოლოდ მომსახურების მცირე ნაკრებს, მომსახურების ხარისხი კი არ პასუხობს მსოფლიო სტანდარტებს. ასეთი სასტუმროები მოითხოვენ სწრაფ რეკონსტრუქციას. უკიდურესად დაძაბულ რეჟიმში ფუნქციონირებს საგზაო ქსელი, არ არის დამაკმაყოფილებელი გზის საფარი. მოდერნიზაციას საჭიროებს ტურიზმის ინდუსტრიის სხვა ელემენტებიც. რეგიონალური ტურიზმის ინდუსტრიას განავითარებს დაბალი დონე თხოულობს შესაბამის ინვესტიციურ დაბანდებს. მაგრამ რეგიონალური ეკონომიკის ამ სფეროში ინვესტიციების დაბანდებისათვის

აუცილებელია შეიქმნას ხელსაყრელი პირობები; საჭიროა შესაბამისი სამართლებრივი გარანტიები როგორც უცხოელი, ისე ადგილობრივი ინვესტორებისათვის. შეგვიძლია მოვიყვანოთ რამდენიმე მაგალითი ამ მიმართულებით. კერძოდ:

რეგიონებში გაცხოველდა საკანონმდებლო საქმიანობა იმ სფეროში, სადაც ქვეყნის დონეზე არ შეიმჩნევა პროგრესი, შემოდებულია ორმაგი მოქმედების მექანიზმი, ადგილობრივი ადმინისტრაციის დაგირავების ფონდი და კომერციული ბანკების გარანტიები (ფართო საერთაშორისო კავშირებით) ცალკეული საინვესტიციო პროგრამების მიხედვით. ზოგჯერ მიღებულია საკუთარი კანონი კერძო უცხოური ინვესტიციების დაცვის შესახებ, მეწარმეებს უფლება აქვთ მიცემული შეძინონ საწარმოო დანიშნულების მიწის ნაკვეთები კერძო საკუთრებაში.

რეგიონალურ ხელისუფლებას მიეცა მნიშვნელოვანი შესაძლებლობები დახვედრის სფეროში. ისინი ფართოდ იყენებენ გადასახადებისაგან დროებით გათავისუფლებას ახალი ინვესტიციების განხორციელების სანაცვლოდ.

არსებითი წინსვლაა ადგილობრივი და რეგიონალური ადმინისტრაციის უცხოელ მეწარმეებთან ურთიერთობის პრაქტიკაში. ადგილობრივი ხელისუფალნი იწყებენ პრაქტიკაში პრაგმატულ მიდგომას, თხოულობენ კონკრეტული ტექნიკური პროექტების წარმოდგენას.

სახელმწიფო ბიუჯეტის სახსრების ქრონიკული უკმარისობა რეგიონების საინვესტიციო მხარდაჭერისათვის, სათანადო ყურადღების უქონლობა რეგიონების საჭიროებებზე, შეთანხმებული საინვესტიციო პროგრამების შეუსრულებლობა აიძულებს რეგიონებს ეძებონ ინვესტიციების მოზიდვის საკუთარი გზები.

ზოგიერთ რეგიონში პორაქტიკულად შემოიღეს საკუთარი საკანონმდებლო ნორმატიულ-სამართლებრივი საფუძვლები, რომლებიც მიმართულია მოცემულ რეგიონში ინვესტიციური კლიმატის გაუმჯობესებისაკენ. ფართოდ გავრცელდა ისეთი ღონისძიებები, როგორიცაა განსაზღვრულ პირობებში ადგილობრივ ბიუჯეტში მოგების და ქონების გადასახადებიდან განთავისუფლება (ანდა მათი განაკვეთების შემცირება), გადასახადების და სარენტო გადასახადების გადახდის გადავადება, უპროცენტო კრედიტის (სესხის) მიცემა და ხელისუფლების ადგილობრივი ორგანოების გარანტიები და ა.შ.

მაგალითად ტურისტებისათვის მიმზიდველია ისტორიული ძეგლებით მდიდარი მხარის მონახულება დასვენების შესაძლებლობებით. რეგიონის

ადმინისტრაცია ღებულობს ზომებს რეგიონის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების უზრუნველყოფისათვის. ეკონომიკური პრობლემის გადაწყვეტის მნიშვნელოვან ინსტრუმენტს რეგიონში წარმოადგენს რეგიონალური მეურნეობის სხვადასხვა სფეროში ინვესტიციების დაბანდება.

ინვესტიციების მოზიდვისათვის ზოგიერთ რეგიონში ღებულობენ კანონებს, რომლებიც აუშჯობებსენ საინვესტიციო კლიმატს, რომელშიც გათვალისწინებულია მარკეტინგული საქმიანობით დაკავებული საწარმოების და ბანკების, რომლებიც ახორციელებენ პირდაპირ ინვესტიციებს, მოგების გადასახადიდან ნაწილობრივი გათავისუფლება.

კანონი გარანტიას საწარმო-ინვესტორისთვის არ გააუარესოს მათი საქმიანობის სამართლებრივი პირობები. ამ კანონში გათვალისწინებულია ინვესტორისათვის არსებული თამაშის ყველა წესები. არსებითად ასეთი კანონები წარმოადგენენ რეგიონალურ დონეზე სახელმწიფო კანონმდებლობას ამ სფეროში.

ხელსაყრელი რეჟიმის გაზრდა აძლევს კარგ ნიადაგს ინვესტორებს დაბანდებისათვის იმ დარგებში, რომლებიც იზიდავენ უცხოელ და ადგილობრივ ინვესტორებს (კვების, სატყეო, ხისდამამუშავებელი და ცელულოზა-ქაღალდის მრეწველობა, კავშირგაბმულობა, მანქანათმშენებლობის ზოგიერთ დარგში არსებული ტექნოლოგია, რომელიც შესაძლებლობას იძლევა გამოუშვას კონკურენტუნარიანი პროდუქცია) არის აგრეთვე ტრანსპორტი, ვაჭრობა და საზოგადოებრივი კვება, ე.ი. ის დარგები, რომლებიც წარმოადგენენ ტურიზმის ინდუსტრიის არსებით ელემენტებს. ყურადღება უნდა გამახვილდეს იმაზე, რომ უცხოური დაბანდებების ძირითადი ნაწილი – პირდაპირი ინვესტიციებია. მათი წილი წარმოების საერთო მოცულობაში გასული საუკუნის 90-იან წლებში შეადგენდა 50%-ზე მეტს. ისეთი ფირმები, როგორიცაა: ბრიტიშ პეტროლეუმი, რენო, სიმენსი, კოკა-კოლა, (ბენზინის ინვესტორი) პირველ ადგილზე არიან.

ზოგიერთ რეგიონში განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობენ ინვესტორებს. ღებულობენ მთელ რიგ საკანონმდებლო აქტებს. ინვესტიციური კლიმატის გაჯანსაღებისათვის რეგიონში, სადაც გათვალისწინებულია გარკვეული შეღავათები გადასახადებსა და მოგებაზე.

ქვეყნის ხელმძღვანელობა ახორციელებს მიზანმიმართულ პოლიტიკას ხელსაყრელი კლიმატის შესაქმნელად უცხოური კაპიტალის მოზიდვისათვის. მიღებული იქნა რიგი კანონპროექტებისა, რომლებიც ასტიმულირებენ უცხოური კაპიტალდაბანდებების შემოდინებას.

სპეციალისტთა მოსაზრებით რეგიონებში მიღებული საკანონმდებლო აქტები ხელს უწყობენ საშუალო ინვესტიციური პროექტების რეალიზაციას, მაგრამ ფაქტია, რომ შედეგათები ეხება მცირე და საშუალო საწარმოებს, მოწმობს ხელისუფლების კეთილ ნებას განაახლოს და განავითაროს საწარმოო და სოციალური ინფრასტრუქტურა, სატრანსპორტო საგზაო ქსელის ჩართვით, სისტემის მეურნეობა, სავაჭრო საწარმოთა ქსელი და საზოგადოებრივი კვების საწარმოები.

ზოგიერთ რეგიონში მიღებულია კანონები ინვესტიციური საქმიანობის შესახებ რეგიონში. კანონი გარანტიას აძლევს ფირმებს, რომლებმაც შექმნეს კლიმატი რეგიონალური საინვესტიციო პროგრამების რეალიზაციისთვის, გათავისუფლდნენ მოგების გადასახადისაგან, იურიდიული პირები ქონების გადასახადისაგან, აგრეთვე იმ გადასახადებისაგან, რომლებიც მიმართულია ტერიტორიულ საგზაო ფონდში. ადრე შექმნილი საწარმოების ძირითადი ფონდების მოდერნიზაციისათვის რეგიონის საინვესტიციო პროგრამის ფარგლებში. ქონებაზე გადასახადი იურიდიულ პირებს ერიცხებათ ახალი მოდერნიზებული ძირითადი საწარმო ფონდების ღირებულების გამოვლენით.

რეგიონალური ხელისუფლების მიერ ინვესტიციებში მოყვანილი მაგალითების საფუძველზე შეიძლება გაკეთდეს შემდეგი დასკვნები: ჯერ ერთი – რეგიონები, რომლებიც იზიდავენ აქტიურად უცხოურ ინვესტიციებს ქვეყნის დიდი ნაწილია. მეორე – ადგილებზე კარგად ესმით, რომ ახლანდელ სიტუაციაში უცხოური კაპიტალის მიზიდვა წარმოადგენს ქვეყნის ეკონომიკური კრიზისიდან გამოსვლის და ეკონომიკური ზრდის ერთ-ერთ ინსტრუმენტს.

ექსპერტთა მოსაზრებით, რეგიონის საწარმოთა და კომპანიათა ღირეპქტორებმა პირველ რიგში უნდა გააუმჯობესონ საგადასახადო რეჟიმი. იმ ფირმებისათვის, რომლებიც აბანდებენ თავიანთ კაპიტალს რეგიონების სოციალურ-ეკონომიკურ განვითარებაში, მის ინფრასტრუქტურაში, რაც მისცემს საშუალებას რეგიონალური ბაზარი გახდეს უფრო კონკურენტუნარიანი, რეგიონები კი – უფრო ხასურველი სამამულო და უცხოელი ტურისტებისათვის. ცხადია, რომ ფულის კურსის სტაბილურობა თუ არამყარია წინასწარ ვერ განსაზღვრავ ქვეყნის ეკონომიკურ პოლიტიკას. აუცილებელია უცხოური ინვესტიციების მოზიდვაში ადგილებზე რეგიონალური ხელისუფლების უფლებამოსილებაში სინათლის შეტანა. უნდა გათანაბრდეს ტერიტორიულ და ქვეყნის კანონების უფლებები ადგილობრივ და უცხოური კაპიტალის მოზიდვის თაობაზე. საჭიროა სტაბილური

თამაშის წესების გამჭვირვალობის უზრუნველყოფა სამართლებრივ სფეროში, ამ კანონების თანასწორობა რეზიდენტების და არარეზიდენტებისათვის.

ქვეყნის საწარმოთა უმეტესობა რჩება არაეფექტური, კაპიტალის უკმარისობისა და ეკონომიკური ტრანსფორმაციისა და საერთაშორისო კონფერენციისათვის მოუმზადებლობის გამო.

ცალკეულ სპეციალისტთა მოსაზრებით რეგიონალური საინვესტიციო სტრატეგია საშუალოვადიან პერიოდში უნდა განვითარდეს შემდეგი მიმართულებებით:

1. ინვესტიციური პროცესების თანმიმდევრული დეცენტრალიზაცია, რომელიც დაეფუძნება საკუთრების მრავალფორმიანობას და საწარმოთა საკუთარი დაბანდების როლის ამაღლებას.

2. საწარმოთა სახელმწიფო მხარდაჭერა ცენტრალიზებული ინვესტიციების ხარჯზე კაპიტალურ დაბანდებათა ფინანსირებას დაუბრუნებელი საბიუჯეტო სუბსიდირებიდან სახელმწიფო ბიუჯეტის სახსრების დაბრუნებადობის და გადახდის პრინციპებზე გადასვლა. დაუბრუნებელი ბიუჯეტური დაფინანსება შეიძლება განხორციელდეს გამონაკლის შემთხვევაში, სოციალურად აუცილებელი მნიშვნელობის ობიექტების მიმართ, რომელთაც აქვთ არაკომერციული ხასიათი და არ აქვთ საკუთარი დაგროვების წყარო.

3. სახელმწიფო ბიუჯეტის მიერ ინვესტიციებზე გაწეული როგორც დაუბრუნებელი, ისე დაბრუნებადი ფინანსური სახსრების მიზნობრივ ხარჯვაზე კონტროლის გაძლიერება.

4. ცენტრალიზებული კაპიტალური დაბანდების განსაზღვრული გადაადგილება საწარმოო დანიშნულების საინვესტიციო პროექტების დაფინანსებაზე. გამონაკლის შემთხვევაში სახელმწიფო მიზნობრივი პროექტების შესაბამისად კონკურსის საფუძველზე. გადაწყვეტილების მიღება დაფინანსების შესახებ საინვესტიციო პროექტების ჩატარებული ექსპერტიზის შედეგის გათვალისწინებით სახელმწიფოს სოციალურ-ეკონომიკური პოლიტიკის მიზნების და პრიორიტეტების შესაბამისად.

5. ინვესტიციური პროექტების ერთობლივი (წილობრივი) სახელმწიფო-კომერციული დაფინანსების პრაქტიკის მნიშვნელოვანი გაფართოება. მ.შ. კაპიტალის მოზიდვა სხვა ქვეყნებიდან.

6. ცენტრალიზებული (საკრედიტო) რესურსების ნაწილის გამოყენება განსაკუთრებით ეფექტიან და სწრაფად გამოსყიდვის მქონე პროექტების და მცირე

ბიზნესის ობიექტების რეალიზებაზე. მათი დარგობრივი კუთვნილების და საკუთრების ფორმების მიუხედავად, წარმოების სტრუქტურულ-ტექნოლოგიური გარდაქმნის დაჩქარებისათვის.

7. ინვესტიციების ბიუჯეტური დაფინანსების კომპენსაციის შესაძლებელი შემცირება ეკონომიკაში დაზღვევის გაფართოების გზით და სახელმწიფოს მიერ ინვესტიციური პროექტების მხარდაჭერა-გარანტიებით (გარანტია შეიძლება იყოს კერძო ინვესტორის მიერ გამოშვებული ფასიანი ქაღალდები), რითაც უზრუნველყოფილი იქნება წარმოებაში კაპიტალურ დაბანდებათა ხელსაყრელობა და ამ დაბანდებაებთან დაკავშირებული რისკის შემცირება.

8. წვრილი მეანობების და მოსახლეობის დანაზოგების სტიმულირებისათვის ნორმატიულ-სამართლებრივი და ეკონომიკური პირობების შექმნა სხვადასხვა ფინანსურ ინტიტუტების, მ.შ. ნდობით საინვესტიციო ფონდებში, კომერციულ ბანკებში, საპენსიო ფონდებში, სადაზღვევო კომპანიებში და ზოგადი სახსრების შემდგომი ტრანსფორმაციისათვის ეკონომიკის რეალურ სექტორში ინვესტიციებისათვის. ინვესტიციური საქმიანობის ნორმატიულ-სამართლებრივი ბაზის სრულყოფის ღონისძიებაში უნდა ჩაირთოს გადასახადის და არასაგადასახადო გადასახადისაგან ბიუჯეტში გადახდისაგან გათავისუფლება, ტურისტული ინდუსტრიის ფორმების განვითარებისათვის განხორციელებული ინვესტიციური დაბანდებაები.

9. ფასიანი პრივატიზაციის განხორციელებით ინვესტირების ფინანსური ბაზის მნიშვნელოვანი გაფართოება, მ.შ. რესურსების საინვესტიციო სფეროს მიკუთვნებით. პრივატიზებულ საწარმოთა აქციების მეორადი ემისიით, შეზღუდვების გაუქმება საკუთრების შეძენაზე და მასზე კონტროლი დამოუკიდებელი მსხვილი ინვესტორების მხრიდან. შესაძლო გაფართოებისათვის სესხის გამოყენება. საკრედიტო-საბანკო სისტემაში აქტუალურს წარმოადგენს მუნიციპალური საკუთრების დაგირავების პრაქტიკა.

13 ტურიზმის ინდუსტრიის ინვესტიციებით სახელმწიფოებრივი მართვის მსოფლიო გამოცდილება

ქვეყნის ეკონომიკის ტრანსფორმირების პერიოდში ტურისტული ბიზნესის განვითარების ამოცანის შემუშავება და შესაბამისი სახელმწიფო პოლიტიკის

გატარება მეტად აქტუალური და ობიექტური აუცილებლობაა. უკანასკნელ წლებში ჩვენს ქვეყანაში ტურიზმის ინდუსტრიის განვითარება მიმდინარეობდა წინააღმდეგობრივად, რაც გამოიხატებოდა იმაში, რომ ერთი მხრივ, ქვეყანაში გაიზარდა იმ ფორმების და ორგანიზაციების რაოდენობა, რომლებიც ეწევიან ტურისტულ მომსახურებას და ამის საფუძველზე განვითარდა გამსვლელი ტურიზმი. მეორე მხრივ, შემომსვლელი და შიგა ტურიზმი მკვეთრად ჩამორჩება გამსვლელი ტურიზმისაგან.

ყოველივე ზემოაღნიშნულ თავისებურებებთან დაკავშირებით წარმოიშვა ტურიზმის ინდუსტრიის განვითარების ერთიანი პოლიტიკის ფორმირების აუცილებლობა. როგორც უკვე აღინიშნა ტურიზმის ინდუსტრია მჭიდროდაა დაკავშირებული ეკონომიკის სხვადასხვა სექტორთან. შესაბამისად ტურისტული პროდუქტიც წარმოადგენს მათი ფუნქციონირების შედეგს.

უცხოური გამოცდილება გვიჩვენებს, რომ ტურისტული ინდუსტრიის წარმატებით განვითარება მჭიდროდ არის დაკავშირებული სახელმწიფოს აქტიურ მოქმედებასთან მის ფუნქციონირებაში. მრავალ ქვეყანაში ნათლად გამოჩნდა, რომ ტურიზმი – მაღალრენტაბელური დარგია, დამატებითი (რიგ შემთხვევაში არსებითი) წყარო ვალუტის შემოდინების (შემოსასვლელი და შიგა ტურიზმის აქტიური განვითარებისას), ეკონომიკური სტრუქტურის დივერსიფიკაციის ფაქტორი.

ტურიზმის ინდუსტრიის სპეციფიკა, ტურისტული ბიზნესის განვითარებიდან მიღებული ეკონომიკური ეფექტი, ამწვავებს კონკურენციას მსიფლიო ბაზარზე.

ტურისტული მომსახურება თხოულობს სახელმწიფოს მხრიდან აუცილებელ მხარდაჭერას. საბაზრო ეკონომიკის განვითარებულ ქვეყნებში ამუშადა არსებობს მთელი რიგი მეთოდებისა, რომელთა დახმარებითაც ამ დარგში ხორციელდება სახელმწიფო საინვესტიციო პოლიტიკა.

უცხოური გამოცდილება გვიჩვენებს ტურიზმის ინდუსტრიის განვითარებისათვის ინვესტიციურ პროცესებში სახელმწიფოს მონაწილეობის შემდეგ ძირითად მიმართულებებს:

– ფიქსირებული საპროცენტო განაკვეთის მქონე ხელსაყრელი კრედიტებით და სესხებით უზრუნველყოფა, ფიქსირებულ და საბაზრო პროცენტის განაკვეთის სხვაობის სახელმწიფო კომპენსაციით.

– მიწის გაყიდვა ან არენდით გაცემა საბაზრო ფასზე დაბალი ფასით.

– საგადასახადო შეღავათები.

– ინვესტიციებზე სახელმწიფო გარანტიების მიცემა.

სხვადასხვა ქვეყანაში ტურიზმის ინდუსტრიაში გამოიყენება სახელმწიფო ინვესტიციური პოლიტიკის სხვადასხვა საშუალებები, მაგალითად, ავსტრიაში, ჰაბერსბერგში, პორტუგალიაში გამოიყენება შეღავათიანი სესხები, საფრანგეთში, ბრიტანეთში და იტალიაში განსაკუთრებული ყურადღება ექცევა დახმარებებს, უბანეთში – დამატებულ ღირებულებაზე დაბალი გადასახადები.

საზღვარგარეთის ქვეყნებში დიდი ყურადღება ექცევა ქვეყნის მიმზიდველი იმიჯის შექმნას უცხოელი ტურისტებისათვის. ეს კი მიიღწევა ქვეყნის პოლიტიკური სტაბილიზაციის უზრუნველყოფის გზით, ინფრასტრუქტურის განვითარებით (მაგალითად საგზაო ქსელი, რისკის შემცირება და სხვა).

ზოგიერთ ქვეყანაში ტურიზმის სფეროს განვითარების საქმე სახელმწიფოს ხელშია. ასე მაგალითად, ეგვიპტესა და თურქეთში, სადაც ტურიზმს მეურვეობას უწევს სახელმწიფო, დარგის კონტროლის ჩათვლით, შესაბამისი დარგის სამინისტრო. ინვესტიციური პროექტების რეალიზაციაზე, რეკლამაზე და მარკეტინგულ გამოკვლევაზე აუცილებელ სახსრებს ეგვიპტის ხელისუფლება სახელმწიფო ბიუჯეტიდან გამოყოფს. ამ ქვეყნისათვის ტურიზმი წარმოადგენს უმთავრეს წყაროს უცხოურ ვალუტის შემოდინებისათვის.

ეროვნული ტურიზმის განვითარებაში აქტიური მონაწილეობა ღიბახასიათებელია იტალიის სახელმწიფო პოლიტიკისთვის, ტურიზმის განვითარების პერსპექტიული მიმართულებები მუშავდება ტურიზმის დეპარტამენტის იტალიის მრეწველობის, ვაჭრობისა და ხელოსნობის სამინისტროს სტრუქტურის მიერ. მეორე ორგანო – ტურიზმის ეროვნული სამმართველო – პასუხს აგებს ევროპულ კავშირთან ურთიერთობის განვითარებაზე, ახორციელებს დარგთაშორის კოორდინაციას ტურიზმის ინდუსტრიის განვითარების ინტერესებიდან გამომდინარე. უზრუნველყოფს მომხმარებელთა ინტერესების დაცვას, ბაზარზე ტურისტული პროდუქტის წინააღმდეგობის მიზნით საზღვარგარეთ ქმნის თავის საინფორმაციო წარმომადგენლობას, ატარებს სარეკლამო კამპანიას და სხვა ღონისძიებებს.

ტურიზმის სახელმწიფოებრივი რეგულირება ოლქებში (რეგიონებში) ხორციელდება ორ დონეზე. ტურიზმის დეპარტამენტი (პირველი დონე) წყვეტს ტურისტული ბიზნესის სამართლებრივი უზრუნველყოფის საკითხებს. მეორე დონე წარმოდგენილია ტურიზმის განვითარების სააგენტოების სახით, რომელსაც აქვს ყველა (რეგიონში) ოლქში თავისი განყოფილებები. სააგენტოების და განყოფილებების უწყებაში წარმოებს სტატისტიკური აღრიცხვა და ინფორმაციის

შეგროვება ტურისტული ნაკადების შესახებ, ტურისტული ბაზრის მარკეტინგული გამოკვლევა, ტურისტების ინფორმაციული მომსახურება.

საოლქო უწყებები (ოლქი ყველაზე მსხვილადმინსტრაციული ერთეულია იტალიაში) ამუშავენ ტურიზმის განვითარების პროგრამებს. ოლქების ტერიტორიისათვის არეგულირებენ ტურისტული საწარმოების საქმიანობას, სასტუმრო კომპლექსების, დასვენების ობიექტებს, აწარმოებენ სასტუმროების კლასიფიკაციას, ლიცენზიას აძლევენ ტურისტული ფირმების საქმიანობას, ამზადებენ სპეციალისტებს ტურისტების მომსახურებისათვის (გიდებს, გამცილებლებს, თარჯიმნებს) მათი სერტიფიცირებით, ახორციელებენ კონტროლს. პროვინციების ტურიზმის სამმართველოების საქმიანობაზე და ადგილებზე ავტონომიური სამკურნალო საწარმოებზე აგრეთვე ტურიზმის აგენტებზე. ადგილობრივი ორგანოები წყვეტენ ტურისტული ინფრასტრუქტურის განვითარების საკითხებს, კულტურის ძეგლების დაცვას, ტურისტული ფირმების საქმიანობის ორგანიზაციას ქვეყნის მთელ ტერიტორიაზე.

ქალაქის მმართველობებს მიცემული აქვს უფლება გამოუშვას მუნიციპალური ტურობლიგაციები, რომელთა გაყიდვიდან მიღებული სახსრები განკუთვნილია ტურიზმის ინდუსტრიის ინფრასტრუქტურის განვითარებისა და ისტორიული ძეგლების რესტავრაციისათვის.

იტალიაში მიმდინარეობს საკითხის განხილვა მოსახლეობის ფენებისათვის მატერიალური მხარდაჭერის შესახებ დასვენებისათვის, აგრეთვე ტურისტული მგზავრობისათვის შეღავათიანი კრედიტების მიცემის თაობაზე. ამ მიზნით ხელისუფლებას გამიზნული აქვს გამოიყენოს მრავალი ევროპული ქვეყნების პრაქტიკა, რომლებმაც შემოიღეს „საშვებულებო ჩეკები“. ამ ღონისძიებების განხორციელებისათვის ქვეყნის ბიუჯეტში გათვალისწინებულია შესაბამისი ხარჯები.

რეგიონალური ტურიზმის განვითარებაში კერძო ფირმების ჩართვის მიზნით ქვეყანაში იქმნება ეგერთწოდებული „კონსორციუმები ტურიზმის მიხედვით“. (ანტურიზმი) კერძო საწარმოებია, რომელთა 50% ფინანსდება რეგიონალური ბიუჯეტიდან, 50% კი ტურისტული ფირმის, სასტუმროების, მაღაზიების და კაფეების საწარმოების სახსრებიდან. გარდა ამისა, კონსორციუმში მონაწილეებს, კონსორციუმის ფონდში შეაქვთ თავიანთი წლიური მოგების განსაზღვრული პროცენტი. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, კონსორციუმის ფონდი ძირითადად

წინანდება იმ საწარმოებისა და ორგანიზაციების სახსრებით, რომლებიც უშუალოდ დაინტერესებულნი არიან რეგიონალური ტურიზმის განვითარებით.

იტალიის ტურისტულ ბიზნესში სახელმწიფოს აქტიურმა მონაწილეობამ იტალიას ბოლო წლებში მოუტანა საგადასახადო ბალანსის საერთაშორისო ტურიზმის მიხედვით დადებითი საღდო, რამაც საშუალება მისცა ქვეყანას საგადასახადო ბალანსის სხვა მუხლების უარყოფითი საღდო გადაეფარა. ამანას აქვს სხვადასხვა კლასიფიკაციის სასტუმროთა ფართო ქსელი.

საინტერესოა შვეიცარიის გამოცდილება ამ სფეროში, სადაც ჩამოყალიბდა ტურისტული მომსახურების ბაზრის ფუნქციონირების მრავალდონიანი რეგულირების სისტემა. ტურიზმის განვითარების სახელმწიფო პოლიტიკის გატარებაში ფედერალურ დონეზე თავისი უფლებამოსილების ფარგლებში მონაწილეობას ღებულობენ ქვეყნის საგარეო საქმეთა სამინისტრო, შინაგან საქმეთა ფედერალური დეპარტამენტი, ტრანსპორტის ენერგეტიკის ფედერალური დეპარტამენტი, სახალხო მეურნეობის ფედერალური დეპარტამენტი, იუსტიციისა და პოლიციის ფედერალური დეპარტამენტი, ფედერალური სამხედრო დეპარტამენტი.

ამ სახელმწიფოებრივ სისტემაში განსაკუთრებული ადგილი უკავია ტურიზმის ფედერალურ სამსახურს, რომელიც პასუხისმგებელია ტურიზმის სახელმწიფო პოლიტიკის კონცეფციის შემუშავებაში, რომელშიც გათვალისწინებული იქნება:

ტურიზმის ინდუსტრიის დარგთაშორისი ხასიათი, ტურიზმის ბიზნესის დაგეგმვის ხელშეწყობა, მარკეტინგული საქმიანობის კოორდინაციის განხორციელება ტურიზმის შესახებ რეგიონალური და კანტონების კავშირების სამსახურების მიერ, ტურისტული მომსახურების ბაზრის გამოკვლევის შესაძლებლობა, სარეკლამო კამპანიის, ინფორმაციული ტექნოლოგიების განვითარება, საერთაშორისო ტურისტული ორგანიზაციების საქმიანობაში სახელმწიფო ორგანიზაციების და ტურისტული ფირმების მონაწილეობა: ამ სახელმწიფო ორგანოების მთელი საქმიანობა მიმართულია ტურისტული მომსახურების მოთხოვნის სტიმულირებაზე ქვეყნის შიგნით და საზღვარგარეთ, ტურიზმის ინდუსტრიის ჰარმონიულ და დაბალანსებული განვითარებისათვის. მთლიანად სახელმწიფოებრივი პოლიტიკა ტურიზმის სფეროში ატარებს რეკომენდაციულ-კონსულტაციურ ხასიათს.

ტურისტული საქმიანობის მარეგულირებელი ორგანიზაციები კანტონების და
ლოკალურ დონეზე რეალიზაციას უკეთებენ ფედერალური ორგანოების
გადაწყვეტილებებს ამ სფეროში, ტურისტული მომსახურების უშუალო
მწარმოებელთა ინტერესებიდან გამომდინარე.

შეიძლება გაკეთდეს დასკვნა, რომ სახელმწიფო თამაშობს არსებით (თუ არა
გადაწყვეტ) როლს ტურისტული ბიზნესიდან მნიშვნელოვან წვლილის შეტანაში
ქვეყნის ეკონომიკაში: ტურისტული ინდუსტრიის ხვედრითი წილი მშპ შეადგინა
8.1%, მისი როლი თანაზომიერია შვეიცარიის საბანკო სექტორის წვლილთა მ.შ.პ.-
ში.

უკანასკნელ წლებში საერთაშორისო ტურისტული ბიზნესის ლიდერთა
რიცხვში დაწინაურდა უნგრეთი. მსოფლიოში ამ ქვეყანას კონკურენტული
პოზიციის დაკავება განაპირობა ქვეყანაში ტურიზმის განვითარებისათვის
გატარებულმა მოქნილმა სახელმწიფო პოლიტიკამ, საეიზო ბარიერების გაუქმებამ,
ჩამოყალიბებულმა საგადასახადო სისტემამ, ტურიზმის ინდუსტრიაში
ინვესტიციების (შემოდინების) სტიმულირებამ.

უნგრეთში ტურიზმის მართვის ინსტიტუციონალური სტრუქტურა აგებულია
შემდეგნაირად: ტურიზმის სახელმწიფო მმართველობას ახორციელებს
მრეწველობის, ვაჭრობის და ტურიზმის სამინისტრო, რომლის შემადგენლობაშიც
ფუნქციონირებს ტურიზმის დეპარტამენტი. ტურიზმის დეპარტამენტი ეს ორგანო
წყვეტს იურიდიულ ტურისტული საქმიანობის ლიცენზირების და ტურისტული
მომსახურების სერტიფიკაციის საკითხებს, სამინისტროს აქვს კორპორაცია
„ტურიზმი-უნგრეთი“, რომლის ამოცანა უცხოეთის წარმომადგენლებთან მუშაობა,
ანალიტიკური მუშაობა, სხვადასხვა სახის ტურისტული პროდუქტის დამუშავება
და მისი წინააღმდეგ ტურისტული მომსახურების მსოფლიო ბაზარზე, ქვეყნის
რეგიონებში ტურიზმის განვითარების ხელშეწყობა, და საერთოდ უცხოეთში
უნგრეთის მიმზიდველი იმიჯის შექმნა.

თუმცა სტრატეგიული გადაწყვეტილების უფლება მინიჭებული აქვს
ტურიზმის ნაციონალურ კომიტეტს, რომლის შემადგენლობაშიც შედის:
ტურისტული ფირმის ასოციაციის, ტურისტული სააგენტოების, სასტუმროების და
ა.შ. თავმჯდომარეები. კომიტეტი განსაზღვრავს ტურიზმის ინდუსტრიის
საწარმოების მარკეტინგის, დაკრედიტების, საერთაშორისო საქმიანობის სფეროში
ნაციონალურ (ეროვნულ) სტრატეგიას. კომიტეტის მიერ მიღებულ
გადაწყვეტილებას ამტკიცებს სამინისტრო. მარკეტინგული, სარეკლამო და

საინფორმაციო საკმინობის დაფინანსება ხდება ტურიზმის განვითარების ფონდის
ანგარიშიდან. აღნიშნული ფონდის ფინანსური რესურსების ფორმირება ხდება
ტურიზმის ინდუსტრიის საწარმოების შენატანებიდან ტურიზმის
განვითარებისათვის გადასახადის სახით მოგებიდან 0.5%-ის ოდენობით, აგრეთვე
სახელმწიფო სახსრებიდან რომელიც აღნიშნული გადასახადების საერთო თანხის
ტოლია.

სახელმწიფო მიისწრაფის იქითკენ, რომ ტურისტული მომსახურების
ღირებულება შეესაბამებოდეს მოსახლეობის საშუალო ფენის მატერიალურ
შეძლებლობებს.

ქვეყანაში გატარებული სახელმწიფო პოლიტიკის შესახებ ტურიზმის
სფეროში უნგრეთში ამ სფეროს წილად მოდის მშპ-ის 10%-მდე. (სოფლის
მეურნეობა - უნგრეთის ეკონომიკის მეტად განვითარებული დარგია, იძლევა 6%).
ტურიზმის ინდუსტრიის საწარმოების საკმინობიდან მიღებული სავალუტო
შემოსავლები შეადგენს ქვეყნის მთელი ექსპორტის დაახლოებით 35%-ს.

აღნიშნული მაგალითებიდან განსხვავებით ტურისტული საკმინობის
სახელმწიფო რეგულირების (სამინისტროს და მრავალდარგოვანი სამინისტროების
დონეზე დარგის განვითარებაზე განხორციელებული კონტროლი) აშშ ტურისტული
მომსახურების ბაზარზე ძირითად საკმინობას ახორციელებენ მსხვილი
ტურისტული კომპანიები. გარდა ამისა, ყოველ შტატში, მთელ რიგ მსხვილ
ქალაქში ფუნქციონირებენ ტურიზმის განვითარებაზე მზრუნველი შესაბამისი
სამსახურები. აღნიშნული სამსახურების ბიუჯეტის ფორმირება წარმოებს
სახტუმროში ცხოვრებიდან მიღებული ადგილობრივი გადასახადებიდან.

აშშ ფედერალურ დონეზე სახელმწიფო სტრუქტურების უქონლობა
დაკავშირებულია ტურისტული მომსახურების საერთაშორისო ბაზარზე ამ ქვეყნის
საკმაოდ მტკიცე ლიდერის პოზიციასთან და ფედერალური ბიუჯეტის ხარჯების
შემცირების პოლიტიკასთან.

ტურიზმის ინდუსტრიაში ინვესტიციებით მართოს შესაძლო ვარიანტები
შეიძლება შეტანილ იქნას მოდელების სპექტრში ქვეყნის ეკონომიკური
განვითარების კონკრეტული სპეციფიკის გათვალისწინებით ინვესტირების
მოდელების არჩევაში გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს ქვეყანაში არსებულ
საწარმოო რესურსებს:

- ბუნებრივ რესურსებს;
- მატერიალურ-ტექნიკურ რესურსებს;

– შრომით რესურსებს;

– ინფორმაციულ რესურსებს.

მსოფლიო გამოცდილება ტურიზმის ინდუსტრიაში ინვესტიციური პროცესების საბაზრო რეგულირებას ანიჭებს უპირატესობას. ამ შემთხვევაში წარმოების ფაქტორების კომბინირებას ინვესტირების პროცესში ახორციელებენ სამეურნეო სუბიექტები (ჩვენს შემთხვევაში – ტურისტული ფირმები). მაგრამ ეს შესაძლებელია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როცა:

ა) ფირმის საბაზრო საქმიანობიდან მიღებული შემოსავალი საშუალებას აძლევს მათ შექმნან ფინანსური რესურსებით აუცილებელი დაბანდება ანდა მიმართონ საკრედიტო დაწესებულებებს დახმარებისათვის.

ბ) ქვეყანაში იზრდება გადახდისუნარიანი მოთხოვნა.

გ) აშენებულ (გაფართოებულ ანდა რეკონსტრუირებულ) ობიექტების ინვესტირებაზე გაწეული დანახარჯები და ამ ობიექტში საწარმოო საქმიანობაზე განხორციელებული მიმდინარე დანახარჯები სრულიად მისაღებია ბაზრისათვის;

დ) წარმოდგენილი საინვესტიციო პროექტი განსხვავდება სხვა პროექტებისაგან სწრაფი გამოსყიდვით.

ამიტომ ტურიზმის ინდუსტრიის საწარმოებიდან მიღებული შემოსავალი უნდა დაიბეგროს სახელმწიფო საქმიანობის ფინანსირებისათვის საკმარისი მინიმალური გადასახადის დონეზე, როგორც აშშ მაგალითი გვიჩვენებს, სახელმწიფო ეკონომიკის ტურისტული სექტორის ფუნქციონირებაში არ ერევა და მონაწილეობას არ ღებულობს ამ საქმიანობის დაფინანსებაში.

ტურიზმის ინდუსტრიაში ინვესტიციური პროცესებით მართვის მსგავსი მიდგომის დადებით მხარეს შეიძლება მივაკუთვნოთ შემდეგი ასპექტები:

– ბაზარი საშუალებას იძლევა შეირჩეს უფრო კონკურენტუნარიანი საინვესტიციო პროექტები;

– ბაზარი ზემოქმედების შედეგად იქმნება წარმოების ეფექტიანობის ამაღლების მძლავრი სტიმულები, რომელიც გამოიხატება მატერიალურ ანდა სხვა დაინტერესებაში და დაკავშირებულია ოპტიმალური თანაფარდობის უზრუნველყოფასთან წარმოების მაღალი ხარისხისა, გაწეულ მომსახურებასა და მათი უკიდურესად დაბალი ხარჯებით წარმოებასთან.

– კონკურენციული ბრძოლის შედეგად ბაზარზე რჩებიან ტურისტული ინდუსტრიის ყველაზე უფრო ეფექტიანი საწარმოები.

- ტურისტული ფირმების მიმდინარე საქმიანობა და ინვესტიციური პროექტები ორიენტირებულნი არიან ბაზრის მოთხოვნაზე, მისი მეშვეობით კი - საზოგადოების მოთხოვნილების დაკმაყოფილებაზე. ხდება განდევნა იმ საინვესტიციო პროექტებისა, რომელსაც აქვთ ამბიციური მიზნების მიღწევა და არა თვითგამოსყიდვა საბაზრო კონკურენციის პირობებში.

ამასთან ერთად ბაზრის სარგებლიანობა აიძულებს სამურნეო სუბიექტებს გვერდი აუარონ დადგენილ „თამაშის წესებს“, დაარღვიონ არსებული კანონმდებლობა. დიდი კაპიტალის მქონე მსხვილი კომპანიები უშუალო ზეგავლენას ახდენენ ხელისუფლების ორგანოების ფორმირებაზე, ახორციელებენ მათზე სრულ კონტროლს, მედიასაშუალებების ქსელის მეშვეობით აყალიბებენ მათზე საზოგადოებრივ აზრს.

კონკურენტული ბრძოლის შედეგად განდევნილი არაეფექტიანი კომპანიები მათი შეთანხმებით ქმნიან ვიწრო მონოპოლისტურ ჯგუფებს.

ცხადია, არასწორი იქნებოდა დასკვნის გაკეთება იმის შესახებ, რომ ტურიზმის ინდუსტრიის ჩვენს მიერ განხილული ინვესტიციური პროცესებით მართვის მოდელი წარმოადგენს ყოვლისმომცველს.

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ტურიზმის განვითარებაში სახელმწიფოს მონაწილეობა ხორციელდება ამა თუ იმ ზომით შტატების დონეზე, გარდა ამისა, აღრიხდელი მნიშვნელოვანი მონაწილეობით ეკონომიკაში, მართვის ფედერალურმა ორგანოებმა შექმნეს აუცილებელი წინაპირობები ტურისტული მომსახურების საერთაშორისო ბაზარზე ამერიკული ტურისტული ფირმებისათვის კონკურენტუნარიანი პოზიციის უზრუნველსაყოფად. განვითარებული საბაზრო ეკონომიკის მქონე თანამედროვე ქვეყნების ეკონომიკური განვითარების ცალკეულ სტადიაზე სახელმწიფოს შეუძლია მომსახურების სფეროზე მთლიანად და კერძოდ ტურიზმის ბიზნესზე აქტიური ზემოქმედების ფორმებზე გადავიდეს.

ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით ინვესტიციური პროცესებით მართვის ამ მოდელიდან უპირატესობა უნდა მიეცეს იმ მოდელს, რომლებიც გამოიყენება სოციალურად ორიენტირებული საბაზრო ეკონომიკის პირობებში მნიშვნელოვანი სახელმწიფო პროგრამებით და რეგულირებით.

გარდამავალი ეკონომიკის თავისებურებათა გათვალისწინებით შეიძლება მიღებული იქნას ტურიზმის ინდუსტრიის განვითარების სახელმწიფო რეგულირების ორდონიანი მოდელი: ფედერალური და ადგილობრივი ორგანოების ფუნქციების შეთანაწყობა. მაგრამ, ინვესტიციური პროცესების ასეთი სისტემა

შეიძლება აიგოს მხოლოდ სოციალურად ორიენტირებულ საბაზრო ეკონომიკაში სახელმწიფოს განსაღვრული მონაწილეობით. ტურიზმის ინდუსტრიის სფეროში საინვესტიციო პროექტები უნდა სარგებლობდნენ სახელმწიფოს მხარდაჭერით (საგადასახადო, შეღავათიანი კრედიტები და ა.შ.) რამდენადაც ტურისტული ფირმის პროდუქცია მთლიანად ორიენტირებულია შიდა ბაზარზე.

აშშ, გერმანია, ჩრდილოეთევროპის ქვეყნების და იაპონიის გამოცდილება აჩვენებს, რომ შესაძლებელია საბაზრო პრინციპების და სახელმწიფო რეგულირების მექანიზმების წარმატებული შეთანაწყობა ეკონომიკის კონკრეტულ დარგში, რაც საფუძვლად უდევს ტურისტულ ბიზნესს საბაზრო ურთიერთობების პირობებში. განვითარება შეიძლება იყოს ეფექტიანი, თუ სახელმწიფოებრივი რეგულირება შექმნის ამისათვის მყარ ფუნდამენტს.

ტურიზმის ინდუსტრიის საწარმოთა სახელმწიფო მხარდაჭერის ერთ-ერთი მიმართულება მდგომარეობს საზოგადოებაში ფულადი შემოსავლების ისეთ გადანაწილებაში, რომელიც დაეხმარება ტურიზმის პროდუქციაზე მოთხოვნის მასობრივ გადახდისუნარიანობის უზრუნველყოფას (დასვენება, მოგზაურობა, გართობა და ა.შ.) ასეთი მიდგომა ტურიზმის დარგს გახდის უფრო მიმზიდველს ინვესტორებისათვის. გარდა ამისა, იზრდება ტურისტული საქმიანობის სახალხომეურნეობრივი ეფექტი, რაც გამოიხატება სამუშაო ადგილების გაზრდაში, საქონლისა და მომსახურებით სამომხმარებლო ბაზრის გაჯერებაში, საგადასახადო შემოსავლების ზრდაში არა მადალი საგადასახადო განაკვეთებით, არამედ საგადასახადო ბაზის ამაღლებით.

ჩვენი აზრით, სახელმწიფო მხარდაჭერა უნდა გაერცხლდეს ტურიზმის ინდუსტრიის საინვესტიციო პროდუქტებზე, რამდენადაც დარგის განვითარება ხელს უწყობს მოსახლეობის ცხოვრების დონის ამაღლების ამოცანის გადაწყვეტას. ეს მხარდაჭერა შეიძლება გამოიხატოს ე.წ. „პროტექციონისტული ინვესტიციური კრედიტის“ მიცემაში, რომელიც შეიძლება მიეცეს დაახლოებით 10 წლით 1-3% წლიური საპროცენტო განაკვეთით, ბუნებრივი ინფლაციის სიდიდის ავტომატური ინდექსაციით. პროტექციონისტული ინვესტიციური კრედიტი უპირატესად უნდა მიეცეთ იმ ტურისტულ ფირმებს, რომლებიც თავიანთი საქმიანობით უპირატესად ორიენტირებულნი არიან შემოსავლელ და შიდა ტურიზმზე მეორე მხრივ ეკონომიკური თვალსაზრისით, მიზანშეწონილია, რომ ამ სახის კრედიტის ამღები ფირმები ფუნქციონირებდნენ საბაზრო თვითგამოსყიდვის

საფუძველზე და ორიენტირებულნი იყვნენ რაც შეიძლება მაღალ რენტაბელობაზე გრძელვადიან პერიოდში.

ტურიზმის ინდუსტრიის ინვესტიციური პროცესების სახელმწიფო რეგულირების ღონისძიებათა სისტემაში მშენებლოვანი ადგილი შეიძლება დაეკავებინა ინვესტიციური პროექტების ექსპერტიზას. ეკონომიკის განვითარების გარდამავალ პერიოდში როცა მრავალ მეწარმეს ჯერ კიდევ არ ჩამოუყალიბდა მჭარი შეხედულება იმის შესახებ, რომ აუცილებელია მიჰყვეს ბაზრის „თამაშის წესებს“, რასაც აქვს პრინციპული მნიშვნელობა, რადგან ტურისტული ობიექტების ჩამოყალიბებისას ხდება ფიზიკური და იურიდიული პირების და სახელმწიფო ინტერესების უფლებების სრული დარღვევა. ზოგიერთ ინვესტიციური პროექტი ვერ პასუხობს დამტკიცებულ სტანდარტებს. ამიტომ განსახორციელებული ინვესტიციების ეფექტიანობის შეფასებისათვის მიზანშეწონილია ექსპერტიზა.

სახელმწიფო მმართველობის ორგანოების ინტერესებიდან გამომდინარე, აუცილებელია გააცნობიერონ ინფრასტრუქტურის განვითარების აუცილებლობა, როგორც ტურიზმის ინდუსტრიის ფორმების პოზიციის გამაგრების მნიშვნელოვანი ფაქტორი შემოსასვლელი და შიდა ტურიზმის ბაზარზე. ტურიზმის ეს ორი სახე (რაც არაერთხელ აღვნიშნეთ ადრე) უნდა გახდეს ქვეყნის ტურიზმის განვითარების ძირითად მიზნობრივ მიმართულებად, ამასთან დაკავშირებით უნდა მიიღონ სახელმწიფოსაგან უფრო დიდი მხარდაჭერა, გამოიყენონ საინვესტიციო საქმიანობის განხილული და სხვა ფაქტორები. მიმართული ტურისტული მომსახურების ბაზრის ინფრასტრუქტურის განვითარებისთვის.

შემოსასვლელი და შიდა ტურიზმის აქტივიზაციის ერთ-ერთ გზად შეიძლება განვიხილოთ მსხვილი კორპორაციების ფორმირება და მათ საქმიანობაში ხელის შეწყობა შეღავათიანი დაბეგვრის, სუბსიდირების დახმარებით, პირველ ეტაპზე მათი სარეკლამო და ინფორმაციული საქმიანობის გაშუქებით. ამასთან დაკავშირებით, მიზანშეწონილია ტურისტული გაცვლის კოორდინაციისათვის საერთაშორისო ორგანიზაციის ჩამოყალიბება რეგიონში, აგრეთვე ტრანსნაციონალური კორპორაციების ჩამოყალიბება სამამულო კერძო და სახელმწიფო, აგრეთვე უცხოური კაპიტალის მონაწილეობით.

თუ შევაჯამებთ ტურიზმის ინდუსტრიაში ინვესტიციური პროცესების მართვის უცხოურ გამოცდილებას, შეიძლება გაკეთდეს შემდეგი დასკვნა. უნერგებულ რეგიონში სახელმწიფო პოლიტიკა შეიძლება ჩამოყალიბდეს ტურისტული კომპანიის ეკონომიკური რენტაბელობის უზრუნველყოფის

მოთხოვნებიდან და ხელსაყრელი სოციალურ-ეკონომიკური სიტუაციიდან გამომდინარე ტურიზმის შესაძლებელი მონაწილეობით საერთაშორისო გაცვლებში, სახელმწიფოს საგარეო ეკონომიკური საქმიანობის ბალანსის უზრუნველყოფით, ცხოვრების დონის და ხარისხის ამაღლებით ადამიანის მოთხოვნილებათა სრული დაკმაყოფილებისათვის.

ამიტომ თანამედროვე ტურიზმის ბევრი პრობლემა შეიძლება დადებითად გადაწყდეს თუ გათვალისწინებული იქნება რეფორმების სახელმწიფო პოლიტიკა ფართო კონტექსტში.

14 ინვესტიციური გადაწყვეტილების მიღების პრინციპები და მოდელები

ტურისტული ფირმა თავის პრაქტიკულ სამეურნეო ცხოვრებაში ხშირად აწყდება თავისუფალი ფულადი სახსრების ინვესტირების საუკეთესო ვარიანტის ამორჩევის აუცილებლობას. ჩვეულებრივად ასეთი ამოცანა აღმოცენდება იმ შემთხვევაში, როცა გვაქვს მნიშვნელოვანი რაოდენობა პროექტებისა, რომლებიც საჭიროებენ ინვესტირებას.

როგორც წესი, არსებობს ასეთი ამოცანების ორი ტიპი: პირველი ტიპი – ესაა ვარიანტების ამორჩევა, ერთი და იგივე მიზნის მისაღწევად დასაბანდებლად, რომლებიც განსხვავდებიან ერთმანეთისაგან. ორგანიზაციული, ტექნოლოგიური, ეკოლოგიური ანდა სამეურნეო კრიტერიუმების მიხედვით. ასეთ ამოცანებს აქვთ ერთი მიზანი: მისი მიღწევის საშუალებები შეიძლება იყოს განსხვავებული. რომლებიც თხოულობენ სხვადასხვა საინვესტიციო დაბანდებებს და ობიექტის ექსპლოატაციისას იძლევიან სხვადასხვა შედეგს.

ამოცანის მეორე ტიპი – ესაა სხვადასხვა მიზნის მიღწევისათვის ინვესტირების ვარიანტების ამორჩევა რომელთაგან თითოეულს აქვს თავისი მოთხოვნილება ინვესტიციურ დაბანდებებში და თვით შესაძლებლობანი შესავლის, მოგების მიღებაში და ა.შ.

მეთოდურად ორივე ამოცანა პრაქტიკულად ერთნაირია ინვესტიციური გადაწყვეტილების საუკეთესო ვარიანტის არჩევის თვალსაზრისით. თავისი

ხასიათით ისინი მიეკუთვნებიან ინვესტიციური პროექტების შედარებითი ეკონომიკური ეფექტიანობის ამოცანებს, რომელთა გადაწყვეტისას მრავალი ვარიანტიდან საჭიროა ამოარჩიო რეალიზაციისათვის მხოლოდ ერთი რომელიც აქვს ყველაზე საუკეთესო ეფექტიანობის მაჩვენებლებით ინვესტორის ინტერესების პოზიციიდან გამომდინარე.

ტურისტული ფირმის ხელმძღვანელობის და მისი პარტნიორების ზაინვესტიციო გადაწყვეტილების მიღების მნიშვნელოვან პრინციპს წარმოადგენს ინვესტიციური პროგრამების მიზნების ფორმულირება. ინვესტიციები შეიძლება გამოიხსნას იყოს ფირმის საწარმოო დანახარჯების შესამცირებლად კარგი სატრანსპორტო მოწყობილობის შეძენისათვის ფირმის საქმიანობის განვითარებისათვის უფრო მიმზიდველ რეგიონში ინვესტიციური პროგრამა შეიძლება გათვლილი იქნას მოწოდებული მომსახურების მოცულობის გაზრდისათვის მისი გასაღების უკვე ათვისებულ ბაზარზე. ინვესტიცია შეიძლება მიმართული იყოს ქალიშვილი (შვილობილი) ფირმების, ფილიალების შექმნაზე, ახალი სასტუმროების მშენებლობაზე, კვების საწარმოებსა და ვაჭრობაზე, გართობის საწარმოებზე და ა.შ. ინვესტიციების ყველა აღნიშნული მიმართულება ხასიათდება რისკის სხვადასხვა დონით რომელიც დაკავშირებულია იმასთან, თუ რამდენად წარმატებულია ტურისტული კომპლექსის მარკეტინგული სამსახური შეუძლიათ თუ არა განსაზღვრონ ბაზრის შესაძლო რეაქცია ფირმის კონკრეტულ მოქმედებაზე.

ტურიზმის ინდუსტრიის სფეროში ინვესტიციური გადაწყვეტილების შესაძლო ვარიანტებში შეიძლება შეიტანო სპექტრი მოდელებისა და თითოეულ მათგანს გაუკეთო მოდიფიკაცია და კონკრეტიზაცია არსებული სიატუაციის მიხედვით გადასაწყვეტი პრობლემის თავისებურებებიდან გამომდინარე. გარდა ამისა, მოდელის არჩევაზე გავლენას ახდენს ეკონომიკური პროცესების რეგულირების სისტემა, ბაზრის ლიბერალიზაციის ხარისხი და სახელმწიფოს მონაწილეობის დონე.

გადაწყვეტილების საუკეთესო ვარიანტის არჩევა ეყრდნობა ყველა განხილული ალტერნატიული ვარიანტების მიმზიდველობის განმსაზღვრელ შემდეგ კრიტერიუმებს:

- ობიექტის შემოსავლიანობის შიდა ნორმა (სასტუმროს ექსპლოატაცია, სატრანსპორტო საშუალებები და სხვა);
- ტურისტული ფირმის წმინდა შემოსავალი;

- ინვესტირების რენტაბელობა;
- ინვესტიციების გამოსყიდვის ვადა.

ეკონომიკური მიმზიდველობის საფუძველზე ინვესტიციური გადაწყვეტილების მიღების ასეთი მიდგომა არ გამოირიცხავს ალტერნატიული ვარიანტების არჩევის სხვა კრიტერიუმების გამოყენებას. ინვესტიციური პროექტების რეალიზაციიდან პირდაპირი ეკონომიკური ეფექტის გაანგარიშებასთან ერთად აუცილებელია გათვალისწინებული იქნას სოციალური და ეკოლოგიური ეფექტი. აღნიშნული ეფექტების მაჩვენებლებს მიეკუთვნება გარემომცველ გარემოზე მაგნე გავლენის შემცირება (საჰაერო და წყლის ბაზენების, ნიადაგის და ა.შ.) რადიოაქტივობის მაჩვენებელთა შემცირება და სხვა. ფრიად მნიშვნელოვანია ტურისტული რეგიონის მიმზიდველობის შეფასებისათვის ამ მაჩვენებელთა აღრიცხვა, რომლის მიზანია ინვესტიციური პროექტების განხორციელების შედეგად ადამიანის სიცოცხლის და ჯანმრთელობის შენარჩუნების უზრუნველყოფა, გარემომცველი გარემოს დაცვა. თუმცა ეკონომიკური მაჩვენებლები უნდა იყოს პირველ ადგილზე.

ინვესტიციური გადაწყვეტილების ერთ-ერთ მნიშვნელოვან პრინციპს წარმოადგენს მისი მრავალვარიანტულობის უზრუნველყოფა. ეს პრინციპი წარმოადგენს დაგროვილი გამოცდილების ანალიზს. კონკურენტების მიერ ტურისტული მომსახურების ბაზრის ათვისების მეთოდების შესწავლის და რეალიზაციისათვის მიიღება ინვესტიციური გადაწყვეტილების ყველაზე მაღალი ეკონომიკური ეფექტიანობის მქონე ვარიანტი.

ყოველი ალტერნატიული ვარიანტი განიხილება როგორც შესაძლო ინვესტირების ვარიანტი. ის პროექტები, რომლებმაც გაიარეს წინასწარი შერჩევა ინვესტორის რაღაც მოსახურების გამო ჩაირთვება კონკურში მათ მიმზიდველობის ეკონომიკური შეფასებისათვის.

ინვესტიციური გადაწყვეტილების მიღების შემდეგი პრინციპი მდგომარეობს იმაში, რომ ალტერნატიული ვარიანტების დამუშავების და შედარებისათვის აუცილებელია ვისარგებლოთ ინფორმაციის მიღების და ეკონომიკური ანალიზის ერთი და იგივე მიდგომით და მეთოდებით, წინააღმდეგ შემთხვევაში დაგროვილმა ინფორმაციამ შეიძლება მიგვიყვანოს სხვადასხვაგვარ შეცდომამდე. მაგალითად, ინვესტიციური გადაწყვეტილების ალტერნატიული ვარიანტების დამუშავებისას, რომელიც ეხება სისტემის მშენებლობას ანდა მოდერნიზაციას, სატრანსპორტო საშუალებათა შეძენას და ა.შ. თუ ერთ შემთხვევაში გამოვიყენებთ ექსტრაპოლიციის მეთოდს, მეორეში – ექსპერტულ შეფასებას, მესამეს –

პროგნოზირების სხვადასხვა მეთოდს – ასეთი ვარიანტები არ იქნება შესაძარისი ანალიზის სხვადასხვა მეთოდით და პროგნოზირების სიზუსტით.

სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ვარიანტების შესაძარისობა უზრუნველყოფილი უნდა იყოს ამოსავალ ინფორმაციაზე დაყრდნობით გაკეთებულ გაანგარიშებით ერთი და იმავე მოცულობის პროდუქციაზე (ტურისტული მოსახურება) პროექტის რეალიზაციის ერთნაირ ვადებში, მომსახურების ხარისხის ურნაირი მაჩვენებლებით.

ინვესტიციური გადაწყვეტილების დამუშავების მნიშვნელოვან პრინციპს წარმოადგენს განუსაზღვრელობის და რისკის ფაქტორების აღრიცხვა. განუსაზღვრელობაში მოიაზრება პროექტის რეალიზაციის პირობებზე არასრული ანდა დაუზუსტებელი ინფორმაციის მიღება, რომელსაც (მაგალითად, მოსახლეობის შემოსავლების შესახებ არასრული ინფორმაცია, ხელისუფლების საგადასახადო პოლიტიკა, კომერციული ბანკების საკრედიტო პოლიტიკა და სხვა). შეუძლია გაუთვალისწინებლად გაზარდოს ტურისტული ფირმის დანახარჯები ობიექტის აქტივობის პერიოდში, გამოიწვიოს სასტუმროს დაბალი დატვირთვა და სხვა. განუსაზღვრელობა ინვესტიციური გადაწყვეტილების რეალიზაციისას იწვევს არახელსაყრელ სიტუაციას და შედეგებს. ტურისტული ინდუსტრიის საწარმოები უუნქციონირების პროცესში ეჯახებიან რისკს.

ინვესტიციური პროექტების რეალიზაციისას განიხილება ორი სახის რისკი: სამეწარმეო და საფინანსო. სამეწარმეო რისკის ქვეშ იგულისხმება კომპანიის საქმიანობასთან დაკავშირებული რისკები, რომლებიც განპირობებულია ბიზნესის ხასიათით. ფინანსური რისკი დამოკიდებულია დაბანდებული კაპიტალიდან მიღებულ შემოსავალზე და საბაზრო განაკვეთის ცვლილებაზე.

ინვესტიციური პროექტი ფასდება ტექნიკური შესრულებადობის, ეკოლოგიური უსაფრთხოების და ეკონომიკური ეფექტიანობის თვალსაზრისით, რომლის ქვეშაც მოიაზრება მიღებული მოგების და ხარჯების თანაფარდობა, ე.ი. მოგების ნორმა. აქედან ინვესტიციური პროექტების რეალიზაცია მოითხოვს უარის თქმას დღევანდელ ფულად სახსრებზე მომავალში მოგების მიღებისათვის. როგორც წესი, მოგების მიღება შეიძლება გაიანგარიშო არა უადრეს 1 წლისა. ხასტარტო ინვესტიციებიდან ბუნებრივია, უპირატესობა ეძლევა იმ პროექტებს, რომლებიც მაღალეფექტიანია ინვესტიციური პროექტების შეფასებისას გათვალისწინებული უნდა იქნეს რისკის ხარისხიც.

ინვესტიციური გადაწყვეტილებების მიღება განისაზღვრება ტურისტული ფორმის სიმდიდრით. საქმე ეხება შესაძლებლობას, რამდენად შეუძლია დააკმაყოფილოს ტურისტების მოთხოვნილება ტურისტულ მომსახურებაზე, უპირატესად კი ინვესტორის მოთხოვნილება, როდესაც ღებულობს თავისი საშუალებების დაბანდების შედეგად. მაგალითად, ინვესტორი, როცა აბანდებს სახსრებს ტურიზმისათვის განკუთვნილ სასტუმროს მშენებლობაზე, იგი ეყრდნობა გაანგარიშებას, რომელთა მიხედვითაც მან უნდა მიიღოს შესაძლო მაქსიმალური მოგება. დანახარჯებს, რომელსაც იგი გასწევს პროექტის რეალიზაციისთვის, იგი შეუდარებს პროექტის ალტერნატიულ ვარიანტებს. ამით განისაზღვრება პროექტის ღირებულება.

ინვესტიციური პროექტების დამუშავების მნიშვნელოვან პირობას წარმოადგენს საიმედო უტყუარი ინფორმაცია საბაზრო სიტუაციის, კონფერენციის შესახებ როგორც მთლიანად იმ გარემოში, რომელშიც ფუნქციონირებს ანდა სადაც აპირებს ფუნქციონირებას ტურისტული ინდუსტრიის ესა თუ ის ელემენტი: სატრანსპორტო შემადგენლობა, სასტუმრო კომპლექსი და ა.შ. ხარისხოვანი ინფორმაცია ამცირებს სიტუაციის განუსაზღვრელობას.

ტურისტული ფორმის საქმიანობისათვის გარე გარემოს შესახებ ინფორმაციაში უნდა ჩაირთოს მონაცემები მოსახლეობის რეალური შემოსავლების, ინფლაციის დინამიკის, გადასახადების, მატერიალურ-ტექნიკურ და სხვა რესურსების მოსახლეობების შესახებ საკრედიტო სიტუაციათა და ქვეყნის ფინანსურ ბაზრის სხვა სეგმენტების მიხედვით საქონელისა და მომსახურების იმპორტის შესაძლებლობა, რომელიც საჭიროა ფორმის საქმიანობისათვის (მაგალითად სატრანსპორტო საშუალებებით დაკმაყოფილების საკითხი, როცა შესაძლებელია მოთხოვნილების დაკმაყოფილება სამაშულო წარმოების ავტობუსებით, მსუბუქი ავტომანქანებით, საკანონმდებლო ბაზით, კერძოდ ქვეყნაში ინვესტიციური რეგულარების შესახებ და სხვა).

ჩამოთვლილი და სხვა ობიექტების გათვითცნობიერების ხარისხი განისაზღვრება, როგორც თითოეული სახის ინფორმაციის აბსოლუტური რაოდენობრივი მაჩვენებლებით, ისე სხვადასხვა სახის ინფორმაციის თანფარდობით (სტატისტიკური მონაცემები, ობიექტების საგნობრივი აღწერა, მაგალითად, საბაზრო სეგმენტები, ინტუიციური ინფორმაცია, არსებულ გამოცდილებასა და ცოდნაზე დაფუძნებული და სხვა).

თანამედროვე მსოფლიოში იზრდება ინფორმაციული რესურსების მნიშვნელობა სხვა სახის რესურსებთან მიმართებაში. ინფორმაციის უკმარისობა, მისი დაბალი ხარისხი ყოველთვის სახიფათოა, რადგან მეწარმეს მოუწევს ჯაكارგოს მოგება დაბალანსებული ინვესტიციური საშუალებების დაბალი შუკების გამო. ამიტომ ინფორმაციის ხარისხს გადაწყვეტი მნიშვნელობა აქვს დამუშავებული გადაწყვეტილების რეალიზაციასა და ეფექტიანობაზე.

ამგვარად, ინვესტიციური საქმიანობისათვის ტურისტული ინდუსტრიის საწარმოთა მენეჯერები უნდა ხელმძღვანელობდნენ შემდეგი ძირითადი პრინციპებით:

- ინვესტიციური დაბანდებისათვის ობიექტების და მიმართულებების არჩევა;
- პროექტის ღირებულების განსაზღვრის კრიტერიუმების ხელმძღვანელობით ოპტიმალური პროექტის არჩევა;
- ინვესტიციური პროექტების რეალიზაციის უზრუნველყოფი ფულადი წაკადების გაანგარიშება;
- ინვესტიციური პროექტების მიღების შემდეგ მათი პერიოდული გადაფასება;
- გაანგარიშებებში ობიექტური მაჩვენებლების გამოყენება;
- დამუშავებული და მიღებული ინვესტიციური გადაწყვეტილებების ყოველმხრივ არგუმენტირებულობა და მეცნიერულად დასაბუთებულობა.

ინვესტირების კონკრეტულ პროგრამაზე მუშაობის დაწყების გადაწყვეტილების მიღებისას ტურისტული ფირმის ანდა ტურისტული ინდუსტრიის საწარმოთა მენეჯერებს შეუძლიათ გამოიყენონ სხვადასხვა მოდელები.

დავუშვათ, რომ ფირმის ხელმძღვანელობა დაინტერესებულია ორგანიზაციამ რაც შეიძლება სწრაფად მიიღოს მაქსიმალური მოგება. ასეთი მიდგომა მოითხოვს პრობლემის ყოველმხრივ განსაზღვრას, რომელიც მოსალოდნელია ინვესტირების გადაწყვეტის პროცესში, ალტერნატიული გადაწყვეტილების გულმოდგინე ძიება, მისაღები გადაწყვეტილების ეფექტიანობის კრიტერიუმების შეფასება, აუცილებელი მონაცემების შეგროვება და შეგროვილი ინფორმაციული მასალის საფუძველზე მათი ღრმა ანალიზი. მენეჯმენტის თეორიაში ასეთი მიდგომა ატარებს ორგანიზაციული მოდერნიზაციის მოდელის სახელწოდებას.

იმ შემთხვევაში, თუ ფირმის მენეჯმენტი წინა პლანზე წამოსწევს არამაქსიმალურ მოგებას, არამედ რაციონალურობის პრინციპს, მაშინ გამოიყენება სხვა მოდელი. რაციონალური მოდელის საფუძველად დევს ტურისტული ფირმის

(ანდა ტურისტული ინდუსტრიის საწარმოთა) ფუნქციონირების პირობების ობიექტური ანალიზი, ამიტომ ითვალისწინებენ დინამიკაში ფასების რესურსებზე და სხვა ორგანიზაციების მიერ ფირმისათვის გაწეულ სამუშაოებს, რომლებიც ეწევიან მისთვის სატრანსპორტო და სხვა მომსახურებას, გადასახადების დონის, ბანკში კრედიტის აღების პირობებს, ინფრასტრუქტურის მდგომარეობას ქვეყნის იმ რეგიონში, რომელიც წარმოადგენს მიწოდების ადგილს ანდა რომელშიც იგეგმება ტურისტული მომსახურების მონაწილეობა.

მოცემული მოდელი ითვალისწინებს აგრეთვე პიროვნების ანდა პირთა ჯგუფის წარსული გამოცდილების გამოყენებას სინვესტიციო გადაწყვეტილების მიღებისას. ლაპარაკია იმაზე, რომ პრაქტიკაში ასეთი გადაწყვეტილების ფუნქციონირებას ფირმებში უკვე ჰქონდა ადგილი. მაგრამ ეს გზა მიზანშეწონილია გამოყენებული იქნას მხოლოდ იმ ფაქტორების უცვლელობის შემთხვევაში, რომლებიც გავლენას ახდენენ ფირმის საქმიანობაზე (სტაბილურია ქვეყნის ეკონომიკური სიტუაცია, არ შეიცვალა საგადასახადო კანონმდებლობა, ბანკის საკრედიტო განაკვეთი, პროცენტი ასევე არ შეცვლილა და ა.შ.) უკვე გადაწყვეტილების მიღების დასაწყისში მენეჯერს შეუძლია გააკეთოს არჩევანი არსებულ ალტერნატიულ გადაწყვეტილებებიდან. ასეთი მიდგომის მაგალითი შეიძლება დაეხმაროს იმ ფირმების საქმიანობას, რომლებიც ცდილობენ ზედაპირულად, იოლი გზით მიიღონ გადაწყვეტილება ყველა არსებული ვარიანტიდან საუკეთესო ვარიანტის არჩევის შესახებ. ეს კი შესაძლებელია იმ შემთხვევაში, როცა ფირმა მრავალი წლის განმავლობაში მოქმედებს ტურისტული მომსახურების ბაზარზე და თავად ფიქრობს მის საქმიანობაში ინვესტიციური გადაწყვეტილების გახანგრძლივებას.

ინვესტიციური გადაწყვეტის მიღებისთვის ტურისტულ ფირმას შეუძლია გამოიყენოს ეგრეთწოდებული მოდელი – „გადაწყვეტილებათა ხე“. ეს მოდელი წარმოადგენს გრაფიკულ გამოსახულებებს. იგი შესაძლებლობას იძლევა გადაწყვეტილების დამუშავების პროცესში გათვალისწინებული იქნას ორი მნიშვნელოვანი მომენტი: გადაწყვეტილების დამუშავების მომზადების პროცესში შეგროვილი ინფორმაცია და ინვესტიციური გადაწყვეტილების მიღების ყველა პროცესის თანმიმდევრობის უზრუნველყოფა. აღნიშნული მოდელის გამოყენება შესაძლებლობას იძლევა მოპოვებული იქნას ინვესტიციური პროექტების რაოდენობრივი და ხარისხობრივი მაჩვენებლები, მაგალითად, ალტერნატივის არჩევისას („გადაწყვეტილებათა ხე“ ასეთი არჩევანის საშუალებას გვაძლევს)

ბალი სასტუმროს აშენების ანდა უკვე მოქმედი სასტუმროს არენდით ალების შედარებისას ფირმის მენეჯერები ითვალისწინებენ მშენებლობის ღირებულებას, საარენტო გადასახადის სიდიდეს, ექსპლოატაციის ხარჯებს და მიღებულ შემოსავლებს.

„გადაწყვეტილებათა ხის“ გამარტივებული მოდელი მოტანილია ქვემოთ მოტანილ სქემაში.

სქემა 1

„გადაწყვეტილებათა ხის“ მოდელის გამარტივებული სქემა

გადაწყვეტილების მოდელის პირველი ეტაპი	შესაძლო მოქმედება	შემთხვევის ალბათობის დადგომა მოვლენათა განვითარების მოსალოდნელი ალბათობა	მოსალოდნელი შედეგი	გადაწყვეტილების მიღების მეორე ეტაპი	შესაძლო მოქმედება	მოსალოდნელი შედეგი
	მხოლოდ გამსვლელი ტურიზმის განვითარება	გამსვლელ ტურიზმზე მოთხოვნათა გაზრდა (0.4)	ქვეყნიდან ვალუტის გადინების გაზრდა		გამსვლელი ტურიზმის გაზრდისაგან თავის შეკავება	მნიშვნელოვანია შემცირება ქვეყნიდან ვალუტის გატანა
	მხოლოდ შემოსავლელი ტურიზმის განვითარება	გამსვლელ ტურიზმზე მოთხოვნის შემცირება (0.6)	ქვეყნიდან ვალუტის გადინების შემცირება			
		შემომსვლელ ტურიზმზე მოთხოვნის გაზრდა (0.7)	ვალუტის შემოსვლის ზრდა ქვეყანაში	2	შემოსავლელი ტურიზმის განვითარებაში ინვესტიციების გაზრდა	გაიზრდება ვალუტის შემოტანა ქვეყანაში
		შემომსვლელ ტურიზმზე მოთხოვნის შემცირება (0.3)	ვალუტის შემოდინების შემცირება ქვეყანაში			

საქმე ეხება შემოსასვლელი და გამსვლელი ტურისტული ბიზნესის შემდგომი განვითარების პრიორიტეტული მიმართულებისთვის დამუშავებული ოპტიმალური გადაწყვეტილების ვარიანტებიდან არჩევას. აღნიშნული მოდელის გამოყენებით ქვეყანაში შემოსული უცხოელი ტურისტების და ქვეყნიდან გასული მოქალაქეების უცხოეთში წასვლის შესახებ ტურისტული პაკეტის ღირებულების შესახებ ინფორმაციით, აგრეთვე ტურისტულ ინდუსტრიაში სხვადასხვა ინვესტიციური პროექტების გამოსყიდვის ვადების შედარებით შეიძლება გააკეთდეს დასკვნა ტურიზმში სახსრების დაბანდების მიზანშეწონილობის შესახებ, მითუმეტეს კონკრეტულ სიტუაციაში. საკითხებისადმი ასეთი მიდგომა ქვეყანას ბიუჯეტების სხვადასხვა დონეზე ვალუტის ნაკადების შემოდინების საშუალებას მისცემს.

ტურისტულ ფირმაში ასეთი მოდელი შეიძლება გამოყენებული იქნას იმ შემთხვევაში, როცა მის წინაშე დგას მოქმედების უკეთესი მიმართულების შერჩევა: განავითაროს გამსვლელი ტურიზმი (რომელიც ამ მომენტში თხოულობს ნაკლებ დანახარჯებს). შემოსასვლელი ანდა შიდა ტურიზმი (რომელიც თხოულობს დიდ დანახარჯებს ინვესტიციურ დაბანდებებიდან მოსალოდნელი შემოსავლების უფრო ხანგრძლივი დროის პერიოდით, მაგრამ ფირმის სტაბილური პოზიციის უფრო საიმედო წინაპირობებია ტურისტული მომსახურების ბაზარზე). გადაწყვეტილებათა ვარიანტების არჩევისას ფირმის მენეჯერებმა აუცილებლად უნდა შეაფასონ ყოველი საანალიზო ვარიანტიდან მოსალოდნელი შედეგი, შეაფასონ მისი ეფექტიანობა. ჩატარებული ანალიზის საფუძველზე „გადაწყვეტილებათა ხის“ მოდელის გამოყენებით შეიძლება მივიღოთ ამა თუ იმ სახის ტურიზმის შედარებით უპირატესობის შესახებ დასაბუთებული გადაწყვეტილება. ეს მეთოდი ექსპერტულ მოდელთან, რამდენადაც რიგი ეტაპებისა თხოულობს სპეციალისტების მიერ შედეგების შეფასებას.

საქმე ეხება უკეთესი ინვესტიციური მიმართულებების შერჩევას რთული გადაწყვეტილების მიღებისას. (ტურისტული მომსახურების ბაზრის არჩევა, ახალი ობიექტის აშენება ანდა მოქმედი ობიექტის არენდით აღება, ფირმის მიერ ტურისტების მომსახურებისათვის სატრანსპორტო საშუალებების საკუთრებაში შექენა, ანდა ხელშეკრულების გაფორმება სატრანსპორტო კომპანიასთან. მაგალითად მუნიციპალურ ავტობუსების საწარმოსთან). ფირმის მენეჯმენტმა ინვესტიციური გადაწყვეტილების მიღებისათვის უნდა შეასრულოს შემდეგი წინასწარი ანალიტიკური სამუშაოები:

1. შეისწავლოს (გამოიკვლიოს) ტურისტული მომსახურების სავარაუდო ბაზარი (მომხმარებლის თავისებურება, მოთხოვნის დონე და ფაქტორები მოწოდებულ მომსახურებაზე, კონკურენტები და მათ შორის ბაზრის წილის ანდა ხვედრების განაწილება, მომწოდებლები და სხვა) ჩატარებული გამოკვლევის საფუძველზე ბაზრის განვითარების სცენარის დამუშავება.

2. გამოვლინდეს შეზღუდვები, რომლებიც ინვესტორებს ხვდებიან პროექტის დაფინანსების პროცესში (მოწყობილობათა შეძენის პირობები, ტექნოლოგია, სხვა რესურსები, კრედიტის აღება მათი მოცულობის ვადიანობის და გადახდის თვალსაზრისით, ინვესტიციებზე მიმართული მოსალოდნელი მოგების გადასახადები, სატარიფო – საბაჟო რეჟიმი და სხვა).

3. განისაზღვროს არჩეულ ბაზარზე ფირმის მუშაობის შესაძლებლობანი (მატერიალური, ფინანსური, სამმართველო, საკადრო) და მისი განვითარების სტრატეგია.

4. დაამუშაოს ინვესტიციური გადაწყვეტილების ხარისხის შეფასების კრიტერიუმები.

5. მოამზადოს მომსახურების სახეები და მოცულობის შესახებ გადაწყვეტილებები.

6. შეაფასოს მოქმედი ტუროპერატორების და ტურაგენტების ქსელის შესაძლებლობანი და აუცილებლობის შემთხვევაში შეიტანოს კორექტივები მის პრაქტიკაში.

7. დაადგინოს პარტნიორები, რომლებთანაც ფირმა იმუშავებს ბაზარზე (სატრანსპორტო კომპანიები, კვებისა და ვაჭრობის საწარმოები, გათბობისა და დასვენების ტურისტული ფირმის ფუნქციონირებისათვის აუცილებელ საშუალებათა მომწოდებლები და ა.შ.).

8. შეაფასოს ინვესტიციური პროექტის მომგებიანობა და რენტაბელობა მის რეალიზაციაზე შესაძლო დანახარჯების გათვალისწინებით.

ბუნებრივია, რომ ერთ კონკრეტულ ფირმაში ჩატარებულ მუშაობასთან შედარებით ინვესტიციური გადაწყვეტილების მიღებამდე, შეიძლება ჩაირთოს სხვა მიმართულებებიც. ჩვენი აზრით, წარმოდგენილი ვარიანტი მოიცავს ღონისძიებათა ნაკრებს, რომელიც აუცილებელია პრაქტიკულად ეფექტიანი ინვესტიციური გადაწყვეტილებების დამუშავებისა და მიღებისათვის ნებისმიერი ტურისტული ფირმისათვის.

საჭიროა აღინიშნოს რომ ფირმას ინვესტიციური გადაწყვეტილების დამუშავების და მიღების პროცესში მოდელირების გამოყენება საშუალებას აძლევს უფრო ობიექტურად, სისტემატურად მიუდგეს მოცემულ საკითხს, მიიღოს რაციონალური გადაწყვეტილება, რომელიც უპასუხებს ფირმის ფუნქციონირების მიზნებსა და ამოცანებს. ამა თუ იმ მოდელის უპირატესობის მიცემისას მენეჯერები უნდა გამოდიოდნენ იქიდან, რომ მოცემული მოდელი ასახავს საანალიზო ობიექტის ანდა სიტუაციის არსებით სახეს. იგი ვერ ასახავს წვრილმან დეტალებს, რომლებიც გადამწყვეტ გავლენას არ ახდენენ გადაწყვეტილების მიღებაზე.

ამიტომ აუცილებელია გათვალისწინებულ იქნას, რომ ინვესტიციური გადაწყვეტილების ხარისხი აისახება უშუალოდ პროექტის რეალიზების ეფექტიანობის მაჩვენებელში. ინვესტიციური ციკლის ხანგრძლივობაზე და მის ყველა ფაზაზე პროექტის ფინანსური მდგომარეობის და ინვესტიციების ეფექტიანობის შესაბამის შეფასებაზე, რომელიც მიღებულია წინაინვესტიციური შეფასებების შედეგად, ფაქტიურ მაჩვენებლებზე, რომლებიც მიიღებდა ინვესტიციური გადაწყვეტილების რეალიზაციის პროცესში, ფირმის საქმიანობის მომგებიანობის ობიექტის ექსპლואტაციის შედეგად ინვესტირების შემდგომ პერიოდში.

ამასთან, საჭიროა აღინიშნოს, რომ ინვესტიციების ეფექტიანობის წინასაინვესტიციო შეფასებები, თავისთავად არ არის გარანტი პროექტით გათვალისწინებული საპროგნოზო მოგების დონის ავტომატურად მიღწევისათვის. ისინი ასახავენ, მხოლოდ მის პოტენციურ პერსპექტიულობას ამ პოტენციური შესაძლებლობების რეალიზაციის უზრუნველყოფის მართვის ეფექტიანობის ინვესტიციური პროექტის რეალიზაციის პერიოდში და ფირმის საქმიანობის შემდგომ პერიოდში.

15. ინვესტიციური საქმიანობის ეკონომიკური ეფექტიანობის განმსაზღვრელი ფაქტორები ტურიზმში

ყველაზე მნიშვნელოვან ინვესტიციურ პრობლემათა შორის, რომელსაც აწყდებიან ტურისტული ფირმები (როგორც ეკონომიკის, ისე სხვა სფეროს

საწარმოები, რომლებიც ინვესტიციებით სარგებლობდა თავიანთ განვითარებაში), გამოიყოფა ინვესტიციების მაღალი ეფექტიანობის უზრუნველყოფის პრობლემა, მისი ბრუნვალობის დაჩქარება დანახარჯების შემცირებასთან შედარებით. ინვესტიციებით მართვის შესაბამისი კონცეფციის დამუშავებისას პრიორიტეტი უნდა მიეცეს ინვესტიციების ეფექტიანობას, ბუნებრივია, რომ მათი დეფიციტი უბიძგებს მეურნე სუბიექტებს ინვესტიციების მოცულობის გაზრდისაკენ. ინვესტიციების მოცულობის გაზრდით იზრდება პროექტების რიცხვი, რომლებსაც პრეტენზია აქვთ ჩართონ დამფინანსებელი პროექტების სიაში, თუმცა აუცილებელია ამ სიაში პირველი ადგილი დაიკავონ ყველაზე ეფექტიანმა პროექტებმა.

ფინანსურ-ეკონომიკური ანალიზი საჭიროა დამატებითი ფინანსური სახსრების მოზიდვისათვის, რომელსაც საჭიროებს ტურისტული ფირმა თავის საინვესტიციო პროგრამით. ამიტომ, ტურიზმის ინდუსტრიის საწარმოებში ინვესტიციებით მართვის პროცესში მნიშვნელოვან ეტაპს წარმოადგენს ინვესტიციების ეფექტიანობის შეფასება. ამ ეტაპზე განისაზღვრება ინვესტიციური პროექტის შემოსავლიანობა, მიღებული შედეგები უდარდება შერჩეულ საბაზისო მაჩვენებლებს.

კაპიტალდაბანდებათა ეფექტიანობის მაჩვენებლების ანალიზი მნიშვნელოვანია იმიტომ, რომ აქტივების გაზრდა ჩვეულებრივ დაკავშირებულია გაწეულ დანახარჯებთან, იმდენად, რომ ტურისტული ფირმა იხდის დიდ თანხას. მან უნდა შეადგინოს სწორი გეგმა, დიდი თანხები ავტომატურად არ ელინდებიან. ფირმა გადახედავს კაპიტალზე დანახარჯების პროგრამას, რომლებმაც შეიძლება მოითხოვონ დაფინანსება რამდენიმე წლით ადრე, დარწმუნებული რომ იყოს გაფართოებისთვის აუცილებელი სახსრების შემოსვლაში.

კაპიტალდაბანდებათა ეფექტიანობის სწორი ანალიზის გაკეთებისათვის აუცილებელია გათვალისწინებული იქნას მრავალი ფაქტორი.

უპირველეს ყოვლისა, ეფექტიანობაზე გავლენას ახდენს გრძელვადიანი დაბანდებაების სტრუქტურის კოეფიციენტი. იგი აისახება ტურისტული ფირმის ბრუნვის გარეშე აქტივების მოცულობაში გრძელვადიანი ვალდებულებების წილით და როგორც გრძელვადიანი ვალდებულებების თაფარდობა (კრედიტების და სესხების თანხა 12 თვეზე გადაჭარბებული დაფარვის ვადით) ფირმის ბრუნვის გარეშე აქტივების ღირებულებასთან. გარკვეულ პირობებში ეს კოეფიციენტი გვიჩვენებს, განხორციელებული ინვესტიციების მასშტაბებს, თუ ძირითადი

ფონდების რა ნაწილი შეიქმნა მოზიდული საკრედიტო რესურსებით. აღნიშნული კოეფიციენტის დაბალი მაჩვენებელი მოწმობს ან საკუთარი სახსრების მაღალ წილს ნასესხებთან შედარებით, ანდა გრძელვადიანი კრედიტის მოზიდვის შეუძლებლობას, რაც საკრედიტო რესურსების ბაზრისთვის მეტად აქტუალურია, ხოლო კრედიტის ძალიან მაღალი კოეფიციენტი მოწმობს ფირმის ძლიერ დამოკიდებულებას ნასესხებ საშუალებებზე.

ტურისტული ფირმის ინვესტიციური საქმიანობის ეფექტიანობა დამოკიდებულია გამოყენებული რესურსების ხარისხზე, მათ მოცულობაზე და გამოყენების ხელმისაწვდომობაზე. ეს ეხება უშუალოდ ინვესტიციურ რესურსებს, როგორიცაა:

1. შრომითი რესურსები (ფირმის მუშაკთა ასაკობრივი, კვალიფიციური და პროფესიონალური შემადგენლობა, რომლებიც უშუალოდ არიან დაკავებული ტურისტული მომსახურებით);
2. ტურისტული ფირმის საქმიანობის პროცესის გამოყენებული მატერიალურ-ნივთობრივი რესურსები (შენობები, სხვადასხვა ტექნიკა და მოწყობილობა ტრანსპორტი, კაპიტალის საშუალებანი და სხვა);
3. საინფორმაციო რესურსები (კერძოდ, ტურისტული მომსახურების შესახებ სხვადასხვა სახის სასარგებლო ინფორმაცია, ტურიზმის ობიექტების, მეურნეობის სხვადასხვა დარგის საწარმოების შესახებ, რომელთანაც დაკავშირებულია ტურიზმის ინდუსტრია და სხვა, ჩანაწერები ყველა შესაძლო გადამყვანების შესახებ).

ინვესტიციური ფინანსური რესურსების მაღალი რენტაბელობა მიიღება მაშინ, როცა:

1. ადგილი აქვს რეალური ინვესტიციების შესაბამის მაღალ ეფექტიანობას. იგი შეიძლება გაიზომოს რეალური ინვესტიციური რესურსების დანახარჯების შემცირების თანაფარდობით ტურისტული მომსახურების ზრდაზე მოქმედი რეალური ინვესტიციების ზრდასთან.
 2. ამის შედეგად ტურისტული ფირმის (ანდა ავტოტრანსპორტის საწარმოების, ანდა სასტუმრო კომპლექსის და ა.შ.) გაზრდილი პროდუქციის უდიდესი ნაწილი რეალიზდება ბაზარზე მისი სრული ღირებულებით.
- ინვესტიციური რესურსების რეალურ და ფინანსურ რესურსებად დაყოფა შეესაბამება სხვადასხვა სახის სიმდიდრეს.

ინვესტიციური გადაწყვეტილების ეფექტიანობის განმსაზღვრელ მნიშვნელოვან ფაქტორს წარმოადგენს ფინანსური სახსრების მოზიდვის პირობები. ასე მაგალითად, კომერციული ბანკების მიერ კრედიტებზე საპროცენტო განაკვეთის გაზრდა ადიდებს კაპიტალის ერთეულზე დანახარჯებს, რაც ამცირებს საკუთარი კაპიტალიდან მიღებულ მოგებას და ამცირებს დიდი რაოდენობით კაპიტალის დაბანდების სტიმულს. ანალოგიურად საპროცენტო განაკვეთის შემცირება იწვევს ერთეულ კაპიტალზე დანახარჯების შემცირებას და ასტიმულირებს ინვესტიციებს.

ინვესტიციების შედეგიანობა გარკვეულწილად დამოკიდებულია ფირმის მიერ გამოყენებული კრედიტის ვადიანობაზე უკვე ავღნიშნეთ, რომ ტურისტული ფირმის კაპიტალისთვის დამახასიათებელია უკუგების მოკლევადიანობა. საკმარისია ითქვას, რომ პროექტში ჩადებულმა თანხამ (საშუალებები) შეუძლია ფირმას შოუტანოს შემოსავალი უკვე ერთი წლის განმავლობაში. ამავე დროს, გრძელვადიანი პროექტების განხორციელება ტურიზმის ინდუსტრიაში დაკავშირებულია ახალი სასტუმროების და სხვა ობიექტების მშენებლობასთან ამიტომ ფირმა დაინტერესებულია გრძელვადიანი კრედიტის ადებით. ამჟამად კრედიტების საერთო რაოდენობა ქვეყნის კომერციული ბანკების მიერ გაცემული კრედიტები ერთ წელზე მეტი ვადით – უმნიშვნელოა.

ინვესტიციების ეფექტიანობაზე სერიოზულ გავლენას ახდენს გათვალისწინებულ კაპიტალურ დაბანდებათა განხორციელების დრო. კაპიტალური აქტივები ყოველთვის მზად უნდა იყვნენ „ჩადგენ მწყობრში“, როცა საჭირონი იქნებიან. კაპიტალურ დაბანდებათა ეფექტიანობა დამოკიდებულია, როგორც აქტივების შეძენის დროის შერჩევაზე, აგრეთვე მათ ხარისხზეც. დროის ფაქტორი მდგომარეობიდან გამოსავლის ძებნისას ითვალისწინებს, რომ დღევანდელი ლარი ძვირია ხვალინდელზე (დღევანდელი კვერცხი ხვალინდელ ქათამს ურჩევნია) იგი ითვალისწინებს ამა თუ იმ პროდუქტში ფულის დაბნდებიდან მოგების მიღებას.

ინვესტიციების ეფექტიანობაზე დიდ გავლენას ახდენს ტურისტული ფირმის წარმოების მოცულობა, როგორც ერთ-ერთი ფაქტორი. ფირმის წარმოების მასშტაბების გაზრდის ხარჯზე შეიძლება შემცირდეს თავისი ანდა სხვა პროდუქტის თვითღირებულება და გაიზარდოს კაპიტალურ დაბანდებათა უკუგება. ეს მიიღწევა, მაგალითად, ავტობუსების მოცდენების შემცირებით, სასტუმროში ადგილების დატვირთვის გაზრდით, მოცემული სახის ტურისტული მომსახურების

ერთეულზე დანახარჯების შემცირებით ბაზრის მარკეტინგულ გამოკვლევაზე სარეკლამო კამპანიაზე, ფირმის მომსახურების რეალიზაციაზე და სხვა.

ფულის ინფლაცია გულისხმობს ფულის გაუფასურების დონეს, როგორც სამომხმარებლო საქონელზე მათი ხარისხის მიუხედავად, ფასების ზრდის შედეგს. ეს ფაქტორი არ უნდა აეურიოთ დროის ფაქტორთან, რომელიც ითვალისწინებს ფულის მუშაობის დროით თავისებურებას, ინვესტიციურ პროექტებში მათი დაბანდებიდან მიღებული მოგების სიდიდე დამოუკიდებელია ინფლაციის ტემპებისაგან.

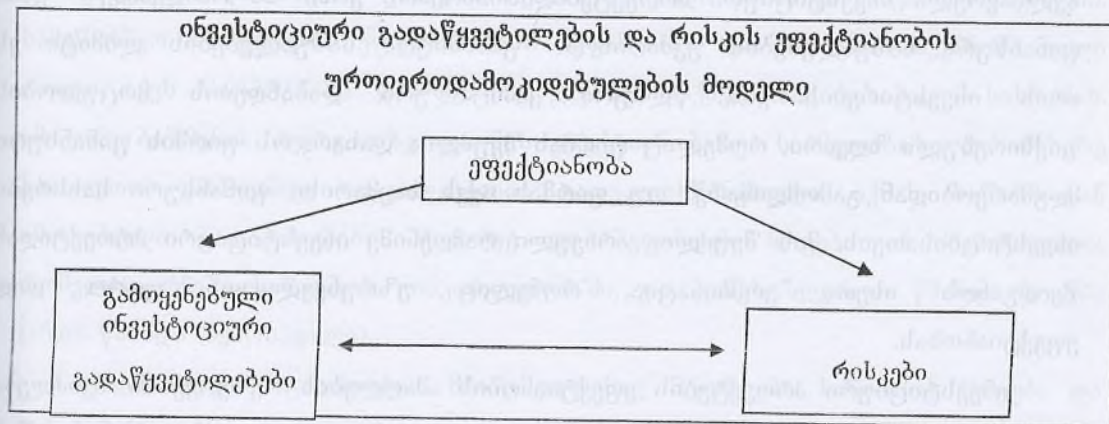
კაპიტალური დაბანდების სავარაუდო ეფექტიანობის შესახებ გადაწყვეტილების შედეგები გამოვლინდება ხანგრძლივი დროის განმავლობაში. მაგალითად, აქტივების შეძენა ექსპლუატაცია 10 წლის ვადით (მაგალითად ატომობილები ანდა ტრანსპორტის სხვა სახე) მოითხოვენ ხანგრძლივ ლოდინს მანამდე, სანამ ცნობილი გახდება ამ მოქმედების საბოლოო შედეგი, რამდენადაც, აქტივების გაფართოება დამოკიდებულია მოსალოდნელი გაყიდვების მოცულობაზე. გადაწყვეტილება შეიძინოს რომელიმე ფიქსირებული აქტივი, რომელიც როგორც მოსალოდნელია ემსახურება 10 წელს, თავის თავში მოიცავს ტურისტული მომსახურების მოცულობის გაყიდვის პროგნოზს 10 წლის ვადით.

ასეთი ხანგრძლივი პერიოდის განმავლობაში ინფლაციას შეუძლია დაამახინჯოს კონკრეტული ფირმის განვითარებისათვის ინვესტიციების ანალიზის შედეგები. ეს დაკავშირებულია იმასთან, რომ საამორტიზაციო ანარიცხების გაანგარიშება ხდება სასტუმროს აშენების, ან შეძენილი სატრანსპორტო საშუალების თავდაპირველი ღირებულებიდან და არა მათი ღირებულების შეცვლის შემდეგ.

აქტივების მოთხოვნის მცდარ პროგნოზს შეიძლება ჰქონდეს სერიოზული შედეგები. თუ ფირმამ აქტივებში ჩადო დიდი ზომის ინვესტიციები, ეს მიიყვანს დაუსაბუთებელ მძიმე დანახარჯებამდე. თუ იგი არ დააბანდებს ძირითად კაპიტალში საკმარის საშუალებებს, მაშინ შეიძლება გაჩნდეს ორი პრობლემა: პირველი – ფირმის კონკურენტუნარიანობის შენარჩუნებისთვის მოწოდებლობათა მოდერნიზაცია ვერ მოხერხდება. მეორე – თუ ფირმას აქვს არაადეკვატური საწარმოო სიმძლავრეები, მას შეუძლია დახარჯოს თავისი წილი მოწინააღმდეგე ფირმების სასარგებლოდ. მომხმარებლის ხელახლა შეძენა კი ადვილი არაა: ჩვეულებრივად ეს თხოულობს დიდ დანახარჯებს გაყიდვაზე, ფასების

შემცირებაზე და პროდუქციის სრულყოფაზე. ყველა ეს ღონისძიება დიდ დანახარჯებს მოითხოვს.

ტურისტული ფირმის რეალური საინვესტიციო პროექტის რეალიზაცია ყოველთვის დაკავშირებულია გარკვეულ რისკთან.

ტურიზმის სფეროსათვის მან შეიძლება გამოიწვიოს პოტენციური ტურისტების – მოსახლეობის რეალური შემოსავლების დაცემა, საგადასახადო პირობების გაუარესება, ტურისტული ფირმის მიერ გამოსაყენებელ რესურსებზე ფასების ზრდა. ყოველივე ამან კი გამოიწვიოს დაგეგმილი შემოსავლების მოსალოდნელი ნაკადიდან გადახრა. თუმცა, ცნობილია, რისკის გაზრდას ახლავს სავარაუდო შემოსავლის ზრდაც, ამიტომ, დაგეგმილი ინვესტიციების ეფექტიანობა მნიშვნელოვნად დამოკიდებულია რისკის დონეზე. ფულადი შემოსავლის ნაკადების შეფასება შეიძლება მათი მიღების ალბათობის ექსპერტული შეფასებით ანდა მოსალოდნელი ფულადი ნაკადის სიდიდიდან მისი ელემენტებიდან გადახრის სიდიდით. ექსპერტული შეფასების გზით მიღებული ყოველწლიური ფულადი ნაკადების მოსალოდნელი სიდიდის შეფასებით გაიანგარიშება და კორექტირდება წმინდა ფულადი შემოსავლების მაჩვენებლები.

ასეთი მეთოდით მიღებული ინვესტიციური პროექტების შეფასებებს, რომლებიც საფუძვლად ედება ინვესტიციური გადაწყვეტილების მიღებას, აქვთ სუბიექტური ხასიათი, რადგან ექსპერტთა შეფასებები დამოკიდებულია სპეციალისტთა კვალიფიკაციაზე, რომელიც ფულადი ნაკადების ელემენტების ფორმირებისას განსაზღვრავს ინვესტიციებიდან მოსალოდნელი შემოსავლების სიდიდეს.

არანაკლები რეზერვები ჩნდება შეზღუდული ფინანსური რესურსების პირობებში ინვესტიციური პროექტების ტექნიკურ-ეკონომიკური მაჩვენებლების მომზადების და რეალიზაციისას თანამედროვე მსოფლიო ანალოგების დონეზე.

ერთ-ერთი მოტივი, რაც აიძულებს ფირმას რამდენიმე პერსპექტული და ხელსაყრელი ინვესტიციური პროექტებიდან აირჩიოს ერთი ან რამდენიმე – ესაა ფინანსური საშუალებების უკმარისობა. ფინანსური საშუალებების ლიმიტი ეს არის ინვესტირებისათვის წლიური კაპიტალური დაბანდების მოცულობის ფიქსირებული ზღვარი, რომელიც ფირმას შეუძლია დახარჯოს ფირმის ფინანსური მდგმარეობიდან გამომდინარე, თუ ფირმას აქვს საკმარისი ფინანსური სახსრები ინვესტიციისათვის, მას შეუძლია არჩეული რამდენიმე ინვესტიციური პროექტიდან შეადგინოს ისეთი კომბინაცია, რომელიც უზრუნველყოფს უფრო დიდ ეფექტიანობას.

ინვესტიციური პროექტების ეფექტიანობის ამაღლების რეზერვებში შეიძლება განვიხილოთ მუდმივი დანახარჯები. მაგალითად, აუცილებელია მიღებული იქნას გადაწყვეტილება ტურისტული ფირმის ადმინისტრაციულ სამმართველო პერსონალის ოპტიმალური რიცხოვნობის შესახებ სხვა კატეგორიის დასაქმებულებთან შედარებით. უმეტეს შემთხვევაში ფირმის საკადრო შემადგენლობის სრულყოფილი ანალიზი, მისი ოპტიმალური გამოყენება, პროფესიათა შეთავსება და სხვა საშუალებას მისცემს ფირმას შეამციროს შრომის ანაზღაურების მუდმივი დანახარჯების ნაწილი.

ინვესტიციური პროექტების ეფექტიანობაზე მოქმედი შემდეგი ფაქტორია ცვალებადი დანახარჯების შემცირება. ამ პრობლემების გადაჭრის გზად შეიძლება განვიხილოთ სატრანსპორტო საშუალებათა უფრო რაციონალურად გამოყენების შესაძლებლობა.

რამდენად სტაბილურიც არ უნდა იყოს საერთოდ ეკონომიკა და კონკრეტულად კი საბაზრო ეკონომიკა, ვერაფერ ვერ მოგცემს იმის გარანტიას, რამდენად საიმედო და ხანგრძლივი იქნება ეს სიტუაცია, წინასწარ ვერ განჭვრეტ უახლოეს ანდა შორეულ მომავალში წარმოების ვარდნას ან გამომშვები პროდუქციის მოთხოვნის შემცირებას.

უმეტეს შემთხვევაში ნებისმიერი წარმოება მომავალში ხასიათდება განუსაზღვრელობის თვისებით. აქედან ნათელი ხდება იმის აუცილებლობა, რომ, ბიზნესი უნდა ფლობდეს გარკვეულ საიმედოობას და სიმტკიცის მარაგს. მაშინ ის

იქნება საკმაოდ მყარი, ნაკლებად დაემორჩილება საბაზრო მერყეობას და არახელსაყრელ კონიუნქტურას.

მომავალში რომ არ ჩავარდეს ფირმა მძიმე ეკონომიკურ მდგომარეობაში, ახალი საქმის წამოწყებისას აუცილებლად შეძლებისდაგვარად წინასწარ უნდა უზრუნველყოს წარმოების უსაფრთხოება, გაითვალისწინო წარმოების რეზერვები. სამეწარმეო პროექტების ეფექტიანობის შეფასებაში და ბიზნესის შექმნაში დიდი როლი აქვს წარმოებასა და მის შედეგებზე მოქმედ საგადასახადო სისტემას. ამიტომ, ბიზნესის მომავალზე და მის ეფექტიანობაზე, საიმედოობაზე და რისკზე საბოლოო განსჯამდე აუცილებელია გათვალისწინებული იქნას საწარმოდან ამოღებული გადასახადების სიდიდე და შეფასდეს მოგება ან შემოსავალი, რომელიც რჩება საწარმოს განკარგულებაში, ე.ი. განვსაზღვროთ წმინდა მოგება (ანდა წმინდა შემოსავალი).

გადასახადების გადიდებით მნიშვნელოვნად მცირდება საწარმოს მოგება და შესაბამისად მცირდება შესაძლებლობა საკუთარი წყაროებიდან მოახდინოს წარმოების გაფართოების ინვესტირება, პროექტის გამოშვების გაზრდა, მისი ხარისხის ამაღლება და ა.შ. მცირდება საწარმოს კონკურენტუნარიანობა ბაზარზე, ეჭვის ქვეშ დგება მისი პერსპექტივა და შეიძლება კითხვის ნიშნის ქვეშ დადგეს მისი არსებობის საკითხიც.

გადასახადების ზრდით მნიშვნელოვანად მცირდება სამეწარმეო საქმიანობის განვითარების შესაძლებლობანი, იზღუდება ბიზნესის გაფართოება და მნიშვნელოვნად იზრდება მისი ჩრდილოვანი მხარე.

ყოველივე ეს მიუთითებს იმაზე, რომ გადასახადების დაწესების საკითხს არ შეიძლება მიუვადგეთ მხოლოდ არსებული ინტერესების პოზიციდან, აუცილებელია გულდასმითი ეკონომიკური დასაბუთება მისი სიდიდის, როგორც ტაქტიკური, ისე სტრატეგიული თვალთახედვით. სხვაობა სიტყვებით – გადასახადის სიდიდე უნდა იყოს ოპტიმალური, რომლებმაც უნდა გაითვალისწინოს, როგორც სახელწმიფოს ისე მეწარმეთა ინტერესები.

საჭიროა აღინიშნოს, რომ გადასახადები არა მარტო ამცირებენ საწარმოს წმინდა მოგებას, არამედ მნიშვნელოვნად ამცირებენ მის შემდგომ სოციალურ და საწარმოო განვითარებას, მაგრამ არსებითად ამაღლებენ გაურკვეველ მომავალ საბაზრო სიტუაციასთან დაკავშირებულ ბიზნესის რისკს. ამიტომ მეწარმეობის გაფართოების და მისი სიცოცხლისუნარიანობის ამაღლების მიზნით საჭიროა

დაწესდეს საგადასახადო შეღავათები ახალ საქმეზე, აგრეთვე მნიშვნელოვნად შეამციროს გადასახადების სიდიდე, განსაკუთრებით, მისი მუდმივი წილი.

ყურადსაღებია ის გადასახადები, რომლებიც ეხება ფირმის ქონებას (გადასახადი ქონებაზე, მიწაზე, რომელიც მიმაგრებულია ფირმაზე, საკუთარი საქმე – ლიცენზიის ყიდვა, გადასახადი დროებით შემოსავალზე, ავტორანსპორტზე და სხვა.) აღნიშნული გადასახადები მოქმედებენ ერთდროულად თითოეული შემადგენლის მიხედვით, როგორც წესი, ეს რამდენიმე სახის გადასახადია წარმოდგენილი მოცემულ ჩამონათვალში. საწარმოს ქონებრივი მდგომარეობა გადასახადის განსაზღვრის მომენტში – ფიქსირებული სიდიდეა. აქედან გამომდინარე მისი გადასახადიც მუდმივი სიდიდეა, მოცემულ დაგეგმილ წელში ფირმის საქმიანობის შედეგებიდან დამოუკიდებლად შეიძლება დავასკვნათ, რომ გამოშვებული პროდუქციის ყოველ ერთეულზე ამ გადასახადის წილი იქნება ნაკლები, რაც უფრო მეტი საწარმო აწარმოებს ამ პროდუქტს და ეს ფაქტორი შეიძლება ჩაითვალოს სრულიად ლოგიკურად, როგორც წარმოდგენილი მომსახურების მოცულობის გაზრდის სტიმულირების ელემენტი.

დეფიციტის დაფარვისათვის ყველაზე გავრცელებულია ბანკიდან კრედიტის აღება გარკვეული დროით და გადასახადით. კრედიტი ეხმარება მეწარმეს დაიწყოს ახალი საქმე, მით უმეტეს შეიტანოს თავისი წვლილი საერთო კეთილდღეობაში, გააფართოოს წარმოება, გაზარდოს სამუშაო ადგილების რაოდენობა და შესაბამისად მოსახლეობის დასაქმება გაიდაიხადოს გადასახადები კრედიტი მეწარმისათვის უნდა იყოს ხელსაყრელი.

ფირმები ყიდულობენ ინვესტიციურ საქონელს, რომ გაზარდონ კაპიტალის მარაგი მისი მოქმედებიდან გამოსვლის კვალობაზე. ინვესტიციური საქონლის რაოდენობა, რომელზედაც მოთხოვნაა დამოკიდებულია პროცენტის განაკვეთის სიდიდეზე. ინვესტიციური პროექტი მომგებიანი რომ იყოს, აუცილებელია, შემოსავლები აჭარბებდეს დანახარჯებს. რამდენადაც განაკვეთის გადიდებისას მცირდება მომგებიანი ინვესტიციური პროექტების რაოდენობა და ამგვარად, მცირდება ინვესტიციურ საქონელზე მოთხოვნაც.

პროცენტის რეალური განაკვეთი ზომავს სესხის ნამდვილ დანახარჯებს. ინვესტიცია დამოკიდებულია რეალურ და არა ნომინალურ პროცენტის განაკვეთზე, ამიტომ რეალური განაკვეთი წარმოადგენს სესხის ღირებულებას.

როგორც გარდამავალი პერიოდის პირველმა წლებმა დაგვიანხა, სინამდვილეში არსებული რეალობა ყოველთვის არ შეესაბამება თეორიულ

მოსაზრებებს. როგორც წესი, კრედიტორები აღნიშნულ პერიოდში აწესებდნენ ძალიან მაღალ პროცენტს სესხით სარგებლობისათვის, რის გამოც ყველა მეწარმეს არ შეეძლო ესარგებლა კრედიტებით.

მეწარმეობის განვითარება მნიშვნელოვნად ფერხდება იმის გამო, რომ საკრედიტო რესურსები ძალიან ძვირია და მათი გამოყენება არაეფექტურია.

შესაბამისად, უმნიშვნელოვანესია კრედიტის ეფექტიანობის მეცნიერულად დასაბუთებული პოზიციიდან განსაზღვრა, ეკონომიკური საზღვრების დადგენა, რომლის ფარგლებშიც მის გამოყენება იქნება გამართლებული. განვიხილოთ ძირითადი დროებითი პარამეტრები, რომელიც გამოიყენება საპროექტო გადაწყვეტილების განხორციელების დაწყებიდან, ფულადი დაბანდების სრულ დაბრუნების მომენტამდე წარმოს წმინდა მოგების ანგარიშზე. ეს იქნება კრედიტის გამოსყიდვის ვადით. ამ პერიოდში მიმდინარეობს მატერიალური ორგანიზებული ბაზის ფორმირების პროცესი, შექმნილი სიმძლავრეების ათვისების და რეალიზაციის პირველი საწარმოო ციკლი, საბრუნავი საშუალებების სრული ბრუნვის ჩათვლით. ამ პერიოდში იქმნება სასაქონლო პროდუქცია, ხორციელდება მისი გაყიდვა და წარმოების ყველა ანგარიშსწორება, რეალიზებული პროდუქციიდან ფულადი საშუალებების შემოსვლამდე ბანკში მეწარმის ანგარიშზე. წარმოება შემდეგ იფუნქციონირებს ნორმალურ რეჟიმში საბრუნავი საშუალებების ყოველი ბრუნვის გარკვეული ხანგრძლივობით. გარკვეულ მომენტში დასრულდება ახალი საქმის ფუნქციონირების პირველი წლის, შემდეგ მომენტში მეორე წელი და ა.შ.

მნიშვნელოვანია წარმოებაზე დამატებითი დანახარჯების დაფარვის წყაროებით შერჩევა, ავტომატური გადაიარაღება ტურისტული საჭიროებისათვის. იმასთან დაკავშირებით, რომ მოცემული მოწყობილობების დანერგვა მოითხოვს მნიშვნელოვან დამატებით დანახარჯებს, აუცილებელია მსოფლიოს პრაქტიკის გამოცდილების გათვალისწინება და სახელმწიფოს მიერ საწარმოებისათვის საგადასახადო შეღავათების დაწესება უცხოეთიდან შეძენილი ავტომატების და მოწყობილობების საბაჟო შეღავათების დაწესების შესახებ.

1.6. ინვესტიციების ეკონომიკური ეფექტიანობის განმსაზღვრელი მეთოდები

ეფექტიანობა გულისხმობს დანახარჯების შეფარდებას საბოლოო შედეგებთან. იმ შემთხვევაში, თუ დანახარჯების ქვეშ იგულისხმება ინვესტიციური დაბანდებები, მაშინ შედეგებში იგულისხმება ის შემოსავლები, რომლებიც წარმოადგენენ რეალიზებული სამეწარმეო პროექტის ფუნქციონირების შედეგს.

თუ განვიხილავთ ინვესტიციებს არა დეტალურად, არამედ გამსხვილებულ პლანში, შეიძლება დავადასტუროთ, რომ მათი დაბანდება ხდება საწარმოს ძირითად და საბრუნავ საშუალებებში.

ამგვარად, სახეუბა ეფექტიანობის ორი შემადგენელი: დანახარჯები (ინვესტიციური დაბანდებები ავტოსატრანსპორტო საშუალებათა შესაძენად ტურისტული საქმიანობისათვის სასტუმრო კომპლექსის მშენებლობა და ა.შ.) და შედეგი (შემოსავალი, რომელიც მიღებულია საწარმოს მიერ ინვესტიციური პროექტების რელიზაციის შედეგად, აგრეთვე მიმდინარე დანახარჯები პროექტის მიხედვით).

ინვესტიციების ეფექტიანობის ანალიზს აქვს დღი მნიშვნელობა არა მარტო მსხვილი კორპორაციისათვის, არამედ მცირე და საშუალო ფირმებისათვის, რომლებშიც ტურიზმის ინდუსტრიის სფეროს საწარმოების მნიშვნელოვანი ნაწილი მიეკუთვნება. ამასთან ერთად, ამ ჯგუფის ფირმებში ხელმძღვანელობა არ აქცევს სათანადო ყურადღებას მსგავსი ანალიზის ჩატარებას.

ერთ-ერთ მიზეზად შეიძლება დავასახელოთ ის გარემოება, რომ ტურისტული ფირმის ყველა მენეჯერს არ შეუძლია გააკეთოს ინვესტიციების ეფექტიანობის ანალიზი გამოუცდელიობის და უცოდინრობის გამო. რადგან ისინი არ ფლობენ სათანადო ცოდნას და გამოცდილებას ამ სფეროში. მით უმეტეს, მათი უმეტესობა მუშაობს გამსვლელი ტურიზმის სფეროში. ის მენეჯერებიც კი, რომელთაც შეუძლიათ ანალიტიკური მუშაობა, არ ფლობენ ეფექტიანობის ანალიზის მეთოდებს, როგორც წესი, ამ სამუშაოზე არ კარგავენ დროს.

მეორე მიზეზი მდგომარეობს იმაში, რომ ინვესტიციების ეფექტიანობის ანალიზი და ინვესტიციური გადაწყვეტილებები თხოულობენ მნიშვნელოვან ფინანსურ დანახარჯებს. ტურისტული ფირმის ხელმძღვანელები ხშირად ეკონომიკურად გაუმართლებლად თვლიან ამ მუშაობას, მით უმეტეს, თუ საქმე ეხება პატარა პროექტს.

ამასთან ერთად, მსგავს ანალიტიკურ სამუშაოზე უარის თქმა, განსაკუთრებით იმ ფორმებისათვის, რომლებიც ეწევიან უცხოელი ტურისტების მომსახურებას ქვეყნის ტერიტორიაზე შეიძლება ჩააყენოს საწარმო მძიმე ფინანსურ მდგომარეობაში პროექტის რეალიზაციის პროცესში წამოჭრილი გათვლისწინებული რისკის გამო (წარმოების ფაქტორების ღირებულების ამაღლება, მომწოდებლების მიერ თავის მოვალეობათა შეუსრულებლობა და სხვა). ასევე საპროგნოზო მოგების შეუსრულებლობა. სანამ ფირმა ახალ საქმეებს დაიწყებდეს (სახელდობრ, მის ტრადიციული საქმიანობასთან ერთად შეუდგეს შემომსვლელი ტურიზმის ათვისებას) და დააბანდებს მასში ფულად სახსრებს, აუცილებელია შეაფასოს როგორ უკუგებას მიიღებს ფირმა თავისი სამეწარმეო საქმიანობიდან, როგორი შემოსავალი ექნება თითოეულ დროში (წელი, ნახევარი წელი, კვარტალი, თვე და სხვა) რას მოუტანს მათ ახალი საქმის ფუნქციონირება.

ინვესტიციური დაბანდებების ეფექტიანობის განსაზღვრის მეთოდოლოგიას საფუძვლად უდევს ეფექტის განსაზღვრა, რომელიც წარმოადგენს სხვაობას ინვესტიციების რეალიზაციიდან მიღებულ შემოსავლებსა და ინვესტიციური პროექტის განხორციელების დროს გაწეულ ერთობლივ დანახარჯებს შორის.

ტურიზმის ინდუსტრიაში ინვესტიციების ეკონომიკური ეფექტიანობის შეფასების რეკომენდირებული კრიტერიუმები წარმოდგენილია ქვემოთ მოტანილ ცხრილში.

ცხრილი 2

ინვესტიციების ეკონომიკური ეფექტიანობის მაჩვენებლები ტურიზმის ინდუსტრიაში

ეფექტიანობის მაჩვენებლები	მაჩვენებელთა ეკონომიკური მნიშვნელობა
ინვესტიციებიდან მიღებული შემოსავალი	მაჩვენებელი წარმოადგენს სხვაობას ინვესტიციური პროექტის რეალიზაციიდან მიღებულ შემოსავალსა და პროექტის შესრულებისათვის აუცილებელ დისკონტირებულ დანახარჯებს შორის. მაჩვენებელი შესაძლებლობას იძლევა განისაზღვროს ინვესტიციების გავლენა ტურისტული ფირმის ფინანსურ მდგომარეობაზე. ფართოდ გამოიყენება საშუალო საწარმოებში, იშვიათად მსხვილ და მცირე საწარმოებში.

ინვესტიციების რენტაბელობა	მაჩვენებელი წარმოადგენს ხვედრით წილს მიღებულ შემოსავალში, რომელიც მოდის დისკონტირებულ ერთეულზე ინვესტიციების სასიცოცხლო ციკლის დასაწყისში. ის წარმოადგენს საიმედო ინსტრუმენტს ინვესტიციური პროექტების რანჟირებისათვის მათი მიმზიდველობის თვალსაზრისით. ფართოდ გამოიყენება ინვესტიციური პროექტების შეფასებისათვის საშუალო საწარმოებში.
ინვესტიციების შემოსავლიანობის შიდა ნორმა	მაჩვენებელი გვიჩვენებს სახსრების შემოსავლიანობის დონეს საინვესტიციო პროექტებზე, იგი ახასიათებს ინვესტიციური პროექტის რეალიზაციისას მაქსიმალურად დასაშვებ დანახარჯების ფარდობით დონეს. ამ მაჩვენებელს ფართოდ იყენებს მრავალი ინვესტორი, მაგრამ ყველაზე ხშირად მსხვილმასშტაბიანი პროდუქტების შეფასებისათვის, რომელთა რეალიზაცია გაწეილია დროში (მაგალითად მსხვილი სასტუმრო კომპლექსის მშენებლობა).
ინვესტიციების გამოსყიდვის ვადა	მაჩვენებელი გვეხმარება განვსაზღვროთ ვადა, რომელიც საჭიროა თავდაპირველი სახსრების განთავსებისათვის ინვესტიციურ პროექტში. უპირატესად გამოიყენება ინვესტიციების ეფექტიანობის შეფასებისათვის მცირე საწარმოებში, რამდენადაც ტურისტული ფირმები არ ფლობენ დიდ ფულად კაპიტალს, ძალიან მნიშვნელოვანია, რაც შეიძლება სწრაფად დაბრუნდეს საქმეში ჩადებული ფულადი სახსრები.

ტურისტული ფირმის მიერ განხორციელებული ინვესტიციების ეფექტიანობის კრიტერიუმად შეიძლება გამოვიყენოთ წმინდა პროდუქციის ზრდის სიდიდე (გაწეული მომსახურების ფორმით) გაანგარიშებული გაწეული მომსახურების დანახარჯების ერთეულზე ინვესტიციური პროექტის დასრულების შემდეგ.

ამიტომ, როგორც პრაქტიკა გვიჩვენებს, ინვესტიციური გადაწყვეტილების წინასაპროექტო მომზადების მნიშვნელოვან მიმართულებას გამსვლელი ტურიზმის სფეროში მომუშავე ფირმებისათვის წარმოადგენს გეგმიური ინვესტიციების ანალიზი. იგი მოიცავს პერიოდულ შემოწმებას ინვესტიციური პროგრამების რეალიზაციის დროს ეფექტიანობას საპროგნოზო შეფასების დაზუსტების მიზნით,

საპროგნოზო მაჩვენებელთა სრულყოფისა და ფირმის საქმიანობის სრულყოფილებისათვის ამისათვის ფირმების ფინანსური მენეჯერები:

1. ადარებენ ფაქტიურ მაჩვენებლებს საპროგნოზოსთან;
2. აანალიზებენ პროექტიდან ნებისმიერი გადახრის მიზეზებს.

ინვესტიციური პროექტების რეალიზაციიდან მომავალი შემოსავლის გაანგარიშებისას მეწარმემ უნდა გააკეთოს წინასწარი დასკვნები იმის შესახებ, ხელსაყრელია თუ არა მისთვის ეს პროექტი, მიზანშეწონილია თუ არა მასში ფინანსური სახსრების დაბანდება, უზრუნველყოფს თუ არა მას ასეთი შემოსავალი მომავალ ბიზნესში.

ეკონომისტები ჩვეულებრივად ამბობენ, რომ ეს იყო აბსოლუტური შეფასება პროექტის შემოსავლიანობის რომელიმე კონკრეტული მაჩვენებლის მიხედვით, რომელსაც მეწარმისათვის მოცემულ შემთხვევაში აქვს ყველაზე არსებითი მნიშვნელობა.

აბსოლუტური შეფასება მიიღება ან შედეგის შეფარდებით დანახარჯებთან (ანდა დანახარჯების შედეგებთან) ანდა შედეგსა და დანახარჯებს შორის მიღებული სხვაობით. მიღებული სიდიდე ფასდება მეწარმის მიერ, შემდეგ გამოაქვს გადაწყვეტილება მოცემულ კონკრეტულ პროექტში დაბანდების მიზანშეწონილობის შესახებ. (სასტუმროს მშენებლობაში, ავტობუსების ან სხვა სატრანსპორტო საშუალების შეძენაში და სხვა).

თუმცა, აბსოლუტური შეფასება სრულყოფილად ვერ პასუხობს კითხვას იმის შესახებ, კარგია თუ ცუდი პროექტი ალტერნატიულ შესაძლო დაბანდებათა თვალსაზრისით, აგრეთვე მეწარმეობაში არსებულ მდიდარ გამოცდილებასთან შედარებით. ამიტომ პროექტის აბსოლუტური შეფასება აუცილებელია შეუდარდეს ასეთ შეფასებებს, მაგრამ აღებული როგორც ორიენტირი ახლა საქმეში ინვესტიციური საშუალებების მასობრივი შემოქმედებით და პრაქტიკულად დასაბუთებული გამოცდილების საფუძველზე. სხეანაირად, იგი მოითხოვს შეუდარდეს პროექტს თავისი აბსოლუტური შეფასება ადრე დადგენილ ნორმატივებს. რისთვისაც მას შეუძლია დაადგინოს დამოუკიდებლად თავისთვის ნორმატივი რაიმე კრიტერიუმების და პრიორიტეტების საფუძველზე, ანდა შეუძლია აიღოს საერთოდ ბიზნესის პრაქტიკაში საერთოდ მიღებული ნორმატივი.

აბსოლუტურ-შედარებითი შეფასება განისაზღვრება აგრეთვე შედეგის დანახარჯებთან (ანდა პირიქით) შეფარდებით, ან მათი სხვაობით, გაანგარიშებული ისეთი გზით, როცა მაჩვენებლები უდარდება ადრე დადგენილ ეფექტიანობის

ნორმატივებს. ასე მაგალითად, თუ პროექტის გაანგარიშებული ვარიანტი გადააჭარბებს დადგენილ ნორმატივს, მაშინ პროექტი შეიძლება ჩაითვალოს ეფექტიანად და მას შეიძლება გაუწიო რეკომენდაცია რეალიზაციისათვის, რამდენადაც მისი აბსოლუტური შედარებითი შეფასება წარმოადგენს დადებითს.

და ბოლოს, შედარებითი შეფასება მდგომარეობს იმაში, რომ მაჩვენებელთა შედარებისათვის, პროექტის (ან პროექტების) ალტერნატიულ ვარიანტებს შორის მეწარმისათვის უფრო მნიშვნელოვანია, აირჩიოს მათგან საუკეთესო. ამ შემთხვევაში ყოველი მათგანისათვის გაიანგარიშება ან აბსოლუტური, ანდა აბსოლუტურ-შედარებითი შეფასებები, რომლებსაც შემდეგ ერთმანეთს უდარებენ.

პროექტის აბსოლუტური შეფასების ნორმატივთან შედარების შემდეგ შეიძლება უარყო ის, როგორც ნაკლებად შემოსავლიანი ანდა შეიძლება ის ცნო, როგორც ეფექტიანი. ყველაფერი დამოკიდებულია აბსოლუტური შეფასების ნორმატივთან შეფარდებაზე. თუ აბსოლუტური შეფასებით პროექტის შემოსავლიანობა აღმოჩნდება უფრო მაღლა, ვიდრე შედრებისათვის აღებული ნორმატივი, იგი მოცემული მაჩვენებლის მიხედვით იქნება მისაღები და შეიძლება პრაქტიკულად რეალიზებული იქნას. წინააღმდეგ შემთხვევაში მეწარმე მასზე უარს იტყვის შეიძლება ჩათვალოს, რომ გადაწყვეტილება ინვესტიციების შესახებ მისთვის პრაქტიკულად მისაღებია და საჭიროა შეუდგეს მის რეალიზაციას.

ამგვარად, აბსოლუტური და აბსოლუტურ-შედარებითი შეფასება გამოიყენება პროექტის დასაწუნებლად ან მის დასაშვებად კონკურსში მონაწილეობისათვის ეკონომიკურად ხელსაყრელი საპროექტო გადაწყვეტილების ყველა ვარიანტიდან, რომლებმაც გაიარეს წინასწარ ექსპერტიზა ყველაზე საუკეთესოს ამორჩევისათვის. ისინი გამოდიან სპეციალური ინსტრუმენტის როლში, რომლებიც ასრულებენ მნიშვნელოვან ფუნქციას საპროექტო გადაწყვეტილების რანჟირებისათვის და მათი პრიორიტეტული რეიტინგის დადგენისათვის გარდა ამისა, როგორც წესი, აბსოლუტური შეფასებები მიიღება დასაბუთებისათვის, მაგალითად რაიმეს წარმოება აუცილებლობის, რაიმეს აშენების ან შემოტანის და ა.შ. პრინციპული გადაწყვეტილების მიღებისათვის პროექტის რეალიზაციის აუცილებლობის შესახებ (სასტუმროს მშენებლობა, კვების საწარმოების, ავტომანქანის გამოშვება (შექნა) და ა.შ.).

ეფექტიანობის მაჩვენებელთა გაანგარიშების მეთოდების არჩევისას აუცილებელია გათვალისწინებული იქნას ის ხარისხობრივი მაჩვენებლები,

რომლებიც ნაჩვენები უნდა იქნას ცალკე სისტემის სახით, თუ ეს მიგვიყვანს გათვალისწინებული კაპიტალდაბანდების სწორ გადაწყვეტილებამდე.

ინვესტიციური პროექტების ეკონომიკური ანალიზის მნიშვნელოვან ამოცანას შეადგენს მომავალი ფულადი ნაკადების გაანგარიშება, რომელიც მიიღება წარმოებული პროდუქციის რელიზაციისას.

ინვესტიციური პროექტების გამოსყიდვა შეუძლიათ უზრუნველყოს მხოლოდ შემოსულმა ფულადმა ნაკადებმა. ამიტომ ინვესტიციური გადაწყვეტილების ეკონომიკური ანალიზი დაფუძნებული უნდა იყოს ფულადი ნაკადების შემოსავალსა და გასავალზე.

თითოეული ინვესტიციური პროექტისათვის აუცილებელია ინფორმაცია მოსალოდნელი ფულადი შემოსავლების შესახებ გადასახადების გათვალისწინებით.

გამოყენებულმა მეთოდებმა უნდა:

1. განიხილოს ყველა ფულადი საშუალებების ნაკადები პროექტის მთელი ვადის განმავლობაში;

2. განსაზღვროს ფულის ღირებულება მომავალი პერიოდის შემოსავლების გათვალისწინებით, ე.ი. მან უნდა ასახოს ის ფაქტი, რომ ფული, რომელიც მოდის სწრაფად წარმოადგენს უფრო ფასეულს ვიდრე ის ფული, რომელსაც მიიღებენ შორეულ მომავალში;

3. ხელი შეუწყოს პროექტის არჩევას, რომელიც ფირმის ღირებულებას მაქსიმალურად უზრუნველყოფს.

იმისათვის, რომ მოვახდინოთ პროექტის რანჟირება და გადაწყვეტოთ, საჭიროა თუ არა მივიღოთ ის და ჩავროთ ბიუჯეტში კაპიტალური დაბანდებები ტურისტული ფორმისათვის ინვესტიციების ეფექტიანობის შეფასების ძირითად მეთოდებში, საჭიროა გამოვიყენოთ:

1. გამოსყიდვის მეთოდი;

2. დაბანდებული კაპიტალის უკუგების გაანგარიშების მეთოდი;

3. ფულადი ნაკადების დისკონტირების მეთოდი.

ტურიზმის ინდუსტრიის საწარმოებისათვის ინვესტიციების ეფექტიანობის ერთ-ერთ მაჩვენებლად მიზანშეწონილია გამოვიყენოთ დაბანდების გამოსყიდვის ვადა. ამ მაჩვენებლის ქვეშ ვგულისხმობთ დროის მონაკვეთებს, რომელიც საჭიროა იმისათვის, რომ ინვესტიციებმა თავისი თავი გამოისყიდონ. ფირმის შესაკუთრისათვის მნიშვნელოვანია, რაც შეიძლება სწრაფად დაიბრუნოს საქმეში

დაბანდებული ფულადი სახსრები. ამიტომ, საწარმოთა მესაკუთრეები და მენეჯერები ინვესტირების შესახებ საკითხი გადაწყვეტისას ორიენტაციას იღებენ დაბანდებული სახსრების დაბრუნების ვადის შეფასებაზე. გამოსყიდვის პერიოდი, რომელიც განსაზღვრულია წელთა რაოდენობით, საჭიროა იმისათვის, რომ დაიბრუნოს თავდაპირველად დაბანდებული კაპიტალი, იყო პირველი ოფიციალური მეთოდი დასახული კაპიტალური დაბანდების პროექტების შეფასებისათვის.

ინვესტიციების გამოსყიდვის ვადის გაანგარიშებისას შეიძლება გამოვიყენოთ მეთოდი, რომლის შესაბამისადაც გაითვალისწინება პროექტის რეალიზაციიდან მიღებული მოგების მთელი მოცულობა (სასტუმროში ცხოვრება, საექსკურსიო მომსახურება, დასვენების და გართობის ადგილების ექსპლოატაცია და სხვა). მეორე მხრივ, ინვესტორისათვის მნიშვნელოვანია, რომ ინვესტიციები ტურისტული ფირმის საქმიანობის ეფექტიანობის ამაღლების საშუალებას იძლეოდნენ, ამცირებდნენ დანახარჯებს, რომელიც დაკავშირებულია წარმოებასთან და ტურისტებისათვის გაწეულ მომსახურებასთან, გაანგარიშებული ფირმის მიერ მიღებული შემოსავლის ერთეულზე.

ამისათვის საჭიროა თავი მოეყაროთ თავისუფალ წმინდა საპროექტო სახსრებს და ვანახოთ როდის დაჯამდებიან ისინი ნულამდე. (მათი თანხა შედარებული ინვესტიციების თანხასთან). ეს ყველაზე მარტივი ხერხია გამოსყიდვის ვადის გაანგარიშებისათვის.

ანალიზი უნდა გაკეთდეს 5 წლის საშუალო მონაცემების მიხედვით. თუ საქმე ეხება ტურიზმის ინდუსტრიის ობიექტების ინვესტირებას.

ფირმა „N“ ხელმძღვანელობამ მიიღო გადაწყვეტილება პროექტის რეალიზაციის შესახებ, რომელიც დაკავშირებული იყო ტურისტული მომსახურების შიდა ბაზრის ათვისებასთან 5 წლის განმავლობაში, ღირებულებით – 2 მლნ. პროექტის რეალიზაციის პირველ წელს ამონაგებმა შეადგინა – 500 ათ. ლარი, მეორე – 750 ათ. ლარი, მესამე წელს – 850 ათ. ლარი, მეოთხე წელს – 1100 ათ. ლარი, მეხუთე წელს – 1400 ათ. ლარი. ამგვარად, ფირმას შეუძლია გამოსყიდოს თავისი დაბანდებული ინვესტიციები 3 წლის განმავლობაში (იხ. ცხრ. 3)

ინვესტიციური პროექტის რეალიზაციის შედეგად ფორმა “N” მიღებული
შემოსავლები

პროექტის რეალიზაციის წელი	პროექტის რეალიზაციიდან მიღებული თანხა, ათ. ლარი	კუმულაციური თანხის შემოსავლები ათ. ლარი
2001	0	0
2002	500	500
2003	750	1200
2004	850	2050
2005	1100	3160

მიღებულ მონაცემთა ანალიზის საფუძველზე პროექტის გამოსყიდვის შესაძლო ვადას ვიანგარიშებთ, ამისათვის მოვძებნით კუმულაციურ ფულადი ნაკადების თანხას მთელი პერიოდის განმავლობაში, რომლითაც თანხა აღმოჩნდება ყველაზე ახლოს ინვესტიციების საწყის თანხასთან, მაგრამ მასზე ნაკლები. ეს არის – 3 წელი. შემდეგ განვსაზღვროთ ინვესტიციური თანხის რა ნაწილი დარჩება ასეთ შემთხვევაში დაუკომპენსირებელი განვიხილოთ და ვნახეთ.

$2000\ 000 - 1\ 200\ 000 = 800$ ათასი ლარი ამ რიცხვს გავყოფთ შემდეგ წელში შემოსულ თანხაზე.

ე.ი. $2004\text{წ. } 850 \text{ ათ. ლარი} : 800 \text{ ათ.ლ.} : 850 \text{ ათ. ლ.} = 0.9$ ამგვარად, ტურისტული ფორმა “N” ინვესტიციას გამოსყიდვის სიდიდე მთელი პერიოდის განმავლობაში შეადგენს 3.9 წელს.

განხილული მეთოდი მოიცავს კრედიტის გამოსყიდვის ვადის გაანგარიშებასაც, რომელსაც ფორმა “N” აიღებს კომერციულ ბანკში.

გამოყენებული საბანკო კრედიტის გამოსყიდვის ვადა მით უფრო ნაკლები იქნება. (ეს ნიშნავს, რომ ბიზნესი იქნება ეფექტიანი და კრედიტი მისი უზრუნველყოფა), რაც ნაკლებ საკრედიტო რესურსებს მოიხმარს მეწარმე, რაც უფრო ნაკლები იქნება საბრუნავი სახსრების ბრუნვის პერიოდი, მით მეტი იქნება შემოსავალი ერთი ბრუნვიდან ანდა წლის განმავლობაში, რაც უფრო ნაკლები იქნება გადასახდელი გადასახადები კრედიტით სარგებლობისათვის.

გამოსყიდვა წარმოადგენს „თანაბარი შესაძლებლობის“ ქვეანგარიშს: თუ ფულადი საშუალებების ნაკადები შემოდის მოსალოდნელი ნორმით 1 წლამდე გამოსყიდვით მაშინ ეს პროექტი გამოსყიდვის მხოლოდ თავდაპირველ კაპიტალურ

დაბანდებებს ბუღალტრული აღრიცხვით. თუმცა, სტანდარტული გამოსყიდვა არ ითვალისწინებს კაპიტალის ღირებულებას: დავალიანების დაფარვის და საკუთარი კაპიტალის გამოყენებას იმისათვის, რომ გარანტირებული იყოს, რომ პროექტი არ აისახოს ფულად საშუალებათა ნაკადებში ანდა გაანგარიშებებში.

გამოსყიდვის ვადა არ იძლევა ინფორმაციას იმის შესახებ, თუ რომელი გრძელვადიანი საშუალებები იქნება მიბმული პროექტზე. ამგვარად, სხვა თანაბარი პირობები ყველაზე მოკლე გამოსყიდვის ვადა ამაღლებს პროექტის ლიკვიდობას. გარდა ამისა შორეულ პერსპექტივაში მოსალოდნელი ფულადი საშუალებების ნაკადები ჩვეულებრივ განიხილება, როგორც ყველაზე რისიკიანი ვიდრე მოკლევადიანი ფულადი საშუალებების ნაკადები. ამიტომ, გამოსყიდვა ხშირად გამოიყენება როგორც პროექტის ლიკვიდობის და რისკის მაჩვენებელი.

მითუმეტეს, გამოსყიდვის ვადა წარმოადგენს ყველაზე გასაგებს ეფექტიანობის ყველა მაჩვენებელს შორის.

ინვესტიციური პროექტები შეიძლება შეფასდეს ინვესტიციების შემოსავლიანობის განსაზღვრის გზით, ანდა დაბანდებები კაპიტალის უკუგებით, იგი განისაზღვრება მოგების მოსალოდნელი თანხის შეფარდებით ინვესტიციას თავდაპირველ სიდიდესთან. ჩვენს შემთხვევაში შეჯამებულმა მოგებამ პროექტის რეალიზაციიდან 5 წლის განმავლობაში შეიძლება შეადგინოს 780 ათ. ლარი, შემოთავაზებული შეჯამების მეთოდის გამოყენებით მივიღებთ, რომ: ელკუ – დაბანდებული კაპიტალის უკუგება

ელკუ = $(480 \text{ ათ.ლარი} : 2000 \text{ ათ. ლ.}) \times 100 = 24\%$ ჩანს, რომ ეს ინვესტიციების უკუგების არც თუ ცუდი მაჩვენებელია.

რამდენადაც ინვესტიციური პროექტების რეალიზაციის დანახარჯები და მათგან მიღებული შედეგები განფენილია დროში, მათი ეკონომიკური ეფექტიანობის შეფასებები საჭიროა ჩავატაროთ პროექტების განხორციელების დროის დინამიკის გათვალისწინებით. ამ პირობებში პირველად მაჩვენებლებს წარმოადგენენ შესაბამისი ფინანსური ნაკადები (ბიუჯეტის შემოსავლები, ფირმის ამონაგები და დანახარჯები) ტურიზმის ინდუსტრიაში ინვესტიციურ პროექტებში რიგი წლების მანძილზე.

თეორიულად და პრაქტიკულად უფრო სწორია ინვესტიციების შეფასება ფულადი შემოსავლების დისკონტირების მეთოდით. ამ მეთოდის უპირატესობა იმაშია, რომ იგი ითვალისწინებს ფულის ღირებულების ცვლილებას დროში.

მაგალითად, ტურისტული ფირმა "N"-მა თავისი საქმიანობის განვითარებისათვის ინვესტირება გააკეთა 2.000.000 ლარის ოდენობით წლიური საშემოსავლო განაკვეთის 10%. ფულადი შემოსავლების ნაკადების ღირებულების განსაზღვრისათვის n წლის შემდეგ, გამოვიყენოთ ფორმულა:

$S = p(1+r)^n$, სადაც:

S – ფულადი ნაკადების მომავალი ღირებულება n წლის შემდეგ;

P – თავდაპირველი ინვესტიციის თანხა;

r – პროცენტის განაკვეთი;

n – საანგარიშო პერიოდის წელთა რიცხვი;

$(1+r)^n$ – მამრავლი FMI

FMI – ვნახავთ ცხრილში მულტიპლიციური მამრავლი. იგი ტოლია 1.611.

როცა ფულადი ნაკადების ღირებულება 5 წლის შემდეგ შეადგენს: $S=2.000.000 \times 1.611 = 3222$ ათ. ლარს. შესაბამისად, შეიძლება ჩავთვალოთ, რომ მოცემული ინვესტიციური პროექტი მომგებიანია.

განვიხილავთ ინვესტიციების გამოსყიდვის ვადის შეფასება განხორციელებული "N" ფირმის ახალი სასტუმროს მშენებლობაზე. მოცემული სისტემის ძირითადი მახასიათებლები მოცემულია ქვემოთ:

ნომრების რიცხვი	–	350
ნომრების ღირებულება	–	80\$ -დღე-ღამეში
საბაზო პერიოდში დატვირთვა	–	66%
ამონაგები საბაზო პერიოდში	–	10.6 მლნ \$
ქალაქის ბიუჯეტში გადასახდელი გადასახადები		
საბაზო პერიოდში	–	2.1 მლნ \$
ამ მიზნით ინვესტიციების საჭირო თანხა შეადგენს	–	15 მლნ \$

სასტუმროს მშენებლობით ინვესტიციების გამოსყიდვის ვადა, დისკონტირების აღრიცხვის გარეშე შეადგენს 6.9 წელს. დისკონტირების გათვალისწინებით (თუ დისკონტირების კოეფიციენტად მივიღებთ 3%) – დაახლოებით 10 წელი. შეიძლება ითქვას, რომ ახალი სასტუმროს მშენებლობა წარმოადგენს გაცილებით დაბალრენტაბელურს, ვიდრე მათი მოდერნიზაციის პროექტები. ყველაზე ხელსაყრელ პირობებშიც კი ამ პროექტების გამოსყიდვის ვადა აჭარბებს 10 წელს. ამიტომ, ყველაზე საუკეთესო ვარიანტი შეიძლება იყოს იმას მოქმედი სასტუმროს შეძენა და მისი მოდერნიზაცია.

მოვიყვანოთ ზოგიერთი შედეგი, რომელიც ეხება პროექტის შემოსავლიანობის სხვადასხვა შეფასების გამოყენებას. მიეყვით მეწარმის მოქმედებას განსაზღვრულ თანმიმდევრობას.

– მიმდინარეობს შერჩევა ყველა ალტერნატიული ვარიანტის დაბანდებულ საშუალებების, რომელიც შეიძლება რეალიზებული იქნენ მეწარმის მიერ.

– დაბანდების ყოველი ვარიანტის მიხედვით განისაზღვრება შემოსავლიანობის აბსოლუტური შეფასება;

– ამოირჩევა ის ვარიანტები, რომლებიც საინტერესოა: (ეკონომიკური, სოციალური, ეკოლოგიური, პოლიტიკური და ა.შ.);

– დანარჩენი დაწუნებული ვარიანტები შემდეგ შესარჩევ კონკურსში აღარ მონაწილეობენ;

– თუ მოსასამზადებელი პროცედურების ჩატარების შემდეგ დარჩება მხოლოდ ერთი ვარიანტი მაშინ იგი განიხილება აბსოლუტურ-შედარებითი შეფასებით. და თუ იგი აღმოჩნდება დადებით, მაშინ მიცემული ვარიანტი მიიღება რეალიზაციისათვის. წინააღმდეგ შემთხვევაში იგი დაწუნებული იქნება მეწარმე დაწყებს ახალი შესაძლებლობის ძებნას თავისი კაპიტალის ხელსაყრელი დაბანდებისათვის;

– თუ აბსოლუტური შეფასების შემდეგ დარჩება რამდენიმე სხვადასხვა ვარიანტი მაშინ, ყოველი მათგანი გაივლის აბსოლუტურ-შედარებით შეფასებას სხვადასხვა სისტემის კრიტერიუმების მიხედვით;

– მეწარმე დაადგენს მისთვის უფრო პრიორიტეტულ კრიტერიუმებს, ატარებს ალტერნატიული პროექტების შემოსავლიანობის შედარებით შეფასებას შერჩეული კრიტერიუმებს მიხედვით იღებს თავისი ბიზნესისათვის იმ ვარიანტს, რომელიც დააკმაყოფილებს მას ყველაზე მეტად.

როცა ვიხილავთ აღნიშნულ დანახარჯებს და შედეგებს, არ უნდა დაგვაიწყდეს, რომ ისინი მიეკუთვნებიან დროის რომელიმე კონკრეტულ ინტერვალს. თუ ინვესტიციური დაბანდებები, როგორც წესი, განხორციელდება პროექტის სასიცოცხლო ციკლის დასაწყისში, მაშინ შედეგი რეალიზდება მრავალი დროით ინტერვალის განმავლობაში. თითოეულ მათგანში შედეგი შეიძლება შეცვალოს, როგორც სიდიდით, ისე სტრუქტურით. ამიტომ მოგვიწევს მივცეთ შესადარისი სახე ყველა დანახარჯს და შედეგს დროის მიხედვით. ამიტომ ყველა მიმდინარე შედეგი დროით ინტერვალის მიხედვით მათი ინვესტიციებთან შეთანაზომვის მიზნით უნდა შეჯამდეს. ინვესტიციური პროექტების ეფექტიანობით

და მიმზიდველობის განსაზღვრისათვის უნდა შეუდარდეს მასში განხორციელებულ ინვესტიციებს ტურისტული ფირმის (ანდა სატრანსპორტო საწარმოს) წმინდა შეჯამებული მოგება.

მაგრამ, პროექტის რეალიზაციის შესახებ მთავარი გადაწყვეტილების მიღების შემდეგ, მნიშვნელოვანია განისაზღვროს როგორ და რა ტექნოლოგიური მეთოდების დახმარებით ორგანიზაციული გადაწყვეტილებით და რა მოწყობილობით აიგება ესა თუ ის ობიექტი. აქ შეიძლება წარმოდგენილი იქნას მრავალი ვარიანტი ერთი და იგივე ამოცანის გადასაწყვეტად. მათი შერჩევა რეალიზაციისათვის არის მიზანი დამატებითი კაპიტალი დაბანდების ეფექტიანობის შედარებითი შეფასებისათვის.

საბოლოო გადაწყვეტილება საუკეთესო ვარიანტზე მიიღება იმის შემდეგ, როგორც კი დამთავრდება შედარებითი შეფასება კონკურსში მონაწილე ყველა ალტერნატიული პროექტისა.

ყველა სამი შესაძლებელი ეფექტიანობის ანალიზის მეთოდი დასახული კაპიტალური დაბანდების პრაქტიკაში გამოიყენება მეტ-ნაკლებად. რამდენადაც ამ მეთოდებს შეუძლიათ მიგვიყვანონ სხვადასხვა გადაწყვეტილებამდე კაპიტალური დაბანდების შესახებ ვუპასუხოთ ასეთ კითხვას: რომელი მეთოდია უკეთესი, სადაც „საუკეთესო“ განისაზღვრება როგორც მეთოდი, რომელსაც ირჩევენ ყველა შესაძლო ვარიანტიდან იმას, რომელიც ფირმის მოგების მაქსიმიზაციას ახდენს. თუ ეს შეიძლება გაკეთდეს არა ერთი მეთოდით, მაშინ საუკეთესო მათ შორის იქნება ის, რომელიც ადვილი შესასრულებელია პრაქტიკულად.

თავი II. ინვესტიციური საქმიანობის თავისებურებები

საქართველოს სამთო ტურიზმის სფეროში

2.1 სამთო ტურიზმის განვითარების თავისებურებები საქართველოში

XXI საუკუნის დასაწყისში მსოფლიო ეკონომიკის სტრუქტურაში ტურიზმმა დაიკავა ლიდერის პოზიცია, როგორც ერთ-ერთმა ყველაზე შემოსავლიანმა და დინამიურად განვითარებადმა დარგმა. მსოფლიო ტურისტული ორგანიზაციის ექსპერტთა შეფასებით ტურიზმი იკავებს მესამე ადგილს მსოფლიოში ყველაზე ეფექტიან დარგებს შორის (ნავთობმომპოვებელი და მანქანათმშენებელი დარგების შემდეგ). უკანასკნელი წლების (მტო) მონაცემებით ტურიზმის დარგში კაპიტალურმა დაბანდებებმა გადააჭარბა 700 მრდ. დოლარს წელიწადში, ხოლო ტურიზმის წლიური ბრუნვა მსოფლიოში მიუახლოვდა 4 ტრილიონ დოლარს და უზრუნველყოფს საერთაშორისო ინვესტიციების 11%-ზე მეტს, რაც უშუალოდ აისახება ტურისტული მომსახურების მყარ ზრდაზე. თუ გავითვალისწინებთ ტურიზმის განვითარების მნიშვნელობას მსოფლიო ეკონომიკაში და შევაფასებთ საქართველოს ტურისტულ რეკრეაციულ რესურსებს, დავინახავთ, რომ ეს რესურსები საქართველოს ეკონომიკისათვის არანაკლებმნიშვნელოვანია ვიდრე წიაღისეული და აუცილებელია მათი ეფექტიანი გამოყენება. ტურისტული მომსახურების სფეროს განვითარება ეკონომიკური თვალსაზრისით ძალიან ხელსაყრელი საქმიანობაა ნებისმიერი სახელმწიფოსათვის. სახელმწიფოს მხრიდან ტურიზმის სფეროს ეფექტიანი მართვა გამოდის მრავალი ეკონომიკური და სოციალური პრობლემის გადაწყვეტის საშუალება, ამიტომ მსოფლიოს მრავალ ქვეყანაში იგი სტაბილურ, განვითარებად დარგად ჩამოყალიბდა. ქვეყნის რეკრეაციული რესურსების გონივრული გამოყენებით შესაძლებელია რეგიონებში ინფრასტრუქტურის დაწესებულებათა ოპტიმალური კომპლექსის ფორმირება და მრავალი ეროვნული ამოცანის წარმატებით გადაწყვეტა. მას შეუძლია იმპულსი მისცეს მცირე და საშუალო ქალაქების, ცალკეული დასახლებების და სოფლების, სამეურნეო და სოციალურ განვითარებას, რომლებსაც შესაძლებლობა მიეცემათ რაციონალურად გამოიყენონ საკუთარი რესურსები და განავითარონ სოციალურ-კულტურული მომსახურების დაწესებულებები. საკურორტო-ტურისტული მეურნეობის განვითარება შესაძლებლობას მისცემს მათ უმოკლეს ვადაში

უზრუნველყონ ადგილობრივი ბიუჯეტის შემოსავლების გაზრდა, მოსახლეობის ცხოვრების მაღალი დონე, ეკოლოგიურად სუფთა ბუნებრივი რესურსების და ისტორიულ-კულტურული მემკვიდრეობის რაციონალური გამოყენების საფუძველზე ხელს შეუწყობს ადგილობრივი მოსახლეობის დასაქმებას და სტიმულს მისცემს სხვადასხვა პროდუქტების და მომსახურების წარმოების ზრდას.

საქართველომ ტურისტული საქმიანობა განსაზღვრა როგორც ქვეყნის ეკონომიკის პრიორიტეტული დარგი, მიუხედავად ამისა, ამ დარგის ზრდის ტემპი ქვეყნის ეკონომიკაში მნიშვნელოვნად ჩამორჩება მსოფლიო მონაცემებს, რაც აიხსნება ამ სფეროში სერიოზული ინვესტიციების უქონლობით, ტურისტული დარგის რესტრუქტურიზაციით, მოსახლეობის მხრიდან მომსახურების მოთხოვნის დაბალი დონით და სახელმწიფოს მხრიდან არასაკმარისი ყურადღებით ტურიზმის პრობლემებისადმი. მიუხედავად ზემოაღნიშნულისა საქართველოში მოგზაურ ტურისტთა რაოდენობა ბოლო ათწლეულში ზრდით ხასიათდება და 313442-დან (2003 წელს) 2032586 (2010წ.) კაცამდე გაიზარდა. საქართველოში ჩამოსული უცხოელი ტურისტების მოგზაურობის შესახებ მონაცემები წარმოდგენილია ქვემოთ მოტანილ ცხრილში.

ცხრილი 4.

უცხოელი მოგზაურების რაოდენობა რეგიონების მიხედვით (კაცი)

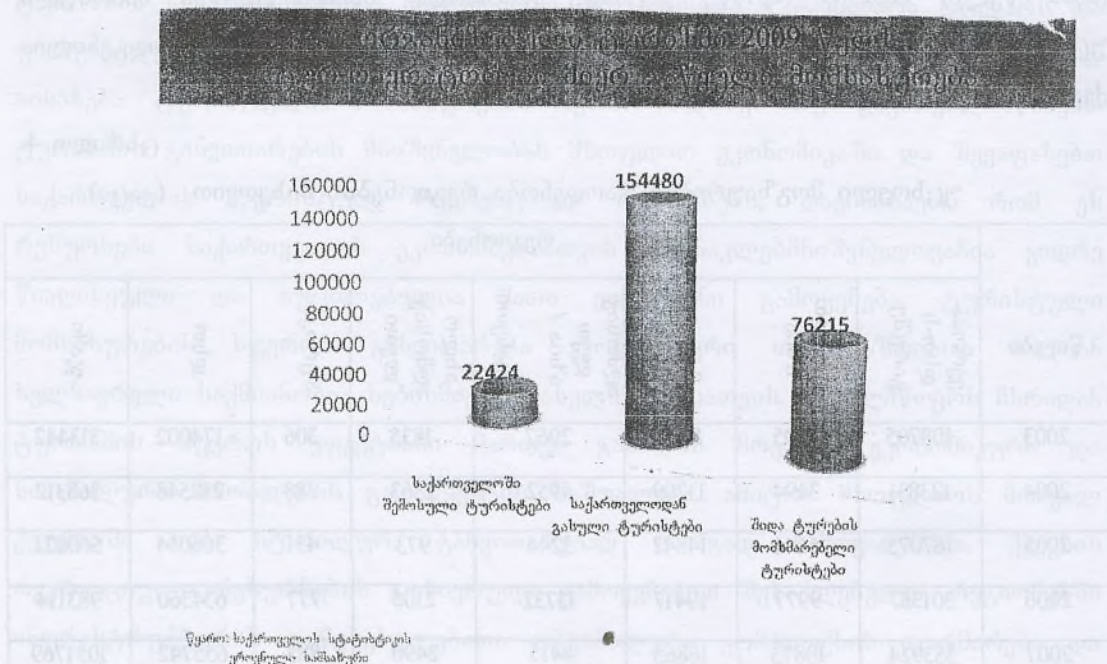
წლები	რეგიონები							
	ვერობა დსთ-ს გარეშე	სამხრეთ აზია	აფრიკა	აღმოსავ ლეთი აზია / ოკეანეთი	ახლო აღმოსავ ლეთი	აფრიკა	დსთ	ჯამი
2003	108705	4505	8731	2967	1835	306	174002	313442
2004	123831	3494	11209	4952	1563	788	218548	368312
2005	167075	6641	14842	3244	973	431	366054	560021
2006	301387	9977	19417	13732	2105	777	634360	983114
2007	353924	10873	16865	9415	2490	883	655742	1051769
2008	459272	13457	17489	9454	3245	640	784511	1290107
2009	496973	14572	19555	11016	3298	1030	950751	1500049
2010	632316	28154	23079	14723	3379	1005	1286329	2032586
მატება%	35	93	18	34	2	-2	35	36

წყარო: შსს/საზღვრის დაცვის პოლიცია.

საქართველოში მოგზაური ტურისტების საერთო რაოდენობიდან 2010 წელს 65% დსთ-ს და 32% ევროპის (დსთ-ს გარეშე) ქვეყნების წარმომადგენლები იყვნენ: ხოლო ამერიკის, სამხრეთ აზიის და აღმოსავლეთ აზიას ოკანეთის ქვეყნების წარმომადგენლებს მოგზაურთა მთელი რაოდენობის თითო პროცენტი ეკავა.

მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოში შემოსულ ვიზიტორთა რაოდენობა წლიდან წლამდე იზრდება, მის პარალელურად იზრდება საქართველოდან გასული ტურისტების რაოდენობაც. საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემებით ტუროპერატორების მიერ გაწეული მომსახურებით ორგანიზებული ტურიზმის შედეგად 2009 წელს საქართველოში შემოსული ტურისტების რაოდენობა შეადგენდა 22424, საქართველოდან გასული ტურისტების რაოდენობა 154480, ხოლო შიდა ტურისტები 76215 კაცს (იხ. დიაგრამა 1).

დიაგრამა 1.

საქართველოში ჩამოსული ტურისტების მიზანი განსხვავებულია. ჩამოდიან მოგზაურები დასვენების მიზნით, ძირითადად საქმიანი და პროფესიული მიზნით,

მკურნალობის მიზნით. სტუმრების განაწილება ჩამოსვლის მიზნის მიხედვით წარმოდგენილია ქვემოთ მოტანილ ცხრილში.

ცხრილი 5.

უცხოელი სტუმრების განაწილება ჩამოსვლის მიზნის მიხედვით
(კაცი)

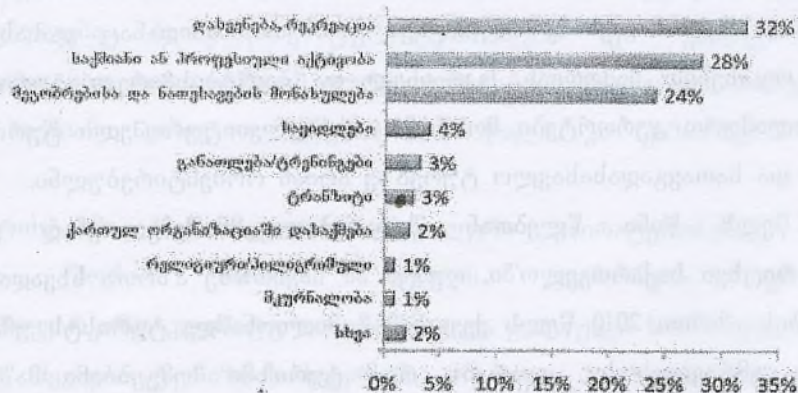
	2004	2005	2006	2007	2008
რეკრეაცია და დასვენება	3084	7317	12646	18816	23626
საქმიანი და პეროფესიული	54465	51106	57479	70953	69921
მკურნალობა	123	196	163	227	63
სხვა	3133	4582	11920	13525	10088

წყარო: სტატისტიკის ეროვნული სამსახური.

როგორც ცხრილიდან ჩანს, უცხოელი ტურისტების შემოსვლა დინამიკაში ზრდის ტენდენციით ხასიათდება საანალიზო პერიოდში (2004-2008წწ). თუმცა 2008 წლისათვის მნიშვნელოვნად იკლო საქმიანი, მკურნალობის და სხვა მიზნით ვიზიტორთა რაოდენობამ რუსეთთან ომის გამო, ხოლო 2010 წლისათვის ჩამოსული ტურისტების ვიზიტის მიზნების შესახებ მონაცემები წარმოდგენილია ქვემოთ მოტანილ მე-2 დიაგრამაში.

დიაგრამა 2.

საქართველოში ჩამოსული უცხოელი მოგზაურების
ვიზიტის მიზნები 2010

წყარო: საქართველოს ტურიზმის ეროვნული სამსახური

როგორც დიაგრამიდან ჩანს ვიზიტორთა ყველაზე მეტი რაოდენობა 2010წ. საქართველოში ჩამოდის დასვენების და რეკრეაციის მიზნით – 32%, საქმიანი და პროფესიული მიზნით, 28%, მეგობრების და ნათესაების მონახულების მიზნით – 24%.

რეგიონში უცხოელი ვიზიტორების რაოდენობის შემცირება ძირითადად განპირობებული იყო გარე ფაქტორებით: ერაყის ომით, გრიპის ვირუსით, შიდა ფაქტორებიდან კი უცხოელთა გატაცების ფაქტებით კოდორსა და პანკისში, კრიმინოგენული სიტუაციის გაუარესებით რუსეთთან ომით 2008წ. აგვისტოში და შედეგად რუსეთთან სავიზო რეჟიმის შემოღებით. პოლიტიკური, ეკონომიკური, სუბიექტური კრიზისით. შექმნილმა ეკონომიკურმა და პოლიტიკურმა მდგომარეობამ დიდი გავლენა იქონია ტურიზმის განვითარებაზე, 2009 წელს უცხოურ ტურისტულ ვებ გვერდებზე საქართველო სამოგზაუროდ საფრთხის შემცველ ქვეყანათა სიაში მოხდა. მიუხედავად ამისა, ტურიზმის ეროვნული სააგენტოს ცნობით, საქართველოში 2009 წელს მილიონ ნახევარი უცხოელი მოგზაური ჩამოვიდა, რაც 2008 წელთან შედარებით 16%-ით მეტია. აჭარის ზღვისპირა კურორტებს დასვენების მიზნით 60636 სომეხი ტურისტი ეწვია. საქართველოს საზღვაო კურორტებზე იმყოფებოდა თბილისელთა 24.8%, ხოლო ზამთრის კურორტების – 19.8%. დღეისათვის საქართველოში ტურისტთა შემოყვანაზე 95 ტურისტული კომპანია მუშაობს.

2009 წელს მეზობელი ქვეყნებიდან აჭარის ზღვისპირეთსა და საქართველოს სამთო-სათხილამურო კურორტებზე ვიზიტორების რაოდენობის მიხედვით ლიდერობდა აზერბაიჯანი. მეორე ადგილი თურქებმა დაიკვეს, რომლებიც აჭარის ზღვისპირეთში ბათუმში ძირითადად სათამაშოდ ჩამოდიან. აჭარის ზღვისპირეთში ჩამომსვლელთა შორის მესამე ადგილზეა სომხეთი, საიდანაც დასასვენებლად ძირითადად ოჯახებით ჩამოდიან. უკრაინელ და ბალტიისპირელ ტურისტებს კი სამთო-სათხილამურო კურორტები მოსწონთ. დასავლეთ ევროპელი ტურისტები კი კულტურულ და სათავგადასასვენლო ტურებზე არიან ორიენტირებულნი.

2010 წელს წინა წლებთან შედარებით მნიშვნელოვნად გაიზარდა ვიზიტორთა რიცხვი საქართველოში, თუმცა ამ საკითხზე აზრთა სხვადასხვაობაა. ხელისუფლების აზრით 2010 წელს ქვეყანამ 2 მილიონამდე ტურისტს უმასპინძლა. ეკონომისტთა უმრავლესობა აღიარებს, რომ ტურიზმი მომგებიანი მაშინაა, თუ ქვეყანა ნაკლებად იქნება დამოკიდებული იმპორტზე და თავს ადგილობრივი წარმოებით ირჩენს. მიუხედავად ხელისუფლების ძალისხმევისა ზამთრის

ტურისტულ სეზონზე უცხოელი ტურისტის მოზღვაება არ შეინიშნება. ზამთრის კურორტებზე ძირითადად სჭარბობდნენ სომეხი, აზერბაიჯანელი და უკრაინელი ტურისტები.

ტურიზმის და კურორტების დეპარტამენტის დაკვეთით საზოგადოებრივი აზრის კვლევის ინსტიტუტმა (IPR აი-პი-არ) 2010წ. 1-22 თებერვლის ჩათვლით ჩაატარა გამოკლევა, რომლის მიზანი იყო საქართველოში ჩამოსული მოგზაურობის დემოგრაფიული პროფილი, ვიზიტის მიზანი, ტურიზმის პოპულარული სახეობა, ქვეყანაში ყოფნით მიღებული შთაბეჭდილებები და შეფასებები, დამოკიდებულება მასპინძელი ქვეყნის მიმართ, აგრეთვე ქვეყანაში გაწეული ტურისტული დანახარჯები.

კვლევის შედეგად გამოვლინდა შემდეგი ტენდენცია: მეზობელი ქვეყნების მოქალაქეთა გარდა, საქართველოში ჩამოსულ ტურისტთა შორის გერმანელი, ამერიკელი, ბრიტანელი და ფრანგი მოგზაურები ჭარბობენ. ტურისტთა 30% ჩვენს ქვეყანაში ჩამოსვლა საქმიან და პროფესიულ მიზანს უკავშირდება. მეგობრების და ნათესავების მოსანახულებლად ტურისტების საერთო რაოდენობის 25% ჩამოდის, დასვენების და რეკრეაციის მიზნით – 23%, ხოლო ტურის ორგანიზებისათვის ტუროპერატორების მომსახურების ტურისტთა მხოლოდ 6.5% იყენებს, დანარჩენი არაორგანიზებულია.

როგორც გამოკვლევით დადგინდა, საქართველოში ჩამოსული თითოეული ტურისტი საშუალოდ 1502 აშშ დოლარს ხარჯავს, დღიურად 337 აშშ დოლარს. რაც შეეხება ზამთრის ტურიზმს, აქ შემდეგი ტენდენცია გამოვლინდა: ტურისტებისათვის ტურიზმისათვის მიმზიდველი ობიექტების სიაშია ბათუმი, მცხეთა, გუდაური, სიდნაღი, ბაკურიანი. საინტერესოა ტურისტების დამოკიდებულება ბათუმთან. ტურისტებისათვის ეს ქალაქი ზამთარშიც აქტუალურია. მათ დიდი ნაწილს თურქი ტურისტები შეადგენენ, რომელთა ნაწილი ბათუმს საქმიანი ვიზიტით სტუმრობს, ნაწილი კი კაზინოებში სათამაშოდ ჩამოდის.

ტურისტებმა საქართველოს უნიკალური უპირატესობებიც დაასახელეს, რომელთა შორის მთავარ ადგილს ადამიანური ურთიერთობები, სტუმართმოყვარეობა, კლიმატური პირობები და ქართული სამზარეულო იკავებს.

რაც შეეხება ტურიზმის სფეროში არსებულ პრობლემებს, პირველ რიგში მომსახურების დაბალი დონე და კომუნიკაციის ხარვეზები დაასახელეს.

საქართველოში ჩამოსულ ტურისტთა უმრავლესობა თბილისს სტუმრობს.

ტურიზმის დეპარტმენტის გამოკვლევით რომელიც დედაქალაქის მოსახლეობის მაგალითზე ჩატარდა 2010წ. ტურიზმის შიდა ბაზარზე ასეთი მიდგომაა: თბილისელთა 34% დასასვენებლად სოფლად ან საკუთარ აგარაკზე მიემგზავრება 24.8% - წელიწადში ერთხელ საზღვაო კურორტზე ისვენებს, ხოლო 19.8% სამთო კურორტებზე. თბილისელთა 22% დინტერესებულია კულტურული ტურებით, განსაკუთრებული დინტერესებაა მთიან რეგიონებში მოგზაურობაზე. მათ შორის პირველ ადგილზეა სვანეთი, მეორეზე – რაჭა, შემდეგ – ხევსურეთი, ყაზბეგი, თუშეთი. თბილისელთა 9.4% სამკურნალო ტურები აინტერესებს, 8.5% რელიგიური-პილიგრიმული, შემდეგ ადგილზეა სათაგადასავლო, სპორტული და ბოლოს ეკოტურიზმი.

ევროპელი ტურისტებისათვის მიმზიდველია რთველი, ყურძნის დაწურვის და ჩურჩხელების ამოვლების პროცესი. ამიტომ ამთი მხრიდან ღვინის ტურებზე მოთხოვნა იზრდება.

როგორც გამოკვლევით დადგინდა, ყველაზე მწვავედ დგას სასტუმროების პრობლემა, რადგან სასტუმროში ცხოვრების მაღალი ფასები და დაბალი სერვისი ერთმანეთთან შეუსაბამობაშია. იაფფასიან სასტუმროებში სანიტარულ-ჰიგიენური კვანძების გაუმართაობა და მომსახურების დაბალი დონეა. სასტუმროების მეპატრონეები საგადასახადო შეღავათებს ითხოვენ, თუმცა ვერ მიაღწიეს შეთანხმებას. ეს კი ხელს უშლის სასტუმროთა ქსელის განვითარებას.

საქართველოში ჩამოსული ტურისტები ძირითადად მომსახურების დაბალ დონეს უჩივიან. მათ უკმაყოფილებას იწვევს ისიც, რომ იმ ფასთან შედარებით, რასაც სასტუმროში იხდიან, მომსახურება საკმაოდ უხარისხოა. ქვეყანაში ტურიზმის განვითარებისათვის საკმაო რესურსები არსებობს, მათი ნაწილი თითქმის აუთვისებელია. ეს შეეხება როგორც მთლიანად საქართველოს ტურიზმის სფეროს, ისე სამთო ტურიზმის სფეროს სასტუმროებს. კერძოდ: მესტიის ტურიზმის საინფორმაციო სააგენტოს ინფორმაციით ტურისტული სეზონის დაწყებისთანავე ტურისტთა ნაკადმა მნიშვნელოვნად ემატა. ამ ეტაპზე ტურისტთა ამ რაოდენობისათვის სვანეთსა და კერძოდ მესტიაში სასტუმროების რაოდენობა საკმარისია და ეკოლოგიური მდგომარეობაც დამაკმაყოფილებელია. თუმცა სვანეთის ეკოლოგიური და ინფრასტრუქტურული მდგომარეობა ტურისტთა დიდი რაოდენობის მიღების საშუალებას არ იძლევა. საოჯახო სასტუმროები აქ ვერანაირ სტანდარტს ვერ აკმაყოფილებს, რადგან მათი მფლობელები უსახსრობის გამო სველი წერტილების გაკეთებას ვერ ახერხებენ.

ტურისტებისათვის დისკომფორტს ქმნის კანალიზაციის და შიდა გზების პრობლემა. ეკოლოგიური თვალსაზრისითაც გარკვეული მუშაობაა ჩასატარებელი, კერძოდ ნარჩენების უტილიზაციის თვალსაზრისით.

მიუხედავად აღნიშნული პრობლემისა, სვანეთი სიახლეებსაც სთავაზობს სტუმრებს. ესენია ახალი რესტორნები, ბარები, კაფეები, სხვადასხვა გასართობი და დასასვენებელი ცენტრი.

ანალოგიური მდგომარეობაა სხვა სამთო რეგიონების კურორტებზეც.

თანამედროვე ტურიზმის ძირითადი ტენდენციების ანალიზისათვის მნიშვნელოვანია „ლიდერი ტურისტული ქვეყნების“ გეოგრაფია ბოლო 10 წლის განმავლობაში.

მსოფლიო ტურისტული ორგანიზაციის პროგნოზით 2020 წელს ჩინეთი გახდება წამყვანი ტურისტული ინდუსტრიის ქვეყანა, სადაც ტურისტების რიცხვი მიაღწევს 137 მლნ-ს. 2020 წლისათვის საერთაშორისო ტურისტული გასვლების რაოდენობა მიაღწევს 1.6 მილიარდს, რომელიც სამჯერ მეტია ვიდრე 1995 წლის მონაცემები. ტურისტების ყოველდღიური დანახარჯი მიაღწევს 5 მილიარდ დოლარს. (იხ. ცხრილი 6).

ცხრილი 6.

მსოფლიოს ყველაზე პოპულარული მიმართულებები 2020 წლისათვის
(მტო მონაცემები)

	ჩამოსული ტურისტების რაოდენობა (მტნ)	წილი მსოფლიო ტურისტულ ბაზარზე	დინამიკა 1995-2020წწ. %
ჩინეთი	137.1	8.6	8.2
აშშ	102.1	6.8	3.5
საფრანგეთი	93.3	5.8	1.8
ესპანეთი	71.0	4.4	2.4
ჰონკონგი	59.3	3.7	7.3
იტალია	52.9	3.3	2.2
დიდი ბრიტანეთი	52.8	3.3	3.0
მექსიკა	48.9	3.1	3.6

წყარო: მსოფლიო ტურისტული ორგანიზაცია (UNWTO).

თანამედროვე ტურიზმი ბევრად უფრო განსხვავებულია, ტურისტული მოგზაურობა განაწილებულია მთელი წლის მანძილზე და მეტად მრავალფეროვანია მოგზაურობის მიზნის, ხანგრძლივობის და დაბინავების საშუალებების სახეების მიხედვით. გარდა ზაფხულის მოკლე შეგებულებისა წლის განმავლობაში მრავალი ადამიანი მიემგზავრება დასასვენებლად მოკლე დროით.

დასვენების სექტორი ძლიერ განვითარდა კულტურული ტურიზმის, სპორტის, სათავგადასავლო, სასოფლო ტურიზმის, კრუიზების და სხვადასხვა კომბინაციის მიმართულებით. ბიზნეს-სექტორი გაფართოვდა კონგრეს-სემინარების სეგმენტების მნიშვნელოვანი გაზრდით.

ყოველივე ზემოაღნიშნული ნათლად გვიჩვენებს ტურიზმის დიდ როლზე მსოფლიო ეკონომიკაში, პერსპექტივაში ტურისტული ბაზარი ხასიათდება რიგი თავისებურებებით; კერძოდ:

- ყოველგვარი საგანია - მომსახურება;
- გარდა მყიდველისა და გამყიდველისა ტურისტული ბაზრის მექანიზმში ჩართულია საშუალო რგოლის მნიშვნელოვანი რაოდენობა, რომლებიც უზრუნველყოფენ მოთხოვნისა და მიწოდების კავშირს.

- ტურისტულ მომსახურებაზე მოთხოვნა გამოირჩევა რიგი თავისებურებებით; კერძოდ მოგზაურობაში მონაწილეთა დიდი განსხვავებულობა მატერიალური შესაძლებლობის, ასაკის, მიზნის, მოტივის, ელასტიკურობის, ინდივიდუალურობის და დიფერენციაციის მაღალი დონის მიხედვით, დიდი ცვალებადი ბაზით, ტურისტული მომსახურების მიწოდების ადგილისა და დროის სიშორით.

- ტურისტული მიწოდება ხასიათდება აგრეთვე რიგი თავისებურებებით: საქონელსა და მომსახურებას ტურიზმში აქვს სამმაგი ხასიათი (ბუნება): (ბუნებრივი რესურსები, შექმნილი რესურსები და ტურისტული მომსახურება); დარგის მაღალი ფონდტევადობა, დაბალი ელასტიკურობა, კომპლექსურობა.

ტურისტული მომსახურების ბაზარი აქტიურად ზემოქმედებს ეროვნული ეკონომიკის მრავალი დარგის და სფეროს განვითარებაზე მომხმარებელთა მოთხოვნილების გაზრდით.

თანამედროვე ტურიზმის ინდუსტრიის ზრდა სტიმულს აძლევს სხვადასხვა ეკონომიკურ პროცესებს ქვეყანაში, ხსნის დამატებით ბაზრებს არატურისტული დარგების პროდუქციისათვის. ტურიზმი წარმოადგენს წარმოების და მოხმარების ერთიან პროცესს, რამდენადაც ტურისტული წარმოების მიზანი ე.ი.

დააკმაყოფილოს კონკრეტული მოთხოვნები გაფართოებული კვლევარმოების ჩარჩოებში, ტურისტული ინდუსტრია ითვისებს მრავალი სახის რეკრეაციულ რესურსებს და ამზადებს მას მოხმარებისათვის. შესაბამისად, ტურისტული მომსახურების სფერო შეიძლება განვიხილოთ ორ ასპექტში. პირველი – ტურისტული მომსახურების სფერო ვიწრო გაგებით იმ დარგების გათვალისწინებით, რომლებიც უშუალოდ ემსახურებიან ტურისტებს და მეორე – ტურისტული მომსახურების სფერო – როგორც მატერიალური წარმოების და მომსახურების დარგების ერთობლიობა, რომლებიც ორიენტირებულნი არიან ტურიზმის ბაზარზე.

ეფექტი, რომელიც დაკავშირებულია ტურიზმის ინდუსტრიის განვითარებასთან, მდგომარეობს არა მარტო იმაში, რომ იგი იძლევა იმპულსს ფულადი ნაკადების შემოსვლის ფორმით, კერძოდ, უცხოური ვალუტის, არამედ იმაშიც, რომ იგი ქმნის ზრდის ხარჯვის ტალღას. ეს განაპირობებს ტურიზმის განვითარებისათვის ღონისძიებათა კომპლექსის მნიშვნელოვან ფორმირებასა და ამ სფეროში მსხვილი კაპიტალდაბანდებების მოზიდვას.

ხანგრძლივი პერიოდის განმავლობაში ტურიზმს მთლიანად ჰქონდა სოციალური მიმართულება და მხოლოდ ტურიზმის ორგანიზაციული სფერო ნაწილობრივად ასრულებდა კომერციულ ფუნქციას. ამჟამად სიტუაცია ძირითადად შეიცვალა – ტურისტული მომსახურების უმნიშვნელო ნაწილი დარჩა სოციალურად ორიენტირებული და დაფინანსებული უწყებრივი სახსრების ხარჯზე. ტურიზმის სფეროს განვითარება პირდაპირ კავშირში იმყოფება ტურისტული მოთხოვნის ტემპებთან, მისი სპეციფიკა ტურისტული მოთხოვნა – ეს დინამიკური კატეგორიაა ცვალებად და საზოგადოების განვითარებასთან ერთად, რაც განპირობებულია ტურისტული მიგრაციის მოტივაციის ფართო სპექტრით, მათგან მთავარია – გართობა, მეურნეობა, სწავლა, პროფესიული ინტერესების დაკმაყოფილება და მოიცავს მრავალგვარ ტურისტული მოთხოვნის და თანხმდები ტურისტული მომსახურების სხვადასხვაგვარ კომბინაციას.

დღეს საქართველოს საკურორტო რეგიონები ცდილობენ კონკურენცია გაუწიონ უცხოეთის კურორტებს. უნდა აღვნიშნოთ, რომ ჩვენი კურორტებისათვის რთულია დააკმაყოფილოს საზღვარგარეთის კურორტების სერვისის დონით გათვალისწინებული რეკრეანტების მაღალი მოთხოვნილება. ტურისტულ ბაზარზე ბრძოლას სამამულო სანატორიუმები და დასასვენებელი სახლები მოიგებენ ძირითადად სახელმწიფოს მხარდაჭერით. სამამულო კურორტები ნაკლებად

გაიმარჯვებენ კონკურენციულ ბრძოლაში უცხოურ კურორტებთან ფასის მიხედვით და მომსახურების ხარისხით, თუ არ იქნება დოტაცია სახელმწიფოს მხრიდან საგზურებზე. სამამულო ჯანმრთელობის კერები, რომლებიც მიიღებენ უპირატესობას ანტალიის კურორტებსა და საქართველოს შავი ზღვისპირეთის კურორტებს შორის კონკურენციისას.

ტურისტული მომსახურების თანამედროვე ბაზარი მოიცავს რამდენიმე ქვესისტემას, რომელთაგან თითოეული შეესაბამება ტურისტული მოგზაურობის კონკრეტულ მიზანს:

- გამგზავრება კურორტზე დასვენების მიზნით (საკურორტო-გამაჯანსაღებელი ტურიზმი);

- შემეცნებითი მოგზაურობა ტურისტული მარშრუტის მიხედვით (შემეცნებითი ანდა სამარშრუტო ტურიზმი);

- გამგზავრება სპორტული მეცადინეობის მიზნით (სპორტული ტურიზმი, სამთო სათხილამურო ტურიზმი) და. შ.

მთიანი რეგიონები გეოგრაფიული, ეკონომიკური და სოციალური ერთეულია, რომლის რელიეფი, კლიმატი, ბუნებრივი და კულტურული მემკვიდრეობა, სოციალურ-ეკონომიკური პოლიტიკა საჭიროებს განვითარების, მოწყობის და დაცვის საგანგებო წესების შემუშავებას და ამოქმედებას. „მთის ხალხთა პარტიაში“ აღნიშნულია, რომ: „მთის ხალხებმა უნდა შეინარჩუნონ კონტროლი გარემოს მდგომარეობასა და ბუნებრივი რესურსების მართვაზე, მათ უნდა ახსოვდეთ, რომ ეს არა მარტო მათთვის აუცილებელი საჭიროებითაა გამოწვეული, არამედ ემსახურება ეროვნული და მსოფლიო საზოგადოების ინტერესებს“.

მთებთან, მთის მასივებთან და მაღალმთიან რეგიონებთან, მათ დღევანდელ მდგომარეობასთან თუ მომავალთან მჭიდროდ არის დაკავშირებული ჩვენი ცივილიზაციის, დედამიწის მომავალი, ამიტომ დიდი მნიშვნელობა აქვს მთიანეთის მიზანმიმართულ გამოყენებას და მისი პრობლემატიკის შესწავლას. ციურიხის კარტოგრაფიული ინსტიტუტის მონაცემებით დედამიწის ხმელეთის თითქმის ნახევარი ზღვის დონიდან 500 მ-ზე მაღლაა და დედამიწის საკმაოდ დიდი ნაწილი მთიან ტერიტორიებს ეკუთვნის.

ერთ-ერთი საერთაშორისო კლასიფიკაციით მთიანი რეგიონებისათვის დადგენილია 4 ზონა, კატეგორია და თითოეული მათგანი დგინდება 1. ზღვის დონიდან სიმაღლის და 2. რელიეფის ვარდნიტ 300მ-ით 5კმ-იან ორთოგონალურ პროექციაში.

ამ კლასიფიკაციის თანახმად გაანალიზებულია მსოფლიოს 199 ქვეყანა. მათი ტერიტორიების მიმართ ქვეყნის მთიანეთის ხვედრითი წილის მიხედვით განსაზღვრულია შემდეგი კატეგორიები: I – 0-10%; II – 10-25%; III – 25-50%; IV – 50-100%. საქართველო შედის IV კატეგორიაში სხვა 52 ქვეყანასთან ერთად, რომელთა შორისაა: სომხეთი, აზერბაიჯანი, თურქეთი, საბერძნეთი, ირანი, იტალია იაპონია, შვეიცარია და სხვა ყველაზე მთიანი ქვეყნები.

მიუხედავად იმისა, რომ არსებობს გარკვეული ერთიანი ფიზიკურ-გეოგრაფიული სტანდარტები, ბევრი ქვეყანა საკუთარ ტერიტორიასთან მიმართებაში მთიანობის ზონების დადგენისას საკუთარ მეთოდოლოგიას მიმართავს, სადაც მაქსიმალურად ითვალისწინებს ქვეყნის სპეციფიკას, ისტორიას და ტრადიციებს. მაგალითად: პოლონეთში მთიან რეგიონად ითვლება ზღვის დონიდან 350 მეტრზე მეტი სიმაღლის ტერიტორიები 500 მეტრზე მაღლა მდებარე ზონების განსაკუთრებული გამოყოფით. საფრანგეთში მთიანი ზონა იწყება ზღვის დონიდან 600მ სიმაღლეზე. ამასთან საფრანგეთში არსებობს მთიანი რეგიონების იურიდიულად გაფორმებული კლასიფიკაცია, რომლის მიხედვითაც საფრანგეთის მთიან ზონაში გამოიყოფა: 1. მაღალი მთები, 2. მთები, 3. ე.წ. „მშრალი მთები“. შვეიცარიაში მთიანი რეგიონების მიკუთვნების ძირითადი კრიტერიუმებია: ზღვის დონიდან სიმაღლე, ფერდობების დახრილობა, კლიმატური პირობები, სამეურნეო და საცხოვრებელი ნაგებობების მდგომარეობა, შიდასამეურნეო გზების არსებობა.

საქართველოში მთიანეთის სამართლებრივ არეალს განსაზღვრავს საქართველოს კანონი „მაღალმთიანი რეგიონების სოციალურ-ეკონომიკური და კულტურული განვითარების შესახებ“ (1999წ).

ამ კანონის მოქმედება ვრცელდება მაღალმთიან რეგიონებზე. ჰიფსომეტრული სიმაღლის მიხედვით კი მაღალმთიან რეგიონად ითვლება დასახლებული ტერიტორია, რომელიც მდებარეობს ზღვის დონიდან 1500მ სიმაღლეზე და ზევით, მაგრამ სხვადასხვა პარამეტრების გათვალისწინებით მისი ქვედა ზღვარი კავკასიონის სამხრეთ ფერდობებზე განლაგებულ რაიონებში და აჭარა-გურიის მთიანეთში მცირდება 1000 მეტრამდე (გამონაკლის შემთხვევაში 800 მეტრამდეც კი) ხოლო სამხრეთ საქართველოს მთიან რაიონებში რჩება 1500მ.

ამავე დროს ჰიფსომეტრიული სიმაღლის მიუხედავად ამ კანონის მოქმედება ვრცელდება მთლიანად მხოლოდ მთიულეთზე და გუდამაყრის ხეობებზე, ფშავეხესურეთზე და თუშეთზე, რომლებიც დემოგრაფიული რეაბილიტაციის მწვავე ზონებად ითვლება“.

როგორც ვხედავთ, მიუხედავად ძირითადი ერთგვაროვნებისა, თითოეულ ქვეყანას მისი გეოგრაფიის (ძირითადად რელიეფის) გათვალისწინებით მეტნაკლებად განსხვავებული პირობებით აქვთ განსაზღვრული საკუთარი ქვეყნის მთიანეთის რაობა.

უკანასკნელ წლებში მთიანეთის პრობლემა სულ უფრო აქტიურად მუშავდება უცხოეთის როგორც განვითარებულ, ისე განვითარებად ქვეყნებში, რასაც ადასტურებს ბოლო ათწლეულებში მიღებული მთელი რიგი საერთაშორისო ხელშეკრულებები და კონვენციები, რომელთა მოთხოვნაც მთის რეგიონების პრობლემატიკის მოგვარებაა, კერძოდ:

1. დღის წესრიგი 21-ე საუკუნისათვის, 1992 წელი;
2. კონვენცია ბიოლოგიური მრავალფეროვნების შესახებ, 1992 წელი;
3. გაუდაბნობასთან ბრძოლის გაეროს კონვენცია, 1994 წელი;
4. კლიმატის ცვლილებების გაეროს ჩარჩო-კონვენცია, 1992 წელი;
5. კატასტროფების შემცირების საერთო სტრატეგია;
6. ფერმერთა სოციალური დაცვის ევროპული კონვენცია, 1974 წელი;
7. ლანდშაფტების ევროპული კონვენცია, 2000 წელი;
8. რეგიონული ან უმცირესობათა ენების ევროპული კონვენცია, 1992 წელი;
9. ტერიტორიული საზოგადოებისა თუ ხელისუფლებებს შორის ტრანსსასაზღვრო თანამშრომლობის ევროპული ჩარჩო-კონვენცია, 1980 წელი;
10. ადგილობრივი თვითმმართველობის ევროპული ქარტია, 1995 წელი).

საერთაშორისო ორგანიზაციები და ექსპერტები რეკომენდაციებს უწევენ ეროვნულ მთავრობებს მთიანეთის მდგრადი განვითარების საკითხებში. კერძოდ:

1. მთიანეთის აღიარება ნაციონალური განვითარების მნიშვნელოვან და სპეციფიკურ კომპონენტებად;
2. მთიანეთის მდგრადი განვითარების გათვალისწინება პოლიტიკურ „დღის წესრიგში“;
3. კომპენსაციის სისტემის დანერგვა მთიანეთის მხრიდან ბარის ზონისათვის; მიწოდებული რესურსებისა და მომსახურებისათვის;
4. მთიანეთის ეკონომიკური ცხოვრების დივერსიფიკაციის ხელშეწყობა;
5. სოციალური, საინჟინერო-ტექნიკური ინფრასტრუქტურის განვითარება;

1 ე. ბარათაშვილი, ნ. გრძელიშვილი და სხვა. „რეგიონული ეკონომიკა“. სახელმძღვანელო, თბ. 2010, გვ. 212-221

6. სექტორული პოლიტიკის ადაპტირება მთიანეთის სპეციფიკურ ინტერესებთან;
7. ადგილობრივი პოტენციალის გამოყენება ინოვაციის შემოსავლით.
8. ცვლილებები ადგილობრივ კულტურაში თავისებურებების დაკარგვის გარეშე;
9. მთიანეთის ეკოსისტემის კონსერვაცია;
10. მთიანეთის მდგრადი განვითარების ინსტიტუციონალიზაცია;
11. განსახლების სისტემებისა და რაიონული დაგეგმარების პროექტების წინმსწრები შემუშავება.

აღნიშნულ რეკომენდაციებთან ერთად ყველა ქვეყანამ უნდა შეიმუშაოს საკუთარი პოლიტიკა მთიანეთთან დაკავშირებით; რადგანაც უკანასკნელ პერიოდში ქართველი მოქალაქეების მხრიდან გაიზარდა მოთხოვნილება ტურისტულ მომსახურებაზე, თუნდაც ისეთ ძვირადღირებულ სახეზე, როგორიცაა სამთოსათხილამურო ტურიზმი. ამავე დროს მნიშვნელოვნად ამაღლდა მოსახლეობის მოთხოვნილება ტურისტული მომსახურების ხარისხის მიმართაც.

ტურისტული მოთხოვნის ფორმირებაზე გავლენას ახდენს მრავალი ფაქტორი, რომელთა შორის მნიშვნელოვანია საზოგადოებრივი აზრი, მოდა, ტურისტულ პროდუქტზე მომხმარებელთა უპირატესობა-ცვლილება, ერთ-ერთ ყველაზე პერსპექტიულ და ინტენსიურად განვითარებად ტურიზმის სფეროს მსიფლიოში დღეისათვის წარმოდგენს სამთო ტურიზმი, რომელიც ჰარმონიულად შერწყმულია საზოგადოების საერთო ეკოლოგიურ ტენდენციებთან, მომხმარებელთა დიდ ინტერესთან აქტიური დასვენებისადმი, ჯანსაღი ცხოვრებისადმი მიმდევრობასთან. აღნიშნული საკითხის შესწავლამდე საჭიროა წარმოდგენა ვიქონიოთ მთიან ტერიტორიებზე; მის პრობლემატიკაზე. საზოგადოებაში სულ უფრო მეტი ყურადღება ეთმობა გარემომცველი გარემოს დაცვის საკითხებს, სპორტის განვითარებას, ეს ფაქტორები მიგვიყვანენ მთის ტერიტორიების ათვისების ჩქარ განვითარებასთან და სამთო ტურიზმის სახეების განვითარებასთან.

სამთო ტურიზმი მოიცავს ისეთ სახეებს, როგორიცაა:

- სამთოსათხილამურო;
- სამთო ქვეითი ტურიზმი (ფეხით მოსიარულებთა) ლაშქრობები;
- ალპინიზმი;
- დელტაპლანერიზმი და სხვა.

სამთო ტურიზმიდან მიღებული შემოსავლების ნახევარზე მეტი მიდის სამთხო-სათხილამურო ტურიზმზე. სათხილამურო ინდუსტრიის ხვედრითი წილი ტურიზმის და დასვენების ინდუსტრიაში ყოველწლიურად იზრდება. რეგიონები, რომლებსაც აქვთ, ანდა ქმნიან თავიანთ ტერიტორიაზე ტურიზმის სამთო-სათხილამურო ცენტრებს, ბიუჯეტში მაღალ შემოსავლებს ღებულობენ ტურიზმის ინდუსტრიის მომსახურებიდან გადასახადების სახით.

საქართველოს შემოსავლების სამსახურის მონაცემებით 2009 წელს ტურიზმიდან მიღებული შემოსავლები წარმოდგენილია ქვემოთ მოტანილ ცხრილში.

ცხრილი 7.

საქართველოს ტურისტული საქმიანობიდან მიღებული საგადასახადო შემოსავლები 2009 წელს

	სასტუმროები და რესტორნები	სასტუმროები რესტორნების გარეშე	ტურისტული სააგენტოები და სამოგზაურო ბიუროები	სულ	2009 წელს ბიუჯეტში მიღებული საგადასახადო შემოსავლები სულ
გადამხდელთა რაოდენობა	233	321	410	964	
დღგ	1638061.1	-	1492622.8	31306839	2051748.0
აქციზი	-	-	425.5	425.5	443236.6
საშემოსავლო გადასახადი	3003288.9	1060507.9	1851213.9	5915010.6	1053228.8
მოგების გადასახადი	1496979.4	207612.6	515055.7	2219647.6	517652.7
ქონების გადასახადი	1879532.3	964091.1	217347.3	3060970.8	160383.3
სხვა გადასახადები	182536.0	160962.1	25598.7	369096.9	36935489.2
სულ	8200397.7	2393173.7	4102263.8	14695835.2	41161738.6
ხვედრითი წილი საწარმოებიდან მიღებულ შემოსავლებში	55.8	16.3	27.9	100	

წყარო: საქართველოს შემოსავლების სამსახური.

ჩვენი ქვეყნის ზოგიერთი რეგიონი ფლობს ყველა აუცილებელ პირობას სამთო ტურიზმის განვითარებისათვის, მაგრამ სათანადო პირობები არ გააჩნიათ ამ რესურსების გამოყენებისათვის. ქვემოთ წარმოდგენილი გვაქვს მონაცემები საქართველოში სოფლის მეურნეობის დარგის განვითარების გარდა სოფლად სხვა ტრადიციული საქმიანობის, კერძოდ ტურიზმის სახეების განვითარების შესახებ.

საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მიერ „ფონდი – ათასწლეულის გამოწვევა საქართველოს“ სიღარიბის დაძლევის გზით განხორციელდა სოფლის ინფრასტრუქტურის აღწერა, რომლის ძირითადი მიზანი იყო საქართველოს ტერიტორიაზე არსებული ყველა სოფლის საბაზო ინფრასტრუქტურით უზრუნველყოფის შესახებ მონაცემთა მოპოვება. აღნიშნული აღწერა წარმოდგენას გვიქმნის სოფლად არსებული ინფრასტრუქტურების განვითარების ტენდენციების შესახებ ზოგადად და მათ შორის ტურიზმის ტრადიციული სახეების განვითარების თაობაზე არსებული ბუნებრივი რესურსების და ტარდიციების შესაბამისად. აგრეთვე საკურორტო მეურნეობის, ზამთრის სპორტის, ლაშქრობების და მთამსვლელების არსებულ მონაცემებს და მათი ზრდის შესაძლებლობების შესახებ სამომავლოდ. მონაცემები წარმოდგენილია ქვემოთ მოტანილ ცხრილში.

ცხრილი 8.

საქართველოს სოფლის მოსახლეობის ტრადიციულად დამახასიათებელი არასასოფლო-სამეურნეო საქმიანობები

	ქ. თბილისი	აჭარა	გურია	იმერეთი	კახეთი	მცხეთა-მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი და ქვემო სვანეთი	სამეგრელო – ზემო სვანეთი	სამცხე-ჯავახეთი	ქვემო ქართლი	შიდა ქართლი
1. არსებობს ტრადიცია, არის ბუნებრივი რესურსები, არის კვალიფიციური ხალხი და ამუშადაც მისდევენ ამ საქმიანობას (სოფელი)											
- საკურორტო მომსახურება	2	23	5	13	22	13	4	16	12	2	6

- ზამთრის სპორტი	-	10	-	-	-	12	1	5	3	-	-
- ტურისტული ღაშქრობა და მთამსვლელობა	-	5	1	4	10	15	3	19	6	2	1
2. არსებობს ტრადიცია, არის ბუნებრივი რესურსები, არის კვალიფიციური ხალხი, მაგრამ ამჟამად არ მისდევენ (სოფელი)											
- საკურორტო მომსახურება	1	15	1	12	10	7	7	22	9	-	9
- ზამთრის სპორტი	-	14	-	2	1	4	7	16	5	-	1
- ტურისტული ღაშქრობა და მთამსვლელობა	-	9	1	3	5	6	9	28	4	1	2
3. არსებობს ტრადიცია, არის ბუნებრივი რესურსები, მაგრამ აღარ არის კვალიფიციური ხალხი და ამჟამად აღარ ეწევიან ამ საქმიანობას											
- საკურორტო მომსახურება	-	5	2	4	9	1	13	31	6	3	3
- ზამთრის სპორტი	-	6	-	-	9	1	14	37	5	2	-
- ტურისტული ღაშქრობა და მთამსვლელობა	-	7	2	2	6	6	13	27	5	2	-

წყარო: სოფლის ინფრასტრუქტურის აღწერა. სტატისტიკური, პუბლიკაცია, საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური. თბ. 2011. გვ. 167, 168, 169.

1) საკურორტო მომსახურება. გულისხმობს ტურისტებისათვის „სასტუმროს – გესტჰაუსის“ მომსახურებას, ტურისტული ცენტრების არსებობას, სადაც დასაქმებულია ადგილობრივი სოფლის მოსახლეობა, სუვენირებით ვაჭრობას და ა.შ.

2) ტურისტულ ღაშქრობაში და მთამსვლელობაში იგულისხმება, რომ მოსახლეობა ტურისტებს სთავაზობს გიდის, გამყოლის, ტრენერის ან სხვა ტიპის მომსახურებას, რაც დაკავშირებულია ღაშქრობასთან, ალპინიზმთან და მთამსვლელობასთან. ასევე საბანაკო მომსახურებასთან (კარვების, საძილე ტომრების, პარალონების და მსგავსი აღჭურვილობის გაყიდვა-გაქირავებას).

როგორც წარმოდგენილი ცხრილიდან ნათლად ჩანს საკურორტო მეურნეობის ზამთრის სპორტის და მთამსვლელობისათვის ყველაზე კარგი პირობებია აჭარის მთიანეთში, ზემო სვანეთში, სამცხე-ჯავახეთში, მცხეთა-მთიანეთში. ამავე რეგიონებში აღნიშნული ტურიზმის სახეების განვითარების ფართო პერსპექტივები

არსებობს სათანადო ინვესტიციების განხორციელების შემდეგ. ამ რეგიონებიდან განსაკუთრებით გამოიყოფა სვანეთი, რომელიც საბჭოთა პერიოდშიც კარგად ცნობილ ტურისტულ კერას წარმოადგენდა.

მთავარი კავკასიონის მთათა სისტემა გადაჭიმულია შავი ზღვიდან კასპიის ზღვამდე 1500 კმ-ზე. კავკასიონის ყველაზე მაღალი 700 კმ-იანი უბანი მოქცეულია საქართველოს ფარგლებში და ქვეყნის ტერიტორიის 1/3-ზე მეტი უკავია, საშუალო სიმაღლე 3520მ შეადგენს.

დასავლეთ კავკასიონის ცენტრალური 125 კმ-იანი მონაკვეთი, კოდორის ქედიდან ფასის მთამდე იწოდება სვანეთის კავკასიონად. მის სამხრეთ კალთებზე მდებარეობს საქართველოს ყველაზე მაღალმთიანი კუთხე – სვანეთი, რომელიც მოიცავს მდინარეების - ენგურის და ცხენისწყლის ხეობებს შუა წელიდან სათავეებამდე. იგი იყოფა ზემო და ქვემო სვანეთად. ზემო სვანეთის ადმინისტრაციული ცენტრია მესტია, ქვემო სვანეთისა – ლენტეხი.

სვანეთში თავმოყრილია კავკასიონის უმთავრესი მწვერვალები და უმსხვილესი მყინვარები. უმნიშვნელოვანესი მწვერვალებია: წერუნგადა (4220მ) აილამა (4550მ), შხარა (5068მ), ჯანლა-თაუ (5060მ), გესტოლა (4860მ), ტიხტინგენი (4620მ), თეთნულდი (4860მ), მაზერი (4010მ), ჩათინი (4370მ). აქვეა საქვეყნოდ ცნობილი უშბას კლდოვანი მასივი (4700მ), რომელიც სირთულისა და სილამაზის ეტალონია კავკასიონზე. სვანეთის კავკასიონის თხემურ ნაწილში (4125მ სიმაღლეზე) – ოცამდე სხვადასხვა სირთულის უღელტეხილია, რომლებიც რუსეთის ფედერაციის ტერიტორიაზე გადადის. გადასასვლელების უმრავლესობა ქვეითად მოსიარულეთათვის არის განკუთვნილი, ზოგი საპალნე ტრანსპორტისათვის, ზოგი კი მხოლოდ ალპინისტებისთვისაა მისაწვდომი.

ალპინიზმის განვითარება დაკავშირებულია საბუნებისმეტყველო დარგების ინტენსიურ განვითარებასთან. კაცობრიობამ მთის პირველი მკვლევარები მიიჩნიეს ალპინისტებად. ესენი იყვნენ შამონელი მონადირე ჯაკ ბალმა და ახალგაზრდა ექიმი – მიშელ პაკარი, რომლებიც ცნობილი ბუნებისმეტყველის ბედენიქტ სოსიურის წაქეზებით 1786 წელს მონბლანზე ავიდნენ. თავად სოსიური გლეხების დახმარებით ავიდა ალპების უმაღლეს მწვერვალზე, აიტანა იქ აპარატურა და დაიწყო მყინვარებზე დაკვირვება.

ალპინიზმი თავდაპირველად მთების გამოკვლევის საშუალება იყო. როგორც სპორტის სახეობა იგი მოგვიანებით ჩამოყალიბდა. იმ პირველ მეცნიერ-მკვლევართა შორის, რომლებიც კავკასიის და კერძოდ საქართველოს მთიანეთით იყვნენ

დაინტერესებულნი იყვნენ გერმანელი გეოლოგი – ჰერმან აბიხი, XIX ს-ში, რომელმაც შეისწავლა მისი გეოლოგიური აგებულება; დიდი ბრიტანეთის სამეფო გეოგრაფიული საზოგადოების პრეზიდენტი, დუგლას უილიამ ფრეშფელდი. მან 1868 წელს პირველმა დაიპყრო მყინვარწვერი და იალბუზის აღმოსავლეთი მწვერვალი. 1896 წელს თეთნულდი და იმავე წელს ლონდონში გამოსცა ორტომეული „კავკასიური გამოკვლევები“, რომელსაც დღესაც არ დაუკარგავს თავისი მნიშვნელობა.

კავკასიონს იკვლევდა ინგლისელი დ. კოკინი, რომელმაც 1885 წ. პირველმა დალაშქრა მიუვალი სამხრეთ უშბა, უნგრელი დეკი (მისი სამნაწილიანი წიგნი „კავკასია“ 1905-1907 წწ ბერლინში დაისტამბა). ინგლისელი ა. მამერი მრავალი გამოკვლევის წიგნის – „ჩემი ასვლები ალპებსა და კავკასიაში“, – ავტორი. შემდეგ 1903 წ. ეს ნაშრომი ფრანგულად ითარგმნა. ცნობილმა გერმანელმა მთამსვლელმა და მკვლევარმა გოტფრიდ მერცბახერმა 1901 წ. გამოაქვეყნა ორნაწილიანი კაპიტალური ნაშრომი „კავკასიის მაღალმთიანეთი“.

უშბის დაპყრობის ეპოქაში გამორჩეული როლი შეასრულა გერმანელმა მთამსვლელმა ადოლფ შულცემ. მან 1903 წ. მოაწყო ექსპედიცია და ამ ჯგუფმა შეუპოვრობის და პროფესიონალიზმის წყალობით პირველმა დალაშქრა ჩრდილოეთი უშბა მარშრუტით, რომელსაც დღესაც შულცეს გზა ეწოდება.

კავკასიონის კვლევაში დიდი წვლილი აქვს შეტანილი იტალიელ მთამსვლელს ვიტორიო სელას. მან სამჯერ (1889, 1890 და 1896 წწ.) მოინახულა ცენტრალური კავკასიონის მთიანი მასივის ურთულესი მონაკვეთი მყინვარწვერიდან იალბუზამდე, რომელიც კავკასიონის „გულად“ წოდებულ ყველაზე მიუვალ და მკაცრ მონაკვეთს წარმოადგენს. მან პირველმა აღბეჭდა საქართველოს ულამაზესი კუთხეების სვანეთის, რაჭის და ხევის მთის ლანდშაფტი. იგი კავკასიონის პირველი ფოტოდოკუმენტალისტი იყო.

კავკასიის კვლევა-ძიებაში დიდი წვლილი შეიტანეს რუსმა მეცნიერებმა და მოგზაურებმა. ასევე სხვადასხვა დარგის ქართველმა მეცნიერებმა, დეტალურად შეისწავლეს საქართველოს მთიანეთის ყველა კუთხე-კუნჭული; რელიეფური თავისებურებანი, თოვლ-ყინულოვანი მასივები, ჰიდროლოგია, ალპური ზოლის ბოტანიკა, სამთამაღრო სიმდიდრეები, მთის ეთნოკულტურები და ტურისტული ინფრასტრუქტურის განვითარების პერსპექტივები.

1923 წ. პროფ. გიორგი ნიკოლაძის მეთაურობით პირველად საბჭოთა კავშირის სივრცეში დაიწყო მასობრივი ალპინისტური და სამთო ტურისტული მოძრაობა.

საქართველოში მრავალი ცნობილი და ღირსეული ალბინისტი იყო. მათ შორის ძმები ჯაფარიძეები და მათი და ალექსანდრა ჯაფარიძე. „კლდის ვეფხვად“ წოდებული მიხეილ ხერგიანი, რომელსაც მსოფლიო მთამსვლელთა საზოგადოება აღმერთებდა მისი სიმამაცის გამო.

სვანეთი კარგად ცნობილი ალბინისტური კერა იყო საბჭოთა პერიოდში. საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ მან თავისი ფუნქცია დაკარგა და დაიკარგა მასობრივი ტურიზმისათვის დამახასიათებელი ინფრასტრუქტურა (ტურისტული ბაზები, ალპური ბანაკები, სასტუმროები, თავშესაფრები და სხვა). მის ნაცვლად ამჟამად ინტენსიურად ვითარდება საოჯახო ტურისტული ბიზნესი, რაც გულისხმობს ტურისტების ოჯახში მიღება-მეურვეობას, სვანეთის ფარგლებში ავტოტრანსპორტით მგზავრობას, უსაფრთხო გადაადგილებას, გარემოს გაცნობას, კულტურული და ბუნებრივი ძეგლების მონახულებას.

სამთო ტურიზმის ცენტრების გამოყენების დაბალი ეფექტიანობა და კერძოდ საქართველოს სამთო-სათხილამურო პოტენციალის დაბალი გამოყენება განპირობებულია სამთო ტურიზმის ბაზრის განვითარების ერთიანი კომპლექსური კონცეფციის უქონლობით, სამთო ტურისტული ცენტრების სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების მექანიზმების დაუმუშავებლობით.

პრობლემას, რომელიც აუცილებლად უნდა მოგვარდეს როგორც ქვეყნის, ისე რეგიონების დონეზე წარმოადგენს სამთო ტურიზმის ეკოლოგიური ასპექტი.

ტურიზმის ეკოლოგიური ასპექტი – ეს არის გარემომცველი გარემოს დაცვა, ტურისტული და რეკრეაციული რესურსების რაციონალური გამოყენება ადამიანების მიერ. ეკოლოგიური პრობლემის შეფასების მექანიზმების შექმნა, რომელიც აღმოცენებულია ტურიზმის ზემოქმედების შედეგად ბუნებრივ კომპლექსებზე და რომელიც უნდა დაეყრდნოს რეგიონის ბუნებათსარგებლობის რეალურ სუბიექტებს, ობიექტებს, ეკონომიკო-ეკოლოგიურ ურთიერმოქმედებას და მათი საქმიანობის ოპტიმალური შედეგების მიღწევის მეთოდებს.

სამთო ტურიზმის ბაზარზე პრანაკლებმნიშვნელოვანია უსაფრთხოების მოთხოვნის ფორმირება. ტურისტები ტურის არჩევის დროს დიდ ყურადღებას აქცევენ უსაფრთხოების დონეს, ტრასის კომფორტულობის დონეს; ამიტომ მრავალ სამთო სათხილამურო კურორტებზე შექმნილია ეფექტიანი სისტემები უსაფრთხო სეირნობისათვის (თხილამუღერებით, ციგურებიანი, ციგები და ა.შ.)

სამთო სათხილამურო ტურისტული ნაკადების ფორმირების პროცესზე გაავლენას ახდენს მრავალი ფაქტორი, რომელთა შორის მნიშვნელოვანია:

- ფასი (ტურის, აბონემენტის, სერვისის ღირებულება);
- ტრასის აღჭურვილობის დონე, სირთულე;
- ტრანსპორტის მისადგომობა (პირდაპირი ჩარტერული გადაფრენის დროს);
- ბუნებრივი კლიმატური ფაქტორი (ამინდი, თოვლის საფარი);
- სხვადასხვა (სავალუტო კურსი, საბაჟო ფორმალობები და ა.შ.).

სამთოსათხილამურო კურორტებზე ადგილების ამორჩევისას მომხმარებელი ითვალისწინებს:

- ფერდობების და ამწეების სიახლოვეს;
- სკი-ბუსების გაჩერების სიახლოვეს;
- ახალი და ძველი თოვლის ზონაში განთავსებას;
- გაქირავების პუნქტების სიახლოვეს;
- აუზების, საუნის, დისკოტეკის, შოპინგების არსებობას.

ტურისტულ ჯგუფებზე უდიდესი გავლენა აქვს არაფორმალურ ფაქტორებს, რომლებიც სამთო-სათხილამურო სპორტის ინდივიდუალურ თავისებურებებს, მისი პროდუქტის სპეციფიკას ახასიათებენ. ას წელზე ცოტა მეტი ხნის ისტორია აქვს მსოფლიოს სამთო სათხილამურო ინდუსტრიას. იგი ევოლუციურად განვითარდა მოყვარულთა კლუბებიდან სუპერთანამედროვე ტურიზმის სექტორამდე, რომელიც დღეს წარმოადგენს თანამედროვე ტექნოლოგიით აღჭურვილ კოლოსალური ინვესტიციების მფლობელ ინფრასტრუქტურის განვითარებისათვის კვალიფიციური პერსონალის მქონე სპორტულ იმპერიას. იგი ამჟამად ითვლება ერთ-ერთ ყველაზე კომერციულ ეფექტიან დარგად რენტაბელობის მაღალი მაჩვენებლებით და მყარი საშუალოწლიური ზრდის ტემპით.

ამ სახის ტურიზმის წარმატებით განვითარებას რეგიონში უდიდესი გავლენა აქვს ეკონომიკის ისეთი სექტორების განვითარებაზე, როგორიცაა, კავშირგაბმულობა, ტრანსპორტი, ვაჭრობა, სოფლის მეურნეობა, კვების მრეწველობა, მშენებლობა და სხვა. აღნიშნული ფაქტორები განაპირობებენ სამთოსათხილამურო კურორტების განვითარებისათვის ინვესტიციების მოზიდვის მიზნობრივი პროგრამების დამუშავების აუცილებლობას, რომლებშიც გათვალისწინებული იქნება ინსვესტორის ინტერესები - დაბანდებული ინვესტიციებიდან მაქსიმალური დივიდენდების მიღება, ასევე ეროვნული პრიორიტეტები, რომელიც ეხება ბუნებრივი რესურსების ხელშეუხებლობას, ტერიტორიის ეკოლოგიური სისუფთავის შენარჩუნებას, ადგილობრივი მოსახლეობის შემოსავლების დონის და კომფორტული ცხოვრების უზრუნველყოფას.

სამთო-სათხილამურო ტურიზმის სფერო, როგორც რეგიონალური ეკონომიკის დარგი ხასიათდება შემდეგი თავისებურებებით:

- სამთო სათხილამურო კურორტების ტურისტული მომსახურების მოთხოვნის დონეზე მნიშვნელოვანი ზეგავლენა აქვს ტრასის სიგრძეს და მის ადჭურვილობას, კურორტებზე ტურისტებისათვის შეთავაზებული დამატებითი მომსახურების კომპლექსს, ტრანსპორტის მისაწვდომობას.

- ტურისტული ნაკადების მოცულობა დამოკიდებულია კლიმატზე;

- სამთო ტურიზმში საქონელსა და მომსახურებას აქვს სამმაგი ბუნება (ბუნებრივი რესურსები, შექმნილი რესურსები, ტურისტული მომსახურება).

- დარგის მაღალი ფონდტევადობა, მოთხოვნის დაბალი ელასტიურობა და კომპლექსურობა.

2.2 საქართველოს და უცხოეთის სამთო ტურიზმის განვითარებაზე მოქმედი ფაქტორების შედარებითი შეფასება

სამთო სათხილამურო სექტორში ტურისტების – საერთაშორისო მგზავრების ზუსტი აღრიცხვა, არ წარმოებს მომსახურების სფეროს ამ სეგმენტში. მხოლოდ ეროვნული სამთო სათხილამურო ასოციაციების მონაცემებით შეიძლება შეადგინო ზოგიერთი შეფასებითი სიდიდეები ტურისტების ნაკადების შესახებ. ამ მონაცემების საფუძველზე მსოფლიო ბაზარზე აღრიცხულია 70მლნ. მოთხილამურე, მათგან 55 მილიონი სამთომოთხილამურეა. მსოფლიოში სამთო ტურიზმის ძირითად რეგიონებად ითვლება: ჩრდილოეთ ამერიკა (20მლნ. კაცი), იაპონია (24მლნ. კაცი), ევროპა (25მლნ. კაცი) სამთო მოთხილამურეების ევროპული ნაკადი ფორმირდება გერმანიაში (5.5 მლნ. კაცი) საფრანგეთი (5მლნ. კაცი), სკანდინავია (5მლნ. კაცი), ავსტრია (4მლნ. კაცი) დ აშ.

მოსახლეობის შემოსავლების ზრდა ქვეყანაში და ჯანსაღი ცხოვრების წესის პოპულარიზაცია, ეკოლოგიის მიმართ მოთხოვნილების ამაღლება ზრდის სამთომოთხილამურე ტურისტების ნაკადს ჩვენს ქვეყანაშიც. ამიტომ წარმოებს სამთომოთხილამურე ტურისტების ნაკადების დაყოფა შიდა და შემოსულ ტურისტებად. მაღალი შემოსავლების მქონე მომხმარებლები ორიენტირებულნი არიან სამთო-სათხილამურო ცენტრებში, წასვლაზე ავსტრიაში, საფრანგეთში,

შევიცარიაში. შიდა სამთო ტურიზმი უმთავრესად წარმოდგენილია ქალაქიდან ჩამსვლელებით სამთო კურორტებზე გუდაურში, ბაკურიანში მეორე წელია – მესტიაში, რომლებიც განლაგებულია საქართველოს სხვადასხვა სამთო რეგიონებში.

ფასების დონის კრიტერიუმების მიხედვით გამოყოფენ ქვეყნების შემდეგ დაჯგუფებებს:

- ძვირადღირებული სერვისის ქვეყნები (საფრანგეთი, შვეიცარია);
- შუალედური ჯგუფი (ავტრია, იტალია, სკანდინავია, ამერიკა);
- იაფი ბაზარი (აღმოსავლეთ ევროპა, თურქეთი).

ევროპაში ძირითად ტრადიციულ ქვეყნებს მოთხილმურების მისაღებად წარმოადგენენ ავსტრია, შვეიცარია, საფრანგეთი.

ქართული სამთოსათხილამურო კურორტები მსოფლიოს დონეზე ნაკლებადაა ცნობილი. სამთოსათხილამურო ტურიზმის სწრაფი განვითარების პირველი ეტაპი დაიწყო საბჭოთა პერიოდში. ამ პერიოდში იგი მასობრივი ტურიზმის სახეობა გახდა.

საქართველოს მთავმსვლელობას საფუძველი ჩაეყარა 1924 წელს ცნობილი მეცნიერის და სპორტსმენის გიორგი ნიკოლაძის ძალისხმევით, მანამდე 1921 წლიდან მისი ხელმძღვანელობით ეწყობოდა ტურისტული გასვლები ქალაქგარეთ, რასაც სისტემატიური ხასიათი ჰქონდა და ყოველ შაბათ-კვირას ტარდებოდა. საქართველოში ტურიზმის განვითარებას მასობრივი ხასიათი მიეცა 1924 წლიდან, როცა ქვეყანაში შეიქმნა მთასვლა-მგზავრობის განყოფილება, რომელმაც სამთო ტურიზმის განვითარებისათვის ჩვენს ქვეყანაში გარკვეული მუშაობა ჩაატარა.

საქართველოს მრავალ ქალაქში ჩამოყალიბდა ფიზკულტურული ორგანიზაცია „სპარტაკი“, რომელიც ხელს უწყობდა ტურისტულ ლაშქრობებს და ექსკურსიებს, ხელი შეუწყო ახალგაზრდობას მშობლური მხარის გაცნობაში.

ტურიზმის და მთამსვლელობის განვითარების მიზნით შეიქმნა პროლეტარული ტურიზმის საზოგადოება („ოპტე“), სადაც ჩამოყალიბდა სამთო სექცია, რომელიც აწყო სამთო ლაშქრობებს სხვადასხვა ქალაქებში.

1930 წელს დაარსდა პროლეტარული ტურიზმის საზოგადოების ბაზაზე პროლეტარული ტურიზმის და ექსკურსიების საზოგადოება („ოპტე“), რომელიც ხელს უწყობდა ალპინიზმის განვითარებას ჩვენს ქვეყანაში. ამავე წელს ფასანაურში იხსნება პირველი ტურისტული ბაზა საქართველოში, 1931 წელს ბაკურიანში „ოპტე“-ს სამთო-სათხილამურო სადგური, რომელიც 1932 წელს

გადაკეთდა სამთო სათხილამურო ტურბაზად, ხოლო საქართველოს სხვადასხვა კუთხეებში ყოველ შაბათ-კვირას ეწყობოდა სამთო-საღაშქრო მოძრაობები.

1934 წელს ჩატარდა სათხილამურო ღაშქრობა აჭარის მთიანეთის და კურორტ ბახმაროს თოვლიანი მხარეების შესწავლის მიზნით. 1934-1935წწ. „ოპტე“-ს ხაზით დამუშავებული იქნა ოპერატიული ტურისტული მარშუტები. ამავე დროს მზადდებოდა სათანადო კადრები ტურიზმის სხვადასხვა სახეობებში. თანდათანობით ვითარდებოდა ოპერატიული ტურიზმის ქსელი და 1941 წლისათვის საქართველოში 18 ტურისტული ბაზა და თავშესაფარი იყო აშენებული, რომლებიც ემსახურებოდნენ თვითმოქმედ ტურისტთა ჯგუფებს.

მეორე მსოფლიო ომში ფრონტის სხვადასხვა ხაზზე ფაშისტური გერმანიის წინააღმდეგ იბრძოდნენ ჩვენი ქვეყნის გამოცდილი ტურისტები და მთამსვლელები. 1942 წელს, როცა მტერი კავკასიას მოადგა, შეიქმნა სპეციალური სამთო რაზმები მთებში საბრძოლველად საქართველოს ტურისტების და მთამსვლელებისაგან, რომლებმაც დიდი წვლილი შეიტანეს სამშობლოს დაცვის საქმეში და მტერი არ გადმოუშვეს კავკასიონზე.

1943 წლიდან დაიწყო ფართო მასშტაბით მთამსვლელური წვრთნა წვევამდელი ახალგაზრდების მომზადების მიზნით, რისთვისაც საქართველოს 40 რაიონში მივლინებული იქნა მთაში მოძრაობის ტექნიკას დაუფლებული ინსტრუქტორთა 10 ბრიგადა. ომი ჯერ კიდევ დამთავრებული არ იყო, როცა ტერიტორიები თავისი მეურნეობის აღდგენას შეუდგნენ. ომის დამთავრების შემდეგ, კერძოდ 1946 წლიდან იწყება ტურიზმის მზარდი აღმავლობის შემდგომი პერიოდი დაიწყო ძველი მარშრუტების აღდგენა და ახალი მარშრუტების დამუშავება.

1951წ. ჩამოყალიბდა ტურიზმის და ექსკურსიების სამმართველო, სადაც გაერთიანებული იყო ხუთი სახის ტურიზმი. 1958 წელს ჩამოყალიბდა „ბუვერესტნიკი“, რომლის პირველ შეკრებაზეც მონაწილეობასღებულობდა თითქმის ყველა უმაღლესი სასწავლებლის ტურისტული ჯგუფები.

1963-1964წწ. ზაფხულში შეიქმნა თბილისის ტურისტთა კლუბი, რომელიც ატარებდა ღაშქრობებს, გეგმავდა ახალ მარშრუტებს ტურიზმის ყველა სფეროში. 1970-იან წლებში ეწყობოდა მრავალი სპორტული და ტურისტული ღონისძიებები, როგორც ქვეყნის შიგნით, ისე საბჭოთა კავშირის მასშტაბით საჰაერო ხაზებით და შავი ზღვის მეშვეობით.

1975 წელს ჩატარდა მრავალი ტურისტული ღაშქრობა-მოგზაურობა, ქვეითად, სამთო-სათხილამურო და ავტომოტოტურიზმში.

საქართველოს ყველა სასწავლო ორგანიზაციაში ტარდებოდა სპორტის და ტურიზმის საგნის შესწავლა².

გასული საუკუნის 90-იან წლებში ქვეყანაში შექმნილმა პოლიტიკურმა და ეკონომიკურმა მდგომარეობამ ძალზე უარყოფითად იმოქმედა ტურიზმის განვითარებაზე. შედეგად იკლო ტურისტების რიცხვმა. დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდეგ განვითარებულმა მოვლენებმა რუსეთის მიერ ინსპირირებულმა ომებმა და ეთნოკონფლიქტებმა აფხაზეთსა და სამაჩაბლოში, ძმათამკვლელმა ომებმა, პოლიტიკურმა არეულობამ, საკუთარი მიწა-წყლიდან დევნილებით გაავსო ტურისტული ობიექტები, რითაც საგრძნობლად დაზიანდა სასტუმრო ფონდი, მწყობრიდან გამოვიდა შიდა კომუნიკაციები, მთლიანად განადგურდა სასტუმროს ავეჯი და სამეურნეო ინვენტარი. ყოველივე ამან შექმნა ტურისტების განთავსების ადგილების მწვავე უკმარისობა დამოუკიდებლობის მოპოვების პირველსავე წლებში. რუსეთის მიერ ინსპირირებული ეთნოკონფლიქტების შედეგად დაიკარგა აფხაზეთი და სამაჩაბლოს ნაწილი, ხოლო 2008 წლის აგვისტოს მოვლენების შემდეგ კი ამას დაემატა კოდორის ხეობის და ახალგორის რაიონის 160 სოფელზე მეტი და ამჟამად ქვეყნის ტერიტორიის დაახლოებით 20% ფაქტიურად ოკუპირებულია რუსეთის მიერ, რაც ცხდია, უარყოფითად აისახება საქართველოს ტურიზმის სფეროს განვითარების დონეზე. ზემოაღნიშნულმა განაპირობა ის, რომ ტურიზმის და კერძოდ, სამთო-სათხილამურო ტურიზმის განვითარების (ალორბინების) მეორე ეტაპი დაიწყო დაახლოებით 10 წლის წინ და ყველაფერი თითქმის თავიდან დასაწყები იყო.

სამთო-სათხილამურო ტურიზმში ყველაზე პოპულარული ქვეყნები არიან თურქეთი, შემდეგ ფინეთი და გერმანია.

უცხოეთის სამთოსათხილამურო კურორტებზე მოთხოვნის ფორმირების ანალიზი მოწმობს, რომ ძირითადი გადახდისუნარიანი ტურისტების მოთხოვნა სხვადასხვა დონის შემოსავლებით ფორმირდება შემდეგი მიმართულებით:

– საფრანგეთი, ავსტრია (მაღალუზრუნველყოფილი გამოუცდელი სამთომოთხილამურეები, რომლებიც თხოულობენ პრესტიჟულ ტრასებს და ექსკლუზიურ სერვისს).

– ფინეთი და თურქეთი (უზრუნველყოფილი ოჯახური პუბლიკა, არასპორტული დასვენების პრიორტეტი);

² სირბილაძე თ. „ტურისტის გზამკვლევი“, თბ. 2008. გვ. 6-14

– აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნები (ტურისტები შემოსავლების საშუალო დონით და მოთხოვნით ფასების და ხარისხის კარგი შეთანაწყობით).

– შვეიცარია, აშშ (მაღალუზრუნველყოფადი ინდივიდუალური ტურისტები).

მსოფლიო ტენდენციისაგან განსხვავებით საქართველოში შეიმჩნევა მოთხოვნის გაზრდა ადგილობრივ სამთო კურორტებზე. გაიზარდა ტურისტთა ნაკადები, რომლებიც თხოულობენ პირველი კლასის სასტუმროში განთავსებას არასპორტული დასვენების ფართო არჩევანით, ანდა პრესტიჟული მაღალხარისხოვანი ტრასის მიწოდებით. ინვესტორები აფასებენ სამთო ტურიზმის სეგმენტში მოთხოვნის გაზრდილ ტემპს და გაზარდეს ინვესტიციები შესაბამისი ინფრასტრუქტურის განვითარებაზე. იქიდან გამომდინარე, რომ ჩვენი მოქალაქეების დაახლოებით 80% უპირატესობას ანიჭებს ისრიალოს თხილამურებზე საქართველოში, არის პერსპექტივები რომ გაიზარდოს სამთო ტურიზმის ინფრასტრუქტურა ბაკურიანში, გუდაურში, მესტიაში.

საქართველოს მაღალი მთის მასივები ამჟამად აუთოვისებელი ყამირია. არსებული პარამეტრებით სპორტული „ცივილიზაცია“ ქვეყანაში არ შეესაბამება ბუნებრივი პოტენციალის, ფუნქციონირებად სამთოსათხილამურო კურორტების დახასიათებას.

ბაკურიანი

საქართველოში ზამთარი ცივი და სუსხიანია. მაგრამ ჩვენს ქვეყანაში არის ადგილები, სადაც ეს სეზონი ღამაზი, წარმტაცი და დიდებულია იმდენად, რომ სიცივით გამოწვეული ყველა უსიამოვნება გავიწყდება. ამ მხრივ გამორჩეულია დაბა ბაკურიანი, რომელიც მსოფლიოს სამთო კურორტებს შორის სიღამაზით გამოირჩევა, გარდა ამისა, აქ ჰავასა და მცენარეებს ბუნებრივი სამკურნალო თვისებებიც გააჩნიათ. მზის ხანგრძლივი ნათება, მაღალი მთის კლიმატი, ზომიერი თოვლიანობა, სხვადასხვა სირთულის სათხილამურო ტრასები, უღამაზესი ხედები განთქმული ქართული სამზარეულოს ოჯახური სიმყუდროვე დაუვიწყარს ხდის აქ გატარებულ ზამთარს.

ბაკურიანი მდებარეობს ბორჯომის ხეობაში, თრიალეთის ქედის ჩრდილოეთ ფერდობზე, მდინარე ბაკურიანისწყლის ნაპირზე, ზღვის დონიდან 1700 მეტრ სიმაღლეზე. დასახლება ყოველი მხრიდან მთებითაა გარშემორტყმული, რომელთა ფერდობებზე შეფენილია წიწვოვანი ტყეები, ტყეების ზემოთ კი ალპური

მდეულობია. ზაფხული გრილია, ზამთარი – ცივი. თოვლის საფარის საშუალო სიმაღლე 64სმ. მთის მშრალი ჰაერი და მზის ულტრაიისფერი გამოსხივება ხელსაყრელ პირობებს ქმნის კლიმატოთერაპიისათვის.

ბაკურიანში მნიშვნელოვანი ღონისძიებები გატარდა ინფრასტრუქტურის მოწესრიგებისათვის. გემოვნებით აშენებული კერძო თუ საოჯახო სასტუმროები ერთმანეთს ცვლიან, დაგებულია გზის საფარი, განათებულია ქუჩები. ტურიზმის ცენტრის ცნობით ევროპული ტიპის ფეშენებელურ სასტუმროში ერთი ღამის გათება კვების გარეშე – 150 დოლარი ღირს, ხოლო კვების ჩათვლით – 170 დოლარი. მომსახურებაში შედის საცურაო აუზი, საუნა, ტრენაჟორების დარბაზი; ტურისტს შეუძლია სურვილის მიხედვით ითამაშოს ბილიარდი, ბოულინგი ან სასტუმროს ბარში გაერთოს.

საოჯახო სასტუმროებს სხვა დანარჩენი სასტუმროებისაგან განსხვავებით საცურაო აუზი, სპორტდარბაზები და რესტორნები არ აქვთ. ადგილობრივი მცხოვრებლები მას „გესტჰაუსებს“ ეძახიან. ასეთ დასასვენებელ სახლებში კვების გარეშე დასვენება ღირს 30 ლარი. 70 ლარი კვების ჩათვლით, დიასახლისი კერძებს თქვენი გემოვნების და სურვილის მიხედვით დაგიმზადებთ. სტუმრებს საკუთარ ოჯახში მოწვეულ და მომზადებულ ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქციას სთავაზობენ. (ყველი, მაწონი, რძის პროდუქტები). ბაკურიანში არის ისეთი სასტუმროებიც, სადაც ღამის გათება მხოლოდ 15 ლარი ღირს. აქ განსაკუთრებული კომფორტი და გასართობი არაა, მაგრამ სუფთა ოთახს შემოგთავაზობენ და კარგ მასპინძლობას გაგიწევენ.

რაც შეეხება სამთო სათხილამურო სპორტს – პროფესიონალებს შეუძლიათ ისრიალონ „კოხტაგორას“ და „დიდველის“ ტრასებზე. დამწვებ მოთხილამურეებს და პატარებს კი შეუძლიათ ისარგებლონ ე.წ. „ოცდახუთიანების“ ტრასათი, რომელიც უფრო მოხერხებულია.

ბაკურიანში ჩამოსულ ტურისტებს შეუძლიათ გაეცნონ ამ მხარის ღირშესანიშნაობებს. „პანტნარის ტაძარი“; მოვარდისფრო ქართული აგურით ნაშენი ტიმოთესუბნის მონასტერი შუასაუკუნეების ხეროთმძოდერების ძეგლი – წითელი საყდარი. ბაკურიანის ბუნებრივი გარემო – ტაბაწყურის ტბა, საყვედიოს მთა, ცხრაწყაროს უღელტეხილი – ჯადოსნურ სამყაროში მოგახვედრებთ თავისი სილამაზით. სოფელ ციხისჯვარში თბილი თერმული წყაროები ამოდის, სადაც შეიძლება მისვლა როგორც ფეხით ასევე ცხენით, მთის ველოსიპედით ან

ავტომობილით. აქ შეიძლება ლაშქრობა ფეხით, ცხენოსნობით გართობა, პარაშუტით ხტომა.

ბაკურიანის შემოჯარული მთათა სისტემა როგორც რთული ისე იოლი ტურების განხორციელების შესაძლებლობას იძლევა. ბაკურიანიდან შესაძლებელია მთის ველოსიპედით ასვლა კოხტაგორაზე (2155მ) ჩვეულებრივი გზით ანდა ბაკურიანი-ტაბაწყურის გზით, ცხრაწყაროს უღელტეხილის გავლით (2454მ).

ბაკურიანში ჩასულ ტურისტს თხილამურებით სრიალი, ცხენით ლაშქრობისა და პარაშუტით ხტომასთან ერთად საშუალება ეძლევა კავკასიონის ულამაზესი ხედების ხილვის და თვით იაღბუხის წვერის ნახვისაც.

გუდაური.

საქართველოს სამთო-სათხილამურო კურორტებიდან გუდაური ერთ-ერთი გამორჩეულია. გუდაური კავკასიის სამხრეთ ფერდობებზე თბილისიდან 120კმ-ზე, ზღვის დონიდან 3880მ. სიმაღლეზე მდებარეობს. დეკემბერ-აპრილში თოვლის საფარი აქ 2 მეტრს აღწევს. მოთხილამურეების განკარგულებაშია მსოფლიო სტანდარტების დონის 3-4 ათას მეტრ სიმაღლეზე მოწყობილი სათხილამურო ტრასები.

გუდაურში პირველი კეთილმოწყობილი ევროპული სტანდარტების სასტუმრო 1988წ. აშენდა. იმ დროს გაკეთდა საბაგირო გზაც. მოთხილამურეები ხელოვნურად შემქნილი საწვევლებით სარგებლობდნენ და მთაზე ჩამოსასრილებლად ავტომობილს ე.წ. „ღებიოდკის“ მეშვეობით ადიოდნენ. დღეისათვის აქ მრავალი კეთილმოწყობილი სასტუმრო და გასართობი დაწესებულებაა. დამსვენებლებს შეუძლიათ 3270მ. სიმაღლეზე ასასვლელად კომფორტული საბაგირო გზით ისარგებლონ.

გუდაურში მთებს ფართო ფერდობები აქვს, რის გამოც მოთხილამურეებს დიდი სასრიადო არეალი აქვთ. ეს კურორტი ხაინტერესოა სათავეგადასავლო ტურიზმის მოყვარულთათვის. მოთხილამურეებს შეუძლიათ ისარგებლონ როგორც სათხილამურო ტრასით, ასევე ვერტმფრენით. ეს ადგილი იდეალურია „ჰელისკისა“ და „ფირრაიდისათვის“. „ჰელისკი“ – თხილამურებით ზრიალით ექსპტრემალური სახეობაა, რომლის დროსაც მთაზე ვერტმფრენით ადიან და იქიდან გაუკვადავი თოვლის ტრასით ეშვებიან. გუდაურში ექსტრემალური და სათავეგადასავლო ტურიზმის მოყვარულებს შეუძლიათ 3800მეტრ სიმაღლეზე ვერტმფრენით ავიდნენ

და იქიდან თხილამურებით დაეშვან. „ფრირაიდც“ ექსტრემალური ტურიზმის სახეობაა, მაგრამ ამ შემთხვევაში ტურისტები ფეხით ადიან მთაზე, იქიდან ეშვებიან თხილამურებით და ჰაერში სალტოს აკეთებენ.

გუდაურში ყოველთვის მოწესრიგებულია უსაფრთხოების დაცვის სისტემა. აქ მუშაობს სათხილამურო-საპატრულო სამსახური, რომელიც ძირითადად ადგილობრივი, გამოცდილი სპორტსმენებით არის დაკომპლექტებული. გუდაურში მუშაობს სამედიცინო კაბინეტიც და რეანიმაციული განყოფილებაც.

გუდაურში უმეტესად სამ და ოთხვარსკვლვიანი სასტუმროებია. თითოეული სასტუმროს ადმინისტრაცია ყველაფერს აკეთებს იმისათვის, რომ სტუმარი კმაყოფილი იყოს. კვების თვალსაზრისით გუდაურში საუკეთესო პირობებია: სტუმარს შეუძლია დააგემოვნოს კარგი ხაჭაპური, ხაბიზგინი, მწვადი, ხინკალი. გუდაურის რესტორნებში ქართული ტრადიციული კერძების გარდა ჩინებულად ამზადებენ ევროპულ კერძებსაც. არჩევანი დამოკიდებულია ტურისტის გემოვნებასა და ფინანსურ შესაძლებლობაზე. ზოგიერთ სასტუმროში ერთი ღამით გაჩერება 360 ლარი ღირს, ზოგან ფასი 100 დოლარიდან იწყება.

გუდაურში კეთილმოწყობილი საოჯახო სასტუმროებიცაა, სადაც ღამის გათევა უფრო იფადაც 5, 10, 20 ლარად შეიძლება. შეიძლება ოთახის დაქირავება ერთი ღამით.

ეს კურორტი ხაფხულშიც დიდი მოთხოვნით სარგებლობს. დამსვენებელს შეუძლია ისარგებლოს მთის გრილი ჰაერით და დატკბეს პირველქმნილ ბუნებაში სეირნობით. ზაფხულში ხშირად ეწეობა ექსკურსიები ვერტმფრენით, ლაშქრობები ცხენებით, თევზაობა მთის მდინარეებზე, რაფტინგი.

სვანეთი. მესტია.

საქართველოში დღევანდლამდე სამთო კურორტებიდან მხოლოდ ორი – ბაკურიანი და გუდაური მოქმედებდა. დეკემბრის თვიდან ტურიზმის ეროვნული სააგენტო, კერძო სექტორთან ერთად, სვანეთში დასვენების მსურველებს სპეციალურ ტურისტულ პაკეტებს სთავაზობს. თოვლი, თხილამურები, სუფთა ჰაერი, ზამთარში განტვირთვის საუკეთესო საშუალებაა. ექსტრემისა და სათავგადასავლო ტურიზმის მოყვარულებს ამ სიამოვნების მიღება უკვე სვანეთშიც შეეძლებათ. სვანეთი საზაფხულოს გარდა ზამთრის კურორტის ფუნქციასაც შეიძენს. ტურიზმის ეროვნული სააგენტოს განცხადებით მესტიაში 12 თვიანი სათხილამურო კურორტი გაიხსნა. გაკეთდა უნივერსალური სათხილამურო

ტრასები, სადაც სრიალი შეეძლება როგორც პროფესიონალ მოთხილამურებს, ასევე დამწყებ მოთხილამურებს. აქ ამის საუკეთესო საშუალებაა თოვლის საფარი, მშრალი და ზომიერი ჰავა. დასრულებულია ძველი საბაგირო გზის რეაბილიტაცია, მიმდინარეობს თანამედროვე მცირე და საშუალო ზომის სასტუმროების მშენებლობა, საოჯახო სასტუმრო სახლების რეაბილიტაცია, რეკონსტრუქცია, რომლის ფარგლებშიც იგეგმება ადგილობრივი მოსახლეობისათვის სამუშაო ადგილების შექმნა. მესტიაში გაიხსნა ტურიზმის საინფორმაციო ცენტრი, რომელიც ტურისტებისათვის ინფორმაციის მიწოდების გარდა მოსახლეობის დასაქმებას შეუწყობს ხელს.

მთელ საქართველოში დაბალი დონის სერვისის პრობლემაა, მაგრამ ქვეყანაში ტურიზმის განვითარებასთან ერთად იზრდება კონკურენცია, რაც პრობლემის მოგვარების საუკეთესო საშუალებაა.

აშშ საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს მცირე და საშუალო ბიზნესის მხარდაჭერის და საქართველოს დასაქმების და ინფრასტრუქტურის განვითარების პროექტებით ზემო სვანეთში ტურისტული ინფრასტრუქტურის პროგრამა განხორციელდა, რომელშიც ჩართულნი იყვნენ ტურისტული სააგენტოების, დონორი ორგანიზაციების, ხელისუფლების, არასამთავრობო ორგანიზაციების, მედიის და ბიზნესის სფეროს წარმომადგენლები.

მცირე და საშუალო ბიზნესის მხარდაჭერის პროექტი მესტიაში რამდენიმე ობიექტს მოიცავს: სასტუმრო „მესტიას“, სასტუმრო „სვანეთს“, კაფეს, ინტერნეტკაფეს, ველოსიპედების გაქირავების სამსახურს, ავტოგასამართ სადგურს, სვანეთის ტურისტული ცენტრის მიერ შემუშავებულ ახალ მარშრუტებს, სუვენირების მაღაზიას, სატელეკომუნიკაციო ანტენას ინტერნეტმოსახურებისათვის, მცირე და საშუალო ბიზნესის მხარდაჭერის პროექტით ზემო სვანეთში საერთო ჯამში 190 ათასი აშშ დოლარი დაიხარჯა.

სვანეთში დასვენების მსურველი საქართველოს ყველაზე მაღალმთიანი რეგიონის ისტორიას და კულტურასაც გაეცნობა.

მესტიაში ამჟამად სამი სასტუმრო და 49 საოჯახო სასტუმრო ანუ „გესტჰაუსია“, მთლიანობაში 429 საწოლით; უშგულში უკვე მოქმედებს 71 ადგილზე გათვლილი „გესტჰაუსი“. სასტუმროებთან სამი რესტორანია. 2010 წლის ცხრა თვეში – სტატისტიკური მონაცემებით მესტიაში 11493 ტურისტი დაიხვეწა.

გაიხსნება თბილისი-მესტია-თბილისის ავიახაზი. თბილისი-მესტიის ავიარეისს მხოლოდ ერთი სპეციალიზებული თვითმფრინავი მოემსახურება,

რომლის ბორტზეც 19 ადამიანი ეტევა. ავიაბილეთის ფასი 150 ლარიდან დაიწეება. რელიეფის თავისებურებათა გამო ფრენა ძირითადად დღისით განხორციელდება და დღის განმავლობაში სამი რეისი შესრულდება.

უახლოეს მომავალში გაიხსნება მესტია-ანაკლიის საავტომობილო გზა, რომლის შემდეგაც, ერთი საკურორტო ზონიდან მეორეში ჩასვლას დაახლოებით 3.5 საათი დასჭირდება, ხოლო ფრენას მესტიის ახალი აეროპორტიდან ფოთამდე ტურისტი თუ ჩვეულებრივი მგზავრი 30 წუთს მოანდომებს.

მთიანი აჭარა

აჭარა საქართველოს ერთ-ერთი უაღმაზესი კუთხეა თავისი უნიკალური და იშვიათი ველური ბუნებით, ორგანული და არაორგანული ბუნების ძეგლებით. ზღვის სანაპირო აჭარა ხასიათდება ტენიანი სუბტროპიკული კლიმატით. მთიანი აჭარა კი შედარებით ნაკლებად ტენიანი მთის კლიმატით.

– გორაკ ბორცვიან მთისწინეთში – ჰავა ნოტიო, ზამთარი ზომიერად ცივი, ზაფხული ხანგრძლივი და თბილი, ნალექების საშუალო წლიური რაოდენობა 4000მმ-მდე.

– საშუალო მთიან ზონაში ჰავა ნოტიოა. ზამთარი ზომიერად ტენიანი, შედარებით ცივი, ზაფხული გრილი.

– მაღალმთიანი ზონა – ჰავა ნოტიოა. ზამთარი შედარებით ცივი და ხანგრძლივი, ზაფხული ხანმოკლე და გრილი.

აჭარის კლიმატური პირობები უნიკალურია იმიტაც, რომ როცა მთებზე თოვლია, იქვე ახლოს შეიძლება ხასხასა სიმწვანეს და უამრავ მოყვავილე ბალახოვან მცენარეს შეხედო. აჭარის ზღვისპირეთი და მთიანი ზონა ერთნაირად იტაცებს მნახველის თვალს. აჭარის ერთ-ერთი უაღმაზესი ფლორითა და ფაუნით მდიდარი ობიექტია მთა „მტირალა“, რომლის უმაღლესი წერტილის სიმაღლე 1334მ. აღწევს. მტირალა მუდამ ნისლშია გახვეული და მისი მიკროკლიმატიც განსაკუთრებული სინოტივითი გამოირჩევა. აჭარა საქართველოს უაღმაზესი კუთხეა, რომელშიც ორგანულად ერწყმის ერთმანეთს მთის და ზღვის თვალწარმტაცი ხედები. ამ კუთხის საინტერესო გეოგრაფიულ რელიეფს ქმნის მესხეთის, არსიანის და შავშეთის ქედები, რომელთა საშუალო სიმაღლე ზღვის დონიდან 2000-2500მ. აჭარის უმაღლესი მწვერვალია ყანლის მთა (ზღვის დონიდან 3007მ), რომელიც არსიანის ქედზეა გახლავებული. ამავე ქედზეა გოდერძის

ულამაზესი უღელტეხილი (2027მ ზღვის დონიდან). აჭარას მთიან და ზღვისპირაზონებად ყოფს ქობულეთ-ჩაქვის ქედი.

აჭარის ზღვის სანაპირო ზოლის სიგრძე 54კმ. მის გაყოლებაზეა განლაგებული ზღვისპირა კურორტები დ საკურორტო ადგილები; ფიჭვნარი, ქობულეთი, ბობოყვათი, ჩაქვი, ციხისძირი, მწვანე კონცხი, მახინჯაური, ბათუმი, გონიო, კვარიათი და სხვა. აჭარა მდიდარია მინერალური წყაროებით. აქ მინერალური წყლების 62 ნაირსახეობა მოიპოვება: კოკოტარები, ზვარე, უჩამბა და სხვა.

აჭარის შავიზღვისპირეთის კურორტები რეკომენდირებულია გულსისხლძარღვთა, ცენტრალური, ნერვული სისტემის ფუნქციური დაავადების, სახსრების და გინეკოლოგიური დაავადებების სამკურნალოდ.

აჭარის მოსახლეობა უძველესი დროიდან იყენებდა იმ ბუნებრივ შესაძლებლობებს, რომლებიც მრავლადაა ამ კუთხეში. ადამიანის ჯანმრთელობის გასაუმჯობესებლად. ადგილობრივი მოსახლეობა მთის კურორტებზე მიემგზავრებოდა, ოჯახებით ისვენებდნენ სპეციალურ საზაფხულო ხის სახლებში. ასეთი საზაფხულო სადგომები მოწყობილია ჩირეხის მთის, ჯინალის, გოდერძის უღელტეხილის, გომის მთის, სასადილოს მთის, სარიჩაის, კოსლისთავის, ბახმაროს მიმდებარე ულამაზეს ტერიტორიაზე.

აჭარის სამთო კურორტებში გამოირჩეოდა ალპურ ზონაში განლაგებული კურორტი ბეშუმი, რომელიც მდებარეობს ხულოს რაიონში, ზღვის დონიდან 1850-1900მ. სიმაღლეზე არსიანის ქედის აღმოსავლეთ ფერდობზე. ბეშუმი გამოირჩევა პაერის განსაკუთრებული სისუფთავით და გამჭვირვალობით. ბეშუმი საუკეთესო კურორტია მათთვის, ვისაც სასუნთქი გზების ქრონიკული დაავადებების და ბრონქიალური ასთმა აწუხებს. კურორტი ბეშუმი ფუნქციონირებს ივნისის შუა რიცხვებიდან სექტემბრის დასაწყისამდე. აქ ღვას დასასვენებელი სახლი „ბეშუმი“, მრავალი კოტეჯი და სააგარაკო სახლი, რომელშიც ყველა პირობაა შექმნილი კომფორტული დასვენებისათვის, რომელსაც შეუძლია სეზონზე მოემსახუროს 30 ათას დამსვენებელს და ტურისტს. აქ დიდი პერსპექტივაა ზამთრის ტურიზმის განვითარებისათვის, საზამთრო კურორტის აშენების შემთხვევაში ნოემბრიდან აპრილის ჩათვლით შეუძლია მოემსახუროს სპორტსმენებს და დამსვენებლებს, ხოლო ზაფხულში შესაძლებელია გამაჯანსაღებელი სპორტული ბანაკების მოწყობა.

დიდი პერსპექტივა აქვს ზამთრისა და საზაფხულო ტურიზმის განვითარებას შუახევის რაიონშიც. რაიონის ბუნებრივ-კლიმატური პირობები, თერმული წყლები, კულტურულ-ისტორიული ძეგლები, ალპური ზონის ველური ბუნება, სამთოსათხილამურო სპორტის და სამთო ტურიზმის განვითარების პირობებს ქმნის. სოფელ გომარდულში ზღვის დონიდან 1430მ სიმაღლეზე სამთოსათხილამურო სპორტის განვითარების საუკეთესო პირობებია. აქ შეიძლება განთავსდეს ტურისტული ბაზა 400 პექტარზე და მისთვის დამახასიათებელი ინფრასტრუქტურის შექმნით მრავალ დამსვენებლებს მიიზიდავს, როგორც ზამთარში, ასევე წელიწადის ნებისმიერ დროს. აქ გახსნილი ტურისტული კომპლექსი მიმზიდველი იქნება შემომყვანი და გამყვანი ტურ-ოპერატორებისათვის.

ბათუმი ზღვისპირა ქალაქი, თავისი განუმეორებელი სილამაზით. წლის ყველა დროს მიმზიდველი და მომხიბლავია, იგი მაისიდან ოქტომბრის ჩათვლით მასპინძლობს ტურისტებს, მაგრამ ამ ბოლო დროს გამოიკვეთა მისი პროფილი. იგი არანაკლებ საინტერესოა ზამთრის თვეებშიც. უცხოელი ტურისტებისათვის, რომლებიც შემოდიან მეზობელი სახელმწიფოებიდან ისე, რომ ბათუმმა ზამთრის კურორტის იმიჯიც დაიმკვიდრა.

აჭარა, რომ მომხიბლავი და მიმზიდველი მხარეა ტურისტებისათვის, ამას ადასტურებს აჭარაში შემოსული ტურისტების მზარდი რაოდენობა, რომელიც წარმოდგენილია ქვემოთ მოტანილ ცხრილში.

ცხრილი 9.

აჭარაში შემოსული ტურისტების რაოდენობა 2004-2010წწ.

წლები	შემოსული ტურისტების რაოდენობა კაცი	ზრდა 2004წ. მიმართ
2004	83000	100
2005	147000	1.8ჯერ
2006	250000	3.0ჯერ
2007	352085	4.2ჯერ
2008	285000	3.4ჯერ
2009	554150	6.7ჯერ
2010	974563	11.7ჯერ

წყარო: აჭარის არ ტურიზმის და კურორტების დეპარტამენტი.

როგორც ცხრილის ანალიზიდან ჩანს საანალიზო პერიოდში (2004-2010წწ) მნიშვნელოვნად გაიზარდა აჭარაში შემოსული ტურისტების რაოდენობა და 2010 წლისათვის 2004 წელთან შედარებით 11.7-ჯერ გაიზარდა ვიზიტორთა რაოდენობა. ამასთანავე გაიზარდა უცხო ქვეყნიდან შემოსულ ტურისტთა რაოდენობაც, რაზედაც წარმოდგენას იძლევა ქვემოთ მოყვანილი ცხრილი.

ცხრილი 10.

აჭარაში შემოსული საქართველოს და უცხო ქვეყნის ტურისტთა დინამიკა
2004-2010წწ.

მაჩვენებლები	2004წ	2005წ.	2006წ.	2007წ.	2008წ.	2009წ.	2010წ.
1. საქართველოს მოქალაქე							
კაცი	75000	120000	182523	239786	208782	392091	662288
%	90.4	81.6	73.0	68.1	73.3	70.8	68.0
2. უცხო ქვეყნის მოქალაქე							
კაცი	8000	27000	67477	112299	76218	162059	312275
%	9.6	18.4	27.0	31.9	26.7	29.2	32.0
3. სულ							
კაცი	83000	147000	250000	352085	285000	554150	974563
%	100	100	100	100	100	100	100

წყარო: აჭარის არ ტურიზმის და კურორტების დეპარტმენტი.

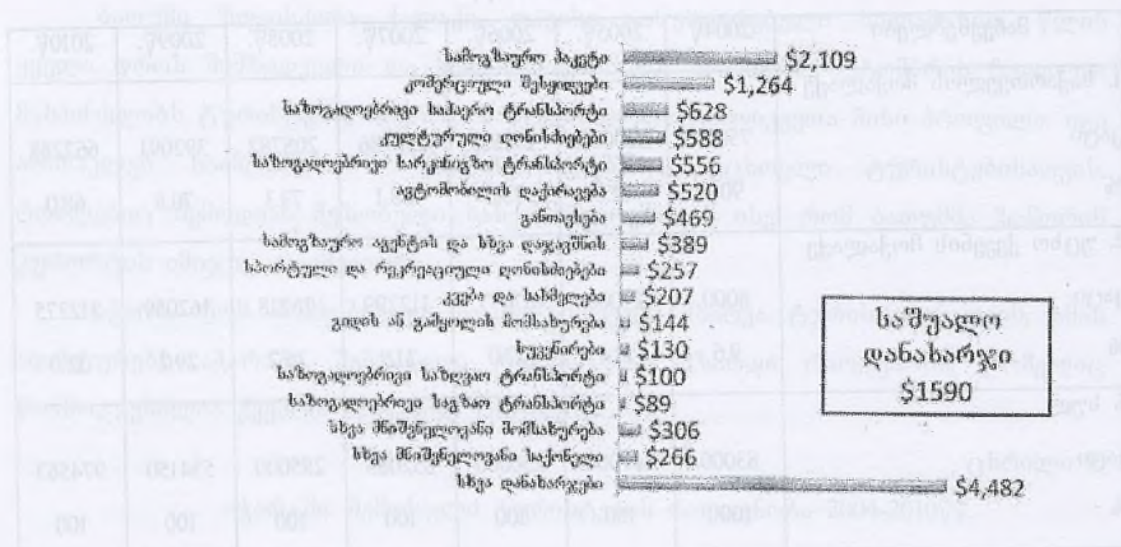
როგორც ცხრილის მონაცემებიდან ჩანს, აჭარაში შემოსულ ტურისტთა საერთო რაოდენობა იზრდება, როგორც შიდა ტურიზმის, ისე უცხო ქვეყნიდან ჩამოსული ტურისტების ხარჯზე. შეიმჩნევა სასიკეთო მოვლენაც, რომ ტურისტების საერთო რაოდენობაში შიდა ტურისტების ხვედრითი წილი შემცირების ტენდენციით ხასიათდება. თუ 2004 წელს ტურისტების მთელ რაოდენობაში საქართველოს მოქალაქე იყო 90.4%, 2009 წლისათვის მათი ხვ. წილი შემცირდა 70.8%-მდე. ამავე დროს საპირისპიროდ – გაიზარდა უცხოელ ვიზიტორთა ხვედრითი წილი 9.6%-დან – 29.2 %-მდე საანალიზო პერიოდში, მაგრამ უფრო

მნიშვნელოვანია უცხოელი ტურისტი რამდენს ტოვებს ქვეყანაში ვიზიტისას, რა რჩება ქვეყანაში მისი ვიზიტით.

უცხოელი მოგზაურების მიერ საქართველოს ტერიტორიაზე გაწეული დანახარჯების შესახებ მონაცემები წარმოდგენილია მე-3 დიაგრამაში. (იხ. დიაგრამა).

დიაგრამა 3.

უცხოელი მოგზაურების დანახარჯები საქართველოს ტერიტორიაზე 2010

წყარო: საქართველოს ტურისტების ეროვნული სააგენტო

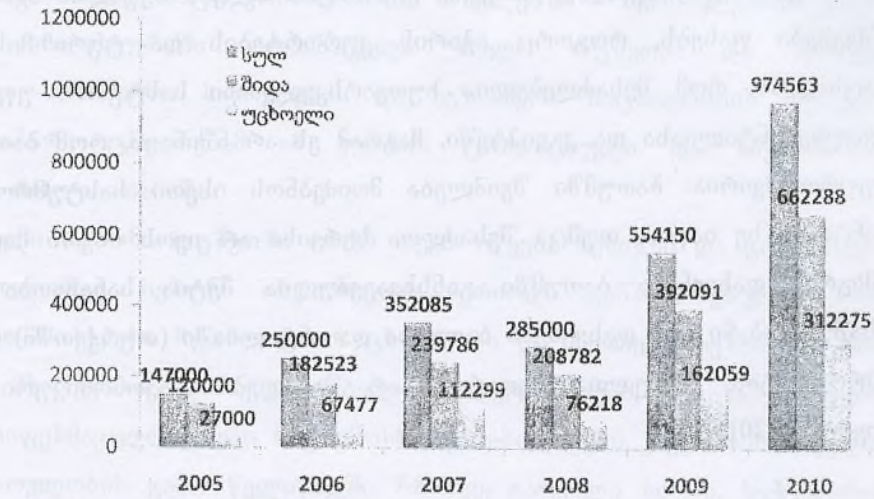
როგორც აჭარის ტურიზმის და კურორტის დეპარტამენტის მონაცემებიდან ირკვევა, აჭარაში ჩამოსვლისას კვლავ აქტიურობენ ტურისტები თურქეთიდან, აზერბაიჯანიდან, სომხეთიდან, ყოფილი საბჭოთა (უკრაინა, ბელორუსია, მოლდოვა) ასევე აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებიდან. რუსი ტურისტების რაოდენობა მნიშვნელოვნად გაიზარდა, მათი უმეტესობა სომხეთიდან ჩამოდის. გაიზარდა ტურისტების რაოდენობა ისრაელიდანაც.

აჭარის არ ტურიზმის და კურორტების მონაცემებით:

აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ვიზიტორების რიცხვი 2010წ. 76%-ით გაიზარდა და 974563 კაცი შეადგინა. ამათგან შიდა ტურისტების რიცხვმა 69%-ით, (662 288), ხოლო უცხოელი ტურისტების რიცხვმა 33%-ით (312275) მოიმატა.

დიაგრამა 4.

აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ტურისტების რაოდენობა

წყარო: აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ტურისტების რაოდენობის დეპარტამენტი

ყველაზე მეტი ტურისტი აჭარაში აგვისტოში ჩადის (318501 ვიზიტორი). ყველაზე ნაკლები თებერვალში (6602 ვიზიტორი).

უცხოეთის მოქალაქეებიდან ყველაზე მეტი ვიზიტორი აჭარაში თურქეთიდან ჩავიდა 136341, შემდეგ ადგილზეა სომხეთი 98995 და აზერბაიჯანი 43970 ვიზიტორით. იხ. დანართი 9.

ბევრი ცდილობს მაღალმთიანი აჭარის მონახულებას. ტური მოიცავს ეთნოგრაფიას, ფოლკლორს და სამზარეულოს. პრობლემა აღარ არის მთელი წლის განმავლობაში ზამთრის სეზონზე ბათუმის სასტუმროების დატვირთვა. დაგეგმილია გამოფენები, სემინარები, კონფერენციები, რამდენიმე ტური მაღალმთიან აჭარაში. არის ღვინის ტური ქედაში, რომლითაც უხცოვლ ტურისტთა ყველა ჯგუფი სარგებლობს.

აჭარის ტურიზმისა და კურორტების დეპარტამენტის მონაცემებით შარშან ბათუმში მხოლოდ ერთი ხუთვარსკვლავიანი სასტუმრო მოქმედებდა და დღე-ღამეში ნომერი ღირდა 350 აშშ. დოლარი. ახლა კი რამდენიმე მაღალი კლასის სასტუმროა და ერთიც ახლო მომავალში გაიხსნება. ფასები კი წინა წლებთან შედარებით იკლებს: დღეს ყველაზე მაღალი კლასის სასტუმროში ნომრის ფასი

საშუალოდ 250 აშშ დოლარია და ბათუმის სასტუმროების 70% აგვისტოს ბოლომდე დაჯავშნულია.

კერძო სასტუმროები როგორც სასტუმროები რეგისტრირებული არ არის. რომ შესაძლებელი იყოს მათი სრული აღრიცხვა და მონაცემთა ბაზაში შეყვანა იმის გასაანგარიშებლად რამდენი ტურისტის მიღება შეუძლია აჭარას, ხოლო რაც შეეხება ფასებს, როგორც აჭარის კურორტების და ტურიზმის დეპარტამენტი აცხადებს, რომ შესაძლებელია ხუთვარსკვლვიანი სასტუმრო უფრო ძვირი იყოს ვიდრე ანტალიასა და ეგვიპტეში, მაგრამ ეს არ ნშინავს, რომ ბათუმში დასვენება უფრო ძვირია. ბათუმში შეიძლება მოიძებნოს ისეთი სასტუმროები, რომლებიც ანტალიაზე იაფია, თუმცა შესაძლოა სერვისი არ იყოს ისეთი მაღალი ხარისხის, მაგრამ დასვენება ბათუმში განსხვავებულია. მეტია სანახაობა და გართობის საშუალებანი ანუ დასვენება ბათუმსა და ანტალიაში (თურქეთში) ორი სხვადასხვა პროდუქტია, რომელთა შედარება არ შეიძლება („ეკონომიკური პლიტრა“ 4-10 ივლისი, 2011წ).

თუშეთი

თუშეთი საქართველოს ისტორიულ-გეოგრაფიული მხარეა. იგი მდებარეობს კავკასიონის მთავარი ქედის გადაღმა საქართველოს ჩრდილო-აღმოსავლეთ ნაწილში. ადმინისტრაციულად იგი შედის ახმეტის მუნიციპალიტეტში და ზღვის დონიდან 1650-4493მ. მდებარეობს. სოფლები განლაგებულია 1900მ-დან 2400მ-მდე. თუშეთის ჰავა კონტინენტალურია, თოვლის საფარის ხანგრძლივობა 5-6 თვეა, თოვლის საფარის სისქე 2მ აღწევს. მინიმალური 0.30მ.

თუშეთში ორი მდინარეა. გომეწრის ალაზანი (თუშეთის) და პირიქითი ალაზანი. ეს ორი მდინარე სოფელ შენაქოს მიდამოებში უერთდება ერთმანეთს და საზღვრის გადაკვეთის შემდეგ მიედინება ანლის ყოისუს სახელწოდებით. თუშეთში უამრავი პატარა ზომის ტბებია.

თუშეთში დიდი რაოდენობითაა სამკურნალო მინერალური წყლები. „ჩიღოს წყალი“, ძალიან მარილიანია, მჟავე წყლები გამოდის ვეძის გორის ძირში. ტუტე-მარილიანი წყლები გამოდის ხისოსთან, შენაქოსთან, ფარსმასთან, ნასოფლართან.

თუშები აქ უძველესი დროიდან ცხოვრობდნენ, მაგრამ მტერთაგან შევიწროების გამო ძალიან შეწუხდნენ. კახეთის მეფეები მათ მფარველობდნენ. შემონახულია ისტორიული ცნობა, რომელიც ეხება თუშეთის მეცხვარეობას და კახეთში ზამთრის საძოვრებით სარგებლობის შესახებ. XVI საუკუნეში კახეთის

მეფე ლევანის მიერ გაცემული, ხოლო 1660 წელს ბახტრიონის ბრძოლაში შეტანილი წვლილისათვის მათი მამაცობის გამო ალონის ველი თუშებს გადასცეს საჩუქრად. ალვანის ველის საძოვრებით სარგებლობის უფლება დაკანონებული იქნა კახეთის მეფეების თეიმურაზ II-ს, ერეკლე II სიგელ-გურჯებით.

თუშების ძირითადმა საცხოვრისმა ბარის სოფლებში – ზემო-ალვანში, ქვემო ალვანში და ღაღისყურაში გადაინაცვლა. ხოლო თუშეთმა და შირაქმა საზაფხულო და საზამთრო საძოვრების და სეზონური საცხოვრისის ფუნქცია შეიძინა. მომთაბარე ცხოვრებამ ამ კუთხის ტრადიციული და საქმიანობის სფეროში დიდი როლი ითამაშა.

ტურისტული სეზონი თუშეთში ოთხი თვეა. იწყება ივნისში და გრძელდება სექტემბრის ბოლომდე. სეზონი ასე მოკლე პერიოდი განპირობებულია ორი მიზეზით: თუშეთში ხალხი მუდმივად არ ცხოვრობს და მეორე მიზეზია ის, რომ თუშეთის სხვა მხარეებთან დამაკავშირებელი უღელტეხილები, გადასასვლელები, სამანქანო და საფეხმავლო გზები საცხენოსნო გზა-ბილიკები კავკასიონის ქედზე გადადის, დიდთოვლობის გამო წელიწადში 7-8 თვე გაუვალი ხდება, სექტემბრის ბოლოდან მაისის ბოლომდე იკეტება მთლიანად და მიმოსვლა წყდება. მიუხედავად ამისა 2007-2009 წლებში თუშეთში შემოსული ტურისტების რაოდენობა 447 კაცისგან (2007წ) 2131 კაცამდე (2009წ.) ანუ 4-5ჯერ გაიზარდა.

თუშეთში ტურისტების შემოსვლის ზრდას ხელს უწყობს ღამაზი და კომფორტული სასტუმროების ფართო ქსელის არსებობა, თუშეთის შესახებ მცირე, მაგრამ კარგი სატელევიზიო და რადიო რეკლამები, თუშური ხელოვნების მიღწევა-გამოფენები, ტურისტული მეგზურები. ცნობარები, რუკები, ტრადიციული თუშური თამაშების და სამზარეულოს ფესტივალები.

თუშეთში შემოსული ტურისტების საერთო რაოდენობიდან საქართველოს მოქალაქეები არიან ნახევარზე მეტი. დინამიკაში თუშეთში ჩამოსულ უცხოელ ტურისტთა რიცხვი იზრდება 2009წ. აგვისტოში თუშეთში 535 უცხოელი მოქალაქე იყო.

თუშეთის სოფლებს განსაკუთრებულ იერ-სახეს აძლევს თუშური კოლორიტის შენარჩუნებით აღდგენილ ძველ საცხოვრებელ სახლებში, ციხე-სახლებში, ციხე-კოშკებში, ახალ აშენებულ სახლებში გახსნილი ღამაზი სასტუმროები.

თუშეთში სამთო ტურიზმის სწორ განვითარებაზე, ტურისტთა ოპტიმალური რაოდენობის დადგენასა და ეკონომიკურ ეფექტიანობაზე დიდ გავლენას ახდენს ტურისტთა განთავსების საშუალებებში საწოლი ადგილების რაოდენობა.

თუშეთში ამჟამად 23 სასტუმროა. აქედან 22 საოჯახო და 1 სახელმწიფო. ყველა სასტუმროში ერთად 264 საწოლი ადგილია. ე.ი. თითოეულ სასტუმროში საშუალოდ 12 საწოლი ადგილია სასტუმროების საწოლი ადგილების ფონდის მიხედვით შესაძლებელია ტურისტულ სეზონში დამატებით 30.4 ათასი ტურისტის მიღება. სამთო ტურიზმი თუშეთშიც ინტენსიური გზით უნდა განვითარდეს, ტურისტთა ნაკადების ზრდა მანიშნებელია თუშეთში სამთო ტურიზმის განვითარების კარგი მომავლისა. ტურიზმიდან მიღებული მოგებაც 39.99 ათასი ლარიდან (2007წ) – 1801 ათას ლარამდე (2009წ.) გაიზარდა ე.ი. 4.6-ჯერ გაიზარდა. სამთო ტურიზმის განვითარება თუშეთში დიდ ეფექტს იძლევა. ამჟამად თუშეთში განვითარებულია ტურიზმის შემდეგი სახეები: 1. სათავგადასავლო ტურიზმი (საფეხმავლო საცხენოსნო, სამთო-საუღელტეხილო, მაუნთბაიკინგი, ჯიპინგი). 2. მხარეთმცოდნეობითი ტურიზმი (ბუნების მოყვარულთა, ისტორიულ-ეთნოგრაფიული, ხელოვნებათმცოდნეობით). 3. საოჯახო-ფერმერული ტურიზმი. 4. საკემპინგე (სადგომი) ტურიზმი. 5. სამეცნიერო-კვლევითი ტურიზმი, 6. რეკრეაციული ტურიზმი. თუშეთში შეიძლება განვითარდეს ეკოტურიზმი, რაც ხელს შეუწყობს ადგილობრივი ბუნებრივი რესურსების დაცვას. მით უმეტეს, რომ ჯერ კიდევ 1981 წელს თუშეთში დაარსდა თუშეთის სახელმწიფო ნაკრძალი. (10694ჰა) და დაცული ლანდშაფტი (27903ჰა) 2003 წლის 22 აპრილს.

2007წ. 24 ოქტომბრიდან მთათუშეთი შეტანილია იუნესკოს მსოფლიო მემკვიდრეობის საცდელ სიაში.

საჭიროა აღინიშნოს, რომ დღეისათვის საქართველოს სამთოსათხილამურო კურორტებს აქვთ საკმარისი ბუნებრივი პოტენციალი: ტრასების სიგრძე, მათი სირთულე, სეზონის ხანგრძლივობა, რომელსაც შეუძლია დააკმაყოფილოს სხვადასხვა კატეგორიის სამთო-მოთხილამურეთა გემოვნება, ამიტომ უნდა გავითვალისწინოთ აგრეთვე რომ საქართველოს მთათა მასივები ძირითადად აუთვისებელი ყაშირია. მაგრამ სამთოსათხილამურო კურორტებზე საგზურების მოთხოვნის ანალიზმა აჩვენა, რომ მნიშვნელოვანწილად გადახდისუნარიანი მოთხოვნა სამთო სათხილამურო კურორტებზე ორიენტირებულია საშუალო მომსახურების საგზურებზე.

როგორც ცნობილია, ტურისტები დიდ მნიშვნელობას ანიჭებენ ტრასის სიგრძეს. სხვა შემადგენლობაზე სერვისის დონე, ტრანსპორტის მისაწვდომის ტურის ფასი, დამოკიდებულება კი იცვლება მათ საშუალოსპეციფიკურ შემოსავალზე დამოკიდებულებით. ასე მაგალითად, მაღალი შემოსავლების მქონე მომხმარებლები მზად არიან გადაიხადონ კურორტის პრესტიჟულობისათვის, მაშინ, როცა საშუალო შემოსავლიანობის მქონეა მხოლოდ 5% შეუძლია საგზურის ღირებულების გარდა პრესტიჟულობისათვის. რესპონდენტთა შემოსავლიანობის ზრდის მიხედვით მცირდება საპროცენტო წილი ტურის ღირებულებაში ყველაზე დიდი ყურადღება ეთმობა სერვისის დონეს. მაღალი შემოსავლის მქონე მომხმარებლები უპირატესობას ანიჭებენ უცხოეთში კურორტებზე დასვენებას, რამდენადაც ისინი სამთოსათხილამურო დამსვენებლებს სთავაზობენ დამატებით მომსახურების დიდ პაკეტს. ამ კრიტერიუმის მიხედვით კი საქართველოს კურორტებს არ შეუძლიათ კონკურენცია გაუწიონ უცხოეთის კურორტებს.

გასათვალისწინებელია, რომ სამთოსათხილამურო ტურიზმი – ეს დასვენების ძვირადღიებული სახეა, რომელიც მოითხოვს ფინანსურ დანახარჯებს – იარაღებზე, ანაზღაურებას აყვანაზე, სასტუმროში ცხოვრებაზე სამთოსათხილამურო სფეროში და ტურიზმის მთავარი მომხმარებლები საშუალო დონის მომხმარებლები არიან. ძირითადი კონტიგენტი ორიენტირებულია საგზურების შეძენით უცხოეთის კურორტებზე, მაგრამ დაბალშემოსავლიანი კატეგორია დამსვენებლებისა ირჩევს დასვენებას თურქეთში, აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებში. ხოლო მაღალშემოსავლიანი – ისეთ კურორტებზე, როგორიცაა: შვეიცარია, კანადა, საფრანგეთი, სადაც არის პრესტიჟული დონე, სერვისი და დამატებითი გასართობი მომსახურების ფართო ნაკრები.

ჩვენი აზრით, დღეისათვის სამთოსათხილამურო კურორტების ძირითადად ორიენტირებულნი უნდა იყვნენ საშუალო დონის შემოსავლის მქონე სამთომთხილამურე ტურისტებზე.

ჩვენი სამთოსათხილამურო ინდუსტრია ჯერ-ჯერობით ნაკლებად კონკურენტუნარიანია მსოფლიო ბაზარზე და ლოკალური კურორტების დონეზე ფუნქციონირებს. მის განვითარებას ხელს უშლის მთელი რიგი გლობალური ფუნქციებისა, კერძოდ:

- საქართველოს ნეგატიური ტურისტული იმიჯი;
- ჩვენი ტურპროდუქტების მსოფლიო სტანდარტებთან შეუსაბამობა;
- აგრესიული უცხოური კონკურენცია;

- ქვეყნის შიგნით დაბალი მყიდველობითუნარიანობა.

არახელსაყრელი კონიუნქტურის პირობებში სამთო ტურიზმი შეიძლება განვითარდეს მხოლოდ კომპლექსური პროგრამების საფუძველზე, რომელშიც გათვალისწინებული იქნება დარგობრივი ტენდენციის ეგზოგენური და საბაზრო ფაქტორების ცვლილებები.

ამ პირობებში საქართველოს სამთო ტურიზმის სფეროში დიდ როლს ასრულებს არახელსაყრელი ფაქტორების შერბილება და დარგის განვითარებისათვის რესურსების მაქსიმალურად გამოყენება. ერთი მხრივ მცირე ფინანსური რესურსების დონის დროს მიზანშეწონილია გადანაწილდეს იგი ტურისტულ მომსახურებაზე გაწეული დანახარჯების წილის გაზრდისათვის, თანამედროვე ტენდენციის გათვალისწინებით: გადასვლა პასიური დასვენებიდან აქტიურზე, მოთხოვნის სპეციალიზაციასა და ინდივიდუალიზაციაზე, ტურისტული დასვენების ინტენსიფიკაციაზე, აუცილებელია შიდა ტურისტული ბაზრისკენ ორიენტაციისათვის შეიქმნას უსაფრთხო ატმოსფერო და პოლიტიკური სტაბილურობა უცხოელი ტურისტებისათვის.

2.3 საინვესტიციო გარემოს შეფასება საქართველოს სამთო ტურიზმის სფეროში

ქვეყნის ეკონომიკის ეფექტიანი განვითარება თანამედროვე პერიოდში შეუძლებელია პირდაპირი ინვესტიციების მოზიდვის გარეშე. ამ სიტუაციაში ტურიზმი განიხილება როგორც დარგი, რომელსაც შეუძლია შექმნას მულტიპლიკაციური ეფექტი სტუმართმძღვების რეგიონალურ ინდუსტრიაში, ცალკეულ რაიონებში კი გახდეს სიტუაციურ-ეკონომიკური განვითარების საფუძველი. ამავე დროს ტურიზმის სფერო წარმოადგენს ერთ-ერთ ყველაზე კაპიტალტევად დარგს, რომლის განვითარებაც თხოულობს მნიშვნელოვან საგარეო ინვესტიციას. აუცილებლად გასათვალისწინებელია, რომ პოტენციალური ინვესტორები (კაპიტალის მესაკუთრენი) ინვესტიციური პროექტის არჩევისას უპირატესობას ანიჭებენ იმ რეგიონებს, სადაც ხელსაყრელი საინვესტიციო კლიმატია. ამიტომ განსაკუთრებით აქტუალურია საქართველოსთვის გატარებული

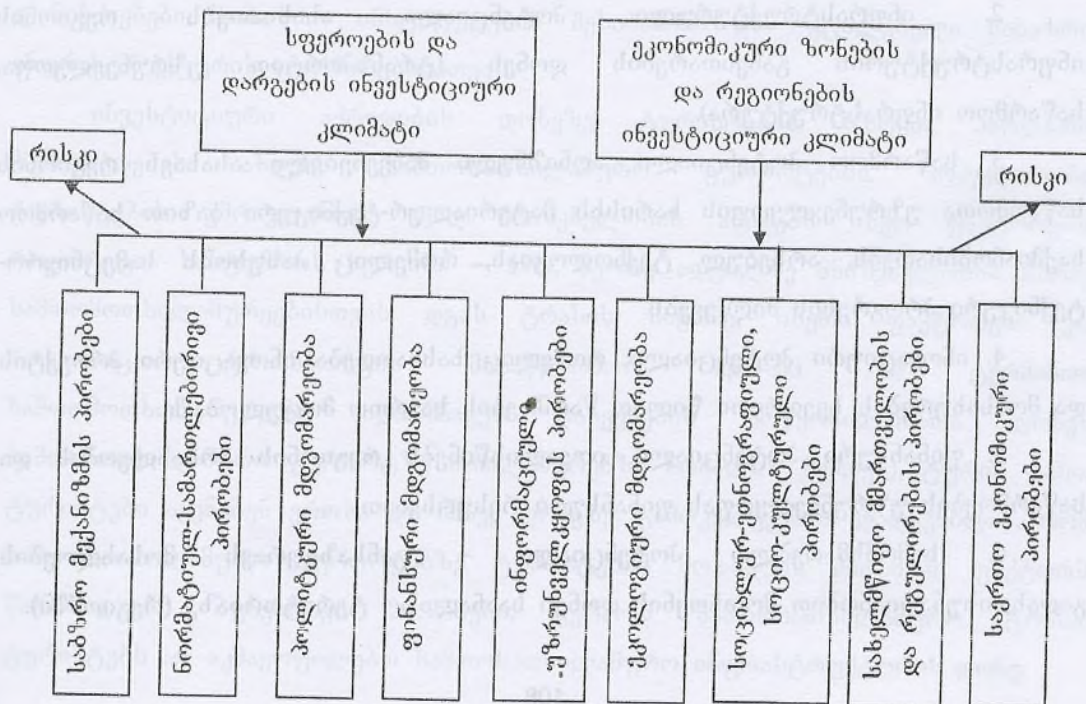
იქნას ღონისძიებათა კომპლექსი ხელსაყრელი ინვესტიციური კლიმატის შესაქმნელად რეგიონებში.

ინვესტიციური კლიმატი – ეს არის ეკონომიკის ინსტიტუციონალური სისტემის ქვესისტემა, რომელიც მოწოდებულია შექმნას საზოგადოებრივ-ეკონომიკური ურთიერთობების გამოყენების საუკეთესო წინაპირობები საზოგადოების საწარმო ძალთა მეცნიერულ-ტექნოლოგიურ განახლებაში აქტიური ინვესტიციური საქმიანობის მეშვეობით.

ნებისმიერ სამეურნეო სისტემაში ინვესტიციური კლიმატი ხასიათდება უკიდურესი დინამიზმით და მუდმივად იცვლება იგი კარგი ან ცუდი მიმართულებით. ეს ყველაზე მეტად მისაღებია საქართველოს თანამედროვე პირობებში. ამიტომ აქტუურია ინვესტიციური კლიმატის ამოცანის მონიტორინგი.

სქემა 2

ინვესტიციური კლიმატის სტრუქტურა და მისი ფორმირების ფაქტორები

ინვესტიციური კლიმატის ანალიზის ჩატარება აუცილებელია ინვესტიციური პროცესების განვითარების პოტენციურ შესაძლებლობათა წინაპირობების გამოვლენის და მის შედეგად რეგიონის ეკონომიკის განვითარების მიზნით.

აღებული ინვესტიციური სიტუაციის ასახვისათვის გამოიყოფა ინვესტიციური კლიმატის ისეთი შემადგენლები, როგორიცაა: ინვესტიციური რისკი და ინვესტიციური პოტენციალი.

ინვესტიციური რისკის სიდიდე ახასიათებს ინვესტიციების დანაკარგების ალბათობას და მისგან მიღებულ შემოსავლებს.

ინვესტიციური პოტენციალი მოიცავს ძირითად მაკროეკონომიკურ მაჩვენებლებს, ტერიტორიის წარმოების ფაქტორებით აღჭურვას, მოსახლეობის სამომხმარებლო მოთხოვნილებას და სხვა მაჩვენებლის პოტენციალის სიდიდე გვიჩვენებს რეგიონის ხვედრითი წილს ქვეყნის მთლიან პოტენციალში.

რეგიონის ერთობლივი ინვესტიციური პოტენციალი განისაზღვრება რვა კერძო პოტენციალის მნიშვნელობით, თითოეული მათგანი ხასიათდება მაჩვენებელთა მთელი ჯგუფით:

1. შრომითი პოტენციალი ასახავს რეგიონის უზრუნველყოფის ხარისხს შრომითი რესურსებით და განისაზღვრება დასაქმებული მოსახლეობის რიცხოვნობით და მისი განათლების დონით.

2. ინფრასტრუქტურული პოტენციალი ახასიათებს რეგიონის ინფრასტრუქტურის განვითარების დონეს (ტრანსპორტით უზრუნველყოფა, საწარმოო ინფრასტრუქტურა).

3. საწარმოო პოტენციალი. აღნიშნული მაჩვენებელი ასახავს რეგიონის საწარმოთა უზრუნველყოფის ხარისხს მატერიალურ-ტექნიკური ბაზით საწარმოო საქმიანობისათვის, არსებულ ტექნოლოგიას, რომელიც პასუხობს სამეცნიერო-ტექნიკური პროგრესის მიღწევებს.

4. ინოვაციური პოტენციალი, რომელიც ხასიათდება ინოვაციური პროექტის და მომსახურების ხვედრითი წილით წარმოების საერთო მოცულობაში.

5. ფინანსური პოტენციალი. ითვალისწინებს რეგიონის მოსახლეობის და საწარმოების უზრუნველყოფას ფინანსური რესურსებით.

6. სამომხმარებლო პოტენციალი – განსაზღვრავს მოსახლეობის გადახდისუნარიანობით მოთხოვნის დონეს საანალიზო ტერიტორიაზე (რეგიონში).

7. ინვესტიციური პოტენციალი – ახასიათებს საბაზრო ეკონომიკის სხვადასხვა ინსტიტუტების შექმნისა და ფუნქციონირებისათვის ეკონომიკურ-სამართლებრივი მდგომარეობის წინაპირობებს.

8. ამა თუ იმ რეგიონის ბუნებრივ-რესურსული პოტენციალი ხასიათდება სხვადასხვა სახის ბუნებრივი რესურსების ერთობლიობით, რომელიც მიღებულია ეკონომიკურ საფუძველზე და ეკონომიკის მოთხოვნით.

ყოველი რეგიონის ცალკეული სახის პოტენციალი დამოკიდებულია მისი პოტენციალის რაოდენობრივი შეფასების სიდიდეზე, როგორც ხვედრითი წილი (%) საქართველოს რეგიონების შეჯამებულ პოტენციალთან, რანჟირებული საქართველოს ყველა რეგიონის ჩარჩოებში შემცირების ხარჯზე.

დღეისათვის ერთ-ერთ ყველაზე ეკონომიკური განვითარების პერსპექტიულ სფეროს წარმოადგენს ტურიზმი. ამ სფეროში ინვესტიციური აქტივობის ამადლებისათვის და რეგიონში ხელსაყრელი ინვესტიციური კლიმატის შესაქმნელად მიღებული იქნა კანონები. შეიქმნა თავისუფალი ეკონომიკური ზონები ტურიზმის განვითარებისათვის. ძირითადი მიზანს, ამ რეგიონალური ზონების შექმნით ტურიზმის განვითარებაში წარმოადგენს მსხვილი უცხოური ინვესტიციების მოზიდვა რეგიონის ეკონომიკაში. თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ თავისუფალი ზონების შექმნის პრაქტიკულად, აუცილებელია გატარდეს რიგი ღონისძიებები, საბაზრო ინსტიტუტების შესაბამისი და აუცილებელი საბაზრო ინფრასტრუქტურის ფორმირებისათვის.

ინვესტიციური აქტივობის დონეზე ტურისტების აზრით პირდაპირ ზემოქმედებას ახდენს სამთოსათხილამურო კურორტების პოპულარობა. ტურისტების უმრავლესობა დიდ მნიშვნელობას ანიჭებს ისეთ ფაქტორებს, როგორიცაა სასტუმროს სერვისი – 35%, მეორე ადგილზე მნიშვნელობის მხრივ სამთომთხილამურეებისთვის დგას ტრასის სიგრძე, ისეთი ფაქტორები კი, როგორიცაა ტრანსპორტის მისაწვდომობა *apre-ski* (ამ ტერმინით სამთომთხილამურეები აღნიშნავენ დასვენების მოწყობილობათა დონეს სამთოსათხილამურო კურორტზე თხილამურებზე სრიალის შემდეგ), ტურის ფასი, ტურისტები აყენებენ ერთსა და იმავე დონეზე. გამოკვლევებით დადგენილია, რომ სამთოსათხილამურო კურორტებზე ტურისტების მოზიდვის ძირითად ფაქტორს წარმოადგენს ბუნებრივი პირობები, კერძოდ სამთოსათხილამურო ტრასა. ტურისტებს არ აკმაყოფილებთ სამთოსათხილამურო ინფრასტრუქტურის დონე.

სამთო ტურიზმის სფეროს თავისებურებას წარმოადგენს ის, რომ სრულფასოვანი გადახდისუნარიანი მოთხოვნის ფორმირება მოცემულ სექტორში განიცდის მრავალ საგარეო არაეკონომიკური ფაქტორების გავლენას, კერძოდ შეიძლება გამოვეყნოთ ისეთი მნიშვნელოვანი ფაქტორები, როგორიცაა ეკოლოგიური, კლიმატური, ლანდშაფტური ფაქტორი, ასევე არანაკლები მნიშვნელობა აქვს ისეთ ფაქტორებს, როგორიცაა: მოდა, უსაფრთხოების დონე რეგიონში. სამთო ტურიზმის განვითარება შეუძლებელია მნიშვნელოვანი ფინანსური დაბანდების გარეშე სამთოსათხილამურო კურორტის ინფრასტრუქტურაში. აღნიშნული სფერო წარმოადგენს ყველაზე კაპიტალტევად სექტორს ტურიზმის ინდუსტრიაში, მაგალითად: გზების მშენებლობა, საბაგირო ხაზი, სამთოსათხილამურო ტრასები, მთის დასახლებების ელექტროფიკაცია თხოულობს მსხვილ ფინანსურ დაბანდებებს, რომელიც ძალიან ხშირად ფინანსდება სახელმწიფო სახსრებისაგან.

ტურისტული დარგის განვითარება ჩვენს ქვეყანაში დაკავშირებულია მნიშვნელოვან ინვესტიციურ რესურსებთან. უცხოელი ინვესტორების მოზიდვა უნდა ემსახურობდეს ქვეყნის ინვესტიციური დაბანდებისათვის მიმზიდველი იმიჯის შექმნას და წინააღმდეგობას. გარდა ამისა, აუცილებელია სარეკლამო-საინფორმაციო მხარდაჭერა ტურიზმისა და სანატორიულ-საკურორტო კომპლექსებისათვის.

ნებისმიერ ქვეყანაში საზოგადოების კეთილდღეობის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფაქტორია ეროვნულ ეკონომიკაში ინვესტიციების მოცულობის და სტრუქტურის დადგენა. საქართველოში სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების არასტაბილურობამ ინვესტიციური პროცესების სახელმწიფოებრივი მართვის უქონლობამ კაპიტალურ დაბანდებათა შემქნისათვის ინტერესი გააძლიერა.

საქართველოს კანონის „საინვესტიციო საქმიანობის ხელშეწყობის და გარანტიების შესახებ“ (1996წ. 12 ნოემბერი) თანახმად „ინვესტიციებად მიჩნეულია ყველა სახეობის ქონებრივი და ინტელექტუალური ფასეულობა ან უფლება“, რომელიც დაბანდდება და გამოიყენება საქართველოს ტერიტორიაზე განხორციელებულ სამეწარმეო საქმიანობაში მოგების მიღების მიზნით.

ინვესტიციები უზრუნველყოფენ წარმოების უწყვეტობას, ხელს უწყობენ საწარმოო, ინოვაციური და სოციალური პროექტების რეალიზაციას. მონაწილეობენ წარმოების მოცულობის ზრდაში და საზოგადოებრივი წარმოების შემდგომი ამაღლების საქმეში. კრიზისის დროს კი ინვესტიციები ყველაზე მნიშვნელოვანი საშუალებაა სოციალური და საწარმოო პოტენციალის სრულყოფილი

გარდაქმნისათვის. საბაზრო ეკონომიკის პირობებში ინვესტიციები იძენს აბსოლუტურად ახალ ეკონომიკურ აზრს, რადგან ინვესტორი თავად განაგებს საქმიანობას და არ არის დამოკიდებული სახელმწიფოს ზედამხედველობაზე.

ქვეყნის ეკონომიკური კრიზისიდან გამოსვლის მთავარი პირობაა საინვესტიციო პოლიტიკის გააქტიურება, რაც მთელ რიგ ფაქტორებზეა დამოკიდებული. ეს ფაქტორები ქმნიან საინვესტიციო კლიმატს, რომელიც ასტიმულირებს ან ზღუდავს საინვესტიციო საქმიანობას. საინვესტიციო კლიმატი სოციალურ-ეკონომიკური და პოლიტიკური სამართლებრივი ურთიერთობების ფართო სისტემაა, რომელიც საინვესტიციო მოტივაციის წარმოშობას უწყობს ხელს მართვის მიკრო და მაკრო დონეზე.

საინვესტიციო კლიმატში შედის პოლიტიკური, სამართლებრივი და ეკონომიკური ფაქტორები. ამ ფაქტორებიდან დიდი მნიშვნელობა აქვს სამართლებრივ ფაქტორს, რადგან უცხოელი ინვესტორი საქმეს არ დაიჭერს ისეთ სახელმწიფოსთან, რომელსაც მოწესრიგებული არ აქვს კანონმდებლობა. საქართველოს დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდეგ ხელისუფლებამ რამდენიმე თვეში მიიღო კანონი „უცხოური ინვესტიციების შესახებ“ (1991წ. 25 ივლისი) მაგრამ ამ კანონმა ვერ შეასრულა თავისი როლი უცხოური ინვესტიციების მოზიდვაში. ამ პერიოდში შექმნილი პოლიტიკური და სოციალური მდგომარეობის გამო, თუმცა საფუძველი ჩაეყარა ახალი კანონის მიღებას, რომელიც საქართველოს პარლამენტმა მიიღო 1995წ. 30 ივნისს „უცხოური ინვესტიციების შესახებ“. ახალმა კანონმა, რომელმაც განსაზღვრა უცხოელი ინვესტორის უფლება-მოვალეობანი და უცხოური ინვესტიციების დაცვის სახელმწიფო გარანტიები, დიდი წვლილი შეიტანა საქართველოში უცხოური ინვესტიციების მოზიდვაში. განხორციელდა მასშტაბური ხასიათის ინვესტიციები, მაგრამ მიუხედავად ამისა, ქვეყანაში შეიმჩნეოდა განთავსების საშუალებების ნაკლებობა, განსაკუთრებით რეგიონებში. ამიტომ ტურიზმის და კურორტების დეპარტამენტის ინიციატივით 2003 წლიდან საქართველოში ძალაში შევიდა კანონი „საგადასახადო კოდექსში ცვლილებების და დამატებების შეტანის შესახებ“. დაწესდა გარკვეული საგადასახადო შეღავათები სასტუმროს მშენებლობის მიზნით გაწეულ ინვესტიციებზე (კერძოდ, მაღალ მთაში სასტუმროების აშენებისათვის განხორციელებული ინვესტიციებისათვის თუკი ის იქნებოდა არანაკლები 3მლნ. აშშ დოლარისა). სასტუმროს ექსპლუატაციაში შესვლიდან კი ინვესტორი ოთხი წლის განმავლობაში თავისუფლდება მოტების და ქონების გადასახადისაგან,

შემდეგი 2 წელი კი მშენებლობის 50% თავისუფლდებოდა დღგ-ს გადასახადისაგან. ტურისტული სექტორის კრიზისიდან გამოყვანის აუცილებელი პირობაა უცხოური ინვესტიციების მოზიდვა და მისი მიზანმიმართული და ეფექტიანი გამოყენება. უცხოურ ინვესტიციების გამოყენებას სასიცოცხლო მნიშვნელობა აქვს ჩვენი ქვეყნის ეკონომიკური და სოციალური კრიზისიდან გამოსაყვანად. ინვესტიციების მოზიდვაში დიდმნიშვნელოვანია საინვესტიციო გარემო, რომლის შექმნაში უდიდესი როლი ენიჭება სახელმწიფოს და სწორედ სახელმწიფოს ძალისხმევით იქნა მობილიზებული ასეულობით მლნ ლარის სახელმწიფო და უცხოური ინვესტიციები.

სტატისტიკის სახელმწიფო დეპარტამენტის მონაცემებით 2007-2008წწ. ძირითად კაპიტალში განხორციელებული მთლიანი და უცხოური ინვესტიციების რაოდენობა იზრდება როგორც მთლიანად, ისე სასტუმროებსა და რესტორნებში, ძირითად კაპიტალში განხორციელებული პირდაპირი ინვესტიციები ინფორმაციის წყაროების მიხედვით წარმოდგენილია ქვემოთ წარმოდგენილ ცხრილში.

ცხრილი 11.

პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები საქართველოში
ინფორმაციის წყაროების მიხედვით 2007-2010წწ.

1000 აშშ დოლარი

	2007	2008	2009	2010*
სულ	2014841.6	1563962.4	658400.6	553056.1
მათ შორის:				
საგარეო ეკონომიკური გამოკვლევა	1530575.6	1276395.4	511432.7	388186.3
პრივატიზაცია	347351.5	279047.6	97304.5	49420.7
საფინანსო სექტორი ¹⁾	136914.5	8519.4	49663.4	115449.1

* წინასწარი მონაცემები

წყარო: 1) საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური, სტატისტიკური გამოკვლევა საგარეო ეკონომიკური საქმიანობის შესახებ;

2) საქართველოს ეროვნული ბანკი;

3) საქართველოს ეკონომიკური და მდგრადი განვითარების სამინისტრო;

4) აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ფინანსთა და ეკონომიკის სამინისტრო.

1) საფინანსო სექტორი 2009 წლის საბანკო სფეროს გარდა მოიცავს მიკროსაფინანსო ორგანიზაციებში განხორციელებული პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მონაცემებსაც.

ეკონომიკური სექტორების მიხედვით პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები შემდეგნაირად ნაწილდება

ცხრილი 12.

პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები საქართველოში ეკონომიკური სექტორების მიხედვით 2007-2010წწ.

1000 აშშ დოლარი

	2007	2008	2009	2010*
სულ	2014841.6	1563962.4	658400.6	553056.1
მათ შორის				
- სოფლის მეურნეობა და თევზჭერა	15527.9	7844.3	22326.9	10574.1
- მრეწველობა	398240.9	207327.9	139805.1	90785.4
- ენერგეტიკა	362581.1	294864.8	2130.6	20879.7
- მშენებლობა	171891.8	56725.3	105218.8	2846.1
სასტუმროები და რესტორნები	242075.9	181939.2	37542.3	3450.6
ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა	416694.7	422690.0	98432.0	193866.2
უძრავი ქონება	30543.9	277837.7	147410.3	84375.8
დანარჩენი მომსახურება ¹⁾	140730.7	101225.5	51580.2	61245.1
საფინანსო სექტორი ²⁾	136914.5	8519.4	49663.4	89507.5
უცნობი ³⁾	99640.2	4988.2	8552.2	1217.9

წყარო:

1. საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური „სტატისტიკური გამოკვლევა საგარეო ეკონომიკური საქმიანობის შესახებ“;

2. საქართველოს ეროვნული ბანკი;

3. საქართველოს ეკონომიკური და მდგრადი განვითარების სამინისტრო;

4. აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ფინანსთა და ეკონომიკის სამინისტრო.

2010* წინასწარი მონაცემებით.

1. ვაჭრობა, განათლება, ჯანდაცვა და სოციალური მომსახურება, კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურება.

2. საფინანსო სექტორი – 2005 წლიდან საბანკო სფეროს გარდა მოიცავს მიკროსაფინანსო ორგანიზაციებში განხორციელებულ პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მონაცემებსაც.

3. პრივატიზაციის პროცესის შედეგად არარეზიდენტი ფიზიკური და იურიდიული პირების მიერ შესყიდული უძრავი ქონება და მათი მომავალი საქმიანობის პროფილი ამ ეტაპზე განსაზღვრული არაა.

უცხოური ინვესტიციების გამოყენება ძირითად კაპიტალში შემდეგ სურათს იძლევა (იხ. ცხრილი 13).

ცხრილი 13.

ინვესტიციები ძირითად კაპიტალში

	2004		2005		2006		2007		2008	
	მლნ ლარი	%	მლნ ლარი	%	მლნ ლარი	%	მლნ ლარი	%	მლნ ლარი	%
სოფლის მეურნეობა, ნადირობა და სატყეო მეურნეობა, მეთევზეობა და თევზჭერა	83.5	3.1	88.9	2.7	98.1	2.8	109.3	2.5	107.4	2.5
მრეწველობა	243.5	9.0	222.3	6.8	204.7	5.8	283.2	6.5	278.3	6.5
მშენებლობა	146.5	5.4	143.9	4.4	187.9	5.3	229.8	5.3	225.8	5.3
ვაჭრობა, ავტომობილებით საყოფაცხოვრებო ნაწარმის და პირადი სარგებლობის საგნების რემონტი	142.7	5.3	124.3	3.8	102.0	2.9	177.7	4.1	174.6	4.1
სასტუმროები და რესტორნები	36.8	1.4	38.8	1.2	51.6	1.5	53.1	1.2	52.2	1.2
ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა	853.8	31.7	900.0	27.6	965.9	27.4	1057.8	24.2	1039.7	24.2

საფინანსო საქმიანობა	46.9	1.7	57.0	1.7	63.8	1.8	107.3	2.5	105.5	2.5
ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და კომერციული საქმიანობა	89.6	3.3	110.7	3.4	111.9	3.2	229.0	5.2	225.1	5.2
განათლება	42.9	1.6	58.8	1.8	67.5	1.9	78.2	1.8	76.9	1.8
ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური მომსახურება	39.3	1.5	32.3	1.0	31.1	0.9	36.9	0.8	36.3	0.8
კომუნალური, სოციალური და პოერსონალური მომსახურების გაწევა.	141.1	5.2	189.2	5.8	237.4	6.7	280.2	6.4	275.4	6.4
სახელმწიფო მმართველობა და საერთო სარგებლობის აქტივები (გზები, საინჟინრო ნაგებობები)	225.7	8.4	678.5	20.8	724.2	20.6	887.3	20.3	872.1	20.3
პირადი სარგებლობის აქტივები (საცხოვრისები, აგარაკები და საოჯახო-სამეურნეო საშუალებები)	604.8	22.4	616.7	18.9	678.0	19.2	840.6	19.2	826.2	19.2
ინვესტიციები ძირითად კაპიტალში - სულ	2697.3	100.0	3261.4	100.0	3524.2	100.0	4370.5	100.0	4295.7	100.0

წყარო: საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტრო.
სტატისტიკის დეპარტამენტი, „სტატისტიკური წელიწადი 2009“, თბ. 2009, გვ.
190-191

როგორც ცხრილიდან ჩანს, ინვესტიციები ძირითად კაპიტალში დინამიკაში ზრდადი მაჩვენებლებით ხასიათდება. უცხოური ინვესტიციების გნხორციელებამ დადებითი შედეგი რომ გამოიღოს, უნდა შემუშავდეს და რეალიზება მოხდეს ქვეყნის ბიუჯეტის შევსების წყაროს ეროვნული საინვესტიციო პოლიტიკა.

ინვესტიციების უდიდესი ნაწილი უცხოურია. უცხოელ ინვესტორებში კი ყველაზე სტაბილური ინვესტორი ქვეყნები წარმოდგენილია ქვემოთ მოტანილ ცხრილში.

ცხრილი 14.

საქართველოში განხორციელებული პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები
ქვეყნების მიხედვით 2007-2010წწ.

1000 აშშ. დოლარი

	2007	2008	2009	2010*
სულ	2014841.6	1563962.4	658400.6	553056.1
მათ შორის				
ევროკავშირის ქვეყნები	1132726.1	476655.2	224722.2	174724.8
ღსთ-ს ქვეყნები	238389.0	94695.6	1024.4	68491.2
დანარჩენი ქვეყნები	629432.6	968960.7	390847.9	259599.0
საერთაშორისო ორგანიზაციები	14293.9	23561.0	30739.2	50241.1

*) წინასწარი მონაცემები

წყარო:

1. საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური. სტატისტიკური გამოკვლევა „საგარეო ეკონომიკური საქმიანობის შესახებ“;
2. საქართველოს ეროვნული ბანკი;
3. საქართველოს ეკონომიკური და მდგრადი განვითარების სამინისტრო;
4. აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ფინანსთა და ეკონომიკის სამინისტრო.

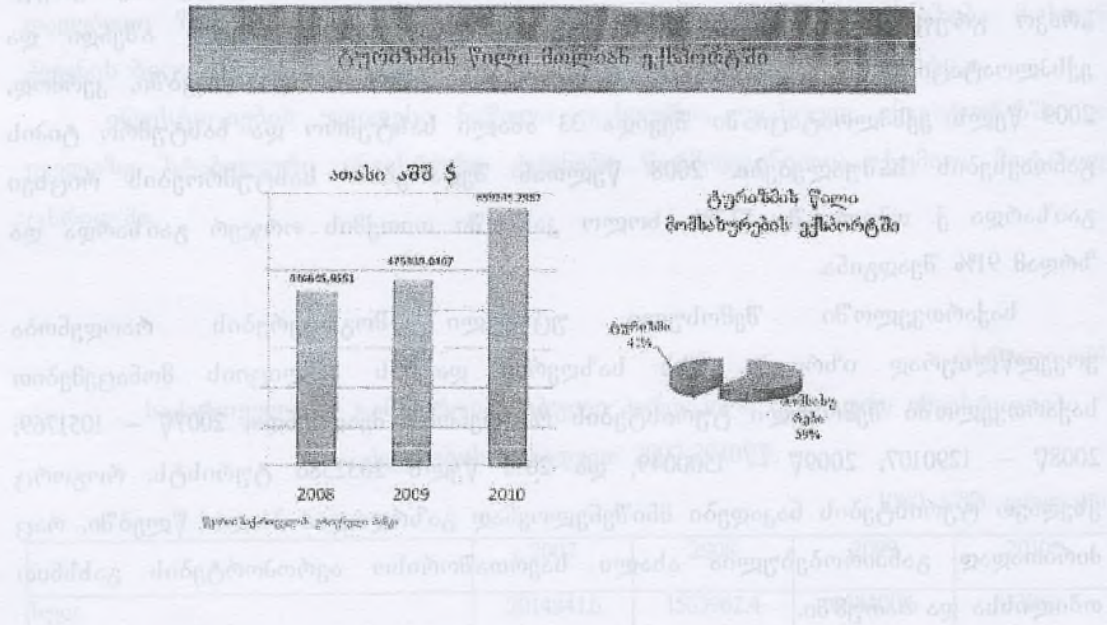
არ შეიძლება არ აღინიშნოს ხელისუფლების ხელშემწყობი როლი ტურიზმის განვითარებაში მთავრობამ დაბალპროცენტიანი სესხები გასცა ტურიზმის

განვითარებისათვის. დაგეგმილია და მიმდინარეობს დამატებითი სასტუმრო ქსელის განვითარება საქართველოში ისეთი ბიზნეს ჯგუფების მიერ, როგორიცაა „სილ როუდ გრუფი“; „დიველოპმენი სოლუშენს“, „ჯი ემ თი გრუფ“, „ემ გრუფ“ „რაკო გრუფ“ და „ცენტრ პოინტ ჯგუფი“. მათი ძალისხმევით აშენდა და ექსპლოატაციაში შევიდა მრავალი ახალი სასტუმრო. ბოლო წლებში, კერძოდ, 2009 წელს ექსპლოატაციაში შევიდა 33 ახალი სასტუმრო და სასტუმრო ტიპის განთავსების საშუალებები. 2008 წელთან შედარებით სასტუმროების რიცხვი გაიზარდა ქ. თბილისში 12.3%, ხოლო კახეთში თითქმის ორჯერ გაიზარდა და ზრდამ 91% შეადგინა.

საქართველოში შემოსული უცხოელი მოგზაურების რაოდენობა ყოველწლიურად იზრდება. შსს საზღვრის დაცვის პოლიციის მონაცემებით საქართველოში შემოსული ტურისტების რაოდენობა შეადგენდა; 2007წ – 1051769; 2008წ – 1290107; 2009წ – 1500049; და 2010 წელს 2032586 ტურისტს. როგორც ეხედავთ ტურისტების ნაკადები მნიშვნელოვნად გაზრდილია ბოლო წლებში, რაც ძირითადად განპირობებულია ახალი საერთაშორისო აეროპორტების გახსნით თბილისსა და ბათუმში.

ამავე პერიოდში გაზრდილია ტურიზმის ექსპორტიდან მიღებული შემოსავალი ქვეყანაში. 2003 წელს ტურიზმის ექსპორტიდან მიღებული შემოსავალი შეადგენდა 126 მლნ აშშ დოლარს, 2006წ – 312.6 მლნ. აშშ დოლარს, 2008წ. – 446.6მლნ აშშ დოლარს, 2009 წელს შეადგენდა 475.9 მლნ. აშშ დოლარს, ხოლო 2010 წელს – 659.2 აშშ დოლარი შეადგინა. თუ 2006 წლისათვის ტურიზმის ექსპორტიდან მიღებული შემოსავალი შეადგენდა მთელი ექსპორტის 10%, 2010 წლისათვის მან შეადგინა მთელი ექსპორტის 41% (იხ. დიაგრამა).

დიაგრამა 5.

მიუხედავად ხელისუფლების მიერ გატარებული ღონისძიებებისა დარგში იგრძნობა განთავსების საშუალებების ნაკლებობა, რის გამოც ბოლო პერიოდში დიდი განვითარება ჰპოვა განსაკუთრებით რეგიონებში საოჯახო სასტუმროებმა ანუ „გესტჰაუსებმა“. მაგალითად ბაკურიანში 4 სასტუმროა, 7 საოჯახო სასტუმრო და კოტეჯების ფართო ქსელია, მესტიაში 3 სასტუმროა და 49 საოჯახო სასტუმრო ანუ „გესტჰაუსი“, უშგულში ფუნქციონირებს „გესტჰაუსი“ – 71 ადგილით, თუშეთში 1 სახელმწიფო სასტუმრო და 22 საოჯახო სასტუმრო – 264 საწოლით. გუდაურში რამდენიმე 3 და 4 ვარსკვლავიანი სასტუმროა და ა.შ.

საინვესტიციო საქმიანობის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ობიექტია პროექტები, რომელთა დანიშნულებაა ტურიზმის განვითარება და რომელთა შორის აღსანიშნავია პროექტები „სოფლადტურიზმის განვითარება“ და „ტურიზმის საქართველოს მაღალმთიან რეგიონში და კომპიუტერული ბაზა“. ეს ორივე პროექტი პასუხობს დროის მოთხოვნებს თუმცა როგორ განხორციელდება ეს სხვა საკითხია. თუნდაც ის ფაქტი, რომ რეგიონებში ამდენი საოჯახო სასტუმროები იხსნება მიუთითებს იმაზე, რომ სასოფლო ტურიზმის განვითარებას დიდი ყურადღება ექცევა და ტურიზმის სფეროში ერთ-ერთ პრიორიტეტულ მიმართულებას წარმოადგენს. გარდა ამისა, ამ პროექტის განხორციელებას გარდა

ეკონომიკურისა აქვს პოლიტიკური მნიშვნელობაც, რადგან იგი ხელს შეუწყობს მთის მოსახლეობის დამაგრებას ადგილებზე და დაიცავს ჩვენს მაღალმთიანეთს გაუკაცრიელებისაგან, რადგან თუ მთა დაცარიელდა მას გადამთიელები დაეპატრონებიან და წაგვართმევენ ისედაც დაპატარავებულ ჩვენს მიწა-წყალს, ამიტომ სოფლის ტურიზმის განვითარებისათვის ინვესტიციების განხორციელება მეტად მნიშვნელოვანია.

მეორე პროექტის მიზანია საქართველოს მაღალმთიან რეგიონებში ქართულენოვანი კომპიუტერული ბაზის ჩამოყალიბება, რომელიც დახმარებას გაუწევს ტურისტებს, ტურიზმის მენეჯერებს და იმ პირებს, რომლებიც იწყებენ ტურიზმის სფეროში სამეწარმეო საქმიანობას.

მიუხედავად იმისა, რომ უცხოური ინვესტიციების მოზიდვა დადებით გავლენას ახდენს ტურიზმის აღორძინებაზე და დარგის კრიზისიდან გამოყვანაზე, ინვესტიციების გააქტიურებას მრავალი ბარიერი ელოდება, ესენია ქვეყნის პოლიტიკური არასტაბილურობა, ქვეყანაში განუვითარებელი ინფრასტრუქტურა, დღემდე ჩამოუყალიბებელი და არასრულყოფილი საკანონმდებლო ბაზა, მოუწესრიგებელი საგადასახადო სისტემა, მოსახლეობის უაღრესად დაბალი შემოსავლები, მენეჯმენტის არასაკმაო პორფესიონალიზმი ხელისუფლების მხრიდან გატარებულია ღონისძიებათა სისტემა აღნიშნული ხელისშემშლელი ფაქტორების აღმოფხვრისათვის საინვესტიციო კლიმატის გაუმჯობესების, საკანონმდებლო ბაზის სრულყოფის, ქვეყანაში სტაბილურობის მიღწევის და საქმიანი წრეებისათვის სათანადო ინფორმაციის მიწოდების და სარეკლამო საშუალებების სრულყოფისათვის.

როგორც ანალიზიდან ირკვევა, საქართველოში ინვესტიციები უფრო უცხოელებზეა ორიენტირებული. შიდა ინვესტიციები საერთოდ არ გამოიყენება, მაშინ როცა ბევრ უცხოურ ქვეყანაში შიდა ინვესტიციებს უფრო დიდი მნიშვნელობა ენიჭება უცხოურთან შედარებით, მაგალითად ისრაელში სასტუმრო მეურნეობებში ინვესტიციების 30%-მდე უბრუნდება სახელმწიფოს მიერ ადგილობრივ კერძო ინვესტორს პირდაპირი გზით ან საგადასახადო შედავათებით იმ შემთხვევაში, თუ უზრუნველყოფილი იქნა დადგენილ ვადაში ტურისტების გარკვეული რაოდენობის მოზიდვა; მექსიკაში მიღებულია სეზონურად არამყარ ტურისტულ სექტორებში და კურორტებზე შემქნილია გადასახადისაგან თავისუფალი ზონები, ესპანეთში მოქმედებს ესპანური ტურპროდუქტების კონკურენტუნარიანობის ამაღლების სახელმწიფო გეგმა, სადაც პრიორიტეტულ

მიმართულებად მიჩნეულია ქვეყნის ძირითად საკურორტო ზონებში სასტუმროების რეკონსტრუქცია, მოდერნიზაცია და სოფლის ტურიზმის განვითარება, ხოლო საქონლის უბაჟო შეტანა-გატანას დიდი მნიშვნელობა აქვს, რადგან ტურისტული მომსახურების ღირებულებაში აისახება სხვა პროდუქტების ღირებულებაზე, როგორცაა მგზავრთა გადაყვანა. ბენზინის ფასი. ესპანეთის მთავრობა დიდ საბიუჯეტო სახსრებს ხარჯავს საკურორტო ზონაში ინფრასტრუქტურის განვითარებაში.

მსოფლიოს ზოგიერთ რეგიონებში ტურისტებისათვის მიმზიდველი ცალკეული რეგიონები თავისუფალ ეკონომიკურ ზონად გამოაცხადეს. მაგალითად ინდონეზიამ კუნძულ ბალის მიმართ შეამცირა ტურისტული მომსახურების ფასები და შესაბამისად გაიზარდა ტურისტული მიწოდება. უფრო მეტიც ინდონეზია ამ რეგიონის განვითარებისათვის ბიუჯეტიდან გამოყოფს საკმაოდ მსხვილ ინვესტიციებს ინფრასტრუქტურის განვითარებისათვის.

რა შეიძლება გააკეთოს საქართველომ ამ მიმართულებით. მარტო სურვილი იყოს მიმზიდველი ტურისტებისათვის არ კმარა. ტურიზმის განვითარებას სახელმწიფოს მხრიდან მხარდაჭერა და ხელშეწყობა სჭირდება. საქართველოში ტურიზმის მრავალი სახეობა სეზონურია (საზღვაო, სამთო-სათხილამურო) და სასტუმრო მეურნეობის სრულად დატვირთვა წლის მანძილზე შეუძლებელია, რაც დღის წესრიგში სამართლიანად აყენებს ამ სფეროში საგადასახადო და ინვესტიციური შეღავათების გამოყენების აუცილებლობას.

ჩვენი ქვეყნის სახელმწიფო და ადგილობრივი ბიუჯეტები სახსრების უკმარისობის გამო ვერ უზრუნველყოფენ ტურიზმის დარგში პირდაპირი ინვესტიციების განხორციელებას, ამიტომ საჭიროა ირიბი მხარდაჭერის ფორმების აქტიურად გამოყენება, კერძოდ, სხვადასხვა სახის საგადასახადო შეღავათების გამოყენება, როგორცაა საგადასახადო კრედიტი, საგადასახადო პრივილეგიები ტურისტული საგნების წარმოების და იმპორტის გადასახადისაგან განთავისუფლება; საგადასახადო განაკვეთის შემცირება. ადრე გადახდილი გადასახადების დაბრუნება, გადასახადის გადახდის დროის გადავადება და სხვა.

თუმცა სახელმწიფომ ამ მიმართულებით ბოლო წლებში გარკვეული ნაბიჯები გადადგა, რეგიონული ინფრასტრუქტურის მშენებლობის და რეაბილიტაციისათვის ისეთ კლასტერულ რეგიონებში, როგორიცაა სიღნაღი, ბათუმი და აჭარის სხვა კურორტები, ქუთაისის რეკონსტრუქციის და აღორძინების, წყალტუბოს რეაბილიტაციის და სხვა მიმართებით.

თავი III. საქართველოს სამთო ტურიზმის განვითარების

თანამედროვე მდგომარეობა

3.1. საქართველოს სამთო-სათხილამურო ტურიზმის

განვითარების ეტაპები

საკურორტო მომსახურება ადამიანის აქტიური დასვენების, და ჯანმრთელობის გაუმჯობესების ერთ-ერთ ძირითადი ფორმაა. თავის მხრივ, დასვენება ადამიანის ობიექტურად აუცილებელი მოთხოვნილებაა შრომის პროცესში დახარჯული ფიზიკური თუ ინტელექტუალური ძალების აღდგენად შეიძლება ითქვას, რომ საკურორტო დასვენებაზე მოთხოვნილება გაჩნდა მაშინ, როცა ადამიანმა შრომა დაიწყო. ძველ ეგვიპტესა, სპარსეთსა და ბაბილონში მიღებული და პოპულარული იყო დასვენების სხვადასხვა ფორმები, როგორიცაა ნადიმი, დოღი, ჭიდაობა, კრივი, მშვილდოსნობა, მუსიკალურ ინსტრუმენტზე დაკვრა, ცეკვა და სხვა. დროთა განმავლობაში დასვენება უფრო მრავალფეროვანი და ორგანიზებული გახდა. ბუნების ძალების გამოყენება ადამიანის ჯანმრთელობის აღსადგენად ცნობილი იყო უძველეს პერიოდში. ჯერ კიდევ ანტიკურ ეპოქაში, საბერძნეთში შენდებოდა ტაძრები იმ ადგილებში, სადაც სამკურნალო წყაროები, ჯანმრთელი კლიმატი და მდიდარი მცენარეულობა იყო. ბუნების ეს ძვირფასი რესურსები დიდ როლს ასრულებდნენ ადგილობრივი მოსახლეობის გამოჯანმრთელების საქმეში. სააგარაკო ადგილებში ფართო გავრცელება ჰპოვა. რომის იმპერიაში კურორტები წარმოიშვა რომის იმპერიის სხვადასხვა ადგილებში. ამ პერიოდში დაარსდა დღემდე ცნობილი კურორტები: ეკს-ლესენი, ვისბადენე, ბადენ-ბადენი და სხვა.

XVIII საუკუნიდან დიდი ყურადღება დაეთმო საკურორტო მშენებლობას. XIX საუკუნის მეორე ნახევრიდან, დასავლეთ ევროპის ქვეყნებში კაპიტალისზმის განვითარების შედეგად ინტენსიურად დაიწყო კურორტების გაშენება, რასაც ხელი შეუწყო ისეთმა ფაქტორებმა, როგორიცაა სატრანსპორტო საშუალებების მკვეთრად გაუმჯობესება, კერძოდ რკინიგზის ხშირი ქსელების შექმნა. XX საუკუნის დასაწყისში მნიშვნელოვან მიღწევად საკურორტო განვითარებისათვის შეიძლება ჩაითვალოს ავტომობილის გამოშვება, რამაც საშუალება მისცა ზოგიერთ ქვეყანას დამსვენებელთა ნაკადები გაზრდილიყო. XX საუკუნის 20-30-იან წლებში ევროპაში ჩნდება ტრანსპორტის კიდევ ერთი, მეტად ეფექტური

საშუალება - თვითმფრინავი, რამაც კიდევ უფრო გააძლიერა საკურორტო მეურნეობის მუშაობა დამსვენებელთა აქტივობის ამაღლების ხარჯზე.

თანამედროვე მსოფლიოში თითქმის ყველა ადამიანი მეტნაკლებად სარგებლობს საკურორტო მომსახურებით. მსოფლიო საკურორტო-ტურისტული ორგანიზაციის მონაცემებით გასული საუკუნის 80-იანი წლების ბოლოს მთელ მსოფლიოში 4.3 მილიარდმა ადამიანმა იმოგზაურა.

მასობრივი საკურორტო მომსახურების განვითარებას დასაბამი მისცა საკურორტო-ტურისტულ ორგანიზაციათა საერთაშორისო კავშირის ჩამოყალიბებამ (1925წ.), რომელმაც მოგვიანებით (1975წ.) გარკვეული მოდიფიკაცია განიცადა და ამჟამად მსოფლიო ტურისტული ორგანიზაცია (მტო) ეწოდება. საკურორტო მეურნეობის პრობლემების შესწავლაში დიდ როლს ასრულებენ აგრეთვე საერთაშორისო ტურისტული ალიანსი (1898წ.), რომელიც აერთიანებს 140 ორგანიზაციას მსოფლიოს 84 ქვეყანიდან. სააგენტოთა ასოციაციების მსოფლიო ფედერაცია (1966წ.) და სხვა ორგანიზაციები გარკვეულ მუშაობას ეწევიან. მთელი რიგი კომერციული საერთაშორისო და ადგილობრივი ორგანიზაციები, რომელთა ძირითად ფუნქციას წარმოადგენს საკურორტო მომსახურება.

დღეისათვის მსოფლიო ტურისტებისათვის ყველაზე მიმზიდველი ქვეყნებია: აშშ, ესპანეთი, იტალია, მექსიკა, კანადა, გერმანია, ჩინეთი, დიდი ბრიტანეთი, საფრანგეთი, ავსტრალია, პორტუგალია, პოლონეთი, ჩეხეთი და სხვა. შემოსავლების მიხედვით პირველი ადგილი უკავია აშშ-ს.

საკურორტო ტურისტული მეურნეობა საქართველოს ეკონომიკის ერთ-ერთი ტრადიციული სექტორია, რომელიც სათავეს უძველესი დროიდან იღებს. საქართველო რეკრეაციული რესურსების პოტენციალით უნიკალური ქვეყანაა, რომელთა შორის აღსანიშნავია ბუნებრივ-კლიმატური პირობები, კულტურულ-ისტორიული, სოციალურ-ეკონომიკური და სხვა მახასიათებლები. ბუნებრივი პირობებიდან აღსანიშნავია მცენარეული საფარი, ჰავა, წყალი, წყლის რესურსები, მინერალური წყაროები, ტბები, მღვიმეები, ნაკრძალები და სხვა. კულტურული ისტორიიდან: კინო-თეატრები, მუზეუმები, არქეოლოგიური და არქიტექტურული ძეგლები, უმდიდრესი ფოლკლორი და საუკეთესო ხელოვნების ნიმუშები. სოციალურ-ეკონომიკური ფაქტორებია: საუკეთესო ეკონომიკურ-გეოგრაფიული მდებარეობა, სატრანსპორტო ქსელით უზრუნველყოფის საუკეთესო დონე. თუმცა ტურიზმის განვითარება საქართველოში ფაქტიურად XIX-XX საუკუნის მიჯნაზე იწყება და განსაკუთრებულ მასშტაბურ ხასიათს იღებს XX საუკუნის მეორე

ნახევრიდან, კერძოდ მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ. ამ პერიოდში შევიდა ექსპლოატაციაში კეთილმოწყობილი ტურისტული ბაზები და სასტუმროები თბილისში, სოხუმში, ბათუმში, ქუთაისში, ცხინვალში, ვარძიაში, წყალტუბოში და სხვა. დაიწყო აღმშენებლობის პროცესი ბორჯომ-ბაკურიანში, გაგრაში, ქობულეთში, აბასთუმანში და სხვა.

საბჭოთა პერიოდში საქართველოს ტურისტული ქვეყნის სახელი ჰქონდა დამკვიდრებული, გასული საუკუნის 80-იან წლებში სტატისტიკის სახელმწიფო დეპარტამენტის მონაცემებით საქართველოში იყო 624 სასტუმრო, ტურისტული ბაზა, სანატორიუმი, პანსიონატი, დასასვენებელი სახლი, მოტელი, კემპინგი და სხვა. რომელთა მოცულობა შეადგენს 152.2 ათას საწოლ ადგილს. საქართველოში ჩამოსულ ტურისტთა და სამკურნალოდ ჩამოსულ დამსვენებელთა რიცხვი შეადგენდა 4 მილიონ კაცს, მათგან კურორტებზე ჩამოსულთა რიცხვი ერთ მილიონს აღწევდა ყოველწლიურად აღნიშნული მონაცემები თავისთავად მეტყველებენ საქართველოს დიდ ტურისტულ პოტენციალზე.

1998 წელს საქართველო მოინახულა მსოფლიო ტურისტული ორგანიზაციის გენერალურმა მდივანმა ბატონმა ფრანჩესკო ფრანჯიალიმ, რომელმაც წარმოთქვა შემდეგი სიტყვები საქართველოს ნახვის შემდეგ: “მე ვნახე საქართველო და დავრწმუნდი, რომ ეს საოცარი პატარა ქვეყანა “განწირულია” დიდი ტურიზმისათვის”. ამ სიტყვებმა მთელი მსოფლიო მოიარა, ფრანჩესკო ფრანჯიალიმ პირდაპირ აღიარა, რომ ტურიზმი საქართველოს მომავალია და დიდი ტურიზმი ამ ქვეყანაში აუცილებლად იქნება, მაგრამ ეს როდის იქნება მალე თუ დროში გაიწელება ეს დამოკიდებულია ქვეყანაზე, პოლიტიკურ და ეკონომიკურ სტაბილურობაზე. ღმერთმა ქვეყანას ყველაფერი მისცა რასაც ტურიზმის განვითარების ბუნებრივი პირობები ქვია, ახლა ყველაფერი ადამიანებზეა დამოკიდებული.

საქართველო მდებარეობს ევროპისა და აზიის შესაყარზე. ქვეყანა, რომელიც დაჯილდოებულია შესანიშნავი ბუნებით, თბილი კლიმატით, რბილი ჰავით, კავკასიონის ცადაზიდული მთებით, რომელსაც შავი ზღვის დონიდან 5000 მეტრზე მეტი სიმაღლის მრავალი მწვერვალი, ზღვის ულამაზესი პლაჟებით, 756 ტბით და 26000-ზე მეტი მდინარით, ჩანჩქერებით და პირველქმნილი უნიკალური ლანდშაფტებით.

საქართველოში 300-მდე კურორტი და საკურორტო ადგილია, რომელიც განსაკუთრებით მდიდარია მინერალური და თერმული სამკურნალო წყლებით - საქართველოში 2400 ათეული წყაროა.

საქართველო უძველესი ცივილიზაციის ნაწილია. ძველი ქრისტიანული კულტურის, დამწერლობის, ლეგენდებისა და ტრადიციების ქვეყანაა, რომელიც სახელმწიფოებრიობის 3000 წელს ითვლის.

საქართველო ოდითგანვე ცნობილია ბუნებრივი სამკურნალო წყაროებით. ისტორიამ, უძველესმა წერილობითმა წყაროებმა შემოგვინახა აღტაცებული შეფასებები მრავალგვარი დაავადების განკურნების სასწაულმოქმედი უნარის მქონე ცნობილი წყაროების შესახებ.

კურორტების შექმნა საქართველოში XIX საუკუნის I ნახევრიდან იწყება. ამ საუკუნის ბოლოს იქნა ათვისებული კურორტები: ბახმარო, აბასთუმანი XIX საუკუნის ბოლოდან იწყება შავიზღვისპირეთის საკურორტო რესურსების ათვისება. სოხუმი აღიარებული იქნა მაღალი სამკურნალო თვისებების მქონე კლიმატურ კურორტად. აშენებული უქნა საკურორტო კომპლექსი გაგრაში, რუსეთის იმპერიაში უდიდესი სანატორიუმები გულრიფშში.

საქართველოში სხვადასხვა სამედიცინო პროფილის კლიმატური და ბუნეოლოგიური კურორტი მოქმედებდა სანატორიუმებს, პანსიონატებს და სხვა საკურორტო დაწესებულებათა სამედიცინო პროფილს ბუნებრივი ფაქტორების ხასიათი და სამკურნალო-პროფილაქტიკური თვისებები განსაზღვრავდა. გასული საუკუნის ბოლოსათვის ქვეყანაში 102 კურორტი ფუნქციონირებდა. კურორტებზე სამკურნალო დაწესებულების ძირითად ტიპს სანატორიუმი წარმოადგენდა 1986 წლისათვის საქართველოში ფუნქციონირებდა 394 სანატორიუმი და საკურორტო დაწესებულება (100 ათასი ადგილით).

უნიკალური ტურისტული რესურსები შესაძლებელს ხდიდა შექმნილიყო ტურისტული კომპლექსების და ბაზების ფართო წრე, რომელთა უმეტესობა იმყოფებოდა სახელმწიფოს საკუთრებაში ძირითადად სახელმწიფო სახსრების ხარჯზე. საკურორტო-რეკრეაციული კომპლექსის ყველა ორგანიზაცია იმყოფებოდა საკავშირო და რესპუბლიკის უწყებრივი სტრუქტურების, პროფკავშირული ორგანიზაციის მფლობელობაში.

1998 წლიდან, როცა ქვეყანამ გააცნობიერა, აფხაზეთისა და ცხინვალის რეგიონში იძულებით გადაადგილებულ პირთა დაბრუნება მუდმივ საცხოვრებელ ადგილებზე ითხოვდა დიდ დროს, სახელმწიფომ ტურიზმის დარგში დაიწყო

საინვესტიციო პოლიტიკის გატარება. საქართველოს დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდეგ ტურიზმის განვითარებაში შეიძლება გამოიყოს სამი ძირითადი ეტაპი: პირველი 1991-1997წწ. - განადგურდა ტურიზმის ინფრასტრუქტურის მნიშვნელოვანი ნაწილი, დატაცებული იქნა ტურისტული ობიექტები, მათი ინფრასტრუქტურა; მეორე ეტაპი 1997-2005წწ. - მიღებული იქნა ტურიზმის შესახებ საკანონმდებლო და ნორმატიული დოკუმენტები. დარგი აღიარებული იქნა ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების სტრატეგიულ მიმართულებად. მოხდა ტურისტული საწარმოების პრივატიზაცია. ამ პერიოდში დარგისადმი სახელმწიფოებრივი მხარდაჭერა იყო მინიმალური. მესამე ეტაპი მოიცავს 2005 წლიდან დღემდე პერიოდს, - რომლის დროსაც ტურიზმისადმი ინტერესი მნიშვნელოვნად გაიზარდა სახელმწიფოს მხრიდან.³

1999-2005 წლებში აშენდა და ექსპლუატაციაში შევიდა 230-ზე მეტი სასტუმრო. ადგილების რაოდენობით 18162.4 განხორციელდა უცხოური ინვესტიციებიც 100 მილიონი აშშ დოლარი, ხოლო ადგილობრივი - 150 მილიონ ლარზე მეტი. აშშ-ს საინვესტიციო კორპორაციამ “ოპიკამ” - 26 მილიონი აშშ დოლარის ინვესტირება მოახდინა სასტუმრო “თბილის მერიოტისა” და “ქორთ იარდის” მშენებლობაში. აღნიშნულ სასტუმროში ინვესტირების საერთო ოდენობამ 70 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა. თბილისში ექსპლუატაციაში შევიდა უდიდესი მსოფლიო ბრენდი, ესენია: რედისონი, ჰილტონი, კემპინსკი, ინტერკონტინენტალი და ჰაიეტი. თანამედროვე ეტაპზე მრავალ შედარებით პატარა სასტუმროებთან ერთად ფუნქციონირებს სამი მსოფლიო მარკის ნიშნის მქონე სასტუმრო: სასტუმრო შერატონი და ასევე მარიოტის მარკის ორი სასტუმრო “თბილისი” და “ქორთიარდი”. უახლოეს მომავალში რუსთაველზე კიდევ ერთი მარიოტის სასტუმროს გახსნა. თუმცა იგი შედარებით განსხვავებულ სერვისს შესთავაზებს მომხმარებელს.

საქართველოში სასტუმროების და სასტუმროს ტიპის განთავსების საშუალებების შესახებ 2008-2009წწ. წარმოდგენას გვაძლევს ქვემოთ მოტანილი ცხრილი.

3 მესხია ი. „ტურიზმის ბიზნეს გარემო საქართველოში: ანალიზი, პროგნოზი“. ჟურნ. „ბიზნესი და მენეჯმენტი“ №2, 2010, გვ. 217-218.

4 საქართველოს სტატისტიკური წელიწადეული. 2006, თბ. 2006. გვ. 18

სასტუმროები და სასტუმროს ტიპის
განთავსების საშუალებები, საქართველოს რეგიონების მიხედვით
2008-2009წწ.

საქართველოს რეგიონები	სასტუმროების რაოდენობა (ერთ.)		ადგილების რაოდენობა (ერთ.)	
	2008	2009	2008	2009
საქართველო	353	386	17573	18741
მათ შორის:				
ქ. თბილისი	92	113	4330	5029
აჭარის ა/რ.	94	97	4304	4513
გურია	22	19	1199	1167
იმერეთი	31	26	1359	1256
კახეთი	12	23	179	435
მცხეთა მთიანეთი	16	16	1080	933
რაჭა-ლეჩხუმი და ქვემო სვანეთი	9	9	825	769
სამეგრელო-ზემო სვანეთი	13	16	474	579
სამცხე-ჯავახეთი	54	57	2812	3081
ქვემო ქართლი	3	2	363	...
შიდა ქართლი	7	8	648	688

წყარო: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური.

ცხრილის მონაცემები გვიჩვენებს უკანასკნელ წლებში აშენებულ და მოდერნიზებულ ტურისტთა განთავსების ობიექტების სიმძლავრეების რაოდენობას რეგიონების მიხედვით.

როგორც ცხრილიდან ჩანს, საქართველოში სასტუმროების რაოდენობა 2009 წელს 2008 წელთან შედარებით 9%-ით, ხოლო ადგილების რაოდენობა 7%-ით გაიზარდა. 2009 წლისათვის საქართველოში ფუნქციონირებდა 386 სასტუმრო 18741 საწოლი ადგილით.

მიუხედავად აღნიშნულისა, რეგიონებში განსაკუთრებით იგრძნობა განთავსების საშუალებების სიმძლავრეების ნაკლებობა. ტურიზმის სექტორის განვითარებისათვის ინვესტირების მოცულობა გაცილებით მეტია საჭირო. მიუხედავად, იმისა, რომ ბოლო წლებში რეგიონებში შეიქმნა კერძო სასტუმროების გარკვეული რაოდენობა, მათი მასშტაბები და ხარისხი ჯერ კიდევ ვერ აკმაყოფილებს სტანდარტით გათვალისწინებულ მოთხოვნას. თითქმის არ

არსებობს საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისი ტურისტული და სხვა ინფრასტრუქტურის ობიექტები.

კონკურენცია, რომელიც ერთ-ერთი მთავარი ფაქტორია ხარისხის უზრუნველსაყოფად, დღეს საქართველოში საკმაოდ დაბალია. მცირე გამონაკლისის გარდა, ამ სექტორში მცირე ზომის კომპანიები მუშაობენ, რის გამოც შეუძლებელია დამოუკიდებლად გადაჭრან, რეკლამაზე ან სხვა რეიტინგიან საქმიანობასთან დაკავშირებული ხარჯები, რაც სახელმწიფოს ხელშეწყობით უნდა მოგვარდეს. ამ სფეროში გასაკეთებელი ძალიან ბევრია. არადა სწორი ორგანიზაციის პირობებში შესაძლებელია ტურიზმი ქვეყნის სავალუტო შემოსავლების მნიშვნელოვან წყაროდ იქცეს.

1993 წელს საქართველო გაწევრიანდა მსოფლიო ტურისტულ ორგანიზაციაში, მას შემდეგ რაც აღიარებული იქნა “ტურიზმის ქარტია და ტურისტის კოდექსი”. სწორედ ამ პერიოდიდან იწყება საქართველოში ტურიზმის ნელ-ნელა განვითარების პროცესი, რომლის სამართლებრივად წარსამართავად საჭირო იყო ტურიზმის სფეროსათვის მთელი რიგი საკანონმდებლო აქტების მიღება. 1997 წლის 6 მარტს მიიღეს - საქართველოს კანონი “ტურიზმისა და კურორტების შესახებ”. რომელშიც რამდენჯერმე იქნა შეტანილი ცვლილებები და დამატებები, რომელიც დარგის განვითარებისათვის მთელ რიგ მნიშვნელოვან მომენტებს ითვალისწინებდა.

1998 წლის 20 მარტს - საქართველოს კანონი “ტიურიზმისა და საკურორტო ადგილების სანიტარული დაცვის ზონების შესახებ”, რომლის მიზანია საქართველოს ბუნებრივი სამკურნალო რესურსების თვისებების შენარჩუნება და მათი დაბინძურების, გაფუჭებისა და გამოფიტვისაგან დაცვის მიზნით სანიტარული დაცვის ზონების დადგენა.

კანონის მიხედვით დადგენილია სანიტარული დაცვის ზონები, სანიტარული დაცვის ზონების საზღვრები და კურორტებისა და საკურორტო ადგილების სანიტარული დაცვის უზრუნველყოფა მათი დაპროექტებისა და ხარჯების გათვალისწინებით.

1998 წლის 24 დეკემბერს დამტკიცდა საქართველოს “კანონი საქართველოში შემოსული და საქართველოდან გასული ტურისტების აღრიცხვის მოწესრიგების შესახებ” - რომელიც აწესრიგებს საქართველოში შემოსული და საქართველოდან გასული სტატისტიკური მონაცემების ბანკის შექმნას, ხელს უწყობს დარგში სახელმწიფო პოლიტიკის შემუშავებასა და განხორციელებას.

1999 წლის 28 იანვარს დამტკიცებულ იქნა საქართველოს ტურიზმისა და კურორტების სახელმწიფო დეპარტამენტის თავმჯდომარის ბრძანებით - “საქართველოში ტურისტული და საკურორტო საქმიანობის ნებაყოფლობითი ლიცენზირების დებულება”, რომელიც არეგულირებს საქართველოში ტურიზმისა და კურორტების დარგში დასაქმებული იურიდიული და ფიზიკური პირების საქმიანობის ნებაყოფლობითი ლიცენზირების წესს და პირობებს. ვინაიდან აღნიშნულ დებულებას ნებაყოფლობითი ორგანიზაცია აქვს, დღეისათვის ზოგიერთი ტურისტული ორგანიზაცია თუ ასრულებს ლიცენზირებას, რაც გარკვეულ პრობლემებს უქმნით მათ საკონსულოებთან ურთიერთობისას.

1998 წლის 26 ივლისს დამტკიცდა საქართველოს “კანონი მიგრანტთა ინსპექტირების შესახებ”, რომელიც არეგულირებს იმიგრაციულ-ემიგრაციულ პროცესებს. ადგენს საქართველოში შემომსვლელი და საქართველოდან გამსვლელ მიგრანტთა აღრიცხვა-რეგისტრაციის ერთიან ფორმას და მიგრანტთა ინსპექტირებას, აღნიშნული წლის 24 დეკემბერს კანონის მე-4-ე მუხლს დაემატა “დ” პუნქტი საქართველოში შემოსული და საქართველოდან გასული ტურისტების შესახებ.

1998 წლის 30 ნოემბერს საქართველოს პრეზიდენტის №669 ბრძანებულებით დამტკიცდა “საქართველოს კურორტების ნუსხა” და “საქართველოს საკურორტო ადგილების ნუსხა”, რომელთა მიხედვით საქართველოში აღრიცხულია 102 კურორტი და 182 საკურორტო ადგილი. ამ ნუსხაში წარმოდგენილი კურორტები დასახელებულია ქვეყნის ადმინისტრაციული რაიონების, კურორტის ტიპის, ზღვის დონიდან სიმაღლისა და საკურორტო ზონის მიხედვით, აგრეთვე მინერალური წყლების ტიპისა და ცალკეული კურორტების სამკურნალო პროფილის მითითებით, საკურორტო ადგილების ნუსხაში მითითებულია სავარაუდო სამედიცინო პროფილი, რომელთა მეცნიერული შესწავლის შემდეგ შეიძლება წარმატებით იქნას გამოყენებული კურორტებად.

საქართველოში ტურიზმის განვითარების სტრატეგიული გეგმის სწორად გააზრების მიზნით 1998-2001 წლებში არასაბიუჯეტო სახსრების მოზიდვის შედეგად დამუშავებული პროექტების საფუძველზე, უცხოელი და ქართველი ექსპერტების მონაწილეობით შესწავლილი იქნა საქართველოში ტურიზმის განვითარების მდგომარეობის სხვადასხვა ასპექტები და დამუშავებული იქნა “საქართველოში ტურიზმის განვითარების ეროვნული კონცეფცია და სამოქალაქო პროგრამა”, რომელიც დამტკიცებული იქნა საქართველოს პრეზიდენტის 2003 წლის 19 აგვისტოს №404 ბრძანებულებით.

დოკუმენტში გაანალიზებულია ტურიზმის დარგში არსებული მდგომარეობა და განსაზღვრულია ის პრობლემები, რომლებიც ხელს უშლიან დარგის დანერგვა განვითარებას. შემოთავაზებულია პრობლემების გადაჭრის გზები.

საქართველოში ტურიზმისა და კურორტების დარგში ინვესტიციების მოზიდვის და ტურისტული ინფრასტრუქტურის შექმნა-განვითარების ხელშეწყობის მიზნით საქართველოს პრეზიდენტის მიერ ხელმოწერილი იქნა ბრძანებულება №968. 2005 წ. 29 ნოემბერს “საქართველოს კურორტები, საკურორტო ადგილების, სამთო-სათხილამურო ცენტრების და შავი ზღვის სანაპიროს ტერიტორიებისათვის სარეკრეაციო ტერიტორიის სტატუსის მინიჭების და საზღვრების დამტკიცების შესახებ” რომლის თანახმადაც განისაზღვრა შემდეგი სარეკრეაციო ტერიტორიები:

- ა) გუდაურის სარეკრეაციო ტერიტორია;
- ბ) ბაკურიანის სარეკრეაციო ტერიტორია;
- გ) ბახმაროს სარეკრეაციო ტერიტორია;
- დ) ურეკის სარეკრეაციო ტერიტორია.

სახელმწიფოებრივი რეგულირების და მხარდაჭერის საქმეში დიდი როლი მიეკუთვნება ტურიზმის ეკონომიკური საქმიანობის და დაფინანსების სახელმწიფოებრივ ბერკეტებს, თუმცა ამ კუთხით საქართველოს კანონმდებლობა ეკონომიკის განვითარების პრიორიტეტული დარგისათვის არ ითვალისწინებს განსაკუთრებულ, სპეციფიკურ მიდგომებს. კერძოდ, მოქმედი კანონმდებლობა არ ითვალისწინებს ტურიზმისადმი პირდაპირ საბიუჯეტო მხარდაჭერას.

საქართველოს ტურიზმის ეროვნული სააგენტოს 2011 წლის სამოქმედო გეგმა ტურისტული რეგიონების განვითარების პროგრამაში, ნათქვამია, რომ “დღესდღეობით საქართველოში ტურიზმის სფეროს არეგულირებს ორი კანონი: კანონი “ტურიზმისა და კურორტების შესახებ” და კანონი “კურორტების და საკურორტო ადგილების სანიტარული დაცვის ზონების შესახებ”, ორივე კანონი მორალურად ძალიან მოძველებულია და საერთოდ ვერ პასუხობს ბაზრის მოთხოვნებს”. საქართველოს ტურიზმის ინდუსტრიის განვითარების მასშტაბების და ტემპების გათვალისწინებით დღის წესრიგში დადგა ტურიზმის შესახებ ახალი კანონპროექტის მომზადება.

ანალოგიური მოსაზრებისაა მეცნიერთა ერთი ნაწილი, (მ. მეტრეველი, ი. მესხია) მიუხედავად ხელისუფლების მიერ გატარებული სამართლებრივი ღონისძიებებისა, ქვეყნას მაინც არ გააჩნია სამოქმედო პროგრამა. როგორც პროფესორი ი. მესხია აღნიშნავს: “ჯერჯერობით საქართველოს ხელისუფლებას არ გააჩნია მეცნიერულად გააზრებული ტურიზმის განვითარების მწვაობრი და არგუმენტირებული კომპლექსური პროგრამა, რომელშიც მკაფიოდ იქნება

ჩამოყალიბებული არსებული პრობლემები, პრიორიტეტები, ამოცანები და ძირითადი ორიენტირები, თუ როგორი ტრაექტორიით და სინქარით უნდა განვითარდეს ტურისტული ბიზნესი უახლოეს შორეულ პერსპექტივაში. მიუხედავად ამისა ამ ბოლო პერიოდში მკაფიოდ იცვლება ტურიზმის განვითარების სექტორალურ-ტერიტორიული სფეროები, რომლებმაც უნდა შეასრულონ „გამწვევი ძალის“ ფუნქცია დარგის კომპლექსურ განვითარებაში”.⁵

თუმცა უკანასკნელ პერიოდში გარკვეული ნაბიჯები გადაიდგა ამ მიმართულებით. კერძოდ, „საქართველოს ძირითადი მონაცემები და მიმართულებები 2011-2014, რომელიც გამომდინარეობს სამთავრობო დოკუმენტიდან „ერთიანი საქართველო – სიღარიბის გარეშე“, აღნიშნულია, რომ საპროგნოზო პერიოდში სხვა პრიორიტეტულ დარგებთან ერთად ხელი შეეწყობა ტურიზმის განვითარებას, რაც უზრუნველყოფს დასაქმების გაზრდას და უმუშევრობის დაძლევას, ხოლო საქართველოს ეროვნული უსაფრთხოების „კონცეფციაში“ ეკონომიკური უსაფრთხოების პოლიტიკის პრიორიტეტულ მიმართულებებს შორის მკაფიოდაა გამოყოფილი ტურიზმის განვითარება და საქართველოს ტურისტული პოტენციალის სრული რეალიზაციის პრობლემა.

განსაკუთრებით აღსანიშნავია უმოკლეს დროში დამუშავებული კანონი „ქობულეთის თავისუფალი ტურისტული ზონის ხელშეწყობის შესახებ“. რომლის ძირითადი მიზანია ტურიზმის განვითარება და მეწარმეობის ხელშეწყობა. აღნიშნული კანონის შესაბამისად თუ ინვესტორი ქობულეთის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე სასტუმროს მშენებლობის და ფუნქციონირებისათვის არანაკლებ მილიონ ლარს დახარჯავს, უსასყიდლოდ მიიღებს სამშენებლო პროექტს, 15 წლის ვადით თავისუფლდება ქონების და მოგების გადასახადისაგან, მშენებლობის ნებართვის, მოსაკრებლის გადასახდელისაგან და მიწის ნაკვეთი გადაეცემა სიმბოლურ ფასად – 1 ლარად.

ახალი საგადასახადო კოდექსი (2010წ.) თანახმად, შემოღებულია მიკრობიზნესის კატეგორია, რომელიც 30 000-იანი ბრუნვის პირობებში მთლიანად თავისუფლდება საშემოსავლო გადასახადისაგან და საკონტროლო აპარატის გამოყენების ვალდებულებისაგან.

⁵ შესხია ი. - „ტურიზმის ბზიხეს გარეშო საქართველოში: ანალიზი და პროგნოზი“. ჟურნ. „ბიზნესი დ მენეჯმენტი“ №2. 2010. გვ. 216

ტურიზმი მჭიდრო კავშირშია მეურნეობის მრავალ სხვა დარგებთან, მისი განვითარებისა და მართვისათვის დიდი მნიშვნელობა აქვს სხვა მომიჯნავე დარგების საკანონმდებლო ბაზას, ეს ეხება რეგიონული ტურისტული და საკურორტო ცენტრების ზონებად დაყოფას, მიწათსარგებლობის კონტროლს და ტურისტულ რეგიონებში მშენებლობასთან დაკავშირებული ნორმების განსაზღვრას ტურისტული და საკურორტო ობიექტების ფუნქციონირებისა და ექსპლუატაციისათვის მნიშვნელოვანია ადმინისტრაციული წესები, რომელიც უკავშირდება ჯანმრთელობის დაცვას, სანიტარულ-ჰიგიენურ მდგომარეობას, სახანძრო უსაფრთხოებას, სატრანსპორტო მომსახურებას.

ტურიზმისათვის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია გარემოსდაცვითი კანონმდებლობა, განსაკუთრებით კი დაცულ ტერიტორიებთან და ეროვნულ პარკებთან დაკავშირებული საკანონმდებლო ბაზა. ასევე ტურიზმის განვითარების საქმეში დიდი როლი ენიჭება, საგადასახადო კანონმდებლობას და სამოქალაქო კოდექსს.

ტურისტულ მომსახურებაზე დაბალი მოთხოვნის ერთ-ერთი მიზეზია მომსახურების დაბალი დონე, ეგვლა აუცილებელი ტურისტული ინფრასტრუქტურის უქონლობა მით უმეტეს, რომ მნიშვნელოვნად ამაღლდა ტურისტულ მომსახურებაზე ფასები, რამაც გამოიწვია წარმოების დაცემა და მრავალი საუწყებო ბაზა დაკეტა.

ამის შემდეგ დაიწყო აქტიური სარეკლამო კამპანია მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებით. იმიჯის ასამაღლებლად და იმის დასტურად, რომ რეგიონი უსაფრთხო იყო. ქვეყანაში ჩატარდა მრავალი ღონისძიებები თათბირები, საერთაშორისო სემინარები, იმ მიზნით, რომ ეჩვენებინათ ბაზების თანამედროვე შემადგენლობა და მდგომარეობის უსაფრთხოება. სწორედ ამან განაპირობა გაზაფხულის პერიოდში ტურისტთა ნაკადების გაზრდა.

სანატორიუმ-საკურორტო ზონის განვითარებაზე ქვეყანაში განსაკუთრებული გავლენა მოახდინა საკუთრების ფორმების შეცვლამ და დარგის მართვის ორგანოების სტრუქტურის ცვლილებამ. ეკონომიკურმა გარდაქმნამ გამოიწვია პროფკავშირების და სხვა უწყებების გამგებლობაში მყოფი დაწესებულების კომერციულ არასახელმწიფო სტრუქტურად გარდაქმნა, რამაც გამოიწვია როგორც მსხვილი, ისე წვრილი საწარმოების შექმნა.

ტურისტული სფეროს საწარმოები გახდნენ დამოუკიდებელი, მოწყვეტილი ერთმანეთისგან და მართვის ორგანოებისაგან კავშირის გაწყვეტამ კი

მნიშვნელოვნად გააძნელა სანატორიულ-საკურორტო ინფრასტრუქტურის ობიექტების ფუნქციონირება. ამ სიტუაციაში დადებით მოვლენად უნდა ჩაითვალოს საწარმოთა პრივატიზაციის პროცესის განხორციელება, ანუ საწარმოთა განსახელმწიფოებრიობა. საქართველოში ამ მიზნით დაიწყო პრევატიზაციის პროცესი 1993 წლიდან, თუმცა არასწორად განხორციელებულმა ამ პროცესმა ქვეყანა ჩიხში შეიყვანა. პრივატიზაციის ნორმალურად ჩატარებას ხელი შეუშალა ფარულმა პრივატიზაციამ, რომლის დროსაც ფარულად, ვითომდა შრომითი კოლექტივების ხელში გადადიოდა სახელმწიფო ქონება, ფაქტიურად კი ეს პროცესი ატარებდა ფორმალურ ხასიათს, ვინაიდან მყიდველიც და ფასიც საკონკურსო გაყიდვასა თუ აუქციონის მოწყობაზე დიდი ხნით ადრე იყო ცნობილი. ამის გამო სასტუმროთა საკონკურსო და აუქციონში მონაწილეთა რაოდენობა არ აღემატებოდა ერთ პირს და სასტუმროთა საწყისი და საბოლოო გასაყიდი ფასიც ემთხვეოდა ერთმანეთს, რაც პრივატიზების პროცესის უხეშ დარღვევაზე მიუთითებს. ჩატარებული არასწორი პრივატიზაციების შედეგად, სახელმწიფოს კუთვნილ საწარმოთა ნახევარზე მეტი აღმოჩნდა კერძო მესაკუთრეთა ხელში. საწარმოთა განაწილება საკუთრების ფორმების მიხედვით 2010წ. მონაცემებით შემდეგ სურათს იძლევა:

ცხრილი 16

საწარმოთა რაოდენობა საკუთრების ფორმების მიხედვით.

(2010წ. 1 სექტემბრის მდგომარეობით)

საკუთრების ფორმა	სუბიექტების რაოდენობა	
	ერთეული	%
სულ	324917	100
კერძო პირები ¹⁾	304205	93.6
კერძო პირი – საქართველოს მოქალაქე	298388	91.8
უცხოელი კერძო პირი	3183	0.9
კერძო შერეული ²⁾	2634	0.9
სახელმწიფო ³⁾	7734	2.4
მუნიციპალიტეტი	1514	0.5
საკუთრების სხვა ტიპი	11464	3.5

წყარო: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური. საქართველო ციფრებში 2010. გვ. 46

1) კერძო პირი – ეკონომიკური სუბიექტი, რომლის საწესდებო კაპიტალის 50 პროცენტზე მეტი კერძო პირის საკუთრებაშია.

2) კერძო შერეული – ეკონომიკური სუბიექტის საწესდებო კაპიტალში საქართველოს მოქალაქისა და უცხოელი კერძო პირის წილობრივი მონაწილეობა.

3) სახელმწიფო ეკონომიკური სუბიექტი, რომლის საწესდებო კაპიტალის 50 პროცენტზე მეტი სახელმწიფო საკუთრებაშია.

როგორც ცხრილის ანალიზიდან ჩანს, საქართველოში სახელმწიფო – საწარმოთა 2.4%, მუნიციპალური - 0.5%, სხვა ტიპის საკუთრება – 3.5%, კერძო საკუთრება - 93.6%, მ/მ შერეული ანალოგიური მდგომარეობა საკურორტო - (უცხოეთის მოქალაქეთა მონაწილეობით) – 0.9% რეკრეაციულ საწარმოთა განაწილებაშიც.

სამთო-სათხილამურო კურორტების სანატორიულ-საკურორტო კომპლექსების რეორგანიზაციამ ქვეყანა ვერ მიიყვანა ფინანსური საშუალებების მნიშვნელოვანი ნაკადის მიღებამდე გასული საუკუნის 90-იან წლებში სასტუმროები და მიწები გაყიდული იქნა მიზერულ ფასებში.

ამჟამად მომზადებულია საკურორტო-ტურისტული კომპლექსის ინვესტიციური პროექტის გამსხვილებული გეგმა. პროგრამის მთავარი სოციალური ეფექტი იქნება მტკიცე წინაპირობების შექმნა ქვეყნის მოსახლეობის მოთხოვნების დაკმაყოფილებისათვის აქტიურ და სრულფასოვან დასვენებაზე, ჯანმრთელობის განმტკიცებაზე, კულტურული ფასეულობების ჩართვაზე. ამიტომ განსაკუთრებული ყურადღება აქვს დათმობილი მოსახლეობის სოციალურად დაუცველი ფენების ტურიზმისა და დასვენების პრობლემების გადაწყვეტას. პროგრამის განხორციელების შედეგად შეიქმნება ახალი სამუშაო ადგილები; აღნიშნული პროგრამით დასახული ღონისძიებების შერულება უზრუნველყოფს ტურიზმის მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის განმტკიცებას, მრავალგვარი მარშრუტების გეოგრაფიის გაფართოებას. ტურისტული კომპლექსის ფორმირება მოახდენს მასტიმულირებელ გავლენას ეკონომიკის სხვა დარგების განვითარებაზე, შეიტანს მნიშვნელოვან წვლილს ქვეყნის სახალხო მეურნეობის სტრუქტურულ გარდაქმნაში პროგრამის განხორციელების შედეგად შეიქმნება ბუნებრივი და კულტურული ობიექტების ღირსშესანიშნაობების შენახვის და აღორძინების პირობები. ტურისტული სფეროს განვითარება უზრუნველყოფს ქვეყნის ბიუჯეტში

მნიშვნელოვანი შემოსავლის შეტანას, ტურისტული მომსახურებიდან მიღებული შემოსავლების გაზრდის ხარჯზე, რომელიც დაკავშირებულია მათ საქმიანობასთან.

3.2. სამთო-სათხილამურო ტურიზმის განვითარების თანამედროვე მდგომარეობა და რესურსული პოტენციალის ეკონომიკური შეფასება

სამთო კურორტის ორგანიზაციების წარმატებები განისაზღვრება ფიზიკური, საბაზრო და ეკონომიკური ფაქტორებით.

ფიზიკური ფაქტორები მოიცავს:

1. ბუნებრივ რესურსებს, პავას, წყალს, ნიადაგს, მცენარეულ და ცხოველთა სამყაროს;
2. ადგილის რელიეფს;
3. კლიმატს;
4. ბუნებრივ საფრთხეებს;
5. ადგილის ფიზიკურ პეიზაჟს და გარეგნულ სახეს;
6. დასვენების და გართობის შესაძლებლობებს.

მეორე შემადგენელი, რომელიც აუცილებელია გათვალისწინებული იქნას ტურისტულ კომპლექსის რენტაბელობისათვის. ესაა საბაზრო ფაქტორი, რომელიც მოიცავს:

7. კურორტის მისადგომობას;
8. ძირითადი და მეორადი ბაზრების სიდიდეს და განლაგებას;
9. დემოგრაფიული ფაქტორების, როგორიცაა, მოსახლეობა, ასაკი, შემოსავლის დონე, განათლების დონე, აგრეთვე მათი დინამიკა: ზრდა, დაბერება, სოციალური ტენდენცია. (მაგ. ჯანმრთელობის მდგომარეობა). მესამე შემადგენელი - ეკონომიკური ფაქტორები და მახასიათებლები, როგორიცაა:
10. კურორტის მომცველობა;
11. ექსპლოატაციის სეზონის ხანგრძლივობა;
12. ინფრასტრუქტურის ღირებულება და მისაწვდომობა;
13. ნაგებობის ღირებულება;
14. ექსპლოატაციის ეფექტიანობა;

15. შემოსავლების წყაროები და ფასური პოლიტიკა;

16. შრომითი რესურსები.

ქვეყანაში არსებული სხვადასხვა ბუნებრივი და ისტორიულ-არქეოლოგიური რესურსები შესაძლებლობას იძლევა მთიან რეგიონებში განვითარდეს სხვადასხვა სახის ტურიზმისა და რეკრეაციის ფორმები.

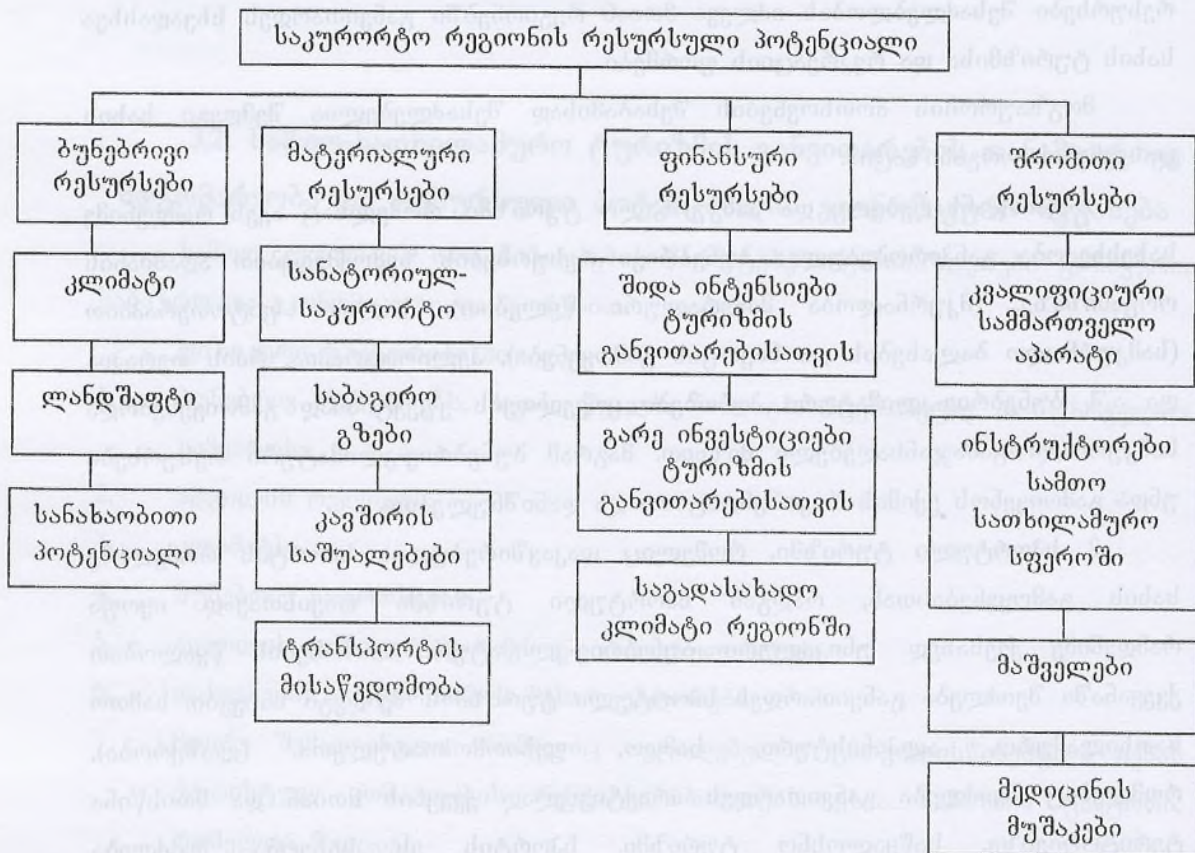
მოგზაურობის მოთხოვნების შესაბამისად შესაძლებელია შემდეგი სახის დასვენების ორგანიზაცია:

1. გამაჯანსაღებელი და სამკურნალო ტურიზმი, რომელსაც აქვს რამდენიმე სახესხვაობა განპირობებულია ბუნებრივი რესურსების ზემოქმედებით ადამიანის ორგანიზმზე. (მკურნალობა მინერალური წყლებით), ხილით, ფიტოთერაპიით (სამკურნალო ბალახების და ნაყოფის გამოყენება), ჰელიოთერაპია, რძის თერაპია და ა.შ. ბუნებრივ-კლიმატური პირობები ყოველთვის ეფექტიანად გამოიყენებოდა სამკურნალო-გამაჯანსაღებელი მიზნით. მაგრამ ბუნებრივ-კლიმატური რესურსები უნდა გამოიყენოს ექიმის რეკომენდაციით და დანიშნულებით.

2. სპორტული ტურიზმი, რომელიც დაკავშირებულია სპორტის რომელიმე სახის გამოყენებასთან, რადგან სპორტული ტურიზმი თავისთავად იყოფა რამდენიმე ქვესახედ. უნიკალური ბუნებრივ-კლიმატური პირობების წყალობით ქვეყანაში შეიძლება განვითარდეს სპორტული ტურიზმის შემდეგი სახეები: სამთო სათხილამურო, ალპინისტური, სამთო, ფეხითმოსიარულეთა (ლაშქრობა), რომლებიც შეიძლება განვითარდეს პრაქტიკულად ქვეყნის მთიან და მთისწინა ტერიტორიებზე, საწყალოსნო ტურიზმი. სპორტის ეს სახეობა შეიძლება განვითარდეს როგორც შავი ზღვის აკვატორიებში ასევე მთის მრავალ მდინარეზე... (მდინარეზე სწრაფად დაშვება - რაფტინგი).

3. სამთო სათხილამურო ტურიზმის განვითარების უზრუნველყოფი რესურსების კომპლექსური შეფასებისას, აუცილებელია გაკეთდეს არა მარტო ბუნებრივი რესურსების, ტურისტული რეგიონის ინფრასტრუქტურის ანალიზი, არამედ ტერიტორიის ეკონომიკური პოტენციალის ანალიზიც. ქვემოთ მოყვანილია სამთო სათხილამურო კურორტების ტურისტულ-რეკრეაციული პოტენციალის ფორმირებაში მონაწილე რესურსების ძირითადი მიმართულებები, რომელიც ზოგადად შეიძლება წარმოვადგინოთ შემდეგი სახით:

სამთო-სათხილამურო კურორტების ტურისტულ-რეკრეაციული პოტენციალი

ეკოლოგიურ სისუფთავეს განაპირობებს ისიც, რომ საქართველოს მთელი ტერიტორიის 53.0% უკავია მთებს, 33.4 მთისწინებს და 13.0% დაბლობს. ყველაზე მაღალმთიანეთში მდებარეობენ საქართველოს ადმინისტრაციული რაიონები: ყაზბეგი (სტეფანწმინდა), მესტია, დუშეთი, ონი და სხვა.

ტურიზმის განვითარების თვალსაზრისით საქართველოსთვის მთას უდიდესი მნიშვნელობა ენიჭება, რადგან იგი სამთო ტურიზმის განვითარების ფართო შესაძლებლობებს იძლევა; ქვეყნის უმთავრეს სიმდიდრეს ბუნებრივი ტყეები წარმოადგენს, რომელსაც ქვეყნის ტერიტორიის მნიშვნელოვანი ნაწილი უკავია. დიდმნიშვნელოვანია აგრეთვე მათ ბაზაზე შექმნილი ეროვნული პარკები და

ნაკრძალები. სახელმწიფო ნაკრძალების და ეროვნული პარკების შესახებ წარმოდგენას გვაძლევს ქვემოთ მოტანილი ცხრილი.

ცხრილი 17.

საქართველოს სახელმწიფო ნაკრძალები და ეროვნული პარკები

	2004	2005	2006	2007	2008
სახელმწიფო ნაკრძალები (ერთეული)	16	16	17	14	14
ნაკრძალების ფართობი (ათ. ჰექტარი)	168.7	168.7	171.7	130.0	141.5
ეროვნული პარკები (ერთეული)	2	2	4	8	8
ეროვნული პარკების ფართობი (ათ. ჰექტარი)	102.3	102.3	211.1	255.0	258.4

წყარო: საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტრო, სტატისტიკის დეპარტამენტი

“სტატისტიკური წელიწადეული 2009” თბ. 2009. გვ. 112.

დღეისათვის საქართველოში სტატისტიკის დეპარტამენტის მონაცემებით 14 ნაკრძალი, 8 ეროვნული პარკი, 10 ალკვეთები, 14 ბუნების ძეგლი და 2 დაცული ლანდშაფტი. ნაკრძალების საერთო ფართობი შეადგენს 141.5 ათას ჰექტარს, ხოლო ეროვნული პარკის საერთო ფართობია 258.4 ათას ჰექტარს.

ეროვნულ პარკებს შორის გამოირჩევა ბორჯომ-ხარაგაულ-აბასთუმნის ეროვნული პარკი. საქართველოში დაგეგმილია სულ 7 ეროვნული პარკის შექმნა, რაც ეკოტურიზმის განვითარების საფუძველია.

ნაკრძალებით მდიდარია ჩვენი საკვლევი მთიანი რეგიონებიც. აჭარაში გამორჩეულია კინტრიშის ნაკრძალი, რომელიც მდიდარია ათასწლოვანი მუხის, წიფლის, წაბლის, ფიჭვის, ნაძვის და ბზის ხეებით. უნიკალურია აგრეთვე ისპანის ხავსიანი ტორფნარის ნაკრძალი, რომელიც მნახველებზე საოცარ შთაბეჭდილებას ახდენს.

საქართველოს მთიან რეგიონებს შორის გამორჩეულია თუშეთის დაცული ტერიტორიები (სახელმწიფო ნაკრძალი, ეროვნული პარკი, დაცული ლანდშაფტი), რომელიც მდებარეობს თუშეთის ქვაბულში ზღვის დონიდან 900-4800მ. სიმაღლეზე. სახელმწიფო ნაკრძალი დაარსდა 1981 წელს, მისი ფართობია 10694 ჰა, ეროვნული პარკი (83453 ჰა) და დაცული ლანდშაფტი (27903 ჰა) დაარსდა 2003 წლის 22 აპრილს.

ფშავ-ხევსურეთში იგეგმება ეროვნული პარკის შექმნა 110 ათას ჰექტარზე, რაც დიდმნიშვნელოვანია ამ რეგიონისათვის, რადგან იგი სათავეს დაუდებს ეკოტურიზმის, კულტურული ტურიზმის, სათავედასავლო სამთო-საფეხმავლო ტურიზმის განვითარებას ამ მხარეში.

ნაკრძალებმა უდიდესი როლი შეასრულეს გარემოს დაცვაში, მომავალი თაობებისათვის ბუნების პირველყოფილი სახით შენარჩუნების საქმეში. მდგრადი განვითარების პრინციპების დამკვიდრების კვალდაკვალ სულ უფრო ნათლად გამოიკვეთა ჩვენში დაცული ტერიტორიების ახალი, უფრო მოქნილი რეგიონების სოციალურ-ეკონომიკურ განვითარებასთან მჭიდროდ დაკავშირებული სისტემების ჩამოყალიბების აუცილებლობა.

დაცული ტერიტორიების სააგენტოს მონაცემებით ვიზიტორთა რაოდენობა დაცული ტერიტორიებზე წლიდან წლამდე იზრდება და დინამიკაში შეადგინა:

2005წ. - 5669 კაცი.

2006წ. - 9033 კაცი.

2007წ. - 24222 კაცი.

2008წ. - 53419 კაცი.

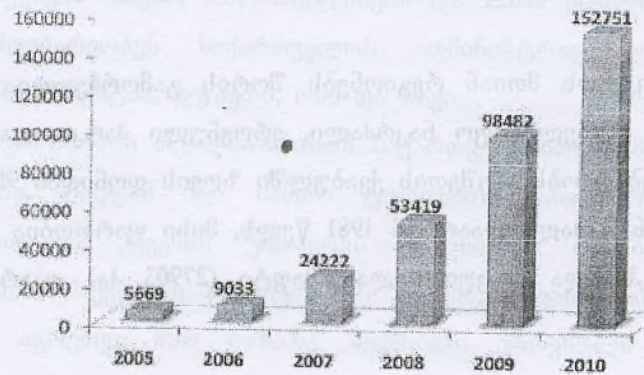
2009წ. - 98482 კაცი.

2010წ. - 152751 კაცი.

იხ. დიაგრამა 6.

დიაგრამა 6

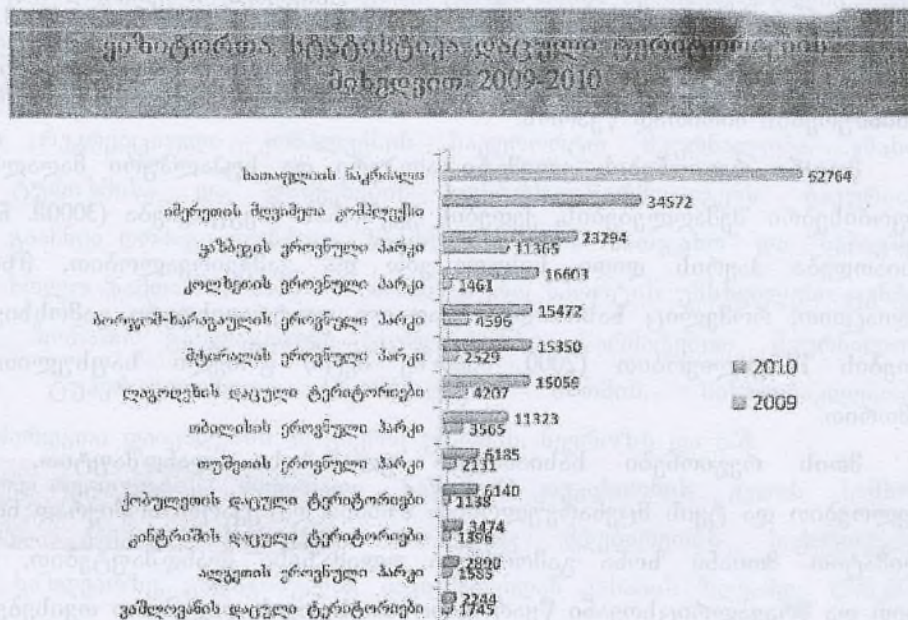
ეკონომიკა-სტატისტიკა დაცულ ტერიტორიებზე
წლების მიხედვით

წინა დიაგრამა ტერიტორიების სახელი

დაცულ ტერიტორიებზე ვიზიტორების რაოდენობამ 2009 წ. შედარებით 2010 წელთან 55%-ით მოიმატა და 152751 ვიზიტორი შეადგინა. ყველაზე მეტი ვიზიტორი იმერეთის მღვიმეთა კომპლექსს ესტუმრა - 34572, მომდევნო ადგილზეა ყაზბეგის ეროვნული პარკი 23294 ვიზიტორი, კოლხეთის ეროვნული პარკი 16603 და ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნული პარკი 15472 ვიზიტორი. რაც ნათლად ჩანს ქვემოთ მოტანილ დიაგრამაზე.

დიაგრამა 7.

წყარო: დაცული ტერიტორიების სააგენტო

პირველქმნილ ხელუხლებელ გარემოში ყოფნის დროს ტურისტები ღებულობენ გაცილებით მეტ შთაბეჭდილებას და სიამოვნებას, ვიდრე ტრადიციული მომსახურების პირობებში. სწორედ ამიტომ, დღეისათვის განვითარებული ქვეყნების ტურისტები სულ უფრო მეტ ყურადღებას აქცევენ

ცივილიზაციის მიერ ხელუხლებელ ადგილებს, როგორცაა ბუნებრივი ან ხელოვნური გზით შენახული ფლორითა და ფაუნით მდიდარი ნაკრძალები. ახლო მომავალში კი ზღვაში ან მთებში შეგებულების გატარების ტრადიცია შეიძლება მნიშვნელოვნად შესუსტდეს და უპირატესობა მიენიჭოს ეკოტურიზმის განვითარებას.

ბუნებრივ კლიმატური რესურსები წარმოადგენენ სამთო ტურიზმის განვითარების საფუძველს. სამთო-სათხილამურო კურორტების ერთ-ერთ ძირითად ცომპონენტს წარმოადგენს ბუნებრივი კომპონენტები, რომლებიც მოიცავს: სათხილამურო ტრასის მოსაწყობად ხელსაყრელ ლანდშაფტს, კლიმატს (განსახედრული რაოდენობის თოვლის არსებობას და მზიან დღეებს), სამთო კურორტებზე ამოსულ ტურისტებს იზიდავს ლამაზი პეიზაჟიც.

ჩვენი ქვეყნის რეგიონები საერთოდ და განსაკუთრებით მთის რეგიონები გამოირჩევიან ეკოლოგიური სისუფთავით იქიდან გამომდინარე, რომ არ გვაქვს მსხვილი სამრეწველო საწარმოები, რომლებიც წარმოადგენენ გარემოს დაბინძურების ძირითად წყაროს.

მთიანი რეგიონების კლიმატი ალპური და სუბალპური მაღალმთიანი ღია ტაფობისებრი შემადგენლების, ქედების ქვეზონას მიეკუთვნება (3000მ. ნაკლები) და ხასიათდება ჰაერის დიდი სისუფთავით და გამჭვირვალობით, მზის მაღალი რადიაციით, რომელიც ხასიათდება მაღალი ულტრაიისფერი გამოსხივებით. მზის ნათების ხანგრძლივობით (2000 საათზე მეტი) გრძელი ზაფხულით და ცივი ზამთრით.

მთის რეგიონები ხასიათდება ულამაზესი ლანდშაფტით, სუბალპური მდელოებით და ტყის მცენარეულობით. მზიანი და უქარო ზომიერად ნოტიონ მთის კლიმატით. მთიანი ზონა გამოირჩევა ულამაზესი ლანდშაფტებით, ჯანმრთელი ჰავით და მრავალრიცხოვანი წყაროებით მთის ჰავის დადებითი თვისებები - სუფთა ჰაერი, მზის რადიაციის ინტენსივობა (მ.შ. ულტრაიისფერი), ბიოლოგიურად უფრო აქტიური ხდება. ზაფხულში ზომიერი ტემპერატურა ხელს უწყობს დასვენებას.

განსაკუთრებით აღსანიშნავია დაბალმთიანი (500-1000მ) ზონების კლიმატური პირობები, სადაც თავმოყრილია სამთო-კლიმატური და ბუნეოლოგიური კურორტები. (ნაბეღლავი, ზეარე, ნუნისი) ზღვის დონიდან 700-1000მ. სიმაღლეზე ბალნეოკლიმატური კურორტები (ბორჯომი, საირმე, სურამი) 1000-1500მ. სიმაღლეზე. სამთო-კლიმატური კურორტები (აბასთუმანი, წაღვერი, ცეში, ჯაგა, კოჯორი, კიკეთი, მანგლისი). საშუალო სიმაღლის კლიმატურ ზონაში, სიმაღლე ზღვის

დონიდან 1000-2000-მდე. 114 კურორტი და საკურორტო ადგილია, რომელთა შორის აღსანიშნავია: მთის კლიმატური და კლიმატურ-ბალნეოლოგიური და ბალნეო-კლიმატური კურორტები: ლაშიჭალა, შოვი, უწერა, ბუგეული, კვერეთი, ლესე, ბაღიათი, კოლიბანი, ყაზბეგი, სიონი, ფასანაური, ვაჟას წყარო, თორღვას აბანო, ციციკოდა, თეთრიწყლები, უჯარმა და სხვა.

სამხრეთ საქართველოს მაღალმთიან კურორტებს მიეკუთვნება: ბახმარო, გუმისმთა, ბეშუმბი, საირმე, ზეკარი, აბასთუმანი, ახალციხე, ურაგელი, ასპინძა, ვარძია, ბორჯომი, დვანი, წაღვერი, ცემი, დაბა, მხეთამხე, ცემი, ტბა, ღიბანი, პატარა ცემი, ბაკურიანი, ციხიჯვარი, სურამი, ჩითხევი წოდორეთი, წაგკისი და სხვა.⁶

მაღალმთიანი კურორტი ბაკურიანი ბორჯომთან ერთად განთქმულია თავიანთი ბუნებრივ-კლიმატური პირობებით. გარდა ამისა აქ თავმოყრილია ქვეყნის ყველა სანატორიულ-საკურორტო და ტურისტულ დაწესებულებათა ფონდის 15%-მდე, ფუნქციურად კი ყველაზე განვითარებული და მრავალფეროვანია ბორჯომის ლოკალური რეკრეაციული კომპლექსის საკურორტო მკურნალობა. ამასთან ბორჯომი ტურიზმისა და დასვენების ცენტრს წარმოადგენს. ბაკურიანის კომპლექსს გააჩნია ორმაგი ფუნქცია, ზაფხულში იგი "საოჯახო" და "საბავშვო" კურორტია; ხოლო ზამთარში სამთო სათხილამურო სპორტის უმსხვილესი ცენტრი.

მთის ზონაში განლაგებულ კურორტებზე წარმატებით მკურნალობენ ფილტვების ტუბერკულოზით, ბრონქიალური ასთმის, სისხლნაკლებობის, გულსისხლძარღვთა დაავადების ზოგიერთ ფორმას, ნევროზს და ა.შ.

სამთო რეგიონების ძირითადი ნაწილი კავკასიონის ქედის სამხრეთ ფერდობებზეა. კავკასიონის ქედი, რომელიც მდებარეობს საქართველოს ჩრდილოეთ საზღვარზე, გადაჭიმულია შავი ზღვიდან კასპიის ზღვამდე 1500კმ-ზე. იგი წარმოადგენს ერთიან მთათა სისტემას, რომელსაც გვირგვინად მრავალი მწვერვალი ადგას. ამათგან ყველაზე მნიშვნელოვანია: შხარა (5068მ); ჯანღი-თაუ (5058მ); მყინვარწვერი (5047მ); პუშკინის კიკი (5033მ); შოთა რუსთაველი (4960მ) და მრავალი სხვა, რომლებიც საქართველოს ტერიტორიაზე მდებარეობენ. კავკასიის ქედს აქვს ამოუწურავი რესურსი სპორტული რეკრეაციისათვის, სამთოსათხილამურო ტურიზმის, ალპინიზმის განვითარებისათვის და სხვა.

⁶ სირბილაძე თ. – ტურისტის გზამკვლევი, თბ. 2008, გვ.25

ბუნებრივი მონაცემების განვითარების თავისებურებათა მიხედვით სამთო კურორტები შეიძლება დაიყოს რამდენიმე ნაწილად:

1. მაღალმთიანი კავკასიონის ზონა, რომელიც მოიცავს კავკასიონის მთავარ ქედს და მის სამხრეთ ფერდობს. ამ ზონაში გამოიყოფა ძირითადი სამთო რეგიონები: სვანეთის, რაჭა-ლეჩხუმის, ფშავ-ხევსურეთის, მთიულეთის, ხევის, გუდამაყრის, თუშეთის და სხვა. ამ ზონაში არის მრავალი ალპინისტური ბანაკი (სვანეთი, ყაზბეგი,) რომელიც სამთო ტურიზმის და ალპინიზმის სწავლების ცენტრებს წარმოადგენენ; სანატორიუმები, დასასვენებელი სახეები.

2. მთისწინა და საშუალო სიმაღლის მთების ზონა, რომელიც მოიცავს ორ ქვეზონას. კლდოვან და სამწვემსო ზონას. აქ ერთმანეთს ენაცვლებიან წიწვოვანი ტყეები, სათიბები და საძოვრები. ზოგჯერ სასოფლო-სამეურნეო მიწები და ფოთლოვანი ტყის მასივებია. ამ ზონაში იქმნება თავისებური სილამაზე და ბუნების მშვენიერება.

არანაკლებ მნიშვნელოვანია და საინტერესო ამ ტერიტორიაზე ბუნების მოყვარულთა რეკრეანტებისათვის ტაფობისებურ სიმაღლეზე და კლდეებში განვითარებული მღვიმეები და კარსტული წარმონაქმნები: ძაბრისებური ქვაბულები, ტბები, გაუჩინარებული მდინარეები, ჩამოქცეული ადგილები.

თითოეულ ამ ზონას მიეკუთვნებული აქვს მაღალი და უმაღლესი სანახაობითი ხარისხი, რაც მეტყველებს ამ რეგიონების მიმზიდველობაზე რეკრეაციული ზონის შესაქმნელად.

ყინულიანს უწოდებენ დაკონსერვებულ მტკნარ წყალს. არსებითად სასმელი წყლის დიდი მარაგი ინახება ყინულებში. მყინვარები გვაქვს მთავარი კავკასიონის ქედზე და მის წინა მხარეს. თოვლიანი ხაზის სიმაღლე მერყეობს 2700-დან 3500მ. სიმაღლემდე ზღვის დონიდან. ამ მყინვარებიდან სათავეს იღებენ და იკვებებიან მთის მდინარეები: ენგური, რიონი, ალაზანი, იორი, თერგი, არაგვი და მრავალი სხვა. ამჟამად კავკასიონის მყინვარები უკან იხევენ, მათი სიმაღლე და სიმძლავრე შედარებით ნაკლები ხდება.

საქართველო ალპინიზმის სამშობლოა, სადაც ალპინისტური სპორტი პირველად ჩაისახა. კავკასიონის მწვერვალები მრავალფეროვანი და მრავალრიცხოვანია. ამ მწვერვალებზე ასვლა ხდება სხვადასხვა სიძნელის კლასების კომბინირებული მარშრუტების მიხედვით. კავკასიონის ქედის ცენტრალური ნაწილი წარმოადგენს მთელ კლასიკურ ტრავერსს. საქართველოს ყველაზე ცნობილი მწვერვალებია: ყაზბეგი (მყინვარწვერი - 5047მ), თეთნულდი

(4853მ), შხარა (5068მ), უშბა (4695მ), ჯანდა-თაუ (5058მ), პუშკინის პიკი (5033მ) და სხვა. საქართველოს ყველაზე უმაღლესი მწვერვალია შხარა (5068მ). მთიან ადგილებში ორგანიზებულია საკონტროლო მაშველი პუნქტები, ალპინისტური ბანაკები. მოქმედებს მ.ბ. ხერგიანის სახელობის ტურისტულ-ალპინისტური ბაზა, შექმნილია მაღალმთიანი სასწავლო ალპინისტური ბანაკი “აილამა”.

ტურისტებსა და სამთოსათხილამურო სპორტის მოყვარულებს შორის დიდი პოპულარობით სარგებლობს ცენტრები ბაკურიანსა და გუდაურში.

ყოველივე ზემოხსენებულიდან შეიძლება დავასკვნათ, რომ საკურორტო-რეკრეაციული ცენტრების მყარი განვითარებისათვის პირველხარისხოვანი მნიშვნელობა ენიჭება. ერთიან კომპლექსში შემაჯავლი ყველა რეკრეაციული რესურსების აღრიცხვას და შეფასების სისტემურ მიდგომას.

სამთო სათხილამურო კურორტების ბუნებრივი რესურსების განხილვისას უნდა გაითვალისწინოთ, რომ კურორტზე ჩამოსული ტურისტები ცდილობენ მაქსიმალურად და მრავალმხრივ გამოიყენონ დასვენების დრო. ამასთან დაკავშირებით ტურიზმის განვითარების ერთ-ერთ მიმართულებად რეგიონში შეიძლება გახდეს სპელეოლოგია. ქვეყნის ტერიტორიაზე 1000-მდე მღვიმე და გამოქვაბულია, რომელთა შორის გამოირჩევა 1. სათაფლიას მღვიმე. იგი ზღვის დონიდან 360მ. მდებარეობს. მისი საერთო სიგრძეა 900მ. ჰაერის ტემპერატურა 12⁰-3⁰C. წყლის ტემპერატურე 13⁰C. აქვია დინოზავრთა ნაკვალევი. ტენიანობა 75%.

2. ყუმისთავის მღვიმე. ზღვის დონიდან 200მ. მდებარეობს. მისი საერთო სიგრძე 11000მეტრია. ტურისტული მარშრუტის სიგრძე კი 1500მ. წყლის ტემპერატურე 13⁰. ტენიანობა 95%.

3. მელურის მღვიმე. ზღვის დონიდან 500მ. მდებარეობს.

4. ძევერის მღვიმე. გამოირჩევა სხვა მღვიმეებისაგან იმით, რომ მისი შიდა ნაწილი მრგვალია. მღვიმის ბოლოს ტბის მაგვარი წყალია და კლდე შუაზეა გახსნილი და ორივე მხრიდან წყალი გამოდის. ტურისტული მარშრუტის სიგრძე-1000მ. მღვიმის კედლები მოჭედილია სტალაქტიტებით და სტალაგმიტებით. წყალში შეიძლება კალმახიც დაიჭიროთ. მღვიმე აღმოაჩინეს მე-7 საუკუნეში და დღემდე მოქმედებს.

ყველა მღვიმე ჰორიზონტალურია. თუ ჩატარდება მღვიმეებში კეთილმოწყობის სამუშაოები, განათების სამუშაოები, მღვიმეები შეიძლება გახდნენ ტურისტებისათვის საინტერესო ობიექტები. ამავე დროს ისინი შეიძლება გამოყენებულნი იქნენ პიპერტონიის, ბრონქიალური ასთმის, ქრონიკული ბრონქიტის

სამკურნალოდ, რამდენადაც აქვს უნიკალური მიკროკლიმატი. ასევე შეიძლება მათი ესთეტიკური ფასეულობა (ღირებულება) გამოყენებული იქნას სანახაობითი რესურსის სახით და მონაწილეობა მიიღოს ქვეყნის კვლავწარმოების პროცესში.

განთავსების საშუალებები.

ტურისტული ბიზნესი მრავალწახნაგოვანი დარგთაშორისი ხასიათის საქმიანობაა, რომლის განვითარებაზე დიდი გავლენა აქვს ბუნებრივ-რეკრეაციულ რესურსებს, სანახაობითი ხასიათის ძეგლებს, კულტურულ მემკვიდრეობას, ეკლესიებს, ბუნებრივ ქმნილებებს, მაგრამ არანაკლებ მნიშვნელოვანია ის ინფრასტრუქტურა, რომელშიც ფუნქციონირება უხდება ტურისტულ საწარმოებს. მსოფლიოში საყოველთაოდ აღიარებულია, რომ ტურისტული ინდუსტრიის განვითარებაზე პირდაპირ ზემოქმედებას ახდენენ განთავსების საშუალებები, კვების ობიექტები, ტრანსპორტის განვითარების დონე, დასვენების და გართობის საშუალებანი.

მსოფლიოს სავაჭრო ორგანიზაციის (მსო) განმარტებით, განთავსების საშუალება ეს არის ობიექტი, რომელიც რეგულარულად ან პერიოდულად სთავაზობს ტურისტებს ღამის გათევის ადგილს. რადგან ტურისტის უპირველესი მოთხოვნებია, რომელიც უნდა დაკმაყოფილდეს ტურისტული მოგზაურობის დროს ესაა ღამისთევა და კვება. ამავდროს სასტუმროები განიხილება, როგორც განთავსების კლასიკური ტიპის საწარმოები საიდანაც შეიძლება შემოსავლის მიღება. საქართველოში სასტუმროების საქმიანობის ძირითადი მაჩვენებლების შესახებ მონაცემები წარმოდგენილია ქვემოთ მოტანილ ცხრილებში.

როგორც ცხრილიდან ჩანს სასტუმროების ეკონომიკური მაჩვენებლები დინამიკაში მერყეობით ხასიათდება, რაც იმის მანიშნებელია, რომ მის განვითარებაზე ზემოქმედებენ მრავალი შიდა და გარე ფაქტორები, რომლებიც გავლენას ახდენენ სასტუმროთა ეკონომიკურ შედეგიანობაზე, რაც აისახება სასტუმროს მიერ მიღებულ მომსახურების მოცულობაში. სასტუმროების მომსახურების მოცულობის შესახებ წარმოდგენა გვაძლევს ქვემოთ მოტანილი ცხრილი.

სასტუმროების საქმიანობის ძირითადი მაჩვენებლები
(წლის ბოლოსათვის)

	2004	2005	2006	2007	2008
1	2	3	4	5	6
სასტუმროების რიცხვი - სულ	235	250	374	339	353
მათ შორის საკუთრების მიხედვით:					
სახელმწიფო	43	36	35	29	30
არასახელმწიფო	192	214	339	310	323
საერთო ფართობი, ათასი მ ²	512.5	480.3	626.5	430.2	485.3
აქედან იჯარით გაცემული	17.8	41.2	20.5	23.8	31.4
ნომრების საერთო რიცხვი	9680	9146	10022	8311	8582
მათ შორის:					
ლუქსი	825	732	776	691	720
ერთადგილიანი	1371	1691	1442	1436	1299
ორადგილიანი	6591	5743	5934	4629	5120
სამი და მეტი ადგილი	893	980	1870	1555	1443
ყველა ნომრის საცხოვრებელი ფართობი, ათასი მ ²	205.1	209.8	252.7	188.8	210.7
ადგილების საერთო რაოდენობა სტუმართა რიცხვი წლის განმავლობაში, ათასი კაცი.	19316	18162	20448	16704	17573
აქედან არარეზიდენტი სასტუმროებში მომუშავეთა რიცხოვნობა, კაცი	116.5	152.3	217.1	282.4	266.3
აქედან ქალები	60.8	63.2	82.2	103.5	103.7
	3044	3434	4732	3955	4237
	1544	1688	2634	2336	2366

წყარო: სტატისტიკური წელიწდეული 2009, თბ. 2009. გვ. 229.

სასტუმროების მომსახურების მოცულობა რეგიონების მიხედვით ¹⁾

(ათასი ლარი)

	2004	2005	2006	2007	2008
1	2	3	4	5	6
საქართველო - სულ	30300	41129	57666	68644	77290
მათ შორის:					
ქ. თბილისი	25532	34461	43072	53592	55304
აფხაზეთის არ.	...	...	...	...	...
აჭარის არ.	1836	2818	5279	6218	10087
გურია	177	374	726	595	889
იმერეთი	87	167	833	1392	695
კახეთი	9	68	190	302	373
მცხეთა-მთიანეთი	1134	1029	2307	2311	4547
რაჭა-ლეჩხუმი და ქვემო სვანეთი	15	13	89	126	85
სამეგრელო-ზემო სვანეთი	317	230	358	835	713
სამცხე-ჯავახეთი	1116	1903	4628	3041	4255
ქვემო-ქართლი	2	...	85	24	82
შიდა-ქართლი	74	66	99	208	260

¹⁾ შემოსავალი ნომრებით სარგებლობიდან

წყარო: სტატისტიკური წელიწდეული 2009, თბ. 2009. გვ. 230.

როგორც ვხედავთ 2008 წელს სასტუმროს მომსახურების მოცულობა ანუ ნომრებით სარგებლობიდან მიღებული შემოსავალი ბევრად აღემატება წინა წლების მაჩვენებლებს ქვეყანაში და ქვეყნის ძირითად რეგიონებში. განსაკუთრებით გამოირჩევიან: ქ. თბილისი 25532 ათასი ლარიდან 55304 ათასამდე გაიზარდა მომსახურების მოცულობა. აჭარა, სადაც სასტუმროების მომსახურების მოცულობა 2004 წელთან შედარებით 1836 ათ. ლარიდან 10087 ათას ლარამდე გაიზარდა. მცხეთა - მთიანეთი - 1134 ათ. ლარიდან 4547 ათ. ლარამდე და სხვა.

ტურისტების განთავსების შემდეგ ტურიზმის ინდუსტრიაში მნიშვნელოვან სეგმენტს წარმოადგენს კვების საწარმოთა ფუნქციონირება. საზოგადოებრივი კვება მოიცავს საკუთრების სხვადასხვა ფორმის საწარმოებს, რომლებიც ახორციელებენ სხვადასხვა ეკონომიკურ საქმიანობას. კვების ყველა საწარმო სავაჭრო-საწარმოო საქმიანობის მიხედვით იყოფა ტიპებად: რესტორანი, ბარი, კაფე, სასადილო, სასაუზმე, სახინკლე, სწრაფი კვება და ა.შ. კვების ობიექტებიდან საქართველოში ყველაზე დიდი რაოდენობით კვების ობიექტებიდან გამოირჩევა კაფეები (222ერთეული) და რესტორნები (209ერთეული).

სასტუმროების და რესტორნების მომსახურების მოცულობა დინამიკაში იზრდება როგორც სახელმწიფო, ისე არასახელმწიფო სექტორში. ქვემოთ მოტანილ ცხრილში ნაჩვენებია სასტუმროების ნომრებით სარგებლობიდან და რესტორნების ძირითადი საქმიანობიდან მიღებული შემოსავლები.

ცხრილი 20.

სასტუმროების და რესტორნების მომსახურების მოცულობა 2004-2008წწ.

	2004	2005	2006	2007	2008
1	2	3	4	5	6
მლნ. ლარი (ფაქტობრივად მოქმედ ფასებში)					
სასტუმროები (შემოსავალი ნომრებით სარგებლობიდან)	30.3	41.1	57.7	68.6	77.3
რესტორნები (ძირითადი საქმიანობის მიხედვით)					
მთელი მოცულობიდან	35.8	63.4	97.4	100.6	120.6
არასახელმწიფო სექტორი:					
სასტუმროები					
რესტორნები	21.6	30.9	46.3	68.2	74.7
	35.4	63.0	97.4	100.6	120.6
პროცენტობით წინა წელთან (შესადარ ფასებში)					
სასტუმროები	107.5	148.6	131.3	123.3	114.1
რესტორნები	114.3	163.2	144.9	96.8	88.3

წყარო: სტატისტიკური წელიწადეული 2009, თბ. 2009. გვ. 228.

როგორც წარმოდგენილი ცხრილიდან ჩანს, სასტუმროების საერთო მოცულობიდან მიღებული შემოსავლის უდიდესი ნაწილი მოდის არასახელმწიფო სექტორზე, რომელიც წლიდან-წლამდე მზარდი მაჩვენებლით ხასიათდება, როგორც აბსოლუტურ, ისე შედარებით მაჩვენებლებში აღსანიშნავია, რომ 2007-2008წწ. ყველა რესტორანი კერძო მფლობელობაშია. ანალოგიური სურათს იძლევა რესტორნების (კვების საწარმოების) საქმიანობა რეგიონების მიხედვით რასაც ადასტურებს ქვემოთ მოტანილი ცხრილი.

ცხრილი 21.

რესტორნების (კვების საწარმოების) მომსახურების მოცულობა რეგიონების მიხედვით (2004-2008წწ.)

(ათასი ლარი) ¹⁾

	2004	2005	2006	2007	2008
1	2	3	4	5	6
საქართველო - სულ	35766	63453	97441	100636	120587
მათ შორის:					
ქ. თბილისი	23250	40718	72754	70268	78506
აჭარის არ.	1913	4854	6467	5838	4745
გურია	316	588	936	396	405
იმერეთი	2979	4630	5115	4645	4990
კახეთი	416	957	975	649	665
მცხეთა-მთიანეთი	2189	2915	3789	2537	1794
რაჭა-ლეჩხუმი და ქვემო სვანეთი	112	196	138	817	146
სამეგრელო-ზემო სვანეთი	1384	2226	2312	9781	20989
სამცხე-ჯავახეთი	356	970	841	1126	1074
ქვემო-ქართლი	1478	3419	2275	3102	5064
შიდა-ქართლი	1374	1980	1840	2212	2209

ძირითადი საქმიანობის მიხედვით

წყარო: სტატისტიკური წელიწადეული 2009, თბ 2009, გვ. 228.

როგორც ცხრილის მონაცემებიდან ჩანს, რესტორნების ძირითადი საქმიანობიდან მიღებული შემოსავლები იზრდება, ზრდა აღინიშნება ქ. თბილისში, იმერეთში, განსაკუთრებით სამეგრელოსა და ზემო სვანეთის მხარეში. თუმცა ზოგიერთ რეგიონში მნიშვნელოვნად იკლო შემოსავალმა: მიუხედავად აღნიშნულისა, ამ სფეროში საერთო კანონზომიერება იმის წინაპირობაა, რომ დარგიდან მიღებული შემოსავლების კიდევ უფრო გაზრდის შემთხვევაში ქვეყნის ეკონომიკის აღორძინებისათვის წინადადგმული ნაბიჯი იქნება.

სარესტორნო ბიზნესი უდაოდ მნიშვნელოვან ფუნქციას ასრულებს ტურიზმში, რადგან ადამიანს დასვენებასთან და გართობასთან ერთად ესაჭიროებათ კვება. კვებასთან ერთად ადამიანებთან ურთიერთობა. რესტორნის საქმიანობის წარმატება მრავალ ფაქტორზეა დამოკიდებული. წარმატების მისაღწევად რესტორნებმა უნდა მიიქციონ ბაზრის წარმომადგენელთა ყურადღება. ეს კი მიიღწევა იმ შემთხვევაში, თუ ისინი განლაგებული იქნებიან საჭირო ადგილას, სტუმრებს შეთავაზებენ საჭირო საქმეს და ექნებათ შესაფერისი ატმოსფერო. ამასთანავე რესტორნის საქმიანობა უნდა შეესაბამებოდეს იმ ბაზარს, რომლის წარმომადგენლების მოზიდვასაც აპირებს.

თანამედროვე პირობებში გვხვდებიან სწრაფი კვების ობიექტები, აგრეთვე ის რესტორნები, რომლებიც დიდი რაოდენობით სთავაზობენ ეგზოტიკურ და ნაციონალურ კერძებს.

რაც შეეხება ზამთრის კურორტებზე დამსვენებელთა კვების საკითხს, მოქმედ კურორტებზე შესანიშნავი მდგომარეობაა. ბაკურიანში დამსვენებელს სხვადასხვა სურთულის სათხილამურო ტურისტების და ულამაზესი ხედების გარდა აქ განთქმული ქართული სამზარეულო და ოჯახური სიმყუდროვე დახვდება. ევროპული ტიპის სასტუმროებში ცხოვრება 3-ჯერადი კვების ჩათვლით 1 ღამის გათვება 170 აშშ დოლარი ჯდება. სასტუმროში მზარეულები მრავალფეროვან კერძებს სთავაზობენ, როგორც ქართულ ისე ევროპული სამზარეულოდან. კერძოდ ბევრ სასტუმროში არის “შვედური მაგიდა”. მზარეულები ითვალისწინებენ მომსვლელთა გემოვნების და მათი დკვეთებით ამზადებენ კერძებს. რაც შეეხება საოჯახო სასტუმროებს აქ ე.წ. “გესტჰაუსებში” 70 დოლარად ღამისთევით, დიასახლისი თქვენი გემოვნების მიხედვით მოგიმზადებს კერძებს. უფრო მეტიც მასპინძლები გთავაზობენ საკუთარ ბაღში მოყვანილ ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქტს, ახვევ რძესა და რძის პროდუქტებს, რომელსაც სახლში აქვთ დამზადებული.

გუდაურში რამდენიმე სამი და ოთხვარსკვლავიანი სასტუმროა. მუშაობენ რესტორნები, სადაც ტრადიციულ კერძებთან ერთად შეგიძლიათ ევროპული კერძებიც დააგემოვნოთ. არის საოჯახო კეთილმოწყობილი სასტუმროები, მუშაობენ სწრაფი კვების ობიექტებიც, სადაც შეგიძლიათ მიირთვათ ხაჭაპური, ხაბიზგინა, ხინკალი და სხვა.

მესტიაში ამჟამად ფუნქციონირებს 3 სასტუმრო. მიმდინარეობს თანამედროვე მცირე და საშუალო ზომის სასტუმროების მშენებლობა, საოჯახო სასტუმროების რეაბილიტაცია, რეკონსტრუქცია მცირე და საშუალო ბიზნესის მხარდაჭერის პროექტი მესტიაში რამდენიმე ობიექტს მოიცავს. სასტუმრო “მესტიას”, სასტუმრო “სვანეთს”, კაფეს, ინტერნეტს, აღნიშნული პროექტით ზემო სვანეთში საერთო ჯამში 190 000 აშშ დოლარი დაიხარჯა. სასტუმროებთან სამი რესტორანი ფუნქციონირებს.

თუშეთში კვება შეიძლება სასტუმროებში გახსნილ სასადილოებში. აქ ფუნქციონირებს 23 სასტუმრო 329 დასაჯდომი ადგილით. შემოდგომულია სამაგვრადი კვების სისტემა სრული პანსიონით. კვების საფასური შედის განთავსების ღირებულებაში.

თუშეთის სასტუმროებში შემოგთავაზებენ ეკოლოგიურად სუფთა სოფლის მეურნეობის პროდუქტებისაგან დამზადებულ მრავალფეროვან და ამ კუთხისათვის დამახასიათებელ განსაკუთრებული სახის კერძებს.

საზოგადოებრივი კვების საწარმოებიდან მოქმედებენ ობიექტები, აგრეთვე ავიაკომპანიების და ტრანსპორტის სხვა სახეობებში. ავიახაზებზე კვება პროდუქტებით თავად ავიახაზებზე ხორციელდება. ტრანსპორტის სხვადასხვა სახეებით მგზავრობისას საავტომობილო ტრასაზე ფუნქციონირებს საზოგადოებრივი კვების საწარმოები, სასაუზმეები, სწრაფი კვების ობიექტები, სახინკლეები და სხვა. რკინიგზაზე შემადგენლობაში ფუნქციონირებს ვაგონრესტორანი ან ბუფეტი.

არსებობს აგრეთვე არაკომერციული ტიპის საზოგადოებრივი კვების ობიექტები: არმიის, სკოლის, უნივერსიტეტის, საავადმყოფოების და საწარმოების. საზოგადოებრივი კვების საწარმოო დაწესებულებებში მიმდინარეობს ორი ტიპის სრული და შეზღუდული კაფეტერიის მომსახურება. მომსახურების ტიპი დამოკიდებულია სამ ძირითად ფაქტორზე: ფული, ადგილი და დრო.

ტურიისტულ ინდუსტრიაში სატრანსპორტო მომსახურება ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი სეგმენტია ტურიზმში გამოიყენება ტრანსპორტის მრავალი სახე:

ტრანსპორტის სახმელეთო სახეობა: ველოსიპედი, მანქანა, ავტობუსი, რკინიგზა, საჰაერო საშუალებები. წყლის ტრანსპორტი: ნაგები, ტივები.

ტურიზმი სულ უფრო მეტად იზრდება საჰაერო ტრანსპორტის როლი. დღეისათვის მსოფლიოში 1300-ზე მეტი ავიაკომპანიაა, რომელთაც წელიწადში 1.5 მილიარდი. ადამიანის გადაყვანა შეუძლია მათ განკარგულებებში არსებული 1000 აეროპორტიდან 650 ასრულებს რეგულარულ საერთაშორისო ავიაგადაზიდვებს. უმსხვილესი ავიაკომპანიები აქვს: აშშ, საფრანგეთს, გერმანიას, ინგლისს.

საქართველოში ჩამოსული უცხოელი მოგზაურების რაოდენობის შესახებ ტრანსპორტის სახეობის მიხედვით მონაცემები წარმოდგენილია ქვემოთ მოტანილ ცხრილებში.

ცხრილი 22.

საქართველოში ჩამოსული უცხოელი ტურისტების რაოდენობა ტრანსპორტის სახეობის მიხედვით.

(კაცი)

ტრანსპორტის სახეობა	2008	2009	2010
საჰაერო	192145	199212	245488
საგზაო	1020880	1207786	1677420
საზღვაო	47970	54177	56660
სარკინიგზო	29113	38874	53018
ჯამი	1290108	1500049	2032586

წყარო: შსს/საზღვრის დაცვის პოლიცია

ცხრილი 23

რეგულარული და არარეგულარული რეისებით გადაყვანილი მგზავრების

რაოდენობა (კაცი)

	2007	2008	2009	2010
თბილისის საერთაშორისო აეროპორტი	615230	714859	702563	822728
ქუთაისის საერთაშორისო აეროპორტი	21580	8896	215	406
ბათუმის საერთაშორისო აეროპორტი	39410	79733	69492	88562
ჯამი	676220	803488	772270	911696

წყარო: ერთიანი სატრანსპორტო ადმინისტრაცია.

საჰაერო ტრანსპორტი შეუცვლელია დიდ დისტანციებზე, საშუალო და მცირე დისტანციებზე კი შეუცვლელია ავტომანქანა. რასაც ადასტურებს ზემოთ ნაჩვენები ცხრილის მონაცემები.

საქართველოს მოქალაქეები ქვეყნიდან გამგზავრებისას იყენებენ ტრანსპორტის ყველა ძირითად სახეობას. მონაცემები საქართველოს მოქალაქეების ქვეყნიდან გამგზავრების შესახებ წარმოდგენილია ქვემოთ მოტანილ ცხრილში.

ცხრილი 24

საქართველოს მოქალაქეების ქვეყნიდან გამგზავრების რაოდენობა
ტრანსპორტის სახეობის მიხედვით.

ტრანსპორტის სახეობა	2008	2009	2010
საავტომობილო	1615078	1740764	1843876
საჰაერო	218548	210017	209335
სარკინიგზო	22649	22322	18026
საზღვაო	7053	6532	18050
ჯამი	1863328	1979635	2089287

წყარო: შსს საზღვრის დაცვის პოლიცია.

როგორც ცხრილის მონაცემებიდან ჩანს საქართველოში ჩამოსული ტურისტების რაოდენობას დინამიკაში ჭარბობს საქართველოდან გასული მოქალაქეების რაოდენობა. ამასთან ორივე შემთხვევაში მგზავრები უპირატესობას ანიჭებენ მოგზაურობისას საავტომობილო ტრანსპორტს. 2010 წელს საქართველოში ჩამოსული ტურისტების რაოდენობა შეადგენდა 2032586 კაცს. ამავე პერიოდში საქართველოს საზღვარი გადაკვეთა 2089287 კაცმა. ანუ 56701 მეტმა საქართველოს მოქალაქემ. ანალოგიური მდგომარეობაა წინა წლებშიც.

ქვეყნის რეკრეაციული რესურსები სათანადო ინვესტიციების განხორციელებით და მხარდაჭერით შეიძლება გახდეს სამთო-სათხილამურო ტურიზმის განვითარების საფუძველი. ინფრასტრუქტურის განვითარება კი ტურიზმის განვითარების საფუძველია. ასფალტით დაფარული განვითარებული საავტომობილო გზები, თანამედროვე დონეზე გაკეთებული ავტობანები

ხელშეწყობი პირობაა ტურიზმის ინდუსტრიისათვის. მართალია სატრანსპორტო-საკომუნიკაციო სისტემა მთლიანად ცუდად არ არის გაკეთებული, მაგრამ არსებული საგზაო ქსელი მოითხოვდა დიდ ყურადღებას, განსაკუთრებით მიმდინარე წელს განვითარებული წვიმიანობით გამოწვეული ღვარცოფების გამო დაზიანდა მრავალი გზა და ახლადგაებული გზები (თითქმის მთლიანად ჩამოიშალა გომბრის ახლადგაკეთებული გზის ერთი მონაკვეთი მეწყერულ ზონაში) კატასტროფულ მდგომარეობაში ჩააგდო წლევეანდელმა უამინდობამ, ღვარცოფებმა და მეწყერებმა. ბოლო წლებში სარკინიგზო გზების საექსპლუატაციო სიგრძე 1561 კმ-ია. საერთო სარგებლობის მაგარი საფარის მქონე საავტომობილო გზების სიგრძე შეადგენს 20329 კმ. მთიან რეგიონებში საგზაო სამსახურის სამუშაო მეწყერსაშიშ ზონაში ძირითადად არსებული გზების რეკონსტრუქციასა და აღდგენაში, გამაგრებითი სამუშაოების ჩატარებაში მდგომარეობს.

ქვეყანა უზრუნველყოფილია ყველა სახის ელექტროკავშირებით, ფიჭური ტელეარხებით, ჩართულია გლობალურ ქსელებში. 2008 წლისათვის ქვეყანაში ფუნქციონირებდა 202 სატელეფონო სადგური, სატელეფონო ქსელში ჩართული იყო სულ 571.6 ათასი აბონენტი, ფიჭური კავშირის აბონენტების რაოდენობა იყო 2755.1 ათასი აბონენტი.

სამთო სათხილამურო ტურიზმის განვითარებაში უდიდესი მნიშვნელობა აქვს ტურიზმის სფეროში მომუშავე გამოცდილი კადრების არსებობას. ჯერ კიდევ შემორჩენილია სამთოსათხილამურო სპორტის, ალპინიზმის, სამთო ქვეითად მოსიარულეთა ინსტრუქტორების ძველი კადრები, რაც შესაძლებლობას იძლევა ამ სფეროში მომზადდეს ინსტრუქტორთა ახალი კადრები.

დიდი მნიშვნელობა აქვს ადგილობრივი მოსახლეობის ჩაბმას ტურიზმის ინდუსტრიაში, სტუმართმძღვების სფეროში დასასაქმებლად, საოჯახო სასტუმროების მოსაწყობად.

ტურიზმის სფეროში დასაქმებულთა რაოდენობის შესახებ მონაცემები წარმოდგენილია ქვემოთ მოტანილ ცხრილში.

ტურიზმის სფეროში დასაქმებულთა რაოდენობა

(ათ. კაცი)

მაჩვენებლები	2005	2006	2007	2008	2009
ჯამი	38	35	34	35	35
სასტუმროები	3	3	4	4	4
საკვებითა და სასმელებით მომსახურების სფერო	7	8	7	7	9
საზოგადოებრივი ტრანსპორტი	27	23	22	23	21
ტურისტული სააგენტოებისა და ტუროპერატორების მომსახურება	0.6	0.7	0.7	0.6	0.7
საქართველოში დასაქმებულთა მთლიანი რაოდენობა	1744.6	1747.3	1704.4	1601.9	1656.1

წყარო: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური.

როგორც ცხრილიდან ჩანს, 2009 წლისათვის ტურიზმის სფეროში დასაქმებულები მთლიანი დასაქმებულების მხოლოდ 2% შეადგენენ.

ტურიზმის განვითარების დიდი ხნის განმავლობაში მხოლოდ სახელმწიფოს მხარდაჭერით ხორციელდება. პრობლემა კვალიფიციური კადრების არსებობის შესახებ არ მდგარა. ამჟამად ტურისტებს აქვთ მეტად მაღალი მოთხოვნები მომსახურების დონისამდის. საქმე ეხება არა მარტო მაღალკვალიფიციური მენეჯერების, არამედ ისეთი პროფესიების წარმომადგენლებს, როგორიცაა: მზარეული, უფროსი მედდა, ექსკურსიამძღოლი (გიდი) ექიმები და ა.შ.

საქართველოში მოწვეულ ტურისტებს უნდა შესთავაზო მომსახურების ისეთი სერვისი, რომელიც დააკმაყოფილებს უცხოეთის კურორტებზე მომსახურების მაღალი დონით განებივრებულ ტურისტებს. აუცილებელია დადგინდეს სერვისის უფრო მაღალი სტანდარტები სანატორიუმში და ჯანდაცვის კერებში. აღნიშნული საკითხის გადაწყვეტა შესაძლებელია ტურისტულ ბიზნესში მაღალი კვალიფიკაციის მენეჯერების მომზადებით. შეიძლება პრაქტიკაში დაინერგოს რეგიონალური კადრების სტაჟირების პრაქტიკა სხვა რეგიონებში და ქვეყნებში. ეს შესაძლებლობას მისცემს ქვეყანას ბაზარზე დაინერგოს ახალი ტექნოლოგიები და აიყვანოს სერვისის დონე მსოფლიო სტანდარტების დონეზე.

სამთოსათხილამურო კურორტების კლასის განსაზღვრულ ძირითად ფაქტორს წარმოადგენს საბაგირო გზათა ქსელის განვითარება.

თანამედროვე ტურისტულ რეკრეაციული რესურსები ხასიათდება:

17. სასტუმრო მეურნეობათა თანამედროვე სტანდარტების განვითარების დონის უკმარისობით და არაადეკვატურობით;
18. სამთოსათხილამურო ტრასის ამწეების ცვეთის მაღალი დონით;
19. ტურისტული ინფრასტრუქტურის განვითარების დონეზე ორიენტირებული სპეციალურად მომზადებული კადრების უკმარისობით;
20. კონიუნქტურული ტურისტული ინფორმაციის სუსტი უზრუნველყოფით;
21. ტურისტული პროდუქტის წინააღმდეგ საკითხებში მოქმედების კოორდინაციის უქონლობით.

რეკრეაციის განვითარებაზე ქვეყანაში და რეგიონებში მოქმედებენ სხვა არახელსაყრელი ფაქტორებიც. მიუხედავად იმისა, რომ ტურიზმის განვითარებას ქვეყანაში აქვს მნიშვნელოვანი ბუნებრივი და ეკონომიკური პოტენციალი, მის განვითარებას აფერხებენ ტურისტული ინფრასტრუქტურის სათანადო დონით განვითარება და სერვისის დაბალი დონე. რასაც ძირითადად განაპირობებს რეგიონებში ინვესტიციური აქტივობის დაბალი დონე. როგორც მონაცემთა ანალიზიდან ირკვევა, ყველაზე დიდი მოცულობის ინვესტიცია შემოდის რეგიონალური ბიუჯეტიდან, რომლებიც მიმართული იქნება სამთო ტურიზმის საბაგირო გზების მშენებლობაზე, საკურორტო მეურნეობაში ტურისტული ინფრასტრუქტურის განვითარებას.

ტურიზმის განვითარებაში თვალსაჩინო გავლენა მოახდინა უცხოურმა ინვესტიციებმა. წამყვანმა უცხოურმა ინვესტორებმა დაიწყეს ფულის დაბანდება ქვეყნის ტურისტულ ინფრასტრუქტურაში, თუმცა ეს ინვესტიციები არც თუ დიდია მოცულობით. ინვესტიციების დაბანდება გაიზარდა ადგილობრივი მოსახლეობის და ორგანიზაციების მიერ ტურიზმის განვითარებაში. სწორედ ესენი ქმნიან რეგიონში სამეწარმეო გარემოს, ხელსაყრელ ინვესტიციურ კლიმატს და ჩამოსული ტურისტებისათვის სიმყუდროვის და კეთილსასურველ გარემოს.

მსოფლიო ტურიზმის განვითარების მნიშვნელობის გათვალისწინებით შეიძლება საუბარი იმაზე, რომ ქვეყნის ეკონომიკაში რეკრეაციულ რესურსებს წიაღისეულზე არანაკლები მნიშვნელობა აქვს და აუცილებელია ეფექტიანად იქნას გამოყენებული. ქვეყანას აქვს ხელსაყრელი კლიმატი და ლანდშაფტი, პიდროენერგორესურსები, სამთო ტურიზმის განვითარებისათვის. არსებული

მატერიალური ბაზა, საშუალებას იძლევა მივიდოთ მნიშვნელოვანი რიცხვი ტურისტული მოთხილამურეების, თუმცა არსებობს გარკვეული ნაკლოვანებანი ტურისტული მომსახურების დონეში და სამთო-სათხილამურო ტრასის აღჭურვილობაში.

სამთო ტურიზმის დინამიურმა და პარმონიულმა განვითარებამ შეიძლება დიდი როლი ითამაშოს ქვეყნის ეკონომიკის წინაშე მდგარი მრავალი პრობლემის მოგვარებაში. აღნიშნული პრობლემების მოგვარების და სამთო ტურიზმის განვითარებისათვის სხვა რეკრეაციულ რესურსებთან ერთად ტურისტების მოსაზიდად ფართოდ უნდა იქნას გამოყენებული კულტურულ-ისტორიული პოტენციალი, რომელიც პროდუქციას არ ქმნის, მაგრამ წარმოადგენს ტურისტული მოგზაურობის მასტიმულირებელ ფაქტორს და ტურიზმის განვითარების მიზნობრივ სეგმენტს. მისი მნიშვნელობა ტურიზმში იმით განისაზღვრება, რომ სწორედ კულტურულ-ისტორიული პოტენციალი ქმნის ბუნებრივ-რეკრეაციულ რესურსებთან ერთად ტურისტულ მოთხოვნილებას და ასტიმულირებს ყველა ტურისტული მომსახურების საწარმოს ეკონომიკურ განვითარებას და წარმოადგენს ტურიზმის ეკონომიკური ზრდის ფაქტორს.

მსოფლიოს კულტურულ-ისტორიული პოტენციალის ძირითადი ნაწილი მოდის მუზეუმებზე და სასახლეების და პარკების ანსამბლებზე. მოცემული ობიექტების მუშაობა და ეკონომიკური ეფექტიანობა პირდაპირ დამოკიდებულია მათში დამთვალიერებელთა და მონაწილეთა რაოდენობაზე. 2009 წელს ეროვნული მუზეუმების შემადგენლობაში არსებული მუზეუმებიდან ყველაზე მეტი ვიზიტორი 39728 სიმონ ჯანაშიას სახელობის საქართველოს მუზეუმს ჰყავდა. შემდეგ ადგილზე სიღნაღის მუზეუმი 27569 და გიორგი ჩიტაიას სახელობის ეთნოგრაფიული მუზეუმი ღია ცის ქვეშ 11802. საქართველოს მუზეუმების საქმიანობის ძირითადი მაჩვენებლები და მონაცემები მუზეუმების და სამუზეუმო გაერთიანების მუშაობის შესახებ რეგიონების მოხედვით და დამთვალიერებელთა რაოდენობის შესახებ მონაცემები წარმოდგენილია დანართებში...

აღნიშნული მასალების ანალიზიდან ირკვევა, რომ მიუხედავად იმისა დინამიკაში მუზეუმების რიცხვი მცირდება 137-დან (2006წ) 112 ერთეულამდე (2009წ.) მათში დამთვალიერებელთა რიცხვი იზრდება 472.6 ათასიდან 616.2 ათას ტურისტამდე ამავე პერიოდში, ექსკურსიების რიცხვი 15472-დან 23022-მდე, ხოლო გამოფენების რაოდენობა 429-დან 608-მდე რაც მიუთითებს ამ სფეროს მეტად დიდ მნიშვნელობაზე ტურიზმის სფეროში.

ამავე მიზნით ფართოდ გამოიყენება თეატრებიც, ტურისტულ ცენტრებში ხშირად იმართება საგასტროლო სანახაობითი ღონისძიებები, ცნობილი მსახიობების, თეატრალური კოლექტივების, მომღერლების მუსიკოსების გამოსვლები. ამავე პერიოდში გაიზარდა დადგმული სპექტაკლების რაოდენობა და შესაბამისად მაყურებელთა რიცხიც.

ზღვაზე, მთაში და სოფლად ტრადიციულ დასვენებასთან ერთად ტურისტები ფართოდ იყენებენ სხვადასხვა მიმართულების დასვენების საშუალებებსაც, როგორცაა სპორტული (გარჯიში, შეჯიბრებაში მონაწილეობა, ლაშქრობები და სხვა) ფესტივალებში მონაწილეობა იქნება თუ სხვა.

ფართოდ ინერგება სათავაგადასავლო ტურიზმის სახეობიდან მთის რეგიონებში ალპინიზმთან, სამთო ლაშქრობებთან ერთად მთის მდინარეებზე სპეციალური საშუალებებით დაშვების (რაფტინგი) სახეობა, ნაკრძალებში და დაცულ ტერიტორიებში ფოტონადირების და სხვა ფორმის განვითარების შესაძლებლობას ნამდვილად იძლევა საქართველოს მთიანი რეგიონების ლანდშაფტიც თოვლიან-ყინულიანი მწვერვალები, წყალუხვი მდინარეები, ფიჭვის, ნაძვის და ფოთლოვანი ხეების ფორმები და სხვა. დიდია სამეცნიერო ტურიზმის განვითარების შესაძლებლობა საქართველოს მთიანეთის ნაკრძალებში და დაცულ ტერიტორიებზე. ბუნებრივი რესურსების გონივრული გამოყენების გზების ძიებას, ბუნებრივი ლანდშაფტების დაცვა-შენახვას განსაკუთრებული კულტურულ-საგანმანათლებლო და სამეცნიერო მნიშვნელობა აქვს.

ამ ბოლო ხანებში ტურიზმში ფართოდ გავრცელდა საკლუბო დასვენების სისტემა ე.წ. „თაიმშერი“. ამ სისტემის ტურისტები მაღალი შემოსავლების და ადეკვატური მოთხოვნილების ტურისტები არიან, რომლებიც გამოირჩევიან სისტემაში განთავსების და მაღალი ხარისხის მომსახურების მოთხოვნილებით.

ტურისტულ ინდუსტრიაში უკანასკნელ ხანს ფართოდ დამკვიდრდა კაზინოები და ტოტალიზატორები. წარმოიქმნა სრულიად ახალი აზარტული თამაშების დარგი სტუმართმძღობის ინდუსტრიაში, როგორც გართობის ინდუსტრიის ნაწილი. აზარტული თამაშების ინდუსტრია სულ უფრო მეტად ერწყმის ტურისტული განთავსების ინდუსტრიას. გარდა აღნიშნულისა, თანამედროვე ტურიზმისათვის დამახასიათებელი თავისებურება გამოიკვეთა. გაიზარდა საქმიან ტურისტთა მოგზაურობის რიცხვი. ამავე დროს ადამიანები კომპიუტერთან სამუშაოდ უფრო დიდ დროს იყენებენ. გართობის ტრადიციული სახეების გვერდით გაჩნდა სათავაგადასავლო ტიპის სპეციალური პროგრამები

ახალგაზრდების და ბავშვებისათვის, გამოიკვეთა აზარტული თამაშების ინდუსტრია, რომელიც ერწმის ტურისტების განთავსების ინდუსტრიას და მისი შემადგენელი ნაწილი ხდება. სათამაშო ბიზნესს მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია გართობის სიტემაში, ბავშვებისათვის სათამაშო ავტომატები, ხოლო დიდებისათვის განკუთვნილია ბოულინგი, ბანქო, რულეტი და სხვა.

დიდი მნიშვნელობა ენიჭება ინფორმაციის თანამედროვე ელექტრონულ საშუალებას, კერძოდ ინტერნეტს. ინტერნეტში რეკლამის განსაკუთრებულობა გამოიხატება იმით, რომ მისი ცენტრალური ელემენტი ტურისტული საწარმო ვებსერვისია, რომლის საფუძველზე შენდება სარეკლამო ღონისძიების მთელი კომპლექსი.

მსოფლიო ტურისტულ ბაზარზე დაჩქარებული ტემპით შემოვიდა მეცნიერების და ტექნიკის განვითარებით და საერთაშორისო კავშირების სისტემით განპირობებული მეწარმეობის ახალი სახე – დაჯავშნის და რეზერვირების სისტემა, რომელიც ტურისტული ბაზრის მრავალი სუბიექტის დამაკავშირებელ რგოლს წარმოადგენს. ამჟამად მოქმედებს აგრეთვე სხვადასხვა სახის კომპიუტერული სისტემა, აგრეთვე დაჯავშნის და რეზერვირების ნაციონალური და გლობალური კომპიუტერული ქსელი.

დიდი მნიშვნელობა ენიჭება სპეციალიზებულ ტურისტულ გამოფენებს, რომლებიც მიზნად ისახავენ ტურისტული პროდუქტის საბითუმო გაყიდვას.

საქართველოში ტურისტული ბაზრობა ბოლო რამდენიმე წელია რაც იმართება თბილისში გამოფენის ტერიტორიაზე. ტურისტების მზარდი ინტერესები სხვა ერების კულტურისადმი, რეკლამის სიუხვე, ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა ხელს უწყობს ერებს შორის ურთიერთობას.

საქართველოში ყოველწლიურად ტარდება ღვინის ფესტივალი (კახეთი), ჯაზის ფესტივალი (თბილისი), ხალხური მუსიკის ფესტივალი (სამეგრელოში), მუსიკის ფესტივალი (ბორჯომში), „ჩვენებურები“ – ეთნოგრაფიულ მუზეუმში, „ვაჟაობა“ ჩარგალში, მთელი საქართველო აღნიშნავს „თბილის კალაქობის“ დღესასწაულს.

საქართველოს ტურიზმის ეროვნული სააგენტო ექსტრემალური ტურიზმის განვითარებას იწყებს. პროექტის ფარგლებში დაგეგმილია წყალტუბოს მღვიმეების შესწავლა და შესაბამისი ტურისტული მარშრუტების შემუშავება.

3.3 სამთო ტურიზმის განვითარების პერსპექტიული მიმართულებები

საქართველოს რეგიონული განვითარების 2010-2017წწ. სახელმწიფო სტრატეგიაში ცალკე განყოფილება მიძღვნილია ტურიზმის განვითარების პრობლემებისადმი. ტურიზმი საქართველოს ეკონომიკის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი სექტორია. მართალია მასზე მთლიანი შიდა პროდუქტის შედარებით მცირე ნაწილი მოდის (4% 2010წ., მონაცემებით) მაგრამ ტურიზმის განვითარების ხელშეწყობა საქართველოს რეგიონული განვითარების პოლიტიკის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი პრიორიტეტია, რადგან შესაბამისი პოტენციის მქონე რეგიონებში საქართველოში დიდი პოტენციალი და რესურსი არსებობს. ტურიზმისა და ტურისტული ინფრასტრუქტურის განვითარება ხელს შეუწყობს რეგიონების გაძლიერებას, ადგილობრივი მოსახლეობის სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის გაუმჯობესებას. ტურიზმის სხვა დარგებზე დამოკიდებულების გამო საჭიროა შესაბამისი სექტორების დაგეგმვისას გათვალისწინებული იქნას რეგიონში ტურიზმის განვითარების შესაძლებლობები, მისთვის ხელსაყრელი, ან პირიქით, დამაბრკოლებელი პირობების შექმნის თვალსაზრისით.

1. ტურიზმის განვითარების ხელშეწყობის მიზნით ტურისტული რეგიონების განვითარების პროგრამის შესაბამისად ახალი კონკურენტუნარიანი ტურისტული პროდუქტის სპეციფიკის გათვალისწინებით განისაზღვროს პილოტური არეალები ტურიზმის პერსპექტიული განვითარებისათვის, კერძოდ:

- სამთო სათხილამურო ცენტრები: გუდაური, ბაკურიანი, მესტია;
- რეკრეაციული ტურიზმის ცენტრები: საირმე, ბორჯომი, ბაკურიანი, წყალტუბო და სხვა
- ღვინის და აგროტურიზმის განვითარება: კახეთი, რაჭა, იმერეთი.
- სათავედასავლო ტურიზმი: თუშეთი, ყაზბეგი, ხევსურეთი;
- სპეციფიკური ბუნებრივი და კულტურული ძეგლების მიმდებარე ტერიტორიები.

2. რეგიონის ტურისტული შესაძლებლობების განვითარების მიზნით ადგილობრივი ტურიზმის საინფორმაციო ცენტრების, როგორც განვითარების ხელშეწყობი ორგანიზაციების ჩამოყალიბება, მართვა და ტექნიკური უზრუნველყოფა.

- მოქმედი ცენტრები: თნბილისი, სიღნაღი, ბორჯომი, თელავი.

– ჩამოყალიბების პროცესში; ყვარელი, მცხეთა, ქუთაისი, ყაზბეგი, მესტია, გუდაური, ბაკურიანი.

3. რეგიონში დაინტერესებულ ორგანიზაციებსა და ასოციაციებს შორის თანამშრომლობის ხელშეწყობა. რაც ითვალისწინებს ინტეგრირებული მართვის პრინციპების და ადგილობრივი ტურისტული საბჭოების ჩამოყალიბებას.

– ტურიზმის განვითარების ხელშეწყობი საბჭოების ინიცირება: ყაზბეგი (გუდაური), სვანეთი, კახეთი, სამცხე-ჯავახეთი (ბორჯომი-ბაკურიანი)

– ტურისტული ადგილობრივი საბჭოების მუშაობის საერთაშორისო გამოცდილების გაზიარება (მაგალითად, ტიროლიის ტურიზმის განვითარების საბჭო და სხვა).

4. რეგიონისათვის დამახასიათებელი განსაკუთრებული ტურისტული პროდუქტის ჩამოყალიბება მაღალი ხარისხის მომსახურების უზრუნველყოფა და კონკურენტუნარიანი (შიდა და რეგიონული ბაზარზე) ფასის შენარჩუნება

– სემინარების და ტრენინგების ჩატარება.

5. რეგიონების პოპულარიზაცია და ვიზიტორთა რაოდენობის გაზრდის მიზნით სპორტულ-სათაგავადასავლო, კულტურული, შემეცნებითი, და სხვა ღონისძიებების ორგანიზება. კერძოდ:

– სახალხო დღესასწაულების ორგანიზებაში მონაწილეობის მიღება;

– ადგილობრივი და საერთაშორისო ფესტივალების მხარდაჭერა;

– რეგიონის ტურისტული პოტენციალის გათვალისწინებით სარეკლამო ფილმების და რგოლების მომზადება.

6. საერთაშორისო და რეგიონალური თანამშრომლობა:

– საქართველო-ტიროლიის (ავსტრია) თანამშრომლობის შემდგომი განვითარება გამოცდილების და ექსპერტიზის გაზიარების მიზნით.

– რეგიონალური პროექტები და კოოპერაცია სამხრეთ კავკასიაში.

– საერთაშორისო კონფერენცია სამთო-ტურისტული ცენტრების განვითარებისათვის.

ქვეყანაში ტურისტული ნაკადების ზრდის უზრუნველსაყოფად უნდა შემუშავდეს ტურიზმის დარგის კომპლექსური განვითარებისათვის გრძელვადიანი სტრუქტურა, სადაც გათვალისწინებული იქნება ტურისტული ინფრასტრუქტურის განვითარების ხელშეწყობის შესაბამისი პირობები.

პერსპექტივაში ტურიზმის განვითარება ორიენტირებული უნდა იყოს თანამედროვე მსხვილი სათხილამურო კომპლექსის მშენებლობაზე და

ექსპლოატაციაზე, რომელსაც ექნება კომფორტისა და მომსახურების მაღალი დონე, ტრადიციული კურორტების რეკონსტრუქცია და ინფრასტრუქტურული აღმშენებლობა უნდა შეივსოს დამატებითი ახალი ტურისტულ-რეკრეაციული ცენტრებით, მათი მყარი ფუნქციონირების უზრუნველყოფით, საკურორტო სანატორიული სპეციალიზაციის ეკოტურიზმის გაღრმავების ხარჯზე. აგრეთვე კომპლექსური ტურის ფორმირებით „მთა-ზღვა“ სვანეთსა და მთიან აჭარაში სათხილამურო კომპლექსის მშენებლობით და თანამედროვე სერვისის დონის უზრუნველყოფით.

ხელისუფლებამ გადაწყვიტა საქართველო სამთო-სათხილამურო კურორტად გადააქციოს და იმედოვნებს მაღალმთიანი სვანეთს ტურისტულ ცენტრად გადააქცევს, რომელიც მთელი წლის განმავლობაში იმუშავებს და შეეიცარიის სამთოსათხილამურო კურორტებს კონკურენციას გაუწევს.

მესტიის სამთო-სათხილამურო კომპლექსს და კურორტის განვითარების გეგმის და კონცეფციის შექმნაზე მუშაობს ავსტრიელი კომპანია „Austrian Alpine competence“. აღნიშნული პროექტის რეალიზაციის შედეგად დასაქმდება 1000 ადგილობრივი მოსახლე. შეიქმნება ახალი ტურისტული მიმართულებები, აშენდება და განახლდება ტურისტული ინფრასტრუქტურა, ახალი სათხილამურო ტრასები, საბაგიროები, კულტურულ-გასართობი ცენტრები, ამოქმედდება სასრიალო ტრასა, საბაგირო სადგურები, დაგეგმილია მყინვარიდან დასაშვები ხაზების მშენებლობის განვითარება, მესტიის ინფრასტრუქტურა: გზები, სასტუმროები, აეროპორტი, გასართობი ცენტრები, საციგურაო ყინულის სახლი, წყალმომარაგების სისტემა სენაკი-მესტიის საავტომობილო გზის მშენებლობა.

ანაკლიაში დაგეგმილია მსხვილი საპორტო-საწარმოო და დასასვენებელი მეგაპოლისის მშენებლობა. აშენდება 4.1 კმ² სანაპირო ზოლი, მრავალმოდულიანი სასტუმრო კომპლექსი, თანამედროვე აკვაპარკი, ბარები და რესტორნები, სპორტული კომპლექსები, ტურისტულ-რეკრეაციული ინფრასტრუქტურა, ზღვის წყლის ლაგუნა პარკი, თანამედროვე საავტომობილო გზები.

დღის წესრიგშია ახალი ეგვიპტური პროექტის განხორციელება რაჭა-შაორზე დაახლოებით 300 ჰექტარზე და აჭარა გონიოში ყოფილი რუსული სამხედრო ბაზის ტერიტორიაზე ეგვიპტელი ბიზნესმენები გეგმავენ მსხვილი საკურორტო ცენტრების მშენებლობას.

აჭარის ტერიტორიაზე ბრიტანელი ტურისტული კომპანია „ვიჯი ოკეი“ გოდერძის უღელტეხილზე გეგმავს ტურისტული ინფრასტრუქტურის მშენებლობის

დაწეებას, რომელიც დამსვენებლებს მიიღებს როგორც ზაფხულში ისე ზამთრის სეზონზე. უნდა აიგოს ახალი სასტუმროები, კოტეჯები, კაფეები და სხვა დასასვენებელი ობიექტები. მოეწყობა აგრეთვე სათხილამურო ბილიკები და საბაგიროები. გეგმის თანახმად ერთიან ტურისტულ სქემაში მოექცევა გოდერძის უღელტეხილის, ბეშუმის სამთო-სათხილამურო ტურბაზები და მწვანე ტბის კურორტი, რომლის მშენებლობის დაწყებაც ნავარაუდევია 2011 წლისათვის. გოდერძის უღელტეხილის ახალი ტურბაზა შეძლებს 12000 სტუმრის მიღებას.

დღეისათვის მთავრობის ყურადღება გამახვილდება აჭარის რეგიონის საკურორტო ინფრასტრუქტურის განვითარებისდმი, რომელიც სისტემატიურად უმჯობესდება. საკმარისია აღინიშნოს, რომ უკანასკნელ ხანს ბათუმში აშენდა რადენიმე ევროპული ტიპის სასტუმრო, საერთაშორისო აეროპორტი. 2009 წელს ბათუმში ამოქმედდა 11 ახალი სასტუმრო 620 ადგილით, მშენებლობის პროცესშია რამდენიმე მაღალი კლასის სასტუმროს მშენებლობა და საზოგადოებრივ კვების ობიექტების ფართო ქსელი რეგიონების, ბარების სახინკლეების და სწრაფი კვების ობიექტების. განხორციელებული ინვესტიციების სასიკეთო შედეგი აისახა ტურისტების რაოდენობრივ ზრდაზე.

ბათუმში განხორციელებულ ინვესტიციების შესახებ მონაცემები წარმოდგენილია ქვემოთ მოტანილ ცხრილში.

ცხრილი 26

ბათუმში განხორციელებული ინვესტიციები და შემოსულ ტურისტთა რაოდენობა

2005-2009 წლებში

მაჩვენებლები	2005	2006	2007	2008	2009	ზრდა 2005-2009წწ.
1. ინვესტიციების მოცულობა მლნ. ლარი	45.0	105.0	170.0	164.6	221.7	4.9-ჯერ
2. ტურისტთა რაოდენობა სულ (კაცი)	66775	134244	189696	179728	266783	4.0-ჯერ
მათ შორის:						
შიდა	53655	102079	131059	129092	181160	3.4-ჯერ
უცხოელი	13120	32165	58637	50636	80623	6.2-ჯერ

წყარო: ბათუმის მერიის საფინანსო-ეკონომიკური სამსახური. აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ტურიზმის და კურორტების დეპარტამენტი.

აჭარის რეგიონის ბათუმის რეკრეაციული პოტენციალის სრულყოფილი ათვისებისათვის განსაკუთრებით საყურადღებოა საზღვაო და სამთო ტურიზმის კომბინირებული გამოყენება. ზღვისპირა და სამთო კურორტების ერთობლივი გამოყენება ტურიზმის განვითარების პერსპექტიული მიმართულება გახდება მომავალში. ამჟამად მიმდინარეობს დიდი ძალისხმევა ქალაქ ბათუმის არა მარტო ჩვენის ქვეყნის, არამედ შავი ზღვის რეგიონის ტურისტულ ცენტრად გადაქცევისათვის და გაგრძელდება ხუთი წლის მანძილზე (2010-2014წწ) მილიარდ სამას სამ მილიონამდე ლარის ინვესტიციის განხორციელება ამ მიზნისათვის, რამაც უნდა უზრუნველყოს ბათუმის შავიზღვისპირა რეგიონის ტურისტულ ცენტრად გადაქცევა, რითაც იგი ღირსეულ ადგილს დაიკავებს საერთაშორისო ტურისტულ რუკაზე. ბათუმის საკურორტო ტურისტული მეურნეობის პერსპექტიული განვითარების შესახებ მონაცემები წარმოდგენილია ქვემოთ მოტანილ ცხრილში.

ცხრილი 27.

ბათუმის საკურორტო ტურისტული მეურნეობის განვითარების
2010-2014 წლების სტრატეგიული გეგმა¹⁾

№	ღონისძიებათა დასახელება	დაფინანსების პერიოდების მიხედვით					სულ 2010-2014 წლებში
		2010	2011	2012	2013	2014	
1	ახალი მაღალი დონის სასტუმროების აშენება სასტუმრო ბიზნესის გაფართოება განვითარება მლნ. ლარი	80.0	95	50	75.0	75.0	375
2	ტურიზმის ახალი ფორმების განვითარება განსაკუთრებით არასეზონურ დროს (მლნ.ლარი)	114.0	114.0	114.0	69.0	69.0	480.0
3	ტურისტებისათვის მომსახურების სახეობების გაფართოება (მლნ. ლარი)	31.5	11.5	16.0	41.5	11.5	112.0
4	მარკეტინგი (ათასი ლარი)	16.5	11.5	11.5	11.5	11.5	62.5
5	ბათუმის ისტორიული უბნების რეკონსტრუქცია (მლნ. ლარი)	90.0	90.0	80.0	20.0	20.0	300.0

6	ზღვისპირა ბულვარი და პარკის განვითარება (მლნ. ლარი)	6.0	6.0	6.0	-	-	18.0
7	სანაპირო ზოლის დასუფთავება და ეკოლოგიური ღონისძიებები (მლნ. ლარი)	3.5	4.0	4.0	4.0	2.0	17.5

წყარო: ბათუმის მერიის საფინანსო ეკონომიკური სამსახური (2010-2014წწ ეკონომიკური განვითარების სტრატეგიული გეგმა) ჟურნალი „ბიზნესი და მენეჯმენტი“ №2 2010წ. გვ. 236

საკრუიზო ტურიზმის განვითარება ბათუმს საერთაშორისო შეხვედრების და სპორტული ღონისძიებების და გონივრული თამაშების ცენტრად გადააქცევს. აღნიშნული სტრატეგიული გეგმის განხორციელება ხელს შეუწყობს ბათუმის შავი ზღვისპირეთის რეგიონულ ცენტრად გადაქცევას.²⁾

1) და 2) ჟურნალი ბიზნესი და მენეჯმენტი, №2 1910, გვ. 233-237

ამჟამად ფორმირების პროცესშია ქობულეთის, ანაკლია-განმუხურის თავისუფალი ტურისტული ზონების შექმნის იდეის განხორციელება. მათ მიემატება ზემო სხვანეთის თავისუფალი ტურისტული ზონა. ამ ზონებში გათვალისწინებულია მთელი რიგი წამახალისებელი ღონისძიებები ტურისტული ინდუსტრიის განვითარებისათვის, რაც სტიმულს მისცემს ტურისტული საქმიანობის ეფექტურობის ზრდას. ტურიზმის განვითარებაზე დადებით გავლენას მოახდენს კეთილმოწყობილი საავტომობილო და სარკინიგზო გზების მშენებლობა კერძოდ, ბათუმისაკენ ქობულეთიდან მიმავალი საავტომობილო გზის მშენებლობა, კახეთში გომბორის გზის მშენებლობა, რომელიც წარმატებით დასრულდა 2010 წელს, მაგრამ მიმდინარე წელს გადაუღებელმა წვიმებმა და ღვარცოფებმა, მეწყერულმა მოვლენებმა თითქმის მთლიანად გაანადგურა გზის გარკვეული მონაკვეთი. ამიტომ გზების მშენებლობისას გათვალისწინებული უნდა იქნას მეწყერული მოვლენების საშიშროება. ტურისტული ბიზნესისათვის, მეტად მნიშვნელოვანია სამცხე-ჯავახეთის რკინიგზით დაკავშირება თურქეთთან, რომელიც უახლოეს მომავალში უნდა დასრულდეს. ტურიზმის განვითარებაზე დადებით გავლენას მოახდენს ეკონომიკისა და მდგარდი განვითარების სამინისტროს ინიციატივა ტურისტულ ცენტრებში სანიტარულ-ჰიგიენური ობიექტების მშენებლობაზე გამოცხადდება, კონკურსი, რომლის თანახმადაც იმ

ინვესტორს, რომელიც 120 დღის განმავლობაში ააშენებს ასეთ ობიექტს, სიმბოლურ ფასად – 1 ლარად გადაეცემა მიწის ფართობი და მიეცემა ამ ობიექტის გვერდით მინიმარკეტის მშენებლობის უფლება.

მიუხედავად იმისა, რომ ტურიზმის განვითარების მიმართულებით ხელისუფლების მხრიდან გადადგმულია მნიშვნელოვანი ნაბიჯები, მიზანშეწონილად მიგვაჩნია ახალი რეალობის გათვალისწინებით შემუშავებული იქნეს ტურიზმის განვითარების გრძელვადიანი სტრატეგია და შესაბამისი სამოქმედო პროგრამა, რომელშიც გათვალისწინებული იქნება ტურიზმის ინდუსტრიასთან დაკავშირებული მთელი რიგი საკითხები.

თავი IV. ინვესტიციების მოზიდვის მექანიზმები სამთო ტურიზმში

4.1 ინსტიტუციონალური დეფიციტის აცილების მექანიზმები საქართველოს სამთო ტურიზმის ინვესტირებაში

რეგიონალურ ეკონომიკაში ინსტიტუციონალური დეფიციტის არსებობა შეიძლება მიეკუთვნოს იმ ძირითადი მიზეზების რიცხვს, რომლებიც აფერხებენ სანატორიულ-საკურორტო კომპლექსის განვითარებაში ინვესტიციების მოზიდვას. ინსტიტუციონალური დეფიციტის ქვეშ მოიაზრება რეგიონში საბაზრო ეკონომიკის ცალკეული ინსტიტუტების განვითარების უკმარისობა, მათი შეუსაბამობა რეგიონალური განვითარების სპეციფიკურ პირობებთან, ე.ი. ზოგიერთი საბაზრო ინსტიტუტები ფორმალურად არსებობენ რეგიონში, მაგრამ არ ასრულებენ სრულყოფილად თავიანთ ფუნქციებს, არ ამადლებენ ეკონომიკის ეფექტიანობას, პირიქით, ზოგჯერ აფერხებენ კიდევ ზოგიერთ მიმართულების განვითარებას.

ზოგიერთი საბაზრო ინსტიტუტი მექანიკურად ჩანერგილია რეგიონის ეკონომიკურ სისტემაში, არ ითვალისწინებენ სრულიად მოცემული ტერიტორიის პრობლემებს. მრავალრიცხოვანი ფაქტები მოწმობენ, რომ ინსტიტუტები, რომლებიც ეფექტიანი არიან ერთ სფეროში, მეორე სფეროში შეიძლება გახდნენ უსარგებლო ანდა დესტრუქციულნი.

ტურიზმის სფეროში ინვესტიციების მოზიდვის მექანიზმების განხილვისას უნდა აღვნიშნოთ, რომ უკანასკნელ წლებში ერთ-ერთი ინსტიტუტი, რომელიც დანერგილია ამ სფეროში, არის საბაზრო ეკონომიკის ისეთი ინსტიტუტი, როგორცაა თავისუფალი ეკონომიკური ზონა. კურორტების განვითარებისათვის მნიშვნელოვანი ინვესტიციების მოსაზიდად ქვეყანაში მიღებული იქნა კანონები თავისუფალი ეკონომიკური ზონის შესახებ.

რეგიონალურ დონეზე ტურიზმის განვითარების თავისუფალი ეკონომიკური ზონის შექმნა დასაბუთებულია ზემოაღნიშნულ კანონში, რომლის შესაბამისად ადგილობრივი და უცხოელი მეწარმეები, რომლებიც გადაწყვეტენ დააბანდონ სახსრები ქვეყნის კურორტების განვითარებაში, შესაბამისი რეგისტრაციის გავლის და ტურისტულ-რეკრეაციული ტერიტორიების რეზიდენტის სტატუსის მიღების შემდეგ ისარგებლებენ ხელისუფლების მხარდაჭერით და საგადასახადო

შედეგებით. ინვესტორები გათავისუფლდებიან გადასახადების და მოსაკრებლების გადასახადისაგან რეგიონალურ ბიუჯეტში ჩასარიცხი თანხის ოდენობით. შემცირდება აგრეთვე მოგებიდან გადასახადის თანხა ბიუჯეტში გადასახდელად. აღნიშნული შედეგები არ ვრცელდება იმ ფირმებზე, რომელთა დამფუძნებლების შემადგენლობაში არიან ქვეყნის ტერიტორიაზე შექმნილი ორგანიზაციები ანდა ქვეყნის მცხოვრები ფიზიკური პირები.

ტურისტულ-რეკრეაციული კომპლექსის განვითარების პრობლემის გადაჭრისათვის იქმნება პატარა აპარატი; კომპლექსის ადმინისტრაციული აპარატის ძირითად ფუნქციას წარმოადგენს:

- თანამშრომლობა ხელსაყრელი სამეწარმეო კლიმატის განვითარებასა და ინვესტიციების მოზიდვაში ტურისტულ-რეკრეაციულ კომპლექსში;

- ტურისტულ-რეკრეაციული კომპლექსის სატრანსპორტო და საწარმოო ინფრასტრუქტურის, მათ შორის დაპროექტების ორგანიზაციის, საწარმოთა შენობების და ნაგებობების მშენებლობის, სასაწყობო, სატრანსპორტო და სხვა სამსახურებრივი დანიშნულების მეურნეობის შექმნის და ფუნქციონირების უზრუნველყოფა და კონტროლი ექსპლოატაციაზე;

- მონაწილეობა ტურისტულ-რეკრეაციული კომპლექსის რეზიდენტებთან ხელშეკრულების გაფორმებაში მიწის ნაკვეთების, საწარმოს დანიშნულების შენობების და ნაგებობების, სასაწყობო, სატრანსპორტო და სხვა სამსახურებრივი დანიშნულების ქონებაზე იჯარის შესახებ, რომელიც იმყოფება სახელმწიფო ანდა მუნიციპალურ საკუთრებაში;

- განცხადებების განხილვა ტურისტულ-რეკრეაციული კომპლექსის რეზიდენტის სტატუსის მიღების შესახებ და მათთან ხელშეკრულების გაფორმება, რომელიც ეხება ტურისტულ-რეკრეაციული კომპლექსის განვითარების გეგმის რეალიზაციას;

- მონაწილეობის მიღება საკრედიტო, სადაზღვევო და სხვა ორგანიზაციებთან ტურისტულ რეკრეაციული კომპლექსის მიერ განხორციელებულ საქმიანობაში.

- კონტროლის განხორციელება ტურისტულ-რეკრეაციული კომპლექსის განვითარების გეგმის რეალიზაციაზე.

ჩვენი აზრით, ზემოაღნიშნული კანონი ახლანდელი რედაქციით სრულად ვერ პასუხობს საკურორტო-რეკრეაციული რეგიონის განვითარების ყველა ასპექტს. ის არ არის ადაპტირებული რეგიონის სპეციფიკასთან. ასე მაგალითად, კანონში

სრულად არ არის გათვალისწინებული ადგილობრივი მოსახლეობის ინტერესები, რომლებისთვისაც ტურიზმის სფერო მრავალი წლის განმავლობაში ითვლებოდა შემოსავლის ძირითად წყაროდ. აღნიშნული კანონის თანახმად ინვესტორს აქვს საგადასახადო შეღავათები, მაგრამ, არ არის დაკონკრეტებული ინვესტორების მოვალეობების შესახებ, არ არის განსაზღვრული პასუხისმგებლობა ინვესტორის უმოქმედობისათვის.

კანონში ზუსტად არის განსაზღვრული რეგიონში ეკოლოგიურ მდგომარეობაზე ინვესტორების საქმიანობის შეზღუდვების შესახებ, თუმცა მუნიციპალიტეტის და ადგილობრივი მოსახლეობის ინტერესები არ არის საკმარისად გათვალისწინებული. ჩვენი აზრით, აუცილებლად უნდა დაწესდეს გარკვეული შეზღუდვები ინვესტორებისათვის.

- ადგილობრივი მოსახლეობის დასაქმების მინიმალური დონით;
- მონაწილეობით პერსონალის სწავლებაში;
- შიდა კომპონენტების გამოყენების საპროცენტო მინიმუმის დადგენით;
- კონტროლით რეზიდენტის ეკონომიკურ საქმიანობაზე მის თავდაპირველად გაცხადებულ მიზნებთან შესაბამისობის გასაკონტროლებლად;

რისთვისაც საჭიროა პერიოდულად ჩატარდეს ინვესტორების საქმიანობის შემოწმება. დაფუძნების მომენტში მიღებულ მიზნებთან მათი საქმიანობის შესაბამისობის შესამოწმებლად.

ეს შეზღუდვები ხელს არ შეუშლის იმ ინვესტორების საქმიანობას, რომელთა მიზანია რეგიონში ტურიზმის განვითარება, ამასთან ერთად იქმნება ბარიერი იმ ფირმებისათვის რომლებიც თავისუფალი ეკონომიკური ზონით სარგებლობენ მხოლოდ გადასახადების თავის არიდებისათვის.

ტურისტულ-რეკრეაციული კომპლექსის სტრუქტურა მოიცავს სამ ქვედანაყოფს: ბუდალტერიას, საზოგადოებასთან კავშირის განყოფილებას და საგეგმო განყოფილებას. მისი საქმიანობა ორიენტირებულია უპირატესად მოკლევადიან ამოცანებზე.

ტურისტულ რეკრეაციული კომპლექსის ადმინისტრაციას აქვს ძლიერი ინფორმაციულ-კომერციული ბაზა, რომელიც ფლობს სამთოსათხილამურო, ტურისტული და რეკრეაციული ინფრასტრუქტურების მდგომარეობის შესახებ ინფორმაციას.

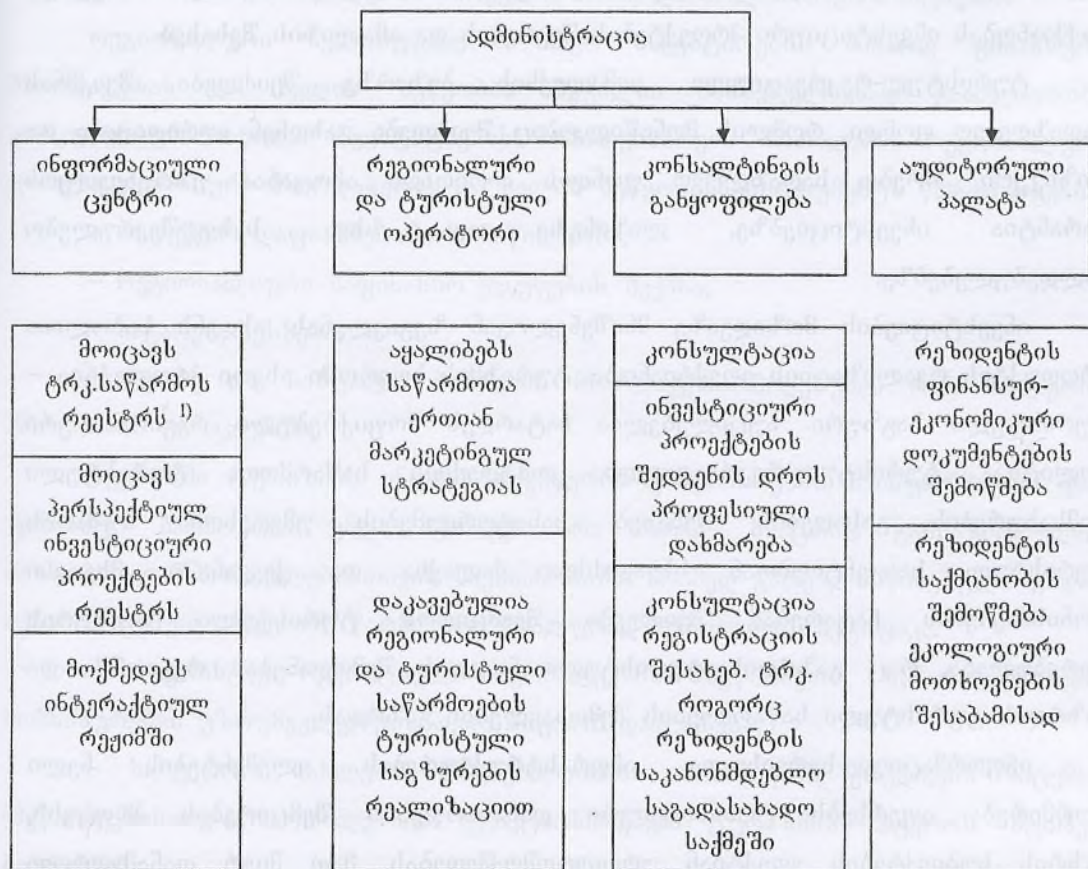
ტურისტულ-რეკრეაციული კომპლექსის ადმინისტრაციის სტრუქტურაში საჭიროა ჩართული იქნას შემდეგი ქვედანაყოფები: ერთიანი რეგიონალური

ტუროპერატორების ქვეგანყოფილება, ინფო-ცენტრი, სადაზღვევო ფონდი, სააუდიტორიო პალატა.

წარმოდგენილია სქემა.

სქემა 4

ტურისტულ-რეკრეაციული კომპლექსის ადმინისტრაციის სტრუქტურა
(ავტორის მოსაზრებით)

¹⁾ ტრკ. – ტურისტულ-რეკრეაციული კომპლექსი.

რეგიონში ინვესტიციების მოზიდვის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ამოცანას წარმოადგენს საწარმოს საქმიანობის გამჭვირვალობის ამაღლება. ამასთან დაკავშირებით შემოთავაზებულია წინადადებები საწარმოების შესახებ ინფორმაციული ქსელის მეშვეობით მოხდეს ინფორმაციის რეალიზაცია.

პოტენციური ინვესტორი ინვესტიციური ობიექტის არჩევისას ხარჯავს დიდ ენერგიას საიმედო ინფორმაციის მოძიებისათვის. ინფორმაციული ბაზის შექმნა საშუალებას მისცემს ტურისტული სფეროს საწარმოებს დაიყვანონ ინფორმაცია

შემოთავაზებული საინვესტიციო პროექტის შესახებ დიდი რაოდენობის პოტენციურ ინვესტორებამდე. თავის მხრივ, ინვესტორები მიიღებენ სანდო ინფორმაციას თითოეული საწარმოს ინვესტიციურ პოტენციალის შესახებ, რაც საშუალებას მისცემს მათ აირჩიონ დიდი რაოდენობის ინვესტიციური პროექტებიდან უფრო რენტაბელური პროექტები.

წარმოდგენილი ინფორმაციის სანდოობის გარანტი უნდა იყოს ტურისტულ-რეკრეაციული კომპლექსის ადმინისტრაცია, რომელიც ატარებს აქტიურ საქმიანობას ინვესტიციური პროექტების შეკრების და ანალიზის შესახებ.

ტურისტულ-რეკრეაციული კომპლექსის ბაზარზე შეიძლება შეიქმნას სადაზღვევო ფონდი, რომლის მონაწილეებიც შეიძლება გახდნენ იურიდიული და ფიზიკური პირები. სადაზღვევო ფონდის ძირითადი ამოცანაა უზრუნველყოს გარანტია ინვესტიციებზე, ღიზინგზე და სხვა სახელშეკრულებო ვალდებულებებზე.

ინვესტიციების მოზიდვაზე მნიშვნელოვან ზეგავლენას ახდენს საბოლოო პროდუქტის რეალიზაციის ეფექტიანობა. ტურიზმის სფეროში ასეთი პროდუქტია – ტურისტული საგზური. აუცილებელია ჩატარდეს მოფიქრებული რეგიონალური პოლიტიკა ტურისტულ-რეკრეაციული კომპლექსის საწარმოთა ტურისტული მომსახურების გასაღების შესახებ. სანატორიუმების უმეტესობა მუშაობს ტურისტულ სააგენტოებთან სხვადასხვა ქალაქსა და ქვეყანაში. მსგავსი ღონისძიებების ჩატარებამ შეიძლება შეამციროს ტურისტული საგზურის ღირებულება, რაც გაზრდის ტურისტული ნაკადის შემოდინებას რეგიონში და გაზრდის ტურისტული საწარმოების შემოსავლების გაზრდას.

ინფორმაციულ-სერვისული ინფრასტრუქტურების ელემენტების ნელი ფორმირება აფერხებს ტრანსაქციური დანახარჯების შემცირების პროცესს, ბაზრის სუბიექტების ეფექტიან ურთიერთმოქმედებას, მათ მიერ თანამედროვე საბანკო, სადაზღვევო, ინფორმაციული ტექნოლოგიების ათვისებას.

ტურიზმის სფეროში მეწარმეთა მომსახურებაზე ორიენტირებული ინფორმაციული, კონსულტაციური, ორგანიზაციული ხასიათის სტრუქტურებთან ერთად აუცილებელია გათვალისწინებული იქნას ინფრასტრუქტურის ელემენტების დაფინანსება და მათი საქმიანობის თავისებურება. ე.ი. რეგიონში სამთო ტურიზმის განვითარებისათვის ინვესტიციური წყაროების აკუმულაციისათვის არანაკლები მნიშვნელობა აქვს საფინანსო ინსტიტუტების განვითარებას.

ცხადია, რომ სამთო ტურიზმის სფეროში ინვესტიციური აქტივობის განვითარებისათვის ქვეყანაში აუცილებელია გადაიტაროს რეალური დაფინანსების საკითხები. საფინანსო ინსტიტუტებიდან ფულადი რესურსების მობილიზაციისა და სამეწარმეო საქმიანობაში დაბანდვას ახორციელებენ: კომერციული ბანკები, საფინანსო და სადაზღვევო კომპანიები, საპენსიო ფონდები, ბირჟა, საინვესტიციო კომპანიები და სხვა. ტურიზმის სფეროს განვითარებაში აქედან რეალურად შეიძლება მიიღონ მონაწილეობა პირველმა ორმა და ბოლო ორგანიზაციებმა.

რეგიონალური ხელისუფლების მიერ ინვესტირების მიმართ ფინანსურ მხარდაჭერას და ხელის შეწყობას შეუძლია მნიშვნელოვნად გააძლიეროს კონკურენტუნარიანობა ინვესტიციების მოზიდვისათვის ბრძოლაში. რეგიონალურ დონეზე ფინანსური მხარდაჭერის და ხელის შეწყობის ინსტრუმენტს წარმოადგენს:

- პროექტის დაფინანსებაში მონაწილეობა;
- რეგიონალური საფინანსო ჯგუფების შექმნა;
- საგარეო სესხები;
- მცირე და საშუალო ბიზნესის მხარდაჭერა მიღებული რეგიონალური პროგრამის ფარგლებში.

რეგიონში ტურიზმის ინფრასტრუქტურის განვითარებას საინფორმაციო და ფინანსურ ჩარჩოებში უნდა ჰქონდეს არა მარტო მკაცრად განსაზღვრული მიზნობრივი მიმართულება თავის საქმიანობაში, არამედ გათვალისწინებული უნდა იქნას მოცემული სფეროს წარმოების რეალურად არსებული სპეციფიკა.

- ტურისტულ-რეკრაციული კომპლექსის მეწარმეთა სამართლებრივი მომსახურების უზრუნველყოფისათვის ბიუროს დაფუძნება.

- სასტუმრო სახლების მშენებლობისას იპოთეკური კრედიტის მიცემა (მეწარმეებისათვის, რომლებიც ფუნქციონირებენ ტურიზმის სფეროს მცირე ბიზნესში).

- მეწარმეების ინფორმაციული უზრუნველყოფის მხარდაჭერა რეგიონთა შორის დონეზე (მონაწილეობა კონფერენციებში, გამოფენებში, ინფორმაციულ ცენტრებში).

განხილული თავისუფალი ეკონომიკური ზონა ინვესტორებს სთავაზობს შეღავათებს იმ გადასახადებზე, რომელსაც იხდიან რეგიონალურ ბიუჯეტში. დღეისათვის ყველაზე მსხვილ ინვესტორს, რომელიც აბანდებს კაპიტალს ტურიზმში არის რეგიონალური ბიუჯეტი, რომელთა ასიგნებების ხარჯზე ხორციელდება ახალი მშენებლობები ტურიზმის სფეროში. (შეიძლება ზოგიერთი

რეგიონისათვის ტურისტულ-რეკრეაციული ტიპის განსაკუთრებული ეკონომიკური ზონის სტატუსის მინიჭება. ამ სტატუსის მინიჭება ამაღლებს პოტენციური ინვესტორების ატორიტეტს და შესაბამისად ინვესტიციების მოცულობას).

ინვესტიციების მოზიდვის სტრატეგია მხოლოდ მაშინ ითვლება ეფექტურად, როცა სრულდება დასახული მიზანი და მყარდება ბალანსი ინვესტორების ინტერესებსა და ბუნებათდაცვის სოციალურ-ეკონომიკურ პრიორიტეტებს შორის.

საკურორტო-რეკრეაციული რეგიონის ინვესტიციურ ბაზარზე დაბალანსებულობის მიღწევა დაკავშირებულია სრულფასოვანი ინსტიტუციონალური მექანიზმების ფორმირებასთან, რომელიც ასტიმულირებს სამეწარმეო საქმიანობას და ფინანსური რესურსების მოზიდვას ეკონომიკის ამ სფეროში.

4.2 საქართველოს სამთო ტურიზმში ინვესტიციების მოზიდვის ინფორმაციული მხარდაჭერა

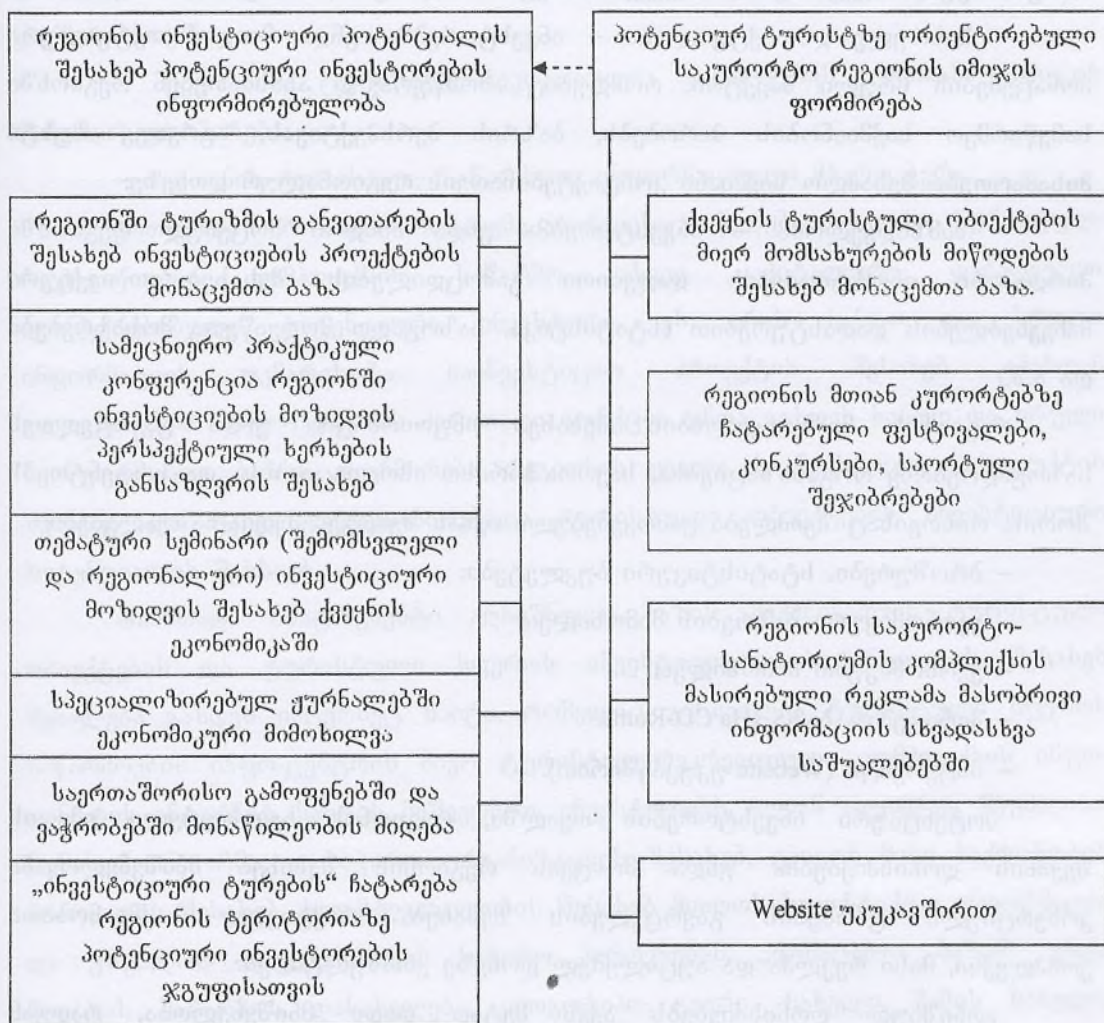
ინფორმაციული მხარდაჭერა ქვეყანაში ესაჭიროება ტურიზმის ყველა სფეროს და მათ შორის სამთო ტურიზმში ინვესტირების წყაროების აკუმულირების პროცესსაც; ტურიზმის რეგულირებადი განვითარებისას სათანადო ყურადღება არ ექცევა ტურიზმის განვითარების მხარდაჭერი ინფორმაციული პაკეტის ფორმირებას, მათ შორის პირდაპირი ინვესტიციების მოზიდვას ტურისტულ-რეკრეაციულ კომპლექსში.

სამთო ტურიზმის ინვესტირების წყაროების აკუმულირების პროცესის ინფორმაციული მხარდაჭერა უნდა განვითარდეს ორი მიმართულებით: პოტენციური ინვესტორების ინფორმირებულობის მიმართულებით რეგიონის ტურისტულ-რეკრეაციული კომპლექსის ინვესტიციური პოტენციალის შესახებ და რეგიონალური ხელისუფლების მიერ შექმნილ ხელსაყრელ საგადასახადო კლიმატზე ტურიზმის სფეროში, აგრეთვე რეგიონალური ტურპროდუქტის პოტენციულ მყიდველზე ორიენტირებული სამთოსათხილამურო ტურიზმის ცენტრის იმიჯის ინფორმაციულ მხარდაჭერაზე.

სქემა 5.

რეგიონის ინვესტიციური წყაროების აკუმულაციის პროცესის
ინფორმაციული მხარდაჭერის ღონისძიებათა კომპლექსი

რეგიონში ტურიზმის განვითარებისათვის
ინფორმაციული უზრუნველყოფის მიმართულებები

ეფექტიანი ინფორმაციული სისტემის შექმნა პოტენციური ინვესტორების მოსაზიდად წარმოადგენს ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ამოცანას, რომელიც უზრუნველყოფს ტურისტულ-რეკრეაციული რეგიონის მოთხოვნების შედეგიანობის

უზრუნველყოფას. საკმარისი არაა შეიქმნას მხოლოდ ხელსაყრელი პირობები ინვესტიციების მოსაზიდად; საჭიროა რომ ინფორმაციამ, მიაღწიოს პოტენციურ ინვესტორებამდე და გამოიწვიოს მათი ინტერესი. პოტენციური ინვესტორების მოზიდვისათვის საინფორმაციო სისტემა უნდა შეესაბამებოდეს ძირითად მოთხოვნებს:

- ადრესანტი - ინვესტორები ტერიტორიისათვის აირჩევიან განსაზღვრული ადრე არჩეული სექტორებიდან (ქვეყანა, რეგიონი, დარგი, წარმოება და სხვა);

- სისრულე და აქტუალობა - ინვესტორებმა უნდა მიიღონ აქტუალური მონაცემების სრული სპექტრი, რომლებიც ამომწურავად ახასიათებენ რეგიონში სამეწარმეო საქმიანობის პირობებს, ბაზრის პერსპექტივას, აგრეთვე ზუსტი მისამართები შესაძლო საქმიანი კონტაქტებისათვის რეგიონალურ დონეზე;

- მიმზიდველობა - ინვესტორებმა უნდა მიიღონ მოცემულ რეგიონში პირდაპირი ინვესტიციების დადებითი გამოცდილების შესახებ ობიექტური მაჩვენებლების დადასტურებით (სტატისტიკა, საზოგადო მოღვაწეთა მოსაზრებები და ა.შ.)

რეგიონის მიმზიდველობის შესახებ ინფორმაცია უნდა გავრცელდეს საზოგადოებრივ ორგანიზაციებსა, საერთაშორისო ასოციაციებისა და სააგენტოებს შორის, რისთვისაც შეიძლება გამოყენებული იქნას შემდეგი მედია-საშუალებები:

- ბროშურები, სტატისტიკური ბუკლეტები;
- ეკონომიკური ბაზრების მიმოხილვა;
- ეკონომიკური მიმოხილვა;
- მონაცემთა ბაზა (Ha CD-Rom);
- ინტერენტი (Website უკუკავშირით).

პოტენციური ინვესტორების თვალში, რეგიონის ხელსაყრელი იმიჯის შექმნის ღონისძიებებმა უნდა მოიცვას რეგიონის შესახებ მნიშვნელოვანი კომერციული ცნობების გავრცელების შესახებ პრაქტიკულ საქმიანობათა კომპლექსი, მისი რეკლამა და აუცილებელ დონეზე კონსულტირება.

აღნიშნულ ღონისძიებებს აქვს მეტად დიდი მნიშვნელობა, რადგან პოტენციურ ინვესტორთა უმრავლესობაში ჩამოყალიბდა ნეგატიური წარმოდგენა ქვეყნის მდგომარეობაზე, ჩამოყალიბდა სტერეოტიპი ქვეყნის მიმართ, და რომ დაიმსხვრეს იგი აუცილებელია მისკენ მნიშვნელოვანი ფინანსური რესურსები და ძალები მიმართოს ქვეყნის ხელმძღვანელობამ.

სამთო ტურიზმის განვითარებაში ინვესტიციების მოზიდვის ინფორმაციული მხარდაჭერა თხოულობს კომპლექსურ მიდგომას, რომელსაც კოორდინაციას გაუწევს ქვეყნის მთავრობა. ამისათვის აუცილებელია ქვეყანაში შეიქმნას ტურიზმის „ინფოცენტრი“ რომლის ძირითადი ამოცანები შეიძლება გახდეს:

– ტურისტული ობიექტების რეესტრის შექმნა, ტურისტული სფეროს საწარმოთა საქმიანობის შესახებ სრული ინფორმაციით, ამ საწარმოების მიერ გაწეული მომსახურების ჩამონათვალი, პოტენციურ ინვესტორებთან ინტერაქტიული კავშირისათვის;

– რეგიონის ტურისტულ-რეკრაციული კომპლექსის ერთიანი იმიჯის (ბრენდი) ფორმირება;

– რეგიონის ტურისტულ საწარმოთა ინფორმაციული მხარდაჭერა.

ერთ-ერთი ძირითადი პრობლემა, რომელსაც აწყდება როგორც ტურისტულ-რეკრაციული კომპლექსის საწარმო, ასევე კაპიტალური დაბანდებით დაინტერესებული პოტენციური ინვესტორი, ეს არის სანდო და სრული ინფორმაციის უკმარისობა საინვესტიციო პროექტის შესახებ. ამასთან დაკავშირებით ინფო-ცენტრის ძირითადი ფუნქცია უნდა გახდეს სანდო და სრული საინფორმაციო ბაზის ფორმირება რეგიონის ყველა საინვესტიციო პროექტის შესახებ და უკვე ფუნქციონირებადი ტურისტული ობიექტების ინვესტიციური პოტენციალის შესახებ.

ძირითადი ინსტრუმენტი აღნიშნული ბაზის შექმნისათვის ტურისტული ობიექტების და ტურისტული სფეროს ინვესტიციური პოტენციალის შესახებ შეიძლება გახდეს ინტერნეტ საიტი, რომელიც გახსნილია ტურისტული სფეროს საწარმოების ინფო-ცენტრის მიერ ტურისტულ-რეკრაციული კომპლექსის ინფო-ცენტრის ინტერნეტ საიტის მეშვეობით. ინვესტორებს ძლიან ადვილად შეუძლიათ მონახონ ინფორმაცია საჭირო ორგანიზაციის შესახებ, გაიგონ მისი საქმიანობის პროფილის შესახებ, ხელმძღვანელობის შესახებ მიიღოს საკონტაქტო ინფორმაცია და უშუალოდ დაუკავშირდეს საჭირო პიროვნებას. „მონაცემთა ბაზა“ უნდა მოიცვას საწარმოს დასახელება, ლოგოტიპი, გვარი, სახელი, მამის სახელი, ფოტოგრაფია ხელმძღვანელის, შემოთავაზებული მომსახურების გამოსახულება და ჩამონათვალი, სპეციალიზაცია, მისამართი, ტელეფონი, ფაქსი, e-mail, საწარმოს საიტზე გაგზავნა.

ტურისტულ რეკრაციული კომპლექსის საწარმოს, დაწესებულების, ორგანიზაციის და ფირმის მიერ web-გვერდის შექმნა – ეს არის შესაძლებლობა

ინტერნეტის დიდი რაოდენობის მომხმარებელს მიაწოდოს ინფორმაცია თავის შესახებ და ტურისტული მომსახურების მიწოდების შესახებ. აგრეთვე, სწრაფად მოძებნოს პოტენციური ინვესტორები, რომლებსაც შეეძლება შეაფასონ და საკმაო ფინანსური რესურსების მქონე პროექტის პერსპექტივა.

ინტერნეტის საინფორმაციო მონაცემთა ბაზა შეიცავს ინფორმაციას რეგიონის ყველა საინვესტიციო პროექტის შესახებ, ინვესტიციის მოთხოვნისა და მიწოდების შესახებ, ქმნის მონაცემთა სრულ ბაზას. წარმოადგენს რეგიონში სამთო ტურიზმის განვითარებისათვის ინვესტიციების მოზიდვის ეფექტურ მექანიზმს.

მაგრამ, შეცდომა იქნებოდა გვეფიქრა, რომ ინტერნეტი წარმოადგენს ძირითად და თითქოს ერთადერთ ინსტრუმენტს რეგიონის სამთო ტურიზმის ინვესტირების წყაროების აკუმულაციის პროცესის ინფორმაციული მხრდაჭერის ერთადერთ ინსტრუმენტს. არანაკლებ მნიშვნელოვანია ხელისუფლების მიერ ჩატარებული პიარ კამპანიები სამთო ტურიზმის განვითარების შესახებ. კარგად გაკეთებულმა პიარკამპანიამ ქვეყანაში შეუძლია მოიტანოს დიდი ეკონომიკური ეფექტი.

ტურისტული სფერო მეტად მგრძნობიარეა ეკონომიკური, პოლიტიკურ კლიმატური და სხვა სახის ცვლილებებისადმი, რომელმაც შეიძლება მკვეთრად შეამციროს ტურისტთა ნაკადი. პოტენციური მყიდველისათვის რეგიონალური ტურპროდუქტი ასოცირდება რეგიონის კონკრეტულ ტერიტორიასთან. ამა თუ იმ რეგიონში წასვლის გადაწყვეტილების მიღებისას ტურისტი ითვალისწინებს არა მარტო გაწეული მომსახურების ღირებულებას, არამედ ამ რეგიონში პოლიტიკურ და ეკონომიკურ სტაბილურობას. პოლიტიკური და ეკონომიკური მდგომარეობა კი სახარბიელოდ არ აისახება უკანაქსნელ წლებში ქვეყნის იმიჯზე. ქვეყანაში არასტაბილური მდგომარეობა პოლიტიკურად, ეკონომიკურად გაჩანაგებული მეურნეობა, ცხელი წერტილების სიახლოვე, ყოველივე ეს მიმზდველობას უკარგავს როგორც ტურისტულ ქვეყანას. საჭიროა ქვეყანაში სოციალურ-პოლიტიკური კლიმატის გაუმჯობესება, ქვეყნის იმიჯის ამაღლება, უსაფრთხოების წესების დაცვა, რითვისაც საჭიროა სათანადო ღონისძიებების გატარება ხელისუფლების მხრიდან. რეგიონის შესახებ კეთილგანწყობილი საზოგადოებრივი აზრის ჩამოყალიბება. ეს კი მნიშვნელოვან ფინანსურ სახსრებს მოითხოვს რომელიც გაოვალისწინებულ უნდა იქნას აუცილებლად სახელმწიფო ბიუჯეტში. ეს

დაბანდებები შემდგომში უეჭველად მოახდენენ დადებით გავლენას სამთო ტურიზმის სფეროს განვითარებაზე რეგიონში.

საზოგადოებრივი აზრის ერთ-ერთ მნიშვნელოვანი შემადგენელია პროფესიონალების, ექსპერტების მოსაზრება. ამისათვის აუცილებელია სხვადასხვა სახის კონფერენციების, სიმპოზიუმების ჩატარება ტურიზმის შესახებ, სადაც შესაძლებელი იქნებოდა სპეციალისტების აზრის მოსმენა, და რაც ყველაზე მთავარია, ინფორმაცია რეგიონის ინვესტიციურმა პოტენციებმა შეიძლება მოიცვას პოტენციური ინვესტორების მნიშვნელოვანი ნაწილი.

ჩვენი აზრით, სამთოტურიზმის განვითარებისათვის პირდაპირი ინვესტიციების მოსაზიდად სხვადასხვა სამეცნიერო კონფერენციების ჩატარების პარალელურად, აუცილებელია ჩატარდეს „ინვესტიციური ტურები“ რეგიონის ტერიტორიაზე პოტენციური ინვესტორებისათვის. მსგავსი „ინვესტიციური ტურები“ ორგანიზებული უნდა იქნას მაღალ დონეზე და მოიცვას როგორც მუშა ნაწილი (ინვესტიციური პროექტების განხილვა) ასევე გასართობი ნაწილიც. (ტურისტული ობიექტების გაცნობა, ისტორიულ ადგილებში ექსკურსია, კონცერტი ცნობილი შემსრულებლების მონაწილეობით, ფესტივალი დ.ა.შ.)

სამამულო და უცხოური გამოცდილება გვიჩვენებს, რომ რომ ინვესტორები თავიანთ ფინანსურ რესურსებს პირველ რიგში აბანდებენ ტურისტულ რეგიონებში, სარგებლობენ მოსახლეობის მოთხოვნით. ამასთან დაკავშირებით ტურიზმის განვითარებაში ინვესტიციების აკუმულირების პროცესის ინფორმაციული მხარდაჭერის ჩარჩოებში საჭიროა განისაზღვროს ღონისძიებათა კომპლექსი, რომელიც მიმართული იქნება რეგიონალური ტურპროდუქტის მყარი ბრენდის შექმნისა და რეგიონის ტურისტული ობიექტების მომსახურების გადახდისუნარიანი მოთხოვნის ფორმირებისაკენ.

ცხრილი 28.

ინფორმაცია

რეგიონის ახალი ბრენდის შემადგენელი სამთო სათხილამურო კურორტების ღირსებების შესახებ

შემდგენლ.	შინაარსი	ლოზუნგი (ემბლემა)
ეკოლოგიურად სუფთა ტერიტორია	ბუნებრივი ბოტანიკური ძეგლები ბუნებრივი გეომორფოლოგიური ძეგლები წყლის ბუნებრივი ძეგლები	ნაკრძალები

	ბუნების ლანდშაფტური ძეგლები მინერალური წყაროები	
ძველი ისტორია	ძველი ქრისტიანული სალოცავები, აბრე უმის გზა. არქიტექტურული ძეგლები	წარსულის ისტორიული ძეგლები
სტუმართმოყვარეობა	მდიდარი ეთნოგრაფიული პოტენციალი, ეროვნული კერძები, ტანსაცმელი, ცეკვები	ყოველ ნაბიჯზე ქართული სტუმართმოყვარეობა დაგვხვდა
სამთო- სათხილამურო ტურიზმის ცენტრი	ყველაზე გრძელი სამთოსათხილამურო ტრასა საქართველოში, მყინვარები და უნიკალური მღვიმეები.	კურორტი როგორც პროფესიული მოთხილამურებისათვის, ალპინისტებისათვის ისე საოჯახო დასვენებისათვის.
სერვისის მაღალი დონე და მომსახურების ფართო სპექტრი	სანატორიუმები და სასტუმროები დისკოტეკები, სასეიორნო ადგილები. საცხენოსნო გასეირნებები. ისტორიული ექსკურსიები.	

სამთო-სათხილამურო კურორტების იმიჯის ფორმირებისას დიდი ყურადღება უნდა დაეთმოთ იმას, რომ ეს კურორტები შეიძლება გამოყენებული იქნას არა მარტო როგორც სამთო სათხილამურო ტრასა ზამთრის პერიოდში, რომელმაც უნდა დააკმაყოფილოს პროფესიონალი მოთხილამურეების ალპინისტების, სპელეოლოგების მოთხოვნილება, არამედ მომხმარებლებს უნდა გაუწიოს მომსახურების ფართო სპექტრი და უზრუნველყოს წყნარი ოჯახური დასვენება მდიდარი კულტურული პროგრამით და მკურნალობის შესაძლებლობის ფარგლებში.

სამთო-სათხილამურო კურორტების განვითარების ინფორმაციული მხარდაჭერისათვის აუცილებელია ჩატარდეს აქტიური მუშაობა მასობრივი საინფორმაციო საშუალებების მეშვეობით, ჩაატაროს კურორტებზე სხვადასხვა სახის ფესტივალები, ჩაატაროს მაღალი ღირსის სპორტული შეჯიბრებები.

თავად ინვესტიციური პროცესების ინფორმაციული უზრუნველყოფისთვის შემოთავაზებულია შეიქმნას მონაცემთა ბაზა ინვესტიციების პერსპექტიული მიმართულებების შესახებ. ყველა ტურისტულ ობიექტზე ინტერაქტიული კავშირის შესაძლებლობით და საიმედო ინფორმაციის გარანტიით.

4.3. საქართველოს სამთო ტურიზმში სახელმწიფო ინვესტიციების მოზიდვის მიზნობრივი პროგრამები

სამთო ტურიზმის განვითარებისათვის ინვესტიციების მოზიდვის ერთ-ერთ ძირითად მექანიზმს წარმოადგენს მიზნობრივი პროგრამების დამუშავება.

პროგრამულ-მიზნობრივი მიდგომა სოციალურ-ეკონომიკური საქმიანობის მნიშვნელოვან ფორმას და ქვეყანაში სოციალურ-ეკონომიკური პოლიტიკის რეალიზაციის და რეგულირების ინსტრუმენტს წარმოადგენს. პროგრამულ-მიზნობრივი მიდგომა შესაძლებლობას იძლევა პირდაპირი ზეგავლენა მოახდინოს ეკონომიკურ პროცესებზე ქვეყნის სახალხო მეურნეობრივი კომპლექსის შეზღუდულ, მაგრამ განვითარების საკვანძო პოზიციებზე.

პროგრამულ-მიზნობრივი მიდგომის ძირითად ინსტრუმენტს წარმოადგენს მიზნობრივი პროგრამები, რომლებიც მუშავდება და ხორციელდება გადაუდებელი და მსხვილი ეკონომიკური, სოციალური, სამეცნიერო-ტექნიკური და სხვა პრობლემის კომპლექსური გადაწყვეტილებებისათვის, რომელთაც დიდი მნიშვნელობა აქვთ ქვეყნის ეკონომიკის განვითარებისათვის.

მიზნობრივი პროგრამების ძირითადი დანიშნულებაა სოციალურ-ეკონომიკური პროცესების დაჩქარებული განვითარება. ეკონომიკური და სოციალური განვითარების უფრო მნიშვნელოვანი პრობლემების გადაწყვეტა. მათი გამოყენება შესაძლებლობას იძლევა შემცირდეს იმ მიზნების და ორიენტირის მიღწევის ვადები, რომლებსაც აქვთ პირველხარისხოვანი მნიშვნელობა, როგორც მოდღიანად საზოგადოებისათვის ისე საზოგადოებრივი წარმოების ცალკეული სფეროსათვის.

მიზნობრივი პროგრამა გეგმურ ღონისძიებათა კომპლექსია, რომელიც მიმართულია დადგენილ დროში განსაზღვრული პრობლემის გადაწყვეტისაკენ. იგი დაკავშირებულია რესურსულ უზრუნველყოფასთან შემსრულებლებთან და განხორციელების ვადებთან.

სახელმწიფო ინვესტიციების მოზიდვისათვის სამთო ტურიზმის განვითარებაში აუცილებელია დამუშავდეს სამთო ტურიზმის განვითარების მიზნობრივი პროგრამა საქართველოში. რომელშიც გათვალისწინებული იქნება კონკრეტული ღონისძიებები, ეტაპები, რეალიზაციის ვადები და ფინანსური დანახარჯები.

ტურიზმის განვითარების მიზნობრივი პროგრამის რეალიზაცია შესაძლებელს გახდის ტურისტების ახალი დამატებითი ნაკადების მოზიდვის, შექმნის ახალ სამუშაო ადგილებს, სოციალურ-კულტურული სერვისის და ტურიზმის სფეროში. აღნიშნულ პროგრამაში ძირითადი მიზანი უნდა გახდეს ტურიზმის მდგარდი განვითარება საბაზრო ეკონომიკის პირობებში.

ტურიზმის შემდგომი განვითარების მიზნით აუცილებელია ქვეყანაში განისაზღვროს ძირითადი მიმართულებები ტურისტული პროდუქტის წინააღმდეგობის როგორც ქვეყნის, ისე საერთაშორისო ბაზრებზე. მას შეიძლება მივაკუთვნოთ:

- საინფორმაციო ველის შექმნა როგორც უნიკალური ტურისტული რესურსების მქონე ქვეყნის შესახებ და დადებითი ტურისტული იმიჯის ფორმირება;

- პირობების შექმნა ქვეყნის ტურისტული ინდუსტრიის მსხვილი ფორმების პარტნიორული ურთიერთობის ზრდისათვის საშუალო და მსხვილ ბიზნესთან (ოპერატორებთან) ტურიზმის სფეროს საწარმოთა სტრატეგიული კავშირების შექმნით.

- სარეკლამო ინფორმაციული პროგრამების დამუშავება და ჩატარება შემომსვლელი და შიდა ტურიზმის შესახებ. მათ შორის სატელევიზიო პროგრამების ციკლის და ვიდეოფილმების გაკეთება საქართველოსა და უცხოეთის ქვეყნებისათვის, აგრეთვე რეგულარულად სარეკლამო-ინფორმაციული კამპანიის ჩატარება მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებით.

- მეგზურების, კატალოგების, ბუკლეტების, პლაკატების, რუკების და სხვა სარეკლამო-ინფორმაციული ბეჭდვითი პროდუქტის გამოცემა;

- რეგიონალურ და საერთაშორისო ტურისტულ გამოფენებში მონაწილეობის მიღება; ქვეყნისთვის ერთიანი სტენდის შექმნა ტურიზმის სფეროს და მუნიციპალური საწარმოების ჩაბმით.

- ქვეყნის ტერიტორიაზე სარეკლამო-ინფორმაციული ცენტრების შემსრულებელი წარმომადგენლობების ქსელის ორგანიზაცია და მათი საქმიანობის უზრუნველყოფა, რეგიონთა შორის თანამშრომლობა სახელშეკრულებო საფუძველზე ორგანიზაციულ-პარტიორული საქმიანობის ჩარჩოებში.

- ქვეყნის ტურიზმის სფეროს აღმასრულებელი ხელმძღვანელი ორგანოების ინტერნეტ-პორტალის შექმნა.

– ქვეყნის ტურისტულ ცენტრებში ჟურნალისტების მიწვევა ტურიზმის სფეროს გასაცნობად;

– ტურიზმის სტატისტიკის მეოდიკის ფორმირება, სტატისტიკური ანგარიშგების დამტკიცება და ინფორმაციული ნაკადების ორგანიზაცია. არსებული ნორმატიული საერთაშორისო მოთხოვნების და ტურიზმის ქვეყნის ეკონომიკის განმსაზღვრელი წვლილის შესაბამისად.

ტურიზმის განვითარების მიზნობრივ პროგრამაში აუცილებლად უნდა განისაზღვროს ღონისძიებათა კომპლექსი ორგანიზაციულ-სამართლებრივი და ეკონომიკური პირობების სტიმულირებისათვის შემომსვლელი და შიდა ტურიზმის განვითარებისათვის, რომელთა შორის საჭიროა აღნიშნოს შემდეგი:

– ტურისტული ობიექტებისა და მარშრუტების არსებული მატერიალური რესურსების რაციონალური გამოყენება (არასეზონური პერიოდის შემცირება, შეღავათების დაწესება, ახალგაზრდების და „მესამე ასაკის“ მოსახლეობის ჩაბმა, კომფორტულობის ამაღლება).

– ტურისტულ-რეკრეაციული კომპლექსის საწარმოების რეესტრის შექმნა საქმიანობის სფეროს მიხედვით; (ტურისტულ-საექსკურსიო, სტუმართმძღობის, საკურორტო, სატრანსპორტო, სავაჭრო-გასართობი, ადმინისტრაციულ-სამმართველო, სარეკლამო-ინფორმაციული);

– ქვეყანაში მოქმედი კანონმდებლობაში განისაზღვროს ტურიზმის სფეროსათვის ნორმატიულ-სამართლებრივი საფუძვლები, ხოლო მოქმედ ნორმატიულ-სამართლებრივ აქტებში შეტანილი იქნას ცვლილებები და დამატებები ტურიზმის სფეროში.

– შეიქმნას აუცილებელი პირობები განთავსების საშუალებათა სასტუმროების და სხვა ტურისტული ინფრასტრუქტურის წარმატებით განვითარებისათვის;

– შეიქმნას ხელსაყრელი ინვესტიციური კლიმატი ქვეყნის და უცხო სახელმწიფოთა კომპანიის ინვესტორებისათვის ტურისტულ ინდუსტრიაში კაპიტალის დაბანდებისათვის;

ქვეყნის ტურისტულ-რეკრეაციული კომპლექსის განვითარება ხელსაყრელია არა მარტო ეკონომიკურად, არამედ, რაც უფრო მნიშვნელოვანია მოსახლეობის გაჯანსაღებისათვის. ტურისტული ბიზნესი იწვევს მეორად მოთხოვნას საქონელსა და მომსახურებაზე. მოსახლეობისათვის დამატებითი არსებობის წყაროს გაჩენით მოსახლეობას აბამს კვების ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქტების დამზადებაში,

სახალხო რეწვის, სუვენირების და ნაკეთობების დამზადებით, საზოგადოებრივი კვების სფეროში დასვენების და გართობის სფეროში, რის შედეგადაც იქმნება დამატებითი ახალი სამუშაო ადგილები.

ახალი სოციალურ-ეკონომიკური პირობები თხოულობს ცვლილებას საკურორტო ინდუსტრიის საქმიანობაში, რომლის ძირითად ამოცანასაც შეადგენს:

- საკურორტო მარკეტინგი, რომელიც გაითვალისწინებს არა მარტო დავალებათა სამედიცინო სტატისტიკას, არამედ მოსახლეობის მრავალ რეკრეაციულ მოთხოვნებს, რომლებიც განსაზღვრავენ კურორტზე მომსახურებათა ფართო წრეს;

- სხვადასხვა დონის საკურორტო რეკრეაციული სისტემის განვითარების პროგნოზების შედგენა უახლესი და შორეული პერსპექტივისათვის.

- სამკურნალო რესურსების და სანატორიულ-საკურორტო მკურნალობის მეთოდების გამოყენების ახალი ტექნოლოგიების დამუშავება.

- სანატორიულ-საკურორტო საქმის მენეჯერების მომზდება ჯანმრთელობის კერების და ტურისტული ფირმებისათვის, რომლებიც მუშაობენ სამკურნალო მომსახურების ბაზარზე.

დარგის განვითარებაში ძირითადი პრიორიტეტია თანამედროვე ტურისტული კომპლექსების მშენებლობა, ტურისტული ინფრასტრუქტურის განვითარება.

ტურიზმის ინფრასტრუქტურის განვითარებაში პრიორიტეტულია ინვესტირება მომსახურების შემდეგ ობიექტებში:

- კემპინგები, კომფორტაბელური სასტუმროები, ალპინისტური ბანაკები,

- კვების საწარმოები, მომსახურების სფერო, ვაჭრობა;

- ამწეების და სამთოსათხილამურო ტრასის რეკონსტრუქცია და ტექნიკური გადაიარღება;

- ტურისტული მარშრუტების მოწყობილობა, სათვალთვალო მოედნები, შუალედური დასვენების ადგილი კვებებს პუნქტებს შორის, სუვენირების გაყიდვა და სხვა. ტურისტული მოწყობილობის საქონელი.

- ტურისტულ ზონაში სამაშველო და სამედიცინო სამსახურის ჩამოყალიბება და ხელის შეწყობა სხვადასხვა ხალხური რეწვის სახელოსნოების ორგანიზაციაში.

- საწარმოო და სოციალური ინფრასტრუქტურის მოდერნიზაცია და განვითარება.

პერსპექტიულ მიმართულებებს წარმოადგენენ აგრეთვე:

- ბუნებრივ-რეკრეაციულ ზონებში განლაგებული დიდი რაოდენობის მინერალური წყლებით და ხელსაყრელი კლიმატური პირობებით კლიმატობაღნეოლოგიური მკურნალობა.

- აქტიური ტურიზმისა და დასვენების სხვადასხვა სახეები (ალპინიზმი, სამთო ლაშქრობები, რაფტინგი (მთის მდინარეზე სწრაფი დაშვება), საცხენოსნო ლაშქრობა, სამთო ველოსიპედები და სხვა);

- ისტორიულ-კულტურული ობიექტების დათვალიერება და მრავალი სხვა.

სამთო ტურიზმის მიზნობრივი პროგრამის დაფინანსება ხორციელდება შემდეგი წყაროებიდან:

- სახელმწიფო ბიუჯეტიდან, რომელიც მიმართულია პროგრამის მეცნიერულ და საკადრო უზრუნველყოფაზე. ტურიზმის მატერიალური ბაზის განვითარებაზე.

- ბიუჯეტგარეშე ფონდები, დასაქმების და სოციალური დაზღვევის ფონდების საშუალებების ჩათვლით ტურიზმის სფეროს ორგანიზაციის საკუთარი საშუალებები, სამამულო და უცხოური ინვესტიორები, ბანკის კრედიტები, საზოგადოებრივი ორგანიზაციების სახსრები, საწარმოთა მოგებიდან მიზნობრივი ანარიცხები, რომელიც მიმართულია ძირითადად ტურისტული ობიექტების რეკონსტრუქციისა და მშენებლობის პროგრამაზე.

- ევროპული თანამეგობრობის მიერ გამოყოფილი სახსრები ტურიზმის სფეროსათვის TACIS-ის პროექტის ფარგლებში.

- მიზნობრივი პროგრამის რეალიზაციის მექანიზმში გათვალისწინებული უნდა იქნას ტურიზმის მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის განვითარების ღონისძიებათა სისტემის და პროექტების უზრუნველყოფის ორგანიზაციულ-ფინანსური სქემის დამუშავება მისი შესრულების ეტაპების შესაბამისად.

ტურიზმის მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის განვითარება განხორციელდება კონკრეტული პროექტების რეალიზაციის გზით, ძირითადად ბიუჯეტგარეშე სახსრების მოზიდვის ხარჯზე.

ღონისძიებათა სისტემის მომზადება და რეალიზაციის დაწყება უნდა განხორციელდეს ბიუჯეტის მიერ გამოყოფილი სახსრების განაწილების გზით კონკურსის გზით შერჩეულ მის შემსრულებელზე დადებული ხელშეკრულების საფუძველზე.

სამთო ტურიზმის განვითარების მიზნობრივი პროგრამის შემსრულებლად საჭიროა განისაზღვროს ტერიტორიული აღმასრულებელი ხელისუფლების ორგანოები:

- ქვეყნის ხელისუფლება;
- სახელმწიფო ადმინისტრაციული და მუნიციპალური რაიონული ტერიტორიული სამმართველოები;
- სახელმწიფო სტატისტიკის ორგანოები;
- პროგრამის მონაწილე საწარმოები და ორგანიზაციები.

ტურიზმის სფეროს სახელმწიფო მხრდაჭერის ღონისძიებათა მექანიზმმა უნდა მოიცვას შემდეგი ღონისძიებები:

ქვეყანაში ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების რეფორმების გატარების და მათი როლის ამაღლებასთან დაკავშირებით სტუმართმძღვების ინდუსტრიაში, რეკომენდაცია მიეცეს ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებს დაამუშაოს ტურისტული დარგის განვითარების მხარდამჭერ ღონისძიებათა სისტემა.

პროგრამის ჩარჩოებში (ფარგლებში) აუცილებელია დაიწყოს მუშაობა ქვეყნის ტერიტორიის რეკრეაციულ ზონებად დასაყოფად. ამ სამუშაოს დამთავრების შემდეგ ქვეყანაში იქმნება სრული ინფორმაცია ყველაზე მოხერხებულ და პერსპექტიულ ადგილებზე სასტუმროების განლაგების შესახებ. ტურბაზების, კემპინგების, კაფების, აბანოების, სამთო პიკოტელების, საბაგირო გზების, ფუნიკულიორების ტურისტული მარშრუტების და სადგომების შესახებ. თითოეულ რეესტრში გათვალისწინებული ინება საზღვარი, ჩანჩქერები, მდვიმეები, წყაროები, სანახაობები პეიზაჟები, ისტორიის, ბუნების და კულტურის ძეგლები, რომელთაც აქვთ დიდი პუმიანტარული და რეკრეაციული მნიშვნელობა.

ფუნქციონალური რეკრეაციული ზონების გამოყოფა წარამოადგენს მნიშვნელოვან ნაბიჯს ქვეყნის ეკონომიკის განვითარების გზაზე, რომელიც საშუალებას მისცემს ქვეყანას შეუდგეს კონკრეტული ღონისძიებების გატარებას. სანატორიულ-საკურორტო და ტურისტულ დაწესებულებათა ქსელის გაფართოების მიმართულებით, აამაღლოს მათი კეთილმოწყობა. კურორტების და ტურისტული ცენტრების ტერიტორიის სანიტარულ-ჰიგიენური მდგომარეობის გაუმჯობესება. ყურადღება გაამახვილოს მეცნიერულ კვლევებზე რათა უფრო რაციონალურად გამოიყენოს განსაკუთრებული ღონისძიებების მქონე რეკრეაციული მიწებისა და ბუნებრივი, ტურისტული და სამკურნალო რესურსები.

რეკრეაციული ზონების გენერალური სქემის კომპლექსური დამუშავებისას გათვალისწინებული უნდა იქნას წინასწარ გაკეთებული წინადადებები; კერძოდ:

- საექსკურსო ობიექტების, ტურბაზების, კემპინგების, სასტუმროების და თავშესაფრების ქსელის შექმნა;

- სამთო ავტოტრასის გასწვრივ ტურისტული და კომუნიკაციური ინფრასტრუქტურის თანამედროვე მომსახურებათა ქსელის შექმნა;

- კულტურის ობიექტების და ნაგებობების, ტურისტული მოწყობილობის და საექსკურსო მარშრუტების დამუშავება;

- სამთო წრიული გზების ელექტროკავშირი, ელექტროგადამცემი ხაზების, მაღალი წნევის გაზსადენის განვითარება;

- სამტოტურისტული, სამთოსათხილამურო და ბალნეოლოგიური ცენტრების; აგრეთვე მაღალმთიანი ალპინისტური სოფლების და კერძო მინი სასტუმროების დაპროექტება;

- რეკრეაციული დარგის ძირითადი ზონების გნსაზღვრა. ფუნქციონირება და პროგრამული ზურუნეფოფა.

- ტურისტული მიმზიდველობის მქონე განსაკუთრებით უნიკალური ლანდშაფტების სრული სიის შედგენა (მღვიმეები, ჩანჩქერები, პანორამული წერტილები, მდინარეთა მოსახვევები და ა.შ.)

- არამარტო ქვეყნის მთიანი მასივების, არამედ მთისწინა ზონების მდინარეების, ტბების წყალსაცავების გასწვრივ არსებული სივრცეების ათვისება;

- ტურიზმის განვითარების და მის მიმდებარე მთის სასაზღვრო ტერიტორიის ერთობლივი პროექტების განხორციელება.

ტურიზმის განვითარების პროექტის ძირითადი ამოცანაა ქვეყნის მყარი ტურისტული ზონების საინჟინრო დ სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურის აღდგენა და განვითარება, ტურისტების მომსახურების სისტემის შექმნა; სასტუმრო-ტურისტული კომპლექსის რეკრეაციული განვითარების ეფექტიანი რეგულირების ორგანიზაციული მექანიზმის ფორმირება.

ახლის აშენების და ძველის განახლებისას აუცილებლად უნდა იქნას გათვალისწინებული სპეციალური ტექნიკური საშუალებები თოვლის გამწმენდების სახით და ტექნიკით სხვა საშუალებებისათვის პარკის შექმნა, აგრეთვე სათხილამურო ტრასასთან ზეავსაშიშ ზონაში სპეციალურ მოწყობილობათა დაგეგმვა თოვლის ზეავის დასაშვებად საჭიროების შემთხვევაში.

ტურისტული კომპლექსის ელექტრომომარაგების გაუმჯობესების მიზნით აუცილებელია გაიზარდოს მიწოდებული ელექტროენერგიის რაოდენობა და უფრო მაღალი საიმედოობა, რომელიც არ შეიძლება უზრუნველყოფილი იქნას ახალი ელექტროხაზების მშენებლობის გარეშე.

დღეისათვის შეინიშნება დიდი დეფიციტი ობიექტური ინფორმაციის შესახებ ქვეყანაში. ფაქტიურად არ გვაქვს როგორც პირველადი ინფორმაცია, ასევე ურნალისტური გამოკვლევები (სტატიები, ელექტრონული მედიასაშუალებები), რაც წარმოადგენს არსებით წინააღმდეგობას როგორც ინვესტორების მოსაზიდად, ასევე კვალიფიციური მმართველების და სპეციალისტების მოსაზიდად, არსებულ საწარმოებში. ამ პირობებში მიზანშეწონილია მისი მუშაობა წარიმართოს საკადრო და საფინანსო მიმართულების გაძლიერებისაკენ, რომელიც ორიენტირებული იქნება ქვეყნის მასობრივ საინფორმაციო საშუალებებზე და საინფორმაციო სააგენტოებზე.

დიდი ყუადღება უნდა დაეთმოს კადრების მომზადებას ტურიზმის ორგანიზაციისა და სერვისის მიხედვით. აუცილებელია შეიქმნას ტურიზმის და სერვისის მიხედვით კადრების მომზადების და გადამზადების ცენტრი, რომელშიც სპეციალისტებს შეეძლებათ გაიარონ ატესტაცია და გადამზადება, იურიდიულ პირებს კი შეეძლებათ მიიღონ ლიცენზია ტურიზმისა და სერვისის სფეროში საკანონმდებლო საქმიანობაში.

პირველ რიგში მიზანშეწონილია ჩატარდეს ტურისტული ცენტრების გენერალურ გეგმების შედგენის სამუშაოები.

საავტომობილო გზების მშენებლობა გამოწვეულია იმით, რომ არსებული გზები უვარგისია თანამედროვე მსუბუქი და სამგზავრო ტრანსპორტის გადასადგილებლად, მით უმეტეს ბოლო წლებში მუდმივი წვიმების გამო ქვეყანაში განვითარებული მეწვერული მოვლენის გაზრდის ფონზე. მიზანშეწონილია აგრეთვე გენგეგმაში ელექტროენერგიის მიწოდების გაზრდა ახალი სამუშაოების ხარჯზე.

მაგისტრალური გაზსადენის მშენებლობა სამთო ზონაში მოხსნიდა რეგიონებში მომავალ ტურისტულ კომპლექსებში იაფი და ეკოლოგიურად სუფთა საწვავის პორობლემას, გააუმჯობესებდა ადგილობრივი მოსახლეობის სოციალურ საყოფაცხოვრებო პირობებს და შეინარჩუნებდა ეკოლოგიურად სუფთა გარემოს დამსვენებლებსათვის.

იმისათვის, რომ ქვეყანა იქცეს მიმზიდველ ადგილად დასვენებისთვის, აუცილებელია ისეთი სამთოსათხილამურო კურორტების და ტურისტული კომპლექსების (რის პოტენციალიც საქართველოში ნამდვილად არის) აშენება, რომელიც უზრუნველყოფდა ტურისტებისათვის პოტენციურ კლიენტებისათვის ფართო სპექტრის მომსახურების გაწევას. იმის გამო რომ ჩვენი მთები ძირითადად კავკასიონის მთავარი ქედის ზედასაშიშ ნაწილს წარმოადგენს, აუცილებელია დაკომპლექტდეს აუცილებელი ტექნიკით კარგად აღჭურვილი ტექნიკური ჯგუფები, რომელთა დანიშნულება იქნება არა მარტო ადამიანების გადარჩენა, არამედ ზვავების მიმართულების შეცვლაც. ამასთან ყურადღება უნდა დაეთმოს კურორტების საინჟინრო-ტექნიკურ აღჭურვილობას, კურორტების მაქსიმალური მომსახურებისათვის. რეგიონში ალპინიზმის განვითარებისათვის აუცილებელია კაპიტალური დაბანდება სამთომაშველი სამსახურის ჩამოყალიბებისა და გაძლიერებისათვის, კერძოდ, მისი აღჭურვა სრულყოფილი აღჭურვილობით და სატრანსპორტო საშუალებებით (ვერტმფრენის ჩათვლით) აგრეთვე ახალი ძირითადი ბაზების მშენებლობით.

საკურორტო ზონებში ტურისტთა დიდა ნაკადების მოზღვაებისას აუცილებელია შეიქმნას სპეციალური პოლიგონები საყოფაცხოვრებო ნარჩენების უტილიზაციისათვის. ტურისტული კომპლექსები ვერ იფუნქციონირებენ მოცემულ საკურორტო ზონაში ნარჩენების შეკრების და უტილიზაციის ცენტრალური სამსახურის გარეშე.

ყველა ინვესტიციური პროექტის განხორციელება ეყრდნობა ტურისტული ცენტრების განვითარების კომპლექსურ გეგმას, რომლის დამუშავებაც უნდა წარმოებდეს ჩვენი ქვეყნის და უცხოეთის ქვეყნების ფირმების მონაწილეობით ამ სფეროში. შემოთავაზებული პროექტების მშენებლობის დასაბუთებულობა და რენტაბელობა, აგრეთვე მათი დაფინანსებისათვის ბიუჯეტიდან სახსრების მიღება დაინტერესებული ფირმების და საწარმოების კონკურსის საფუძველზე სახსრების მოზიდვა ეჭვს არ უნდა იწვევდეს.

ძირითადი ფაქტორების შესწავლამ, რომლებიც ხელს უშლიან რეგიონში სამთო ტურიზმის განვითარებას, გვიჩვენა რეგიონის ეკონომიკაში ინვესტიციური პროცესების ინსტიტუციონალიზაციის აუცილებლობა და სამთო ტურიზმის ინვესტირების წყაროების აკუმულაციის მექანიზმების დამუშავების აქტუალობა. სამთო ტურიზმის განვითარება ისეთ დოტაციურ ქვეყანაში, როგორიც

საქართველოა დაფუძნებულია ძირითადად რეგიონში გარედან ინვესტიციების მოზიდვაზე.

საქართველოში სამთო ტურიზმის სფეროში ინვესტიციური რესურსების აკუმულაციის საბაზო მექანიზმი უნდა გახდეს „საქართველოს მაღალმთიანეთში განსახლების სისტემის მდგარდობის ხელშეწყობი კონცეპტუალური მიმართულებები“ (2004), „საქართველოში ტურიზმის განვითარების ეროვნული კონცეფცია და სამოქმედო პროგრამა“ (2004), საქართველოს მთავრობის ძირითადი მონაცემები და მიმართულებები 2011-2014 წლებისათვის (გადამუშავებული ვარიანტი).

საქართველოს რეგიონული განვითარების 2010-2017წწ. სახელმწიფო სტრატეგია და მისგან გამომდინარე საქართველოში ტურიზმის განვითარების სტრატეგიის ძირითადი მიმართულებები, რომლებიც განსაზღვრავენ სამთო ტურიზმის განვითარების ძირითად მიმართულებებს, მექანიზმებს, მისი განვითარების ფინანსურ წყაროებს, აგრეთვე ქვეყანაში ინვესტიციური პროცესების მარეგულირებელი სახელმწიფო ხელისუფლების სხვადასხვა ორგანოების უფლებამოსილებას და კომპეტენციას.

დანართი
ცხრილი 1.

საქართველოს განვითარების მაკროეკონომიკური მაჩვენებლები

მაჩვენებლები	2007		2008	
	მლნ. ლარი	%	მლნ. ლარი	%
1. მშპ % წინა წელთან	16994	112.3	19070	102.1
2. პროდუქციისა და მომსახურების საბაზრო დარგებში. % წინა წელთან	14775	121.6	16739	113.3
3. ინვესტიციები ძირითად კაპიტალში % წინა წელთან	4370.5	124.0	4295.7	98.3
4. ფულის მასა M ₂ წლის	2149.3	154.3	1862.5	86.7
5. მოსახლეობის რეალური ფულადი შემოსავალი (საშუალო თვიური) მლნ. ლარი	351.6	—	454.4	129.2
6. საშუალო თვიური შემოსავალი ერთ სულზე ლარი	94.9	—	122.8	129.4

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი, სტატისტიკის დეპარტამენტი.

„სტატისტიკური წელიწადი 2009“, გვ. 55, 120, 246, 120.

დანართი

ცხრილი 2.

ინვესტიციების დინამიკა და დარგობრივი სტრუქტურა ძირითად კაპიტალში
საქართველოში
(% ჯამთან)

მაჩვენებლები	2004		2005		2006		2007		2008	
	მლნ. ლარი	%	მლნ. ლარი	%	მლნ. ლარი	%	მლნ. ლარი	%	მლნ. ლარი	%
ინვესტიცია ძირითად კაპიტალში – სულ მ.შ.	2697.3	100.0	3261.4	100.0	3524.2	100.0	4370.5	100.0	4295.7	100.0
საწარმოო დანიშ- ნულების ობიექტე- ბში	1327.3	49.2	1355.8	41.5	1456.6	41.3	1680.1	38.4	1651.2	38.4
აქედან:										
სოფლის მეურნეობა- ნადირთან და სატყეო მეურნეობა, თევზჭერა, მეთევზეობა										
მრეწველობა										
ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა	83.5	3.1	88.9	2.7	98.1	2.8	109.3	2.5	107.4	2.5
მშენებლობა	243.5	9.0	222.3	6.8	204.7	5.8	283.2	6.5	278.3	6.5
არასაწარმოო დანიშნულება ობიექტებში	853.8	31.7	900.0	27.6	965.9	27.4	1057.8	24.2	1039.7	24.2
	146.5	5.4	143.9	4.4	187.9	5.3	229.8	5.3	225.8	5.3
	1370.0	50.8	1906.3	58.6	2067.6	58.7	2690.4	61.6	2644.5	61.6

წყარო: სტატისტიკის დეპარტამენტი. „სტატისტიკური წელიწადეული 2009“, თბ. 2009.
გვ. 190-191

დანართი
ცხრილი 3.

მშპ მოცულობა და დინამიკა

(მიმდინარე ფასებში)

წლები	მშპ მოცულობა მლნ. ლარი	მათ შორის წარმოება		მშპ (მუდმივ ფასებში) პროცენტობით წინა წელთან
		საქონელი	მომსახურება	
2003	8564	3716	4404	111.1
2004	9824	3986	5079	105.9
2005	11621	4477	5937	109.6
2006	13790	4539	7615	109.4
2007	16994	5115	9660	112.3
2008	19070	5296	11443	102.1

წყარო: სტატისტიკის დეპარტამენტი. „სტატისტიკური წელიწადეული 2009“, თბ. 2009.

გვ. 120

დანართი
ცხრილი 4.

მშპ გამოყენების სტრუქტურა

მაჩვენებლები	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
მშპ (საბაზრო ფასებით)							
სულ							
მლნ. ლარი	8564.1	9824.3	11620.9	13789.9	16993.8	19069.6	17986.0
%	100	100	100	100	100	100	100
მ.შ. მთლიანი დაბანდება							
მლნ. ლ.	2682.3	3134.8	3891.5	4255.3	5447.5	5148.8	2342.9
%	31.3	31.9	33.5	30.9	32.1	27.0	13.0
აქედან ძირითად კაპიტალზე დაბანდება							
მლნ. ლარი	2283.6	2697.3	3261.4	3524.2	4370.5	4295.7	2755.4
%	26.7	27.5	28.1	25.6	25.7	22.5	15.3
მარაგების ცვლილება							
მლნ. ლარი	398.7	437.5	630.1	731.1	1077.0	853.1	-412.5
%	4.7	4.5	5.4	5.3	6.3	4.5	2.3

წყარო: „სტატისტიკური წელიწადი 2009“, გვ. 128

საქართველო ციფრებში. 2010 გვ. 11

მოთხოვნი ინვესტიციების დინამიკა

	ინვესტიციები ძირითად კაპიტალში (მიმდინარე ფასებში) მლნ. ლარი	მათ შორის	
		საწარმოო დანიშნულების მლნ. ლარი	არასაწარმოო დანიშნულების მლნ. ლარი
2004	2697.3	1327.3	1370.0
2005	3261.4	1355.8	1906.3
2006	3524.2	1456.6	2067.6
2007	4370.5	1680.1	2690.4
2008	4295.7	1651.2	2644.5

წყარო: „სტატისტიკური წელიწადი 2009“, თბ. 2009. გვ. 190-191

ინვესტიციები საქართველოში

ათასი აშშ დოლარი

	2006	2007	2008
ფინანსური ანგარიში	1069416	1915894	2858217
ა) პირდაპირი ინვესტიციები	1185909	1674924	1523016
– საზღვარგარეთ	15831	-75318	-41015
– საზღვარგარეთიდან	1170077	1750243	1564030
ბ) პორტფელის ინვესტიციები	140320	21109	623591
– აქტივები	-2189	-12526	-2324
– პასივები	142509	33635	625915
გ) ფინანსური წარმოებულები	0	1067	7807
– აქტივები	0	1248	11144
– პასივები	0	-181	-3337
დ) სხვა ინვესტიციები	181824	595821	834630
– აქტივები	-51817	-202060	-266531
– პასივები	233641	797881	1101161
ე) სარეზერვო აქტივები	-438637	-377027	-130826
წმინდა შეცდომები და გამოტოვებები	-65942	-34327	-47873
სულ	116211	178743	1014967

წყარო: „სტატისტიკური წელიწადეული 2009“, თბ. 2009. გვ. 264

ინვესტიციები ძირითად კაპიტალში ინსტიტუციური სექტორის მიხედვით
2004-2008წწ. *)

მაჩვენებლები	2004		2005		2006		2007		2008	
	მლნ. ლარი	%	მლნ. ლარი	%	მლნ. ლარი	%	მლნ. ლარი	%	მლნ. ლარი	%
არაფინანსური კორპორაციების სექტორი	1630.5	60.4	1734.8	53.2	1874.0	53.2	2347.7	53.7	2307.6	53.1
ფინანსური კორპორაციების სექტორი	46.9	1.7	57.0	1.7	63.8	1.8	107.3	2.5	105.5	2.1
სახელმწიფო მართვის სექტორი	225.7	8.4	678.5	20.8	724.2	20.6	887.3	20.3	872.1	19.6
შინამეურნეობის სექტორი	684.1	25.4	701.2	21.5	771.2	21.9	944.4	21.6	928.3	21.8
შინამეურნეობების მომსახურე არაკომერციული ორგანიზაციების სექტორი	110.0	4.1	90.0	2.8	91.0	2.6	83.7	1.9	82.2	1.0
ეკონომიკა - სულ	2697.3	100.0	3261.4	100.0	3524.2	100.0	4370.5	100.0	4295.7	100.0

*) საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტრო. სტატისტიკის
დეპარტამენტი. „სტატისტიკური წელიწადი 2009“, თბ. 2009. გვ. 192

დანართი
ცხრილი 8.

მთლიანი კაპიტალის ფორმირება*)
(მლნ. ლარი)

	2004	2005	2006	2007	2008
ძირითადი კაპიტალის მთლიანი ფორმირება	2697.3	3261.4	3524.2	4370.5	4295.7
სამეწარმეო სექტორის ინვესტიციები ძირითად საშუალებებში	1866.8	1966.2	2122.0	2642.6	2597.4
შინამეურნეობების ინვესტიციები საცხოვრისებში, სამეურნეო ნაგებობებსა და კულტივირებულ აქტივებში	604.8	616.7	678.0	840.6	826.2
ინვესტიციები საერთო სარგებლობის აქტივებში (გზები, საინჟინერო ნაგებობები, სახელწმიფო მმართველობის ორგანოები)	225.7	678.5	724.2	887.3	872.1
მარაგების ცვლილება	437.5	630.1	731.1	1077.0	-412.5
მთლიანი კაპიტალის ფორმირება	3134.8	3891.5	4255.3	5447.5	5148.8

*) საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტრო, სტატისტიკის
დეპარტამენტი. „სტატისტიკური წელიწადი 2009“, თბ. 2009. გვ. 193

დანართი 9.

დიაგრამა 1

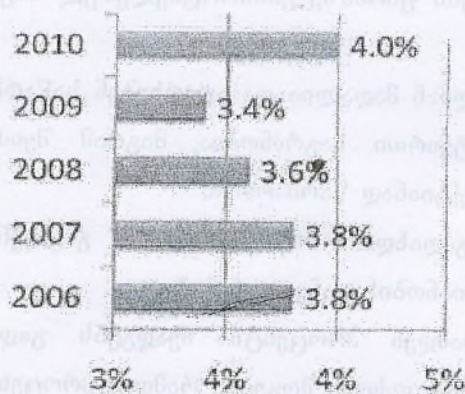
აჭარის ავტონომიური რეგიონის მთავრობის
ინფორმაცია

კატეგორია	2005	2006	2007	2008	2009	2010	ცვლილება
თურქული	2369	10062	39588	30804	70476	136341	93
სომხური	20000	46273	54996	26130	60636	98995	63
აზერბაიჯანული	1700	2498	4628	3757	12811	43970	243
უკრაინული	250	1349	1785	1704	2309	7706	234
რუსული	820	1713	2595	2371	1410	5514	291
ქართული	230	514	634	330	232	4536	1855
აზერბაიჯანული	230	308	1185	1722	3385	3430	1
სომხური	277	301	461	1291	1561	1568	0
გერმანული	667	1221	1387	1476	2764	1345	-52
საბურთალოსი	15	218	514	299	895	1208	35
საბურთალოსი	55	105	956	1740	405	967	139
საბურთალოსი	20	895	1151	307	337	214	-36

წყარო: აჭარის ავტონომიური რეგიონის მთავრობის ინფორმაცია

დიაგრამა 2

ტურიზმის წილი
მშპ-ში %

ანკეტა

სამთო ტურიზმის სფეროს საკურორტო რეკრეაციული რეგიონის საინვესტიციო საქმიანობის ანალიზი

გთხოვთ უპასუხოთ მოცემული ანკეტის კითხვებს, რომლის ძირითადი მიზანია ინვესტიციური რესურსების აუკუმაღაციის ხელშეწყობი ძირითადი ფაქტორების გამოვლენა საქართველოს სამთო ტურიზმის სფეროში.

1. მიუთითეთ თქვენი საწარმოს ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმა:

2. მიუთითეთ თქვენი ძირითადი საქმიანობის სახე

3. ვინ შეგიძლიათ ჩათვალოთ თქვენი ფირმის მიერ შეთავაზებული მომსახურების ძირითად მყიდველად

4. რომელი საქმიანობის განხორციელების ლიცენზიას ფლობთ

5. შეაფასეთ ხუთბალიანი სისტემით თქვენი ფირმის მიერ შეთავაზებული მომსახურება

6. თქვენი ფირმის მიერ შეთავაზებული მომსახურება ორიენტირებულია:

1. მასობრივ მყიდველებზე
2. ინდივიდუალურ ან ოჯახურ მომხმარებლებზე.

3. როგორ შეაფასებთ თქვენს ფირმაზე განხორციელებულ საგადასახადო წნეხის ხარისხს.

1. გადასახდები ძალიან მაღალია და აფერხებენ საწარმოს განვითარებას;
2. საგადასახადო ტვირთი საგრძნობია, მაგრამ შეიძლება სამეწარმეო საქმიანობის ეფექტიანად წარმართვა;
3. გადასახადის გადახდა მნიშვნელოვან გავლენას არ ახდენს სამეწარმეო საქმიანობის განვითარებაზე

4. თქვენი ამონაგების რამდენ პროცენტს შეადგენს გადასახადები

გადასახადების მოცულობა თქვენი მოგების რამდენ პროცენტს შეადგენს.

*) გამოკითხვა ტარდება საქართველოს სამთო ტურიზმის სფეროში მოქმედი მეწარმეებისათვის.

5. როგორ შეაფასებთ სახელმწიფო ორგანოების მარეგულირებელ საქმიანობას ტურისტული მომსახურების სფეროს სამეწარმეო საქმიანობაში:

1. დამაკმაყოფილებლად
2. უარყოფითად
3. დადებითად

4. ტურისტული მომსახურების სფეროს რომელი საკითხის რეგულირებაში შეგიწყოთ ხელი სახელმწიფო ორგანოებმა _____

5. სახელმწიფო ორგანოების რომელი საქმიანობა უშლის ხელს ტურიზმის სფეროს სამეწარმეო საქმიანობის განვითარებაში _____

6. როგორია თქვენი ფირმის ინვესტიციების მოცულობა _____

7. აქვს თქვენს ფირმა ბიზნეს გეგმა _____

8. რა შეგიძლიათ შესთავაზოთ პოტენციურ ინვესტორებს _____

გმადლობთ თანამშრომლობისათვის

დანართი 2

ანკეტა

სამთო სათხილამურო კურორტების ტურისტული მოთხოვნის ფორმირებაზე მოქმედი ფაქტორების ანალიზი

გთხოვთ უპასუხოთ მოცემული ანკეტის კითხვებს, რომლის ძირითადი მიზანია საქართველოს სამთო-სათხილამურო კურორტების ტურისტული სფეროს მომსახურების მოთხოვნის შემაფერხებელი ძირითადი ფაქტორების გამოვლენა.

1. დაასახელეთ თქვენი საქმიანობის ძირითადი სახე

2. შეაფასეთ თქვენი შემოსავლის დონე
 1. საშუალოზე დაბალი;
 2. შემოსავლების საშუალო დონე;
 3. საშუალოზე მაღალი.
4. სამთო სათხილამურო კურორტების არჩევისას რომელ ფაქტორებს აქცევთ ყურადღებას. (დააღაგეთ კურორტის არჩევისას ფაქტორების როლის შემცირების შესაბამისად)
 1. ტურის ფასი;
 2. ტრასის სიგრძე და აღჭურვილობა;
 3. ტრანსპორტის მისაწვდომობა;
 4. Apre-ski;
 5. უსაფრთხოება;
 6. კურორტის ცნობადობა.
7. როგორ შეაფასებთ საქართველოს სამთოსათხილამურო კურორტების სერვისის დონეს. დაუწერეთ თითოეულ ფაქტორს ბალები.
 1. ტურის ფასი;
 2. ტრასის სიგრძე და აღჭურვილობა;
 3. ტრანსპორტის მისაწვდომობა;
 4. Apre-ski;
 5. უსაფრთხოება;

*) გამოკითხვა ტარდება სამთო კურორტზე დამსვენებელ ტურისტებს შორის

1. კურორტის ცნობადობა.
2. რა ნეგატიური ფაქტორები შედიან საქართველოს სამთო-სათხილამურო კურორტების ტურპორდუქტების შემადგენლობაში

გმადლობთ თანამშრომლობისათვის

გამოყენებული ლიტერატურა

1. აბულაძე კ. – სასტუმრო და რესტორნის მართვის ავტომატიზებული სისტემა, თბ. 2003
2. აბულაძე კ. – სასტუმრო და რესტორნის მართვის ინდუსტრია და ტექნოლოგიები, თბ. 2008
3. ასათიანი რ. – მომსახურება და საბაზრო სისტემა, თბ. 1993
4. აბრალავა ა. – ეროვნული ეკონომიკა და გლობალიზაცია, თბ. 2005
5. არაბული კ. – ტურიზმი – მთიანი რეგიონების მდგრადი განვითარების ძირითადი პრიორიტეტები. ჟურნ. საქართველოს ეკონომიკა 7-8, 2008
6. არაბული კ. – საქართველოს ტურისტულ-რეკრეაციული რესურსები, თბ. 2006
7. ანთაძე კ. – რაჭა-ლეჩხუმის ისტორიულ-გეოგრაფიული ნარკვევები, გეოგრაფიის ინსტიტუტის შრომები, XV, ეკონომიკურ-გეოგრაფიული სერია (რაჭა-ლეჩხუმი), თბ. 1961
8. ბაბუნაშვილი გ. – საქართველოს ბუნებრივი რესურსების რაციონალური გამოყენების პრობლემები, თსუ, თბ. 2001
9. ბაგრატიონი გ. – აღწერა სამეფოისა საქართველოსი, თბ. 1941
10. ბაიდოშვილი დ. – საინვესტიციო პოლიტიკის უპირატესობები და ნაკლოვანებები საქართველოში, ჟურნ. ეკონომიკა №10-12, თბ. 2010
11. ბაიდოშვილი დ. – საქართველოს ეკონომიკური ინტეგრაცია სამხრეთ კავკასიის რეგიონში, ჟურნ. საქართველოს ეკონომიკა №12, თბ. 2010
12. ბაიდოშვილი დ. – საინვესტიციო მენეჯმენტის სტრატეგიული ასპექტები ტურიზმისა და სასტუმრო მეურნეობის სფეროში, ჟურნ. ეკონომიკა №5-6, თბ. 2011
13. ბაიდოშვილი დ. – ეკონომიკური კრიზისი და სახელმწიფო საინვესტიციო პოლიტიკა ტურიზმში, ჟურნ. სოციალური ეკონომიკა №1(13), თბ. 2011
14. ბაიდოშვილი დ. – ტურიზმის სფეროს საინვესტიციო მიმზიდველობის განსაზღვრის მეთოდური საფუძვლები, კრებული ეკონომიკა და ბიზნესი, ბათ. 2011
15. ბარათაშვილი ე. ბულია ლ. – ტრანსფორმირებადი ეკონომიკის ქვეყნების სოციალურ – ეკონომიკური განვითარების რეტროსპექტივა და პერსპექტივა (შედარებითი ანალიზი), მონოგრაფია, თბ. 2011, 170 გვ.

16. ბარათაშვილი ე. გაბუნია ბ. – ტურიზმის მენეჯმენტის ძირითადი მახასიათებლები, ჟურნ. ეკონომიკა 9, 2009
17. ბარათაშვილი ე. თაკალანძე ლ, აბრალავა ა. – მენეჯმენტი და ადმინისტრირება, თბ. 2007
18. ბარათაშვილი ე. ვეშაპიძე შ, ჩეკურიშვილი ნ. – მმართველობითი გადაწყვეტილების ეფექტიანობის მექანიზმი ტურიზმში, ჟურნ. სოციალური ეკონომიკა, 4, 2009
19. ბარათაშვილი ე. გრძელიშვილი ნ. და სხვ. – რეგიონული ეკონომიკა, თბ. 2010
20. ბარათაშვილი ე. ზარანდია ჯ. – საქართველოს რეგიონული განვითარების ეკონომიკა, თბ. 2007
21. ბარკალაია ბ., მეტრეველი შ. – ტურიზმის დარგის პრობლემები და განვითარების პოლიტიკა საქართველოში. შრომების კრებული, ტურიზმი: ეკონომიკა და ბიზნესი, თბ. 2010
22. ბარკალაია ბ. – ეკოტურიზმი და მოსახლეობა, თბ. 2000
23. ბარკალაია ბ. – ეროვნული პარკები და ტურიზმი, ბუნების დაცვის საქართველოს ოფისი, თბ. 1999
24. ბარკალაია ბ. – ბორჯომის ხდარაგაულის ეროვნული პარკის ტურისტული პოტენციალი, თბ. 2001
25. ბარკალაია ბ. – ტურიზმის განვითარების გრაფიკული მოდელი, ჟურნ. ბიზნესი და მენეჯმენტი, 2. 2010
26. ბირჟაკოვი მ. – ტურიზმის თეორია, თბ. 2004
27. ბლიაძე მ. – საქართველოს საკურორტო მეურნეობის და ტურიზმის განვითარების პრობლემები და მათი გადაწყვეტის ზოგიერთი საკითხები, თბ. 2005
28. ბოკერია მ, კვერენჩილაძე რ, ნეიძე ვ. – სვანეთის მრეწველობა და მისი განვითარების პერსპექტივები „მთიანი რაიონების ეკონომიკურ-გეოგრაფიული ნარკვევები (სვანეთი) თბ. 1970
29. ბორჯომ-ხდარაგაულის ეროვნული პარკის თაიგული, თბ. 2001
30. ბოჭორიძე გ. – თუშეთი, თბ. 1993
31. გაბუნია ი. – საქართველოს რეკრეციული მეურნეობის მდგრადი განვითარების საკითხებისათვის სტიქიური მოვლენების მდგრადი გეომონიტორინგული კვლევები საქართველოში და მათი რეალიზაციის გზები, სამეცნიერო სესია, თბ. 1996

32. გაბუნია ი. – საქართველოს რეკრეაციული (საკურორტო-ტურისტული) რაიონები, თბ. 2005
33. გველესიანი გ. – სვანეთის ზოგად-ეკონომიკურ გეოგრაფიული დახასიათება „მაღალმთიანი რაიონების ეკონომიკურ-გეოგრაფიული ნარკვევები“ (სვანეთი) თბ. 1970
34. გიგაური გ. – საქართველოს ტყის ბიომრავალფეროვნება, თბ. 2000
35. გიგაური გ. – საქართველოს ტყეების კურორტოლოგიური მნიშვნელობა, თბ. 1960
36. გიგინეიშვილი გ. – გარემოზე ზემოქმედებით გამოწვეული პრობლემების გეოგრაფიული სისტემატიზაცია (საქართველოს მაგალითზე) სამეცნიერო სესიის მასალები, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემია, თბ. 1993
37. გონგლაძე ნ. – ბორჯომის ხეობის კლიმატი: კურორტ ბორჯომის სანიტარული დაცვის ზონების პროექტი, 2001
38. გოცირიძე ლ. – სატყეო მეურნეობის განვითარება, ნაკრძალების შექმნა და ეროვნული პარკის დაარსება ბორჯომის რაიონში, თბ. 2001
39. გეგეჭკორი ა. – ღრუბლების ზემოთ თუშეთია, თბ. 1983
40. გულისაშვილი ვ. – ტყე, როგორც ფაქტორი ადამიანის მიერ სითბოს შეგრძნების და მისი მნიშვნელობა საკურორტო საქმისათვის, სატყეო ინსტიტუტის შრომები, ტ. II
41. დათაშვილი ვ. ყიზილაშვილი კ. – თუშეთის ტურისტული რესურსების პოტენციალი, ჟურნ. სოციალური ეკონომიკა 4, 2009
42. დევიძე ნ. – სოფლის მეურნეობის განვითარება და განლაგება რაჭა-ლეჩხუმში, გეოგრაფიის ინსტიტუტის შრომები, ტ. XV, ეკონომიკურ-გეოგრაფიული სერია (რაჭა-ლეჩხუმი), თბ. 1961
43. დევიძე ნ. სვანეთის სოფლის მეურნეობის განვითარება. განლაგება „მთიანი რაიონების ეკონომიკურ-გეოგრაფიული ნარკვევები“ (სვანეთი), თბ. 1970
44. დევაძე ა. გვარიშვილი ნ. – ეკოლოგიური ტურიზმის მენეჯმენტის საკითხების შესახებ ჟურნ. ბიზნესი და მენეჯმენტი, 2. 2010
45. დიასამიძე თ. დიასამიძე მ. – პრიორიტეტები ტურიზმის განვითარების სტრატეგიაში, ჟურნ. ბიზნესი და მენეჯმენტი 2, 2010
46. „დღის წესრიგი XXI საუკუნისათვის“ – გაერო, რიო-დე-ჟანეირო, 3-14 ივნისი, 1992

47. დოლიაკიშვილი ლ. – საქართველოში ტურიზმის განვითარების ტენდენციები, ჟურნ. ორნატი, 2. 2009
48. დოლიაკიშვილი ლ, ჩეკურიშვილი ნ. დვინჯილია მ. – ტურიზმის ეკონომიკა, თბ. 2009
49. ვაშაკიძე ზ. – მსოფლიო ტურიზმის განვითარების თანამედროვე ტენდენციები, შრომების კრებული, ტურიზმი. ეკონომიკა და ბიზნესი, თბ. 2010
50. ვეშაბიძე შ, კიპაროძე გ – საერთაშორისო ტურისტული ბიზნესი ჟურნ. სოციალური ეკონომიკა, 4, 2009
51. ვეშაბიძე შ, ჩეკურიშვილი ნ. – საქართველოს ტურიზმის სფეროში მეწარმეობის განვითარების ზოგიერთი ასპექტები, ჟურნ. სოციალური ეკონომიკა, 2, 2009
52. ვეშაბიძე შ. ჩეკურიშვილი ნ. – საქართველოს ახალი ტურისტული პროექტის დაპროექტება, ჟურნ. სოციალური ეკონომიკა, 3, 2009
53. ზაზანაშვილი ნ. – საქართველოს დაცული ტერიტორიების აწყო და მომავალი, თბ. 1997
54. ზოიძე თ. – სასოფლო ტურიზმის განვითარების პერსპექტივები აჭარაში ჟურნ. ბიზნესი და მენეჯმენტი 2. 2010
55. ზარდალიშვილი გ. – თუშეთის ეკონომიკურ-გეოგრაფიული დახასიათებისათვის, თბ. 1949
56. თოფჩიშვილი რ. – წოვა-თუშები, თბ. 2009
57. თუშეთის დაცული ტერიტორიები (საველე მეგზური) თბ. 2007
58. თვაური მ. – კურორტი ბორჯომი და მისი უნიკალური მინერალური წყლები, ბორჯომი, 2000
59. იდოიძე ნ. – თუშეთი, წეს-ჩვეულებების და რიტუალების ცნობარი მოგზაურთათვის თბ. 2006
60. კეცხოველი ნ. – მთათუშეთის მაღალმთიანი მცენარეულობა, თბ. 1957
61. კერაცხელია ნ. – სახელმწიფო პოლიტიკის წარმატება ტურიზმში – ურუგვაისა და უკრაინის მაგალითზე, ჟურნ. ბიზნესი და მენეჯმენტი 2. 2010
62. კვერენჩილაძე რ. – სვანეთის სატრანსპორტო მეურნეობის განვითარების საკითხები „მთიანი რაიონების ეკონომიკურ-გეოგრაფიული ნარკვევები“ (სვანეთი) თბ. 1970

63. კობახიძე ე. – რაჭა-ლეჩხუმის ბუნებრივი პირობები და რესურსები, გეოგრაფიის ინსტიტუტის შრომები, ტ. XV, ეკონომიკურ-გეოგრაფიული სერია (რაჭა-ლეჩხუმი) თბ. 1961
64. კობახიძე ე. – საქართველოს საკურორტო მეურნეობა და ტურიზმი, თბ. 1971
65. კორძაძე მ. – საქართველოს ჰავა, თბ. 1961
66. კოტლერი ფ, ბოუენი ჯ, მეიკენზი ჯ. – მარკეტინგი, სტუმართმოყვარეობა, ტურიზმი, ტ.I. თბ. 2007
67. კოჭალაშვილი ლ. – ტურიზმის ეკონომიკა (მეორე გამოცემა) თბ. 2009
68. კრებული თუშეთის ეთნოგრაფიული შესწავლისათვის, თბ. 1967
69. მაკალათია ს. თუშეთი, თბ. 1987
70. მარუაშვილი ლ. თუშეთი (ისტორიულ-გეოგრაფიული ნარკვევი და გზამკვლევი) თბ. 1977
71. მასალები კახეთის და თუშეთის სოფლის მეურნეობის შესასწავლად, თბ. 1957
72. მესხია ი. – ტურიზმის ბიზნეს გარემო საქართველოში: ანალიზი და პროგნოზები, ჟურნ. ბიზნესი და მენეჯმენტი, 2, 2010
73. მეტრეველი მ. – ტურიზმი, თბ. 2003
74. მეტრეველი მ. – ტურიზმი და გარემოს დაცვა (ეკოტურიზმის საფუძვლები) თბ. 2004
75. მეტრეველი მ. – ტურიზმის და სტუმართმასპინძლობის საფუძვლები, თბ. 2008
76. მიქაშავიძე ვ, მიქაშავიძე ჟ. – უცხოური ინვესტიციები და ბათუმის საკურორტო-ტურისტული სექტორის განვითარების პერსპექტივები, ჟურნ. ბიზნესი და მენეჯმენტი 2, 2010
77. მიქაშავიძე ვ. – უცხოური ინვესტიციების მოზიდვისა და გამოყენების პრობლემები აჭარის სამშენებლო კომპლექსში, ბათუმის პოლიტიკური ინსტიტუტი – შრომები №1(100), გამომცემლობა „აჭარა“, ბათუმი, 1999
78. მიქაშავიძე ვ. მიქაშავიძე ჟ. – ბათუმის საკურორტო-ტურისტული მეურნეობის განვითარების პრობლემები და პერსპექტივები. კრებული: აჭარის სოციალურ-ეკონომიკური პრობლემა ტ. XII, გამომცემლობა „შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი“ ბათუმი, 2010
79. მესტირიშვილი გ. – ტურისტული რეგიონი და მისი განმსაზღვრელი ფაქტორები, ჟურნ. ეკონომიკა №9-10, 2001
80. პაყლიაშვილი ს. – ინვესტიციები მსოფლიო კრიზისის ფონზე. ჟურნ. ეკონომიკა №3-6, 2010

81. შუმლაძე დ. – კავკასია: გეოლოგიური პრობლემები, სამეცნიერო სესია. თბ. 1996
82. საქართველოს კანონი ტურიზმის და კურორტების შესახებ
83. საქართველოში ტურიზმის განვითარების ეროვნული კონცეფცია და სამოქმედო პროგრამა საქართველოს ტურიზმის და კურორტების სახელმწიფო დეპარტამენტი, თბ. 2001
84. საქართველოს მთავრობის პროგრამა „ერთიანი საქართველო – სიღარიბის გარეშე“
85. საქართველოს უსაფრთხოების კონცეფცია
86. საქართველოს რეგიონული განვითარების 2010-2017წწ. სახელმწიფო სტრატეგია
87. საქართველოს მთავრობა, ძირითადი მონაცემები და მიმართულებები. 2011-2014 წლებისათვის (გადამუშავებული ვარიანტი)
88. საქართველოს კანონი „საქართველოს 2011 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესახებ“
89. საქართველოს მაღალმთიანეთში განსახლების სისტემის მდგრადობის ხელშეწყობი კონცეპტუალური მიმართულებები, თბ. 2004
90. საქართველოს კანონი „ქობულეთის თავისუფალი ზონის განვითარების ხელშეწყობის შესახებ“
91. საქართველოს დაცული ტერიტორიების მასალები (2005-2010წწ).
92. საქართველოს საკანონმდებლო აქტები, №2, 1999. ტურიზმი და კურორტები
93. საქართველოს კანონი „საინვესტიციო საქმიანობის ხელშეწყობის და გარანტიების შესახებ, 1996 12 ნოემბერი
94. საქართველო კურორტები, თბ. 1987
95. საქართველოს სსრ კურორტები და საკურორტო რესურსები (ატლასი) 1989
96. საქართველოს ტურიზმის ეროვნული სააგენტოს მასალები (2000-2010წწ)
97. საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მასალები (2003-2010წწ)
98. სირბილაძე თ. – ტურისტის გზამკვლევი, თბ. 2008
99. სტრატეგიული რჩევები საქართველოში ტურიზმის განვითარებისათვის, TACIS-2000
100. საქართველოს ტურიზმის სტრატეგია, TACIS-2001
101. ტურიზმის სექტორის განვითარება საქართველოში TACIS -2001
102. ტურიზმის პროდუქტის ანალიზი საქართველოში, TACIS 2001

103. ტაბიძე დ. – საქართველოს პოტენციური სამთო-სათხილამურო რესურსები და მათი გამოყენების პერსპექტივები, სამეცნიერო სესია, 1994
104. ტატაშიძე ზ, წერეთელი ე, რაზმაძე რ. – ბუნებრივი გარემოს და მეურნეობის მდგრადი განვითარების უზრუნველყოფის წანამძღვრები საქართველოში, სამეცნიერო სესია, თბ. 1996
105. ქალაქების მდგრადი განვითარება (ადგილობრივი დღის წესრიგი XXI სუკუნისათვის) 2003
106. ქართული საბჭოთა ენციკლოპედია, 1981
107. ქოქიაური ლ. – ეკონომიკური კრიზისი და ინვესტიციები, ჟურნ. „ბიზნესი და კანონმდებლობა“ №1, 2009
108. ღავთაძე გ. – საქართველოს ინვესტიციური კლიმატის გაუმჯობესებაზე მოქმედი ფაქტორები, ბიზნესი და კანონმდებლობა, №1, 2009
109. ღურწკაია კ, ღურწკაია თ. – ტურიზმი, დასვენება, რეკლამა, შრომების კრებული, ტურიზმი: ეკონომიკა და ბიზნესი. თბ. 2010
110. ყიზილაშვილი ფ. – თუშეთის მცენარეული საფარის გენეზისი, თბ. 1981
111. შუბლაძე ვ. – საქართველო და ტურიზმი, თბ. 2004
112. შუბლაძე ვ. – ტურიზმის დაჩქარებული განვითარება – სიღარიბის დაძლევის ფაქტორი საქართველოში თბ. 2006
113. შანშიაშვილი პ. – საქართველოს დაცული ტერიტორიების სისტემის განვითარება, ცენტრი, ბიულეტენი №16, თბ. 1998
114. შახელაშვილი ა. – აღმოსავლეთ საქართველოს მთიანეთის ისტორიიდან, თბ. 1997
115. შუბლაძე გ. დოლიკაშვილი ლ. ჯოლია გ. ჩეკურიშვილი ნ. – ტურიზმის მენეჯმენტი, თბ. 2008
116. ჩეკურიშვილი ნ. დოლიკაშვილი ნ. – ინვესტიციები ტურიზმში, ჟურნ. მეცნიერება და ტექნოლოგიები, №7-9, 2008
117. წიკლაური ნ. ჩეკურიშვილი ნ. – მენეჯერის როლი ტურიზმის ეფექტიანობაში ჟურნ. სპეციალური ეკონომიკა 5, 2010
118. ხაზარაძე ნ. – ტურიზმის განვითარების რეკრეაციული პოტენციალი საქართველოში, ჟურნ. ეკონომიკა 5-6, 2008
119. Балабанов И.Т, Балабанов А.И – Экономика ткризма, М, 1999
120. Быстров С. А, Воронцова М.Г. – Туризм, макроекономика и микроэкономика, М. 2006

121. Ефимова О.П. Ефимова С.Д. – Экономика гостиниц и ресторанов, М, 2004
122. Единцовский Д.Д. – Инвестиционный анализ в реальном секторе экономики, Уч. пособ. для вузов. М. Финансы и статистика, М, 2003
123. Илина Е – Туроперуитинг, финансы и статистика, М. 2000
124. Квартальнов В. А. – Туризм, финансы и статистика, М. 2000
125. Квартальнов В. А. – Туризм, как объект управления, М. 2004
126. Кабушкин И.И. – менеджмент туризма, Учебь, М. 2007
127. Катинюк Б.А – Инвестиционное проектирование в социально-культурной сфере, изд-ва Михайлова, С. П-б 2000
128. Жданов В.П. – Инвестиционные механизмы регионального развития – Калининград, «БИЭФ», 2001
129. Жукова М.Д – Индустрия туризма менеджмент организации М. 2006
130. Папирян Г.А. – экономика туризма, М, 1999
131. Основные итоги всемирного Саммита по устойчивому развития, Йоханесбург, 2000
132. Чудповекий М. И. – Гостиничный и туристический бизнес, М. 1999
133. Фабозци, Френк Дж. – Управления инвестициями, пер. сангл. м. ИНФРА, М. 2000
134. Юнеско – инновационная политика в сфере сохранения культурного наследия и развития культурно-познавательного туризма, М. 2005
135. Яковлев Г.А. – Экономика гостиничного хозяйства, М. 2006
136. Goeldner Charles R, Ritchie J.R. Brent, McIntosh Robert W – Tourism, Principles, practicies, Philosophies, 2000
137. Mountains of the World – Mountin Agenda 2000, CDE IGUR, Switzerland;
138. Ritchie J.R, Brant, Goeldner Charles R – Travel, Tourizm and Hospitlity Research – NY, 1987
139. www.world.tourism.ge
140. www.unwto.org
141. www.georgia.travel.
142. www.gnta.ge
143. www.geostat.ge

ევგენი ბარათაშვილი

ვალერი რამიშვილი დავით ბაიდოშვილი

საინვესტიციო მენეჯმენტი საქართველოს

სამთო ტურიზმის განვითარებაში

ტექნიკური რედაქტორი: ზურაბ მანდენაშვილი

საბეჭდი ქაღალდი 60X84

პირობითი ნაბეჭდი თაბახი 13.1

დაიბეჭდა შპს "თეკა & კომპანია"-ში

ტირაჟი - 300